

HELSINGIN ESIKAUPUNKILIITOS

KOLMAS NIDE

LAUSUNNOT

(MIETINTÖ N:o 17)

YRJÖ HARVIA

Valtioneuvoston määräämä selvitysmies

HELSINKI 1940

HELSINGIN ESIKAUPUNKILIITOS

KOLMAS NIDE

LAUSUNNOT

(MIETINTÖ N:o 17)

YRJÖ HARVIA

Valtioneuvoston määräämä seivitysmies

HELSINKI 1940

Helsinki 1940. Työväen kirjapaino.

Valtioneuvostolle.

Lokakuun 22 päivänä 1928 antoi Sisäasiainministeriö tehtäväkseni toimittaa Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamisesta sellaisen selvityksen, josta säädetään kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain VIII luvussa.

IV

Tämän toimeksiannon johdosta laatimani selvitykset ja ehdotukset saatoin julkisuuteen maaliskuun 31 päivänä 1936. Selvitykset oli jaettu 16 mietintöön. Ensimmäinen näistä oli päämietintö ja sisälsi varsinaisen ehdotukseni asiasta. Kaikki mietinnöt julkaistiin Helsingin kaupungin kustannuksella painettuina.

Selvitysmiehen tehtäviin kuuluu kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain mukaan myöskin hankkia, ennenkuin hänen tehtävänsä katsotaan suoritetuksi, asianosaisten kunnallisten elinten lausunnot ehdotuksistaan sekä antaa myös yksityisille, joiden oikeutta suunniteltu jaoitusmuutos voi koskea, tilaisuus antaa siitä lausuntonsa. Tämän tehtävän olen myöskin asianomaisessa järjestyksessä suorittanut. Annetut lausunnot ovat joko kokonaisuudessaan tai oleellisilta osiltaan julkaistut mietinnön N:o 17 liitteinä. Alkuperäiset lausunnot jätän erikseen sisäasiainministeriölle.

Annetuissa lausunnoissa esitettyjen toivomusten ja näkökohtien johdosta olen eräissä kohdin muuttanut alustavaa ehdotustani. Olen katsonut voivani yhtyä niihin muutosehdotuksiin, mitkä Helsingin kaupunki on esittänyt. Lopullinen ehdotukseni onkin siten kaikissa kohdin Helsingin kaupungin ehdotuksen mukainen. Tärkein muutos alustavaan ehdotukseeni on senvuoksi se, että nyt ehdotan myös Leppävaaran—Kilon alueen, jonka alustavassa ehdotuksessa olin ehdottanut muodostettavaksi eri kauppalaksi, liitettäväksi Helsingin kaupunkiin. Toinen vähäisempi muutos koskee kaupunkiin liitettävän alueen pohjoista rajaa perustettavaa Tikkurilan maalaiskuntaa ja supistettua Helsingin maalaiskuntaa vastaan. Kaupunkiin liitettävä alue tulee tässä kohtaa jonkun verran suppeammaksi kuin alkuaan olin ehdottanut.

Alustavaan ehdotukseeni nyt esittämiäni muutosten johdosta olen myöskin muuttanut ja eräissä yksityiskohdissa muutenkin tarkistanut mietinnössä N:o 1 esittämäni ehdotukset valtioneuvoston päätöksiksi. Lopulliset tarkistettut ehdotukset valtioneuvoston päätöksiksi esitän nyt julkaistavan mietinnön N:o 17 sivuilla 65—76.

Toimeksiannon yhteydessä ja myös myöhemmin on sisäasiainministeriö lähettänyt käsiteltäväkseni eräitä Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamista koskevia aloitteita ja asiakirjavihkoja. Nämä asiakirjat, jotka on lueteltu mietinnön N:o 1 sivulla 240, palautan ministeriölle. Niissä esitetyt aloitteet ja näkökohdat on, niin pitkälle kuin se kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen yleisen muutoksen puitteissa on ollut mahdollista, huomioonotettu yleistä liitosehdotusta laadittaessa. Tässä mainitut aloitteet eivät senvuoksi anna aihetta muuhun Valtioneuvoston toimenpiteeseen kuin siihen, että merkitään kunkin asian tulleen ratkaistuksi kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen muutoksia koskevien yleisten päätösten kautta.

Annan siis täten kunnioittavimmin lopullisen ehdotukseni Valtioneuvostolle ja katson kiitollisena minulle uskotusta tehtävästä toimeksiannon nyt loppuneen.

Helsingissä, Stansvikin kartanossa toukokuun 12 päivänä 1940.

Yrjö Harvia.

Kolmannen niteen sisällys.

MIETINTÖ N:o 17.

LAUSUNNOT.

EHDOTUKSESTA HELSINGIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖN KUNNALLISEN
JAOITUKSEN MUUTTAMISESTA JA SELVITYSMIEHEN LOPULLINEN
EHDOTUS.

Sivu

I. Osa. Selvitysmiehen ehdotuksista annetut lausunnot.	
I. Luku. Lausunnonantajat	5
II. Luku. Lausunnoissa puolletut jaoitusmuutokset	9
1. Lausuntojen ryhmittely, s. 9. — 2. Huopalahden liitosalue, s. 10. — 3. Haagan liitosalue, s. 10. — 4. Oulunkylän liitosalue, s. 12. — 5. Pitäjänmäen liitosalue, s. 13. — 6. Pakinkylän liitosalue, s. 13. — 7. Herttuaniemen liitosalue, s. 14. — 8. Itäisen saariston liitosalue, s. 14. — 9. Västersundomin liitosalue, s. 14. — 10. Tikkurilan liitosalue, s. 15. — 11. Supistettu Helsingin maalaiskunta, s. 17. — 12. Leppävaaran liitosalue, s. 18. — 13. Hagalundin alue, s. 20.	
III. Luku. Pakkoliitokset	21
1. Munkkiniemen alue, s. 21. — 2. Kulosaaren maalaiskunta, s. 26. — 3. Malmi—Tapanilan liitosalue, s. 30. — 4. Tikkurilan liitosalue, s. 32. — 5. Supistetun Helsingin maalaiskunnan alue, s. 32. — 6. Grankullan liitosalue, s. 32.	
II. Osa. Selvitysmiehen lopulliset ehdotukset.	
I. Luku. Jaoitusmuutokset	41
1. Kaupunkiin liitettävät alueet, s. 41. — 2. Tikkurilan maalaiskunta, s. 42. — 3. Supistettu Helsingin maalaiskunta, s. 43. — 4. Suur-Haapalahden kauppalaehdotuksen raukeaminen, s. 43. — 5. Grankullan liitosalue, s. 43. — 6. Supistettu Espoon maalaiskunta, s. 43.	
II. Luku. Taloudellinen välinselvitys	44
1. Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jakaminen, s. 44. — 1. Yleinen jakoprosentti, s. 44. — 2. Kiinteän omaisuuden jakaminen, s. 45. — 3. Välinselvityksen muut yksityiskohdat, s. 46.	
2. Espoon maalaiskunnan omaisuuden jakaminen tämän kunnan ja Helsingin kaupungin välillä, s. 47. — 1. Asianosaiset, s. 47. — 2. Yleinen jakoprosentti, s. 48. — 3. Kiinteän omaisuuden jakaminen, s. 48. — 4. Hallintoirtaimiston jakaminen, s. 53. — 5. Osuuksia kuntainvälisissä yhtymissä ja arvopapereita, s. 53. — 6. Lahjoitusrahastot, s. 53. — 7. Verojäämien periminen, s. 54. — 8. Muut varat ja saatavat, s. 54. — 9. Tiemaan lunastuskustannukset, s. 54. — 10. Lopputilitys, s. 55. — 11. Köyhäinhoitorasituksen jakaminen, s. 55. — 12. Viranhaltijain eläkkeet, s. 55. — 13. Velkojen jakaminen s. 55.	
3. Espoon maalaiskunnan omaisuuden jakaminen tämän kunnan ja Grankullan kauppalan välillä, s. 56. — 1. Asianosaiset, s. 56. — 2. Yleinen jakoprosentti, s. 56. — 3. Kiinteän omaisuuden jakaminen, s. 57. — 4. Hallintoirtaimiston jakaminen, s. 58. — 5. Osuuksia kuntainvälisissä yhtymissä ja arvopapereita, s. 58. — 6. Eräitten Espoon kunnan laitosten käyttö, s. 59. — 7. Lahjoitusrahastot, s. 59. — 8. Tiemaan lunastuskustannukset, s. 59.	

	Sivu
III. Luku. Ehdotettujen kunnallisten jaoitusmuutosten erinäisiä vaikutuksia	61
1. Kirkolliseen jaoitukseen tehtävät muutokset, s. 61. — 2. Hallinnolliseen jaoitukseen tehtävät muutokset, s. 61. — 3. Muutokset oikeudelliseen jaoitukseen, s. 62. — 4. Taajaväkisten yhdyskuntien lakkauttaminen, s. 62. — 5. Erinäisten järjestyssääntöjen kumoaminen, s. 62. — 6. Kuntien kielellinen luokitus, s. 62. — 7. Vaikutus Helsingin kaupunkikunnan talouteen, s. 63. — 8. Jaoitusmuutosten toimeenpanoaika, s. 64.	
IV. Luku. Ehdotukset valtioneuvoston päätöksiksi	65
1. Helsingin kaupungin alueen laajentamista ja siitä aiheutuvat jaoitusmuutoksia koskevat päätökset, s. 65. — 2. Grankullan kauppalan alueen laajentamista koskeva päätös, s. 74.	
Liitteet:	
1. Huopalahden liitosaluetta koskevat lausunnot:	79
1. Huopalahden maalaiskunnan valtuuston lausunto, s. 79. — 2. Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston lausunto, s. 82. — 3. Professori Ilmari Caseliuksen yksityinen lausunto, s. 87. — 4. Lauttasaaren taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston lausunto, s. 93. — 5. Helsingin kaupungin kanta, s. 93.	
2. Haagan liitosaluetta koskevat lausunnot:	94
1. Haagan kauppalanvaltuuston lausunto, s. 94. — 2. Helsingin kaupungin kanta, s. 97.	
3. Oulunkylän liitosaluetta koskevat lausunnot:	98
1. Oulunkylän kunnanvaltuuston lausunto, s. 98. — 2. Helsingin kaupungin kanta, s. 98.	
4. Kulosaaren liitosaluetta koskevat lausunnot:	99
1. Presidentti K. J. Ståhlbergin lausunto, s. 99. — 2. Kulosaaren maalaiskunnan valtuuston lausunto, s. 107. — 3. Helsingin kaupungin kanta, s. 108.	
5. Pitäjänmäen liitosaluetta koskevat lausunnot:	110
1. Asian käsittelyjärjestys, s. 110. — 2. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 110. — 3. Liitosalueen piirikokouksen kanta, s. 110. — 4. Helsingin Diakonissalaitoksen kirjelmä, s. 111. — 5. Helsingin kaupungin kanta, s. 111.	
6. Pakinkylän liitosaluetta koskevat lausunnot:	112
1. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 112. — 2. Pakinkylän eli Pakilan taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston lausunto, s. 112. — 3. Helsingin kaupungin kanta, s. 113.	
7. Malmi—Tapanilan liitosaluetta koskevat lausunnot:	114
1. Asian käsittelyjärjestys, s. 114. — 2. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 114. — 3. Liitosalueen piirikokouksen kanta, s. 115. — 4. Pukinmäen esikaupunkialueen asujamiston kanta, s. 115. — 5. Malmin- ja Tapaninkyläen väestön kanta, s. 117. — 6. Tapaninkylän eräitten osien asujamiston kanta, s. 117. — 7. Puistolan esikaupunkiväestön kanta, s. 119. — 8. Eräitten Helsingin maalaiskunnan viranhaltijain esitys, s. 119. — 9. Helsingin kaupungin kanta, s. 120.	
8. Herttuaniemen liitosaluetta koskevat lausunnot:	121
1. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 121. — 2. Liitosalueen piirikokouksen kanta, s. 121. — 3. Helsingin kaupungin kanta, s. 121.	
9. Itäisen saariston liitosalueita koskevat lausunnot:	122
1. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 122. — 2. Degerön taajaväkisen yhdyskunnan ja sen asujamiston kanta, s. 122. — 3. Santahaminan ja Mjölön kylien piirikokouksen kanta, s. 122. — 4. Helsingin kaupungin kanta, s. 122.	
10. Västersundomin liitosaluetta koskevat lausunnot:	123
1. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 123. — 2. Piirikokouksen kanta, s. 123. — 3. Eräitten Västersundomin kylän maanomistajien muuttanut kanta, s. 124. — 4. Helsingin kaupungin kanta, s. 124.	

	Sivu
11. Tikkurilan liitosaluetta koskevat lausunnot:	126
1. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 126. — 2. Liitosalueen piirikokouksen kanta, s. 126. — 3. Helsingin kaupungin kanta, s. 128.	
12. Supistettua Helsingin maalaiskuntaa koskevat lausunnot:	128
1. Helsingin maalaiskunnan valtuuston kanta, s. 128. — 2. Supistetun kunnan piirikokouksen kanta, s. 128. — 3. Helsingin kaupungin kanta, s. 128.	
13. Leppävaaran liitosaluetta koskevat lausunnot:	129
1. Asian käsittelyjärjestys, s. 129. — 2. Liitosalueen piirikokouksen kanta, s. 130. — 3. Varatuomari Teuvo Auran eriävä mielipide uuden kunnan hallintomuodosta, s. 134. — 4. Ylikielenkääntäjä Vict. Åkerblomin ja tullivartija Gösta Lamrothin eriävät mielipiteet itsenäisen kunnan muodostamisen puolesta, s. 135. — 5. Eräitten Kilon alueen asukkaitten eriävä mielipide tämän alueen lukemisesta suunniteltuun uuteen kuntaan, s. 136. — 6. Kilon asemanseudun asukkaiden julkilausuma tämän alueen erottamiseksi Espoon maalaiskunnasta, s. 138. — 7. Kilon kartanon omistajan, agronomi H. G. Nymalmin yksityinen lausunto Kilon alueen erottamisesta Espoon maalaiskunnasta, s. 138. — 8. Supistetun Espoon maalaiskunnan piirikokouksen kanta, s. 140. — 9. Helsingin kaupungin kanta, s. 142.	
14. Hagalundin liitosaluetta koskevat lausunnot:	144
1. Piirikokouksen kanta, s. 144. — 2. Supistetun Espoon maalaiskunnan piirikokouksen kanta, s. 144. — 3. Leppävaaran liitosalueen piirikokouksen kanta, s. 144. — 4. AB. Otnäs Gård nimisen yhtiön kanta, s. 144. — 5. Helsingin kaupungin kanta, s. 145.	
15. Grankullan liitosaluetta koskevat lausunnot:	146
1. Grankullan kauppalanvaltuuston lausunto, s. 146. — 2. Liitosalueen piirikokouksen lausunto, s. 152. — 3. Supistetun kunnan piirikokouksen lausunto, s. 152.	

LAUSUNNOT

EHDOTUKSESTA HELSINGIN KAUPUNGIN
YMPÄRISTÖN KUNNALLISEN JAOITUKSEN
MUUTTAMISESTA

JA

SELVITYSMIEHEN LOPULLINEN
EHDOTUS

YRJÖ HARVIA

Valtioneuvoston määräämä selvitysmies.

I. OSA.

**SELVITYSMIEHEN EHDOTUKSISTA ANNETUT
LAUSUNNOT.**

I LUKU. LAUSUNNONANTAJAT.

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 29 §:n mukaan on selvitysmiehen, ennenkuin hänen tehtävänsä katsotaan suoritetuksi, kuultava sitä kuntaa, jota suunnitellut jaoitusmuutokset koskevat, tämän kunnan eri osia sekä sen piirissä olevaa taajaväkistä yhdyskuntaa sekä suotava jokaiselle, jonka oikeutta suunniteltu muutos voi koskea, tilaisuus antaa siitä lausuntonsa. Jos kunnan jonkin osan asukkaat tahtovat jaoituksen muutosta koskevassa asiassa erikseen käyttää puhevaltaansa ja valvoa etujaan, niin on asia, ellei kunnan osalla ole omaa päättävää elintä — sellainen voi olla vain taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto — otettava käsiteltäväksi sellaisessa yhteisessä piirikokouksessa, josta maalaiskuntain kunnallislaissa säädetään. Sanotut piirikokoukset kutsuu viimeksimainitun lain 80 §:n mukaan asianomaisen kunnan valtuuston puheenjohtaja tai muu valtuuston määräämä henkilö ja ovat kokouksissa oikeutetut äänivaltaa käyttämään ne piirin jäsenet, jotka ovat oikeutetut ottamaan osaa kunnanvaltuutettujen vaaliin.

Saatuaan maaliskuun 31 päivänä 1936 valmiiksi ehdotuksensa Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamisesta ja sen jälkeen kuin tämä ehdotus jaettuna kahteen niteeseen ja 16 mietintöön oli painettuna saatettu julkisuuteen (HELSINGIN ESIKAUPUNKILIITOS. I ja II. Helsinki 1936), ryhtyi selvitysmies toimenpiteisiin lain edellyttämien lausuntojen hankkimiseksi selvityksistään ja ehdotuksistaan.

Elokuun 1 päivänä 1936 päivätyillä kirjeillä pyysi selvitysmies lausuntoa ensinnäkin Helsingin kaupungin valtuustolta, Huopalahden maalaiskunnan valtuustolta, Haagan kauppalan valtuustolta, Oulunkylän maalaiskunnan, Kulosaaren maalaiskunnan, Helsingin maalaiskunnan ja Espoon maalaiskunnan valtuustoilta sekä Grankullan kauppalan valtuustolta ynnä Lauttasaaren, Munkkiniemen, Pakinkylän eli uudella nimellä Pakilan ja Degerön taajaväkisten yhdyskuntain valtuustoilta. Muilla Helsingin ympäristöön perustetuilla lukuisilla taajaväkisillä yhdyskunnilla ei, kuten selvitysmiehen esittämistä selvityksistä on käynyt ilmi, tähän aikaan ollut omia päätäviä elimiä. Lausunnot pyysi selvitysmies annettaviksi ennen marraskuun loppua samana vuonna.

Kunnallisten viranomaisten lausunnot ovat saapuneet selvitysmiehelle seuraavassa järjestyksessä: Oulunkylän kunnan lokakuun 29 päivänä 1936, Kulosaaren kunnan marraskuun 19 päivänä 1936, Grankullan kauppalan marraskuun 26 päivänä 1936, Degerön taajaväkisen yhdyskunnan marraskuun 28 päivänä 1936, Huopalahden kunnan marraskuun 30 päivänä 1936, Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan joulukuun 2 päivänä 1936, Lauttasaaren taajaväkisen yhdyskunnan joulukuun 4 päivänä 1936, Espoon maalaiskunnan joulukuun 7 päivänä 1936, Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan joulukuun 9 päivänä 1936, Haagan kauppalan maaliskuun 5 päivänä 1937, Helsingin maalaiskunnan huhtikuun 28 päivänä 1937 ja Helsingin kaupungin kesäkuun 29 päivänä 1939.

Kunnista, joilta selvitysmies on pyytänyt lausuntoa, on Espoon maalaiskunta päättänyt olla käyttämättä sille tarjottua tilaisuutta lausunnon antamiseen. Valtuuston kokouksessa syyskuun 29 päivänä 1936 käsiteltiin kysymystä, missä muodossa selvitysmiehen pyytämä lausunto annettaisiin. Kunnallislautakunta oli kokouksen pöytäkirjan mukaan ehdottanut, että lausuntojen antaminen jätettäisiin mietinnössä kosketeltujen kunnan eri osien asukkaiden kanssa pidettäville piirikokouksille, joiden kokoonkutsujat olisi kunnanvaltuuston valittava. Kokouksessa tehtiin, viittaamalla siihen, että ainakin eräissä kysymyksissä voitaisiin kunnanvaltuustossa kunnan eri osien edustajain kesken päästä yksimielisyyteen, ehdotus, että kunnanvaltuustolle olisi, eri piireistä annettavien lausuntojen saavuttua, varattava tilaisuus antaa oma lausuntonsa. Tämä ehdotus ei kuitenkaan saavuttanut kannatusta, minkä vuoksi kunnallislautakunnan ehdotus hyväksyttiin äänestyksestä. Kunnanvaltuuston päätös luopua oikeudestaan lausunnon antamiseen aiheutui, kuten edelläesitetystä lyhyestä pöytäkirjan maininnastakin voi päätellä, ilmeisesti siitä, että valtuusto, jossa suurimman liitosalueen eli Leppävaaran liitosalueen ja supistetun kunnan alueen väestö olivat jokseenkin tasaväkisesti edustettuna, epäili mahdollisuutta aikaansaada lausuntoa, joka olisi tyydyttänyt kummankin asiapuolen vaatimuksia. Supistettavan kunnan lausuntoa vastaa tässä tapauksessa lähinnä se edempänä mainittava lausunto, minkä n.s. supistetun kunnan alueen piirikokous on antanut.

Jaoitusmuutosten alaisiksi joutuvien kuntien niitten eri osien asujamiston kuulemiseksi selvitysmiehen ehdotuksista, joilla ei ollut omia päättäviä elimiä, ryhdyttiin niinkään toimenpiteisiin.

Selvitysmiehen pyynnöstä julkaisi Helsingin maalaiskunnan valtuuston silloinen puheenjohtaja, faktori *Otto Kohtanen* lokakuun 10 päivänä 1936 siinä järjestyksessä kuin Helsingin maalaiskunnan kuulutukset yleensä saatetaan kuntalaisten tiedoksi kuulutuksen Helsingin maalaiskunnan jakoa käsittelevistä piirikokouksista. Piirikokoukset kutsuttiin täten kokoon liitosalueittain noudattaen pääpiirteissään selvitysmiehen käyttämää liitosaluejaoitusta. Tästä jaoituksesta poikettiin selvitysmiehen kehoituksesta ainoastaan kahdessa tapauksessa. Senvuoksi, että Itäisen saariston liitosalueeseen kuuluvalla Degerön saarella oli oma päättävä elimensä, Degerön taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto, kutsuttiin piirikokoukseen vain liitosalueen muut osat, nimittäin Santahaminan ja Mjölön kylät. Degerön saaren väestöllä on kuitenkin ollut tilaisuus esittää kantansa asiassa, sillä sanottu yhdyskunnan valtuusto kutsui kokoon yleisen kokouksen neuvottelemaan yhdyskunnan puolesta annettavasta lausunnon. Toinen poikkeus liitosaluejaoituksesta tehtiin Västersundomin liitosalueeseen nähden. Tällä alueella pidettiin eri piirikokous niitten kylien asukkaiden kesken, jotka selvitysmies oli ehdottanut kaupunkiin liitettäväksi, eli Mellunkylän, Nordsjön ja Västersundomin kylien yhteinen piirikokous, kun sen sijaan niitten kylien, nimittäin Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien, mitkä selvitysmies oli ehdottanut liitettäväksi suunnittelemaansa Tikkurilan maalaiskuntaan, asukkaat oli kutsuttu Tikkurilan liitosalueen piirikokoukseen.

Pitäjänmäen liitosalueen piirikokous pidettiin marraskuun 1 päivänä 1936, Malmi—Tapanilan liitosalueen niinkään marraskuun 1 päivänä, Herttuaniemen liitosalueen marraskuun 8 päivänä, Västersundomin liitosalueen niinkään marraskuun 8 päivänä, Santahaminan ja Mjölön kylien yhteinen piirikokous marraskuun 9 päivänä, Tikkurilan liitosalueen marraskuun 15 päivänä ja supistetun Helsingin maalaiskunnan niinkään marraskuun 15 päivänä samana vuonna. Näitten kokousten päätöksistä on selvitysmies saanut tiedon kokousten pöytäkirjojen tai kokouksen puheenjohtajan kirjelmien kautta.

Myöskin Espoon kunnan eri osien asujamiston kuulemiseksi järjestettiin liitosalueittain piirikokouksia. Nämä kutsuttiin kokoon siten, että Espoon maalaiskunnan valtuusto kokouksessaan syyskuun 29 päivänä 1936 maalaiskuntain kunnallislain 80 §:n 2 mom:n valtuutuksen mukaisesti määräsi kutakin liitosaluetta

varten piirikokouksen kokoonkutsujan. Kokouskutsut julkaistiin sillä tavoin kuin Espoon maalaiskunnan kuulutukset saatetaan kuntalaisten tietoon. Leppävaaran liitosalueen piirikokous pidettiin herra *Bertil Erikssonin* kokoonkutsumana marraskuun 15 päivänä 1936 ja jatkokokous saman kuun 29 päivänä, Hagalundin liitosalueen piirikokous ylikielenkääntäjä *Victor Åkerblomin* kokoonkutsumana marraskuun 17 päivänä 1936, Grankullan liitosalueeseen kuuluvan Espoon maalaiskunnan osien rehtori *Magnus Hagelstamin* kokoonkutsumana lokakuun 29 päivänä 1936 ja supistetun Espoon maalaiskunnan piirikokous tohtori *Allan Ph. Heikelin* kokoonkutsumana lokakuun 20 päivänä 1936. Näitten kokousten pöytäkirjat on toimitettu selvitysmiehelle.

Sen lain alussamainitun vaatimuksen täyttämiseksi, että jokaiselle, jonka oikeutta suunniteltu jaoitusmuutos voi koskea, on suotava tilaisuus antaa siitä lausuntonsa, julkaisi selvitysmies joulukuun 12 päivänä 1936 Suomen Virallisessa lehdessä ja useassa Helsingissä ilmestyvässä päivälehdessä kuulutuksen, jossa ilmoitettiin, että liitosalueiden maanomistajilla ja muilla yksityisillä henkilöillä, jotka halusivat sanottua oikeuttaan käyttää, oli tilaisuus antaa selvitysmiehen ehdotuksista lausuntonsa ennen tammikuun 15 päivää 1937. Tätä oikeuttaan ovat myös eräät maanomistajat ja muut henkilöt käyttäneet. M.m. on selvitysmiehelle annettu eräitä useitten kymmenien tai satojen määrättyillä liitosalueilla asuvien henkilöiden allekirjoittamia kirjelmiä tapauksissa, jolloin asujamisto ilmeisesti on ollut toisella kannalla kuin asianomaiset viralliset elimet.

Helsingin kaupungin lausunto käsittelee luonnollisesti kaikkia niitä alueita, jotka selvitysmies ehdottaa kaupunkiin liitettäväksi sekä lisäksi Leppävaaran liitosaluetta. Eri liitosalueita koskevat lausunnot ovat Helsingin kaupungin lausunnon lisäksi seuraavat:

Huopalahden liitosalue: Huopalahden maalaiskunnan valtuuston, Munkkiniemen ja Lauttasaaren taajaväkisten yhdyskuntain valtuustojen sekä professori *Ilmari Caselin* lausunnot.

Haagan liitosalue: Haagan kauppalanvaltuuston lausunto.

Oulunkylän liitosalue: Oulunkylän maalaiskunnan valtuuston lausunto.

Kulosaaren liitosalue: Kulosaaren maalaiskunnan valtuuston ja presidentti *K. J. Ståhlbergin* lausunto.

Pitäjänmäen liitosalue: Helsingin maalaiskunnan valtuuston, liitosalueen piirikokouksen ja Helsingin Diakonissalaitoksen lausunnot.

Pakinkylän liitosalue: Helsingin maalaiskunnan valtuuston ja Pakinkylän eli Pakilan taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston lausunnot.

Malmi — Tapanilan liitosalue: Helsingin maalaiskunnan valtuuston lausunto, liitosalueen piirikokouksen lausunto, 307 liitosalueeseen kuuluvan Pukinmäen esikaupungissa asuvan henkilön kirjelmä, 346 liitosalueeseen kuuluvien Malmin- ja Tapaninkylän asukkaan kirjelmä, 113 liitosalueeseen kuuluvan Tapaninkylän esikaupunkialueiden asukkaan kirjelmä, 71 liitosalueeseen kuuluvan Puistolän esikaupungin asukkaan kirjelmä ja 11 Helsingin maalaiskunnan viranhaltijan kirjelmä.

Herttuaniemen liitosalue: Helsingin maalaiskunnan ja liitosalueen piirikokouksen lausunnot.

Itäisen saariston liitosalue: Helsingin maalaiskunnan valtuuston lausunto, Degerön taajaväkisen yhdyskunnan ja sen asujamiston lausunto sekä Santahaminan ja Mjölön kylien piirikokouksen lausunto.

Västersundomin liitosalue: Helsingin maalaiskunnan valtuuston, liitosalueen piirikokouksen sekä eräitten Västersundomin kylän maanomistajain lausunnot.

Tikkurilan liitosalue: Helsingin maalaiskunnan valtuuston lausunto sekä liitosalueen piirikokouksen ja tähän liittyen eräitten Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien maanomistajien lausunnot.

Supistetun Helsingin maalaiskunnan alue: Helsingin maalaiskunnan ja alueen piirikokouksen lausunnot.

Leppävaaran liitosalue: Liitosalueen piirikokouksen lausunto sekä siihen liittyvät varatuomari *Teuvo Auran*, ylikielenkääntäjä *Victor Åkerblomin* ja tullivartija *Gösta Lamrothin* ynnä eräitten Kilon alueen asukkaiden lausunnot, 227 Kilon asemanseudun asukkaan julkilausuma, Kilon kartanon omistajan, agronomi *H. G. Nymalmiin* lausunto ja supistetun Espoon maalaiskunnan alueen piirikokouksen lausunto.

Hagalundin liitosalue: Liitosalueen piirikokouksen sekä Leppävaaran liitosalueen ja supistetun Espoon maalaiskunnan alueen piirikokousten lausunnot ynnä *A. B. Otnäs-Gård-nimisen* yhtiön kannanilmaisu.

Grankullan liitosalue: Grankullan kauppalanvaltuuston, kauppalaan liitettäviksi ehdotettujen alueiden piirikokouksen ja supistetun Espoon maalaiskunnan alueen piirikokouksen lausunnot.

Supistetun Espoon kunnan alue: Alueen piirikokouksen lausunto.

Mainittakoon, että tässä luetellut eri liitosalueita koskevat lausunnot, sikäli kuin ne koskevat Helsingin kaupunkiin liitettäviä alueita, ovat olleet Helsingin kaupungin viranomaisten käytettävänä näitten valmistaessa Helsingin kaupungin lausuntoa selvitysmiehen ehdotuksista.

Kaikki annetut lausunnot ovat epäoleellisilta kohdiltaan eräin lyhennyksin julaistut tämän ohessa liitteinä (kts. sivut 79—153). Lausuntojen sisällykseen nähden viitataan tässä näihin liitteisiin.

II LUKU. LAUSUNNOISSA PUOLLETUT JAOITUSMUUTOKSET.

1. LAUSUNTOJEN RYHMITTELY.

Kunnallisen jaoitusmuutoksen valmistelussa on tärkeätä todeta asianomaisten jaoitusmuutosten alaisiksi joutuvien kuntien kanta selvitysmiehen ehdottamiin jaoitusmuutoksiin ja myös niihin liittyvään taloudelliseen välinselvitykseen nähden.

Selvitysmiehen ehdotukset, joista asianomaisia kuntia selvitystyön kestäessä on kuultava, on katsottava alustaviksi ehdotuksiksi. Lausuntojen hankkiminen näistä on tarpeen ensinnäkin selvitystyössä mahdollisesti sattuneiden erehdysten korjaamiseksi, johon asianomaisilla kunnallisilla viranomaisilla paikallistuntemuksensa perusteella on tarpeelliset edellytykset, ja toiseksi sen selvittämiseksi, loukkaavatko selvitysmiehen ehdotukset kenenkään julkisen yhdyskunnan tai yksityisen henkilön oikeutta. Mutta ennenkaikkea on asianomaisten kuntien kantaa jo tällä alustavalla asteella tiedusteltava, koska kuntien kannasta riippuu, miten selvitystyötä edelleen on jatkettava ja missä järjestyksessä asiaa on edelleen käsiteltävä. »Kuntien tahdonilmaisulla on» huomauttaa lainvalmistelukunta mietinnössään lainsäädännöstä kunnallisen jaoituksen muuttamisesta, »aina myönnettävä suuri merkitys hallintopoliittisena tekijänä, joka on otettava huomioon kysymystä ratkaistaessa».

Mikäli asianomaiset kunnat puoltavat selvitysmiehen alustavia ehdotuksia joko varauksetta sellaisinaan tai niitä täydentävin ehdoin, asettamatta kuitenkaan ehtojen täyttämistä puoltavan kannan nimenomaiseksi edellytykseksi, voidaan jaoitusmuutosasiaa käsitellä edelleen tavallisena jaoitusmuutoskysymyksenä. Selvitysmiehen ei tässä tapauksessa enää tarvitse ryhtyä ehdotustensa uuteen perustelemiseen.

Jos sensijaan asianomainen kunta lausunnossaan ilmoittaa vastustavansa ehdotettua jaoitusmuutosta, muuttuu jaoitusmuutoskysymys pakkoliitosasiaksi, jota käsiteltäessä on otettava huomioon kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 3 §:n 1 mom:n säännökset ja vaatimukset liitoksen edellytyksistä. Näissä tapauksissa on selvitysmiehen uudestaan tutkittava niinhyvin vastustavan kunnan perusteluja kuin omaa alustavaa ehdotustaan ja sen perusteluja.

Pakkoliitokseksi muodostuu jaoitusmuutosasia ainoastaan kunnan vastustuksesta. Asianomaisen kunnan osan vastustuksella, joka on ilmennyt joko tätä osaa edustavan taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston tai sitä edustavan piirikokouksen lausunnossa, ei ole tätä vaikutusta. Myöskään ei sellaisen maanomistajan vastustuksella, jota jaoitusmuutos koskee, yllämainitun lain 3 §:n 2 mom:n säännöksen nojalla ole tällaista vaikutusta. Sanotussa lainkohdassa nimenomaan säädetään, että »jos sellaisen kiinteistön omistaja tai haltija, jota jaoituksen muutos koskee, vastustaa muutosta, älköön se estäkö muutoksen toimeenpanoa». Edellämainittujen yhdyskuntien valtuustojen samoin kuin maanomistajain lausunnoissaan esittämiin asiallisiin perusteluihin on luon-

nollisesti kuitenkin käsiteltäessä jaotusasiaa tavallisenakin jaotusmuutosasiana kiinnitettävä asianmukaista huomiota.

Huomioonottaen sen merkityksen, mikä kunnan vastustuksella näin ollen on asian jatkuvaan valmisteluun ja käsittelyyn nähden, lienee tarkoituksenmukaisinta selvitysmiehen alustavista ehdotuksista annettuja lausuntoja seuraavassa tarkastettaessa, käsitellä erikseen ne tapaukset, joissa asianomaiset kunnat puoltavat selvitysmiehen ehdotuksia taikka asianomaiset kunnat muuten ovat yksimieliset, ja erikseen ne tapaukset, joissa asianomaisten kuntien vastustus tekee asiasta pakkoliitosasian. Annettuja lausuntoja käsitellään näin ryhmiteltyinä liitosalueittain.

2. HUOPALAHDEN LIITOSALUE.

Ennenkuin Huopalahden liitosaluetta koskevia lausuntoja ryhdytään käsittelemään, on mainittava, että Huopalahden kunnan alue selvitysmiehen alustavan ehdotuksen valmistumisen jälkeen on jonkun verran muuttunut. Selvitystä laadittaessa kuuluivat Huopalahden liitosalueeseen luetut Lehtisaari ja Vähä-Meilahden tila, RN:o 1¹, vielä Helsingin maalaiskuntaan. Oli tosin olemassa valtioneuvoston joulukuun 22 päivänä 1922 tekemä päätös siitä, että nämä alueet oli siirrettävä Huopalahden kuntaan, mutta päätös oli vielä täytäntöönpanematta (kts. mietintö, N:o 2 sivu 35). Lopullinen päätös siirron toimeenpanemisesta annettiin huhtikuun 30 päivänä 1936 ja määrättiin siinä, että siirto oli astuva voimaan tammikuun 1 päivänä 1937. Tämä on myöskin tapahtunut. Huopalahden liitosalue on tämän kautta muodostunut ainoastaan Huopalahden kunnan alueen käsittäväksi.

Mitä sitten annettuihin lausuntoihin tulee, niin ovat kaikki lausunnonantajat yhtämieltä siitä, että Huopalahden liitosalueesta on kaupunkiin liitettävä koko *L a u t t a - s a a r e n k y l ä* sekä *n. s. P a s i l a n a l u e*. Yhtä mieltä ollaan myös siitä, että edellämainitut Vähä-Meilahden tila sekä Huopalahden kunnasta maantieteellisesti erillään oleva osa Lill-Böhlen tilaa sekä Pikku-Huopalahden kylään kuuluva vesijättömaa Pikku-Huopalahden rannassa (kts. mietintö N:o 2 siv. 3 ja 6) ovat liitettävät kaupunkiin. Ehdotus niitten alueitten liittämisestä kaupunkiin ei siten enää kaipaa lisäperustelua.

Huopalahden kunta ilmoittaa lausunnossaan vastustavansa Munkkiniemen sekä Kuusisaaren ja Lehtisaaren liittämistä kaupunkiin. Samoin tekee Munkkiniemen taajaväkinen yhdyskunta. Sensijaan Helsingin kaupunki puoltaa myös tämän Huopalahden kunnan osan liittämistä kaupunkiin. Koska asianomaiset kunnat eivät näin ollen ole yksimieliset tästä alueesta, käsitellään tätä liitoskysymystä toisessa yhteydessä.

3. HAAGAN LIITOSALUE.

Haagan liitosalueen eli koko Haagan kauppalan liittämisestä Helsingin kaupunkiin ovat lausunnonantajat, sekä Haagan kauppala että Helsingin kaupunki, yksimieliset. Liitosehdotus ei senvuoksi kaipaa lisäperusteluja. Kuitenkin on mainittava, että Haagan kauppalan oloissa selvitysmiehen alustavan selvityksen valmistuttua on tapahtunut huomattava muutos, joka tekee kauppalan liittäminen kaupunkiin entistäkin välttämättömämmäksi. Senkautta että Helsingin kaupunginvaltuusto marraskuun 9 päivänä 1938 on päättänyt ostaa A. B. M. G. Stenius-yhtiön kaikki osakkeet, on kaupunki tullut suurimmaksi maanomistajaksi kauppalassa. Kaupunki omistaa nyttemmin 83.4 % kauppalassa olevasta maasta. Selvityksen laatimisen aikana oli vastaava luku vain 7.7 %. Muihin selvityksessä aikaisemmin esitettyihin liitosta puoltaviin näkökohtiin tulee tämän kautta lisäksi se, että kaupungille on maanomistajana myönnettävä asemakaava- ja tonttipoliittinen määräämisvalta tällä alueella.

Syytä on ehkä myöskin mainita, että kauppalan asemakaavapolitiikan tosiasiallinen johto jo on siirtynyt kaupungille senkautta, että Helsingin kaupunginvaltuusto kokouksessaan lokakuun 4 päivänä 1939 on Haagan kauppalanvaltuuston esityksestä suostunut laadituttamaan kauppalan koko asemakaavan tarkistuksen.

Haagan kauppalanvaltuuston lausunnossa esitetään eräitä »vaatimusten» luontoisia ehdotuksia liitospäätöksen täydentämiseksi. Ehdotus on, että kauppalan liittämistä kaupunkiin koskevaan valtioneuvoston päätökseen otettaisiin seuraavat määräykset:

»Haagan kauppalan alueella pysytetään kauppalan järjestyssääntö, mikäli on kysymys katujen kunnossa- ja puhtaanapidosta sekä lumen poistamisesta kaduilta, voimassa 20 vuoden ajan luettuna jaoitusmuutoksen voimaantulopäivästä.

Haagan kauppalan toimista muutetaan vastaaviksi Helsingin kaupungin viroiksi ja toimiksi: kauppalanlääkäriin toimi kaupungin aluelääkäriin viraksi ja kauppalan kiertävän sairaanhoitajattaren toimi kaupungin sairaanhoitajattaren toimeksi.

Jaoitusmuutoksen voimaantullessa virassaolevalle kauppalanjohtajalle suoritetaan korvauksena viran lakkauttamisesta yhden vuoden palkka.»

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 11 §:n mukaan jäävät, ellei muutoksen yhteydessä ole toisin määrätty, kunnalliset järjestyssäännöt liitosalueella voimaan liitoksen jälkeen »kunnes niiden kumoamisesta tai muuttamisesta on lainmukaisessa järjestyksessä päätös tehty». Laki näinollen edellyttää, että liitospäätöksessä ainoastaan määrätään, mitkä järjestyssäännöt kumotaan liitoksen voimaantullessa. Tällaisten järjestyssääntöjen voimassapitämisestä ei sensijaan edellytetä päätöstä tehtäväksi, vaan pysyvät ne voimassa ilman päätöstä lain nojalla. Jollei järjestyssääntöjä ole kumottu liitospäätöksen yhteydessä, siirtyy päätösvalta näiden sääntöjen kumoamista tai muuttamista koskevissa asioissa yllämainitun lainkohdan mukaan kunnallisille viranomaisille. Näitten viranomaisten oikeutta ja harkintavaltaa ei voida liitospäätöksessä supistaa, koska yllämainitussa lainkohdassa nimenomaan säädetään, että järjestyssäännöt jaoituksen muutoksen voimaantultua ovat kumottavat tai muutettavat »lainmukaisessa järjestyksessä». Valtion hallintoviranomaisilla ja mitä rakennusjärjestyksiin tulee, nimenomaan sisäasiainministeriöllä on oikeus, kun valtuuston päätös järjestyssäännön kumoamisesta tai muuttamisesta alistetaan valtion valvontaviranomaisten tutkittavaksi ja vahvistettavaksi, harkita, onko liitoksen tapahtuessa voimaanjäänyttä järjestyssääntöä aihetta kumota tai muuttaa. Liitospäätöksessä ei näinollen voida, kuten Haagan kauppa on ehdottanut, rajoittaa järjestyssääntöjen antamisesta sekä niiden muuttamisesta ja kumoamisesta päättävien kunnallisten viranomaisten eikä tällaisten sääntöjen vahvistamisesta päättävien valtion viranomaisten päätös- ja harkintavaltaa vanhojen järjestyssääntöjen voimassapysyttämiseen tai kumoamiseen nähden. Selvitysmies ei jo tämänkään vuoksi voi puoltaa Haagan kauppalanvaltuuston ehdotusta, että liitospäätöksessä määrättäisiin ne rakennusjärjestyksen ja poliisijärjestyksen osat, mitkä koskevat katujen kunnossa- ja puhtaanapitoa sekä lumenluontia, pysytettäväksi voimassa 20 vuotta. Selvitysmies ei tämän vuoksi myöskään katso olevan aihetta harkita asiaa tarkoituksenmukaisuuskannalta eikä myöskään tutkia kysymystä, onko laillisuuskannalta mahdollista kaupungin johonkin asemakaavoitettuun osaan nähden pysyväisesti tai niinkin pitkäksi väliajaksi kuin 20 vuodeksi määrätä noudatettavaksi toista katurasituksen jakoa tontinomistajain ja kunnan välillä kuin se, mikä kaupungin muissa osissa ja yleensä kaupungeissa on vallalla.

Haagan kauppalanvaltuusto ehdottaa myös, että liitospäätöksessä olisi määrättävä eräät kauppalan virat pysytettäväksi liitoksen voimaantultua ja että nämä virat muutettaisiin kaupungin pysyväisiksi viroiksi. Selvitysmies katsoo kuitenkin, ettei ole riittävä aihetta liitospäätökseen ottaa näin yksityiskohtaisia määräyksiä jonkin erikoisen hallintoalan järjestämisestä liitoksen jälkeen. Kauppalanvaltuuston lausunnosta ilmenevä pelko, että kaupunki mahdollisesti vähentäisi niitä etuja, joita kauppalan asukkailla tähän asti jollakin hallintoalalla, tässä tapauksessa terveyden- ja sai-

raanhoidon alalla, on ollut, ei näytä aiheelliselta. Onhan terveyden- ja sairaanhoidon parantaminen esikaupunkialueilla eräs niitä tarkoituseriä, joihin esikaupunkiliitoksilla yleensä pyritään. Lausunnossa, jonka Helsingin kaupungin terveydenhoitolautakunnan komitea toukokuun 11 päivänä 1937 antoi sanotulle terveydenhoitolautakunnalle selvitysmiehen alustavasta ehdotuksesta ja johon lausuntoon terveydenhoitolautakunta vuorostaan lausunnossaan Helsingin kaupunginhallitukselle on saman kuin 27 päivänä yhtynyt, esitetään sitäpaitsi, että »liitettyjen alueiden nykyinen sairaan- ja terveydenhoito olisi mikäli mahdollista säilytettävä entisellään, ja yhdyskuntien palveluksessa olevat lääkärit ja muu terveydenhoitohenkilökunta, joilla on paikallistuntemusta, pysytettäisiin toimissaan, mutta olisi myös joukko uusia virkoja perustettava. Uusien alueiden lääkärien virka olisi enemmän kunnanlääkärin kuin kaupungin nykyisten aluelääkärien viran tapainen» (kts. P. A. N:o 3 v:lta 1939, Liite 7, sivu 41). Vaikka tätä kysymystä ei yhtävähän kuin muitakaan tämäntapaisia yksityiskohtia käsitelläkään kaupungin lopullisessa lausunnossa, osoittaa jo tämäkin lausunto, että kaupungin viranomaisten tarkoitus on ilmankin liitospäätöksessä määriteltyjä vaatimuksia järjestää kysymyksessäoleva hallintoala pääpiirteissään kauppalan toivomalla tavalla. Jonkin hallintoalan järjestelyn yksityiskohtainen määrittelemine liitospäätöksessä voi helposti myöhemmin osoittautua asian todella tarkoituksenmukaista järjestelyä ehkäiseväksi.

Kauppalan nykyisten viranhaltijain oikeudet heidän virkaansa liittyviin etuihin ovat turvatut sen kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 10 §:n 3 kohdan säännöksen perusteella, että lisätyn kunnan, tässä tapauksessa kaupungin, on, ellei välinselvityksessä toisin ole määrätty, vastattava lakkautetun kunnan, tässä tapauksessa kauppalan, kaikista sitoumuksista. Ei olisi asianmukaista välinselvityksessä myöntää lakkautetun kunnan viranhaltijoille suurempia etuja kuin mitä heillä lakkautetun kunnan viranhaltijoina on ollut (kts. myös mietintö N:o 1 siv. 318). Selvitysmies ei näinollen katso mahdolliseksi puoltaa Haagan kauppalan ehdotusta eräitten virkojen määräämisestä pysyväisiksi kaupungin viroiksi.

Mitä vihdoin tulee Haagan kauppalan valtuuston ehdotukseen, että jaoitusmuutoksen voimaan tullessa virassa olevalle Haagan kauppalanjohtajalle suoritetaan korvauksena viran lakkauttamisesta yhden vuoden palkka, niin on selvitysmies jo alustavassa ehdotuksessaan (kts. mietintö N:o 1, siv. 319) käsitellyt kysymystä Haagan kauppalanjohtajan oikeudesta lakkautuspalkkaan. Selvityksessä tultiin siihen tulokseen, että kauppalanjohtajalla ei ole tällaista oikeutta. Kauppalan lausunnossa viitataan myös siihen, että kauppalanjohtajalle kohtuussyistä olisi viran lakkauttamisesta suoritettava kohtuullinen korvaus. Kun päätös kauppalan liittämistä kaupunkiin ja siis tosiasiallisesti myös kauppalanjohtajan viran lakkauttamisesta on tehtävä ainakin 6 kuukautta ennenkuin päätös seuraavassa vuodenvaihteessa tulee voimaan, ja kauppalanjohtajalla siten on riittävän pitkä aika uuden toimen etsimiseen ja kun myös on sängen luultavaa, että ennen liitoksen voimaantuloa käytävissä neuvotteluissa kaupungin ja kauppalan viranomaisten välillä voidaan, jos silloin virassa oleva kauppalanjohtaja niin haluaa, sopia kauppalanjohtajan siirtämisestä kaupungin virkaan tai toimeen, voidaan ilmenevät kohtuusnäkökohdat tätä tietä ottaa riittävästi huomioon, ilman, että tästä asiasta liitospäätöksessä määrätään. Selvitysmies ei siten katso voitavansa puoltaa myöskään tätä kauppalan ehdotusta.

4. OULUNKYLÄN LIITOSALUE.

Kummatkin asianosaiset ja lausunnonantajat, Oulunkylän kunnan valtuusto ja Helsingin kaupunginvaltuusto puoltavat selvitysmiehen ehdotusta sellaisenaan.

Oulunkylän kunnan valtuusto huomauttaa lausunnossaan erikoisesti, että »se ainainen epävarmuuden tila Helsinkiin liittämiseen nähden, joka tähän asti» — kunnan

perustamisesta alkaen — »on vallinnut, ei ole voinut olla vaikuttamatta haitallisesti kunnan talouden hoitoon», ja ehdottaa Oulunkylän liitosasian jouduttamiseksi, että tämä asia »käsiteltäisiin kiireellisenä ja erikseen muita kuntia koskevista liittämiskysymyksistä».

Tätä jo kolme vuotta vanhaa toivomusta ei selvitysmies kuitenkaan aikoinaan katsonut olevan aihetta ryhtyä viemään eteenpäin, koska selvitysmies odotti jotakuinkin määrääjässä saavansa kaikki pyydettyt lausunnot. Oulunkylän liitosasiaa ei myöskään enää liene aihetta erottaa muista liitoskysymyksistä.

5. PITÄJÄNMÄEN LIITOSALUE.

Lausunnonantajat esittävät Pitäjänmäen liitosalueen vastaiseen kunnalliseen asemaan nähden eräitä selvitysmiehen ehdotuksista poikkeavia ehdotuksia, mutta joutuvat asian järjestelyyn nähden keskenään yksimielisiksi.

Selvitysmies oli ehdottanut, että Talin kylä sekä eräät osat Kårbölen kylää liitetäisiin kaupunkiin, mutta että Kånanan kylä siirrettäisiin hänen suunnittelemaansa Suur-Haapalahden kauppalaan. Sekä Helsingin maalaiskunnan valtuusto että Pitäjänmäen liitosalueen piirikokous, johon myös Kånanan kylän asukkaita otti osaa, hyväksyivät selvitysmiehen ehdotuksen muuten, mutta vastustivat Kånanan kylän liittämistä suunniteltuun kauppalaan ja ehdottivat myös tämän kylän liittämistä kaupunkiin. Helsingin kaupunginvaltuusto on, kuten Leppävaaran liitosaluetta koskevassa selostuksessa tullaan tarkemmin esittämään, omaksunut selvitysmiehen ehdotuksesta sikäli poikkeavan kannan, että se on puoltanut koko Suur-Haapalahden kauppalaan alueen liittämistä kaupunkiin. Kun, kuten sanottu, Kånanan kylä selvitysmiehen ehdotuksen mukaan sisältyi tähän alueeseen, on myös kaupunki tosiasiallisesti puoltanut tämänkin kylän liittämistä kaupunkiin.

Kuten selvitysmies edempänä Leppävaaran liitosaluetta koskevassa osassa tätä mietintöä tulee tarkemmin esittämään, on selvitysmies luopunut alkuperäisestä ehdotuksestaan tähän liitosalueeseen nähden ja, yhtyen useimpien lausunnonantajain käsitykseen, päättänyt ehdottaa, että koko hänen suunnittelemansa Suur-Haapalahden kauppalaan alue, Kånanan kylä siihen luettuna, liitetäisiin kaupunkiin. Ehdotus Kånanan kylän liittämisestä kaupunkiin ei tässä yhteydessä kaivanne lisäperustelua.

Pitäjänmäen liitosalueesta jäisivät siten kaupunkiin liitettävän alueen ulkopuolelle vain eräät selvitysmiehen alustavassa ehdotuksessa tarkemmin luetellut osat Kårbölen kylää, jotka osat jäisivät supistettuun Helsingin maalaiskuntaan.

6. PAKINKYLÄN LIITOSALUE.

Pakinkylän liitosasiassa ovat kaikki asianosaiset ja lausunnonantajat, nimittäin Helsingin maalaiskunnan valtuusto, Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto ja Helsingin kaupunginvaltuusto yksimieliset. Lausunnonantajat kannattavat yksimielisesti koko tämän liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

Pakinkylän eli Pakilan taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston lausunnossa esitetään eräänlaisena vaatimuksena, että Pakinkylän kaupunkiin liittämisessä »on kaupungin alunperin otettava kannettavakseen enemmän tientekokustannuksia ja että tontinomistajia rasitetaan vain siinä määrin kuin hänelle kohtuudella voidaan katsoa tiestä olevan hyötyä». Valtuusto esittää Pakinkylän liittämistä kaupunkiin »mikäli tierasitukset voidaan edellämainitulla tavalla järjestää». Yhdyskunnan puoltolause on siis annettu eräällä varauksella.

Ratkaistaessa lopullisesti liitoskysymystä Pakinkylän osalta, joka kuten tunnettua muodostaa vain osan Pakinkylän liitosaluetta, tuskin voidaan tehdä päätöstä riippu-

vaksi siitä, voidaanko tierasitus itse Pakinkylässä järjestää yhdyskunnan valtuuston toivomalla tavalla. Liitospäätökseen ei voida ottaa yleisestä lainsäädännöstä poikkeavia määräyksiä. Sikäli kuin selvitysmies voi arvostella tilannetta ja oloja Pakinkylässä, on välttämätöntä mahdollisimman pian liitoksen jälkeen ryhtyä tätä jo suurimmalta osalta rakennettua kylää asemakaavoittamaan. Teitten eli sittemmin katujen rakentamisvelvollisuus tulee tällöin järjestymään asemakaavalain yleisten perusteiden mukaan ja senjälkeen kuin näin vahvistetun asemakaavan piirissä olevat tontit on lopullisesti muodostettu, ja kadut asemakaavalain säätämässä järjestyksessä on luovutettu yleiseen liikenteeseen, tulevat kaupungin rakennusjärjestyksen määräykset katujen kunnossapidosta tälläkin alueella voimaan. Katujen kunnossapidon yksityiskohtainen järjestely on, kuten aikaisemmin toisessakin tapauksessa on Haagan liitosalueen katurasituskysymyksen puheenaollessa huomautettu, kunnan asia, johon liitospäätöksessä ei voida puuttua.

On myöskin jo aikaisemmin tässä mietinnössä huomautettu, että taajaväkisen yhdyskunnan mahdollinen vastustus ei tee liitosta pakkoliitokseksi. Liitospäätöstä ei tämän vuoksi myöskään ole pakko tehdä yhdyskunnan valtuuston asettaman ehdon täyttämisestä riippuvaksi.

Selvitysmies ei näin ollen katso mahdolliseksi ehdottaa liitospäätökseen otettavaksi määräystä, joka koskisi tierasituksen vastaista järjestelyä Pakinkylässä.

7. HERTTUANIEMEN LIITOSALUE.

Kaikki lausunnonantajat puoltavat varauksitta koko Herttuaniemen alueen liittämistä kaupunkiin.

8. ITÄISEN SAARISTON LIITOSALUE.

Kaikki lausunnonantajat puoltavat myös Itäisen saariston liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

9. VÄSTERSUNDOMIN LIITOSALUE.

Västersundomin liitosalueen oli selvitysmies kuten tunnettua ehdottanut jaettavaksi kahtia siten, että Mellunkylä, Nordsjön kylä ja Västersundomin kylä liitettäisiin kaupunkiin, kun sitävastoin Sottungsbyn ja Håkansbölen kylät olisi liitettävä perustettavaan Tikkurilan kauppalaan.

Mitä ensinnäkin kaupunkiin liitettäviin alueisiin tulee, niin on lausunnonantajien kesken täysi yksimielisyys siitä, että ainakin Mellunkylä ja Nordsjön kylät ovat liitettävät kaupunkiin. Västersundomin kylän käsittelyyn nähden ilmeni aluksi jonkun verran erimielisyyttä. Kaupunkiin liitettäväksi ehdotettujen kylien piirikokouksessa eräät Västersundomin kylän maanomistajat, ei kuitenkaan kylän valtavasti suurimman tilan, Västerkullan kartanon omistaja, alkuaan vastustivat tämän kylän liittämistä kaupunkiin. Myöhemmin ovat kuitenkin useimmat näistäkin maanomistajista kirjelmässä selvitysmiehelle ilmoittaneet puoltavansa myös Västersundomin kylän liittämistä kaupunkiin. Helsingin kaupunginvaltuusto puolestaan ilmoittaa kannattavansa selvitysmiehen ehdotusta kaikkien tässä mainitun kolmen kylän liittämistä kaupunkiin. Helsingin maalaiskunnan valtuusto ei suoranaisesti vastusta Västersundomin kylän liittämistä kaupunkiin, mutta esittää ehdotustaan tarkemmin perustelematta käsityksensä, että Västersundomin kylä olisi »sopivimmin yhdistettävissä Tikkurilan liitosalueeseen». Alustavassa selvityksessään esittämillään syillä (kts. mietintö N:o 11 siv. 14—15) ja kun Helsingin maalaiskunta ei edes yritä esittää uusia

näkökohtia ehdotuksensa tueksi, ei selvitysmies katso olevan aihetta muuttaa ehdotustaan Västersundomin kyläänkään nähden.

Selvitysmies siis uudistaa ehdotuksensa, että Mellunkylän, Nordsjön ja Västersundomin kylät liitetään Helsingin kaupunkiin.

Mitä sitten Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien vastaiseen kunnalliseen asemaan tulee, niin todettakoon tässä, että ainoa varsinainen kunnallinen viranomainen, joka lausunnossaan on käsitellyt selvitysmiehen ehdotusta näitten kylien osalta, nimittäin Helsingin maalaiskunnan valtuusto, puoltaa selvitysmiehen ehdotusta näitten kylien liittämistä Tikkurilan maalaiskuntaan. Helsingin kaupungin lausunnossa ei puututa tähän kysymykseen, koska se ei välittömästi koske kaupunkia. Tikkurilan liitosalueen piirikokouksessa, johon myös muitten tämän liitosalueen kylien asukkaat ottivat osaa, ilmeni, että Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien asukkaat vastustivat näitten kylien liittämistä Tikkurilan maalaiskuntaan. Heidän käsityksensä mukaan ei Tikkurilan maalaiskuntaa lainkaan olisi perustettava, vaan olisi ne osat Helsingin maalaiskuntaa, joita ei liitetä kaupunkiin, säilytettävä yhtenäisenä supistettuna Helsingin maalaiskuntana. Ellei näin voitaisi menetellä, haluaisivat näitten kylien asukkaat, että nämä kylät liitettäisiin Sipoon naapurikuntaan, tai ellei tämäkään olisi mahdollista, että ne liitettäisiin Helsingin kaupunkiin.

Pääasialliset syyt näitten kylien asujamiston haluttomuuteen tulla luetuksi Tikkurilan uuteen kuntaan näyttävät olevan poliittiset. Näitten kylien maanviljelijä- ja maanomistajaväestö edellyttää, että ratkaiseva vaikutusvalta uuden kunnan hallinnossa tulisi olemaan Tikkurilan seudun teollisuusväestöllä, minkävuoksi se tahtoisi pysyä erillään tästä kunnasta. Tätä näkökohtaa tuskin kuitenkaan voidaan asettaa ratkaisevaksi tämän seudun kunnallista jaoitusta uudestaanjärjestettäessä. Selvitysmies on aikaisemmassa tätä aluetta koskevassa mietinnössään (kts. mietintö N:o 11 sivut 15—16) käsitellyt myöskin niitä vaihtoehtoja, joita näitten kylien asujamisto nyt uudestaan esittää, mutta tullut siihen tulokseen, että puhtaasti hallinnolliset syyt puhuvat näitä vaihtoehtoja vastaan. On myös huomattava, että poliittisessa suhteessa samaan asemaan Tikkurilan maalaiskunnassa kuin Sottungsbyn ja Håkansbölen maanviljelijäväestö joutuu selvitysmiehen ehdotuksen mukaan myöskin Tikkurilan ja Håkansbölen sekä erittäinkin Fastbölen ja Hanabölen kylien maanviljelijäväestö. Riittävää asiallista aihetta asettaa Sottungsbyn ja Håkansbölen väestöä erikoisasemaan ei ole. Ainoa tapa käytännössä ottaa huomioon nämä puheenaolleet poliittiset näkökohdat kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestelyssä olisi todella se sanotussa piirikokouksessa esitetty menettely, että Tikkurilan maalaiskunta jätettäisiin perustamatta. Tässäkin tapauksessa kuitenkin hallintopoliittiset syyt puhuvat tämän uuden kunnan perustamisen puolesta (kts. mietintö N:o 12 sivut 22—25), ja niin hyvin Helsingin maalaiskunnan valtuusto kuin Tikkurilan liitosalueen piirikokous kannattavat tätä järjestelyä.

Selvitysmies ei näin ollen katso Sottungsbyn ja Håkansbölen asujamiston esittäneen riittäviä syitä alustavassa selvityksessä esitetyn ehdotuksen muuttamiseen näittenkään kylien osalta, vaan pysyy ehdotuksessaan, että nämä kylät liitetään perustettavaan Tikkurilan maalaiskuntaan.

10. TIKKURILAN LIITOSALUE.

Selvitysmiehen ehdotusta uuden Tikkurilan maalaiskunnan perustamisesta asianomaiset lausunnonantajat, nimittäin Helsingin maalaiskunnan valtuusto sekä Tikkurilan liitosalueen ynnä Sottungsbyn ja Håkansbölen yhteinen piirikokous kannattavat. Asiaa kummallakin taholla käsiteltäessä tuli esille edellämäinittu ajatus, että Tikkurilan maalaiskuntaa ei olisi perustettava, vaan että ne osat Helsingin maalaiskuntaa, joita ei liitetä kaupunkiin tai muodosteta itsenäiseksi kauppalaksi, mikä edempänä

mainittava ehdotus myös on tehty, jätettäisiin supistetuksi Helsingin maalaiskunnaksi. Tämä ehdotus ei kuitenkaan asianomaisissa kokouksissa asiaa käsiteltäessä saavuttanut enemmistöä.

Tikkurilan piirikokouksessa ilmeni myöskin sellainen mielipide, että ehdotettua uutta kuntaa ei olisi perustettava, vaan että koko Tikkurilan alue liitettäisiin kaupunkiin. Kokouksen pöytäkirjaan tehtiinkin merkintä siitä, että »kokouksen osanottajat yleensä olivat sitä mieltä, että jos vain mahdollista olisi, Tikkurila olisi liitettävä Helsingin kaupunkiin». Jo alustavassa selvityksessään (kts. mietintö N:o 12, siv. 22—23) on selvitysmies käsitellyt tätä mahdollisuutta, mutta tullut kielteiseen tulokseen. Uusia näkökohtia, jotka puoltaisivat kaupunkiin liittämistä, ei myöskään ole ilmaantunut. Päinvastoin on osoittautunut, ettei Helsingin kaupunki, kuten kohta tullaan mainitsemaan, ole halukas ottamaan vastaan alueita tällä suunnalla niinkään pitkälle kuin selvitysmies oli ehdottanut. Mitä todennäköisintä on, että kaupunki asettuisi vastustamaan Tikkurilan alueen liittämistä kaupunkiin. Selvitysmies ei sentähden ole katsonut aiheelliseksi ottaa tätä ajatusta uudestaan asiallisesti käsiteltäväksi.

Vaikka näinollen asian käsittelyn pohjaksi asetettavissa lausunnoissa on yhtäpitävästi puollettu Tikkurilan maalaiskunnan perustamista, on esitetty eräitä selvitysmiehen ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia, joihin asiaa lopullisesti käsiteltäessä on huomiota kiinnitettävä. Näitäkään ehdotuksia ei kuitenkaan ole esitetty yllämainituissa virallisissa lausunnoissa, vaan toisilta tahoilta.

Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien asujamiston kannasta, ettei näitä kyliä olisi luettava Tikkurilan maalaiskuntaan, on jo aikaisemmin tehty selkoa. Samoin on selvitysmies samassa kohtaa kantanaan esittänyt, että tätä toivomusta ei voida ottaa huomioon.

Tärkein uuden kunnan rajoja koskeva huomautus esitetään Helsingin kaupunginvaltuuston lausunnossa. Tässä lausunnossa esitetään, että kaupungin uutta pohjoista rajaa ei vedettäisi, kuten selvitysmies oli ehdottanut, pitkin Keravanjokea, vaan Tapaninkylän pohjoisrajaa pitkin. Huolimatta siitä, että selvitysmiehen käsityksen mukaan eräitä etuja, myös kaupungin kannalta, olisi ollut Keravanjoen määräämisestä kaupungin uudeksi pohjoiseksi rajaksi, katsoo selvitysmies tämän kaupungin kannan vuoksi olevansa pakoitettu luopumaan ehdotuksestaan tässä kohden ja hyväksymään kaupungin ehdottaman rajan. Tämän rajan ja Keravanjoen välisen alueen liittämistä kaupunkiin ei voitane perustella niin voimakkailla syillä, että kaupungin vastustaessa ehdotusta pakkoliitoksen edellytyksiä olisi olemassa.

Keravanjoen ja Tapaninkylän välisestä alueesta olisi selvitysmiehen rajaehdotuksen mukaan m.m. joen eteläpuolella oleva osa Tikkurilan kylää ja Suutarinkylä tullut kaupunkiin liitetyksi. Selvitysmies ehdottaa nyt, että tässä mainitut alueet luetaan Tikkurilan kuntaan kuuluviksi. Mitään harkintamahdollisuutta ei tässä kohden edes ole mainittuun Tikkurilan kylän osaan nähden. Jonkun verran sijaa harkinnalle on tosin olemassa Suutarinkylään nähden, mutta näyttää ratkaisu kuitenkin tältäkin osin selvältä. Olisi ajateltavissa, että tämä kylä jätettäisiin supistettuun Helsingin maalaiskuntaan kuuluvaksi, ja tämänlainen ehdotus esitettiin aikoinaan supistetun kunnan piirikokouksessa, jossa jaotusmuutosta käsiteltiin. Luonnollisimmalta kuitenkin tuntuu, että Suutarinkylä liitetään Tikkurilan kuntaan. Kylä rajoittuu pitkältä matkalta välittömästi siihen Tikkurilan kylän osaan, joka on joen eteläpuolella, muodostaen sen kanssa yhtenäisen alueen. Myös joen kohdalla on Tikkurilan kylä pisimmältä matkalta naapurina. Jos Suutarinkylä liitettäisiin supistettuun Helsingin maalaiskuntaan, tulisi tämä kunta työntämään kaupan kiilan Helsingin kaupungin ja Tikkurilan kunnan väliin. Jos taas Suutarinkylä luetaan Tikkurilan kuntaan, tulee tämän kunnan alue sitävastoin myös etelässä hyvänmuotoiseksi. Paras liikenneyhteys Suutarinkylästä joen pohjoispuolelle ja myös kirkonkylään kulkee vanhaa kylätietä Tikkurilan kylän kautta. Tällä seikalla voi olla merkitystä m.m. Suutarinkylän lasten koulunkäynnin kannalta. Myöskin on huomattava, että Suutarinkylä, kuten

selvitysmiehen alustavassa selvityksessä on mainittu (kts. mietintö N:o 8 siv. 52—53), kieltämättä on altis esikaupunkimuodostukselle. On edellytettävä, että esikaupunkiasutuksen syntymistä ja kehittymistä tullaan Tikkurilan kunnassa paremmin valvomaan kuin supistetussa kunnassa, koska Tikkurilan kunnassa jo ennestään on tällaista asutusta ja tämän kunnan viranomaiset pian tulevat saamaan kokemusta tällaisen asutuksen haitoista ja tarpeista.

Selvitysmies näin ollen ehdottaa, että myös Keravanjoen eteläpuolella oleva osa Tikkurilan kylää sekä Suutarinkylä liitettäisiin Tikkurilan kuntaan, joten Tikkurilan kylää ei tarvitse jakaa.

11. SUPISTETTU HELSINGIN MAALAIKUNTA.

Supistetun Helsingin maalaiskunnan alue määräytyy luonnollisesti sen mukaan, mitkä alueet jakamattomasta kunnasta eroitetaan. Pääasiallisimmat supistetun kunnan aluetta koskevat erimielisyydet ovat lausuntoja annettaessa keskittyneet edellä jo kosketeltuihin kysymyksiin Sottungsbyn ja Håkansbölen vastaisesta kunnallisesta asemasta ja Tikkurilan maalaiskunnan perustamisesta. Missä näitä kysymyksiä on virallisesti käsitelty, on tärkeimpänä vastaehdotuksena selvitysmiehen ehdotukseen esiintynyt ajatus, että supistettu Helsingin maalaiskunta olisi tehtävä laajemmaksi kuin mitä selvitysmies on ehdottanut, jättämällä Tikkurilan maalaiskunta perustamatta ja lukemalla koko Tikkurilan alue samoinkuin Sottungsbyn ja Håkansbölen kylät sekä vaihtoehtoisesti myös Västersundomin kylä supistettuun Helsingin maalaiskuntaan.

Jaoitusasiaa Helsingin maalaiskunnan valtuustossa käsiteltäessä esitettiin viimeksi mainittu ehdotus vastaehdotuksena selvitysmiehen ehdotukselle, mutta kuten aikaisemmin jo on mainittu, ei tätä vastaehdotusta valtuustossa hyväksytty, vaan puolsi valtuusto selvitysmiehen ehdotusta.

Supistetun Helsingin maalaiskunnan aluetta edustavassa piirikokouksessa esitettiin myös tässä mainittu ajatus ja vastaehdotus. Ehdotus saavutti myös piirikokouksen enemmistön kannatuksen.

Harkittuaan tämän piirikokouksen kannanilmaisun johdosta uudestaan tähän liittyvää oleellista kysymystä, nimittäin kysymystä Tikkurilan kunnan perustamisesta, ei selvitysmies ole voinut muuttaa kantaansa tässä kysymyksessä, kuten aikaisemmin jo on mainittu. Tämän vastaehdotuksen puolesta ei ole voitu eikä virallisesti edes yritettykään esittää lähimainkaan riittäviä perusteluja. Asiallinen vastaväite on se, että supistetun kunnan talous tulisi vahvemmalle pohjalle, jos siihen kuuluisi laajempi alue kuin mitä selvitysmies on ehdottanut. Selvitysmies on alustavissa selvityksissään osoittanut, että kummallakin nyt kysymykseen tulevalle kunnalla, sekä Tikkurilan maalaiskunnalla että hänen ehdottamallaan supistetulla Helsingin maalaiskunnalla, tulisi itsenäisinäkin kuntina olemaan täysin riittävät taloudellisen toimeentulon edellytykset, ja nämä edellytykset ovat alustavan selvityksen laatimisen jälkeen ilmeisesti vieläkin parantuneet. Kunnallistaloudelliselta kannalta ei näitten kuntien yhdistäminen senvuoksi ole tarpeellista.

Sellainen myöskin esitetty näkökohta, että alueeltaan suurempi supistettu Helsingin maalaiskunta olisi aikaansaattava, jotta maanviljelijäväestön vaikutusvaltaa näitten seutujen kunnallisten asioiden hoidossa ei tarpeettomasti supistettaisi hajottamalla tämä väestö kahteen kuntaan, ei myöskään ole pätevä. Eräs selvitysmiehen tärkeimpiä päämääriä, joita myös aina on pidettävä silmällä uusia kuntamuodostuksia suunniteltaessa, on päinvastoin hänen ehdottaessaan Tikkurilan kunnan perustamista ollut luoda sellainen supistettu Helsingin maalaiskunta, jossa maanviljelijäväestö vapautuneena niistä ristiriidoista, joita maalaiskunnassa asuvan teollisuus- ja esikaupunkiväestön harrastukset ja tarpeet niin helposti synnyttävät, voisi käyttää kunnal-

lista päätösvaltaa. Tikkurilan seudun ja sen jo varsin huomattavan ja jatkuvasti kasvavan teollisuus- ja esikaupunkiväestön jättäminen supistetun Helsingin maalaiskunnan piiriin ei olisi sopusoinnussa niitten vaatimusten kanssa, joita hallintopoliittiselta kannalta on asetettava tämäntapaiselle kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestelylle.

Selvitysmies onkin saanut sen käsityksen, että perimmäinen aihe itsenäisen Tikkurilan kunnan perustamisen synnyttämään vastustukseen ja sen ajatuksen ajamiseen, että supistettu Helsingin maalaiskunta on säilytettävä mahdollisimman laajana, on etsittävä Sottungsbystä ja Håkansbölestä. Näitten kylien vastaista kunnallista asemaa edellä käsiteltäessä on mainittu, että näitten kylien maanviljelijä- ja maanomistajaväestö ei poliittisista syistä halua Tikkurilan maalaiskuntaan. Jotta tämä väestö ei kunnallisesti joutuisi Helsingin maalaiskunnan muusta samanlaatuisesta väestöstä eristettyyn asemaan, on herätetty tässä kosketeltu ehdotus supistetun kunnan säilyttämisestä mahdollisimman laajana. Selvitysmies katsoo, että tämä näkökohta ei ole riittävä niitten näkökohtien vastapainoksi, mitkä puhuvat Tikkurilan kunnan perustamisen puolesta. Selvitysmies ei näin ollen tässä kohden voi muuttaa ehdotustaan.

Eräs toinen muutos selvitysmiehen ehdottamaan supistetun Helsingin maalaiskunnan alueeseen on sensijaan osoittautunut tarpeelliseksi. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, on Helsingin kaupunki ehdottanut toista rajaa kaupunkiin liitettäville alueille pohjoisessa kuin mitä selvitysmies on suunnitellut, ja selvitysmies katsoo olevansa pakotettu hyväksymään tämän uuden rajan. Helsingin kaupungin kanta on, että tämän rajan tulisi kulkea pitkin Tapaninkylän pohjoisrajaa. Tällöin joutuvat Keravanjoen itäpuolella olevat osat Helsingin pitäjän kirkonkylää, jotka selvitysmies on ehdottanut kaupunkiin liitettäväksi, sen alueen ulkopuolelle, joka on liitettävä kaupunkiin. Nämä alueet jäävät silloin supistettuun Helsingin maalaiskuntaan. Mitään harkintamahdollisuuksia ei tässä kohden edes ole mainittuun Helsingin pitäjän kirkonkylän osaan nähden. Aihetta jakaa kirkonkylä kahteen kuntaan ei enää ole olemassa.

12. LEPPÄVAARAN LIITOSALUE.

Lausunnonantajien huomattavin muistutus selvitysmiehen alustavia ehdotuksia vastaan koskee sitä osaa Leppävaaran liitosaluetta, minkä selvitysmies on ehdottanut muodostettavaksi Suur-Haapalahden kauppalaksi. Useimmat lausunnonantajat ehdottavat, että koko tämä alue liitettäisiin Helsingin kaupunkiin. Kun kumpikaan asianosaisista kunnista ei vastusta tätä uutta ehdotusta, vaan päinvastoin Helsingin kaupunki, jota asia lähinnä koskee, sitä puoltaa, ei tästä liitoskysymyksestä muodostu kysymystä pakkoliitoksesta, vaan voidaan asia käsitellä tavallisena liitosasiana.

Ensimmäisen virallisen luontoiseksi katsottavan ja tässä käsittelyn pohjaksi otettavan ehdotuksen, että se alue, minkä selvitysmies on ehdottanut Suur-Haapalahden kauppalaksi, liitettäisiin kaupunkiin, on tehnyt Leppävaaran alueen piirikokous. Saadusta selvityksestä ja annetuista lausunnoista päättäen, on tämä toivomus alueen väestön keskuudessa melko yksimielinen. Eräät niistäkin yksityisistä lausunnonantajista, jotka ovat asettuneet tätä ajatusta vastustamaan, ovat ainakin osaksi perustelleet tätä kantaansa sillä, että ovat edellyttäneet kaupungin vastustavan tällaista ratkaisua. Vastustavalla kannalla kaupunkiin liittämiseen nähden tuskin on myöskään Kilon kartanon omistaja, koska hän ei antamassaan erikoislausunnossa tästä hänelle kyllä tunnetusta vaihtoehdosta mitään mainitse, vaikka hän muuten perusteellisesti käsittelee Kilon seudun maanviljelysalueitten vastaista kunnallista asemaa ja vastustaa, ilmeisesti lähinnä peläten verorasituksen kohoamista, tämän seudun lukemista suunniteltuun kauppalaan.

Liitosalueen asujamiston näin esittämän ehdotuksen on Helsingin kaupunginvaltuusto ilman huomautuksia hyväksynyt.

Espoon maalaiskunta ei, kuten yllä on mainittu, ole halunnut antaa selvitysmiehen

ehdotuksesta omaa lausuntoa. Maalaiskunnan valtuuston aikaisemmin tekemistä päätöksistä käy kuitenkin ilmi, että kunta ei vastusta sitä, että Leppävaaran alue eroitetaan vanhasta emäkunnastaan. Päinvastoin on Espoon maalaiskunnan valtuusto itse kesäkuun 1 päivänä 1933 tehnyt valtioneuvostolle esityksen, että kunta jaettaisiin ja että Leppävaaran seutu eroitettaisiin kunnasta. Asia oli tähän aikaan siinä vaiheessa, että Leppävaaran seudusta muodostettaisiin itsenäinen maalaiskunta (kts. mietinnöt N:o 1 siv. 210—215 ja N:o 14 siv. 30). Eroitettavaksi ehdotettu alue oli kuitenkin sikäli suppeampi kuin selvitysmiehen kauppalaksi ehdottama ja nyt kaupunkiin liitettäväksi ehdotettu alue, että Kilon seutu maalaiskunnan ehdotuksen mukaan olisi jäänyt Espoon kuntaan. Tätä ajatusta puoltaa edelleen supistetun Espoon kunnan aluetta edustava piirikokous lausunnossaan. Ilmoittaen, että tämä piirikokous ei halua periaatteessa tehdä mitään huomautusta Espoon kunnan jakoa vastaan, se kuitenkin ehdottaa eräitä muutoksia kunnasta eroitettavan alueen rajoihin. Eräs näistä muutosehdotuksista koskee juuri Kilon aluetta. Muutosehdotus on kuitenkin ehdollinen. Jos Grankullan kauppalaan alue jätettäisiin muuttamatta, ei piirikokouksella ole mitään sitä vastaan, että Kilon seutu eroitetaan kunnasta, mutta jos Grankullan kauppalaan liitetään selvitysmiehen ehdottamat osat Espoon maalaiskuntaa, olisi Kilo, Klöbbskog ja Konungsböle pysytettävä Espoon maalaiskunnassa. Jälkimmäisen kannan perustelu on kuitenkin epäselvä. Perustelussa esitetään nimittäin, että viimeksimainitut kylät tässä tapauksessa olisi jätettävä Espoon kuntaan, »koska se alue, mikä tulisi olemaan Grankullan ja Leppävaaran välillä, muuten tulee liian kapeaksi». Selvitysmiehen ehdotuksen mukaan ei, vaikka Grankullan aluetta laajennettaisiinkin, jäisi yleensä mitään aluetta Grankullan ja Suur-Haapalahden tai myöhempien ehdotusten mukaan Grankullan ja kaupungin väliin. Kaupunki ja Grankullan kauppala tulisivat tässä kohden naapuriksi. Piirikokouksen lausunnossa ei näinollen, mitä Kilon alueeseen tulee, ole varteenotettavia näkökohtia. Alustavissa ehdotuksissaan on selvitysmies tarkemmin käsitellyt kysymystä Kilon alueen vastaisesta kunnallisesta asemasta (kts. mietintö N:o 14 siv. 33—36) ja pysyy hän aikaisemmassa esityksessään, että Kilon seudun kunnallinen asema on määriteltävä samalla tavoin kuin Leppävaaran seudun.

Supistetun Espoon maalaiskunnan alueen piirikokouksen lausunnossa viritetään myöskin kysymys, että selvitysmiehen Espoosta eroitettavaksi ehdottamaa aluetta laajennettaisiin myöskin Mankansin kylän käsittäväksi. Piirikokouksen käsityksen mukaan liittyy tämä kylä maantieteellisen asemansa mukaan paremmin Leppävaaraan kuin Espoon supistettuun kuntaan. Kylässä suoritetaan palstoitusta, joka antaa yhdyskunnalle edellisen yhdyskunnan luonteen. Eräitä muitakin osaksi kielipoliittisia näkökohtia esitetään tämän ehdotuksen puolesta.

Selvitysmies ei kuitenkaan katso mahdolliseksi asian nykyisessä vaiheessa enää ryhtyä ehdottamaan kaupunkiin liitettävän alueen laajentamista. Varsin useilla ta-
hoilla Espoon kunnan piirissä sen alueen ulkopuolella, jonka selvitysmies on ehdottanut Espoosta eroitettavaksi, on viime vuosina syntynyt palstoitusta ja taajaväkistä asutusta. Mankansin kylä ei tässä kohden ole erikoisasemassa. Hallinnollinen käytäntö on tämäntapaisiin erillisiin asutusalueisiin nähden Espoon kunnassa omaksunut sen kannan, että rakentaminen näillä alueilla on järjestettävä rakennussuunnitelman avulla ja toistaiseksi ainakaan ei ole mahdollista muulla tavoin ryhtyä näin syntyneitä oloja järjestämään.

Tämä mitä Espoon kunnasta eroitettavan alueen rajoihin tulee.

Senjälkeen kuin sekä tämän alueen väestö sängen yksimielisesti ja Helsingin kaupunki ovat mielipiteenään esittäneet, että tässä puheenaolevat Espoon kunnan osat olisivat liitettävät kaupunkiin, katsoo selvitysmies voivansa luopua alkuperäisestä ehdotuksestaan tämän alueen muodostamisesta eri kauppalaksi. Jo alustavaa ehdotusta laatiessaan selvitysmies vakavasti harkitsi mahdollisuutta ehdottaa tämän alueen liittämistä kaupunkiin (kts. mietintö N:o 14 siv. 37—39), ja selvitysmies myös huomautti, »että useat syyt puhuvat kieltämättä sen puolesta, että Leppävaaran—Kilon

asemanseutu, kuten esikaupunkialueet yleensä, liitettäisiin kaupunkiin». Selvitysmies halusi kuitenkin sillä kertaa välttää liian suurten alueitten yhdistämistä kaupunkiin, koska kaupungin alue jo muutenkin selvitysmiehen ehdotusten toteuttamisen kautta varsin huomattavasti oli laajentuva. Sitä paitsi näytti aikoinaan hyvin vähän luultavalta, että kaupunki vapaaehtoisesti olisi ollut halukas ottamaan tätäkin aluelisäystä vastaan, ja pakkoliitoksen edellytyksiä tuskin olisi ollut olemassa kaupungin vastustaessa sitä. Myös oli selvitysmies alustavissa neuvotteluissa eräiden Leppävaaran seudun edustajain kanssa saanut sen käsityksen, että tämän seudun asujamisto oli kaupunkiin liittämistä vastaan.

Edellytykset tämän alueen liittämiseksi kaupunkiin ovat kieltämättä myöskin muuttuneet suuremmiksi sen jälkeen kuin alustava ehdotus laadittiin. Paitsi sitä varsin tärkeätä seikkaa, että asianosaiset tässä tapauksessa ovat selvästi asettuneet kaupunkiin liittämistä puoltavalle kannalle, on Leppävaaran maanomistusoloissa tapahtunut huomattava asiaan vaikuttava muutos. Kuten Helsingin kaupunginvaltuuston lausunnossa todetaan, on kaupungista tullut varsin suuri maanomistaja Leppävaaran alueen eteläosassa. Ostaessaan v. 1938 A. B. M. G. Stenius-yhtiön osakkeet sai kaupunki täällä haltuunsa noin 500 ha maata. Tätä seikkaa on täällä samoin kuin muillakin esikaupunkialueilla, jossa kaupunki on suurin maanomistaja, pidettävä tärkeänä perusteena kaupunkiin liittämiseksi. Myöskin muut Helsingin kaupungin lausunnossa esitetyt uudet näkökohdat ovat varteenotettavat asiaa ratkaistaessa. Näin muuttuneissa oloissa myöskin selvitysmies puoltaa koko sen alueen liittämistä kaupunkiin, mikä oli suunniteltu muodostettavaksi Suur-Haapalahden kauppalaksi.

Jaoitusmuutoksen yhteydessä toimeenpantavaan taloudelliseen välinselvitykseen nähden ovat sekä Helsingin kaupunki että supistetun Espoon maalaiskunnan alueen piirikokous esittäneet eräitä huomautuksia. Nämä esitellään kuitenkin erikseen välinselvitystä käsiteltäessä.

13. HAGALUNDIN ALUE.

Hagalundin alueen vastaiseen kunnalliseen asemaan nähden eivät lausunnonantajien käsitykset ole täysin vakaantuneet. Lausuntojen antamisen aikaan oli vielä epäselvää, miten naapurialueen, Leppävaaran, kohtalo järjestyisi, ja Hagalundin alueen asemaa on pidetty ainakin jossain määrin riippuvaisena Leppävaaran alueen järjestelystä. Supistetun Espoon maalaiskunnan alueen piirikokous on ollut sitä mieltä, että Hagalundin alue paremmin kuuluisi Leppävaaraan kuin Helsingin kaupunkiin. Samaa mieltä on ollut Leppävaaran alueen piirikokous siltä varalta, että Leppävaaraa ei liitettäisi kaupunkiin. Hagalundin alueen oma piirikokous näyttää jyrkästi olleen sillä kannalla, että Hagalundia ei olisi luettava Leppävaaran alueesta muodostettavaan kauppalaan. Senjälkeen kuin suunnitelmat Leppävaaran alueeseen nähden ovat vakaantuneet sillä pohjalla, että tämä alue on liitettävä kaupunkiin, ovat nyt selostetut mielipiteiden eroavaisuudet Hagalundin alueeseen nähden kadottaneet perustansa.

Alueen liittämistä kaupunkiin on Helsingin kaupunki puoltanut. Tällaista liitosta vastaan ovat ainoastaan alueen kummatkin suurimmat maanomistajat, Hagalundin omistaja ja A. B. Otnäs-gård-niminen yhtiö. Kantaansa ei kumpikaan kuitenkaan perustele. Hagalundin omistajan kanta on ollut määräävänä myös alueen piirikokouksessa, jossa kuitenkin selvää päätöstä ei syntynyt. Kokouksessa, jossa vain 8 henkilöä oli saapuvilla, menivät äänet tasan, toisen puolen kannattaessa kaupunkiin liittämistä ja toisen puolen, johon kuuluivat Hagalundin omistaja perheineen ja toimihenkilöineen, katsoessa, että alue olisi säilytettävä Espoon kunnan osana.

Kun mitään asiallisia syitä alueen liittämistä vastaan kaupunkiin ei ole esitetty, ei selvitysmiehellä myöskään ole aihetta muuttaa ehdotustaan, että Hagalundin alue liitetään kaupunkiin.

III LUKU. PAKKOLIITOKSET.

1. MUNKKINIEMEN ALUE.

Huopalahden maalaiskunnan valtuusto on, kuten aikaisemmin on mainittu, lausunnossaan ilmoittanut vastustavansa Munkkiniemen ynnä Kuusisaaren ja Lehtisaaren liittämistä Helsingin kaupunkiin. Vastustus ei siis koske selvitysmiehen Huopalahden kuntaan nähden tekemää ehdotusta kokonaisuudessaan vaan ainoastaan osaa siitä. Muut Huopalahden kunnan osat valtuusto puoltaa kaupunkiin liitettäväksi. Samalla kannalla kuin sanottu valtuusto on myös Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto.

Huopalahden kunnan valtuusto esittää vastaehdotuksenaan, että alueesta, joka käsittäisi Munkkiniemen yksinäistilan ynnä siihen kuuluvan Kuusisaaren ja lisäksi Lehtisaaren, muodostettaisiin itsenäinen maalaiskunta, nimeltä Munkkiniemi. Valtioneuvoston huhtikuun 5 päivänä 1922 tekemän päätöksen toteuttaminen, joka koskee Talin ja Kānalan kylien siirtämistä Helsingin maalaiskunnasta Huopalahden kuntaan (kts. mietinnöt N:o 1 siv. 207 ja N:o 2 siv. 35), olisi valtuuston mielestä lykättävä toistaiseksi.

Ehdotukseen itsenäisen Munkkiniemen kunnan perustamisesta yhtyy myös Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto huomauttaen omasta puolestaan, että uuteen kuntaan voitaisiin myös liittää koko Tarvon saari vesialueineen. Lisäksi yhdyskunnan valtuuston lausunnossa huomautetaan, että nykyisen Munkkiniemen pohjoisosa on varsin eristetty yhdyskunnan pääasiassa rakennetusta ja asutusta osasta ja että, jos esikaupunkiolojen järjestelyssä osoittautuu tarpeelliseksi, on yhdyskunta halukas olemaan vastustamatta tämän pohjoisosan eroittamista.

Huopalahden kunnan ja Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan näin ehdottama Munkkiniemen maalaiskunta on kaikissa oleellisissa kohdissaan samanlainen kunta muodostuma kuin se, josta Huopalahden kunta jo kerran aikaisemmin, nimittäin helmikuun 22 päivänä 1926 on tehnyt valtioneuvostolle esityksen (kts. mietintö N:o 1 siv. 207—210). Tätä ehdotusta valmistelemaan oli myös asetettu eri valtion selvitysmies, mutta asia sellaisenaan siirrettiin kuitenkin v. 1928 asetetun koko Helsingin esikaupunkiliitosta valmistelevan selvitysmiehen uudestaan käsiteltäväksi.

Alustavassa selvityksessään (kts. mietintö N:o 2 siv. 43—46) on selvitysmies jo yksityiskohtaisesti tutkinut mahdollisuutta itsenäisen Munkkiniemen kunnan perustamiseen joko maalaiskuntana tai kauppalana. Esittämillään perusteilla, joita Huopalahden kunnan nyt käsiteltävänä olevassa lausunnossa hyvin vähän kosketellaan, on selvitysmies tullut kielteiseen tulokseen tällaiseen ratkaisuun nähden. Senjälkeen kuin sanottu alustava selvitys laadittiin ja myös Huopalahden kunnan lausunnon antamisen jälkeen, ovat tämän jaoituskysymyksen pohjana olevat olosuhteet niin perusteellisesti muuttuneet, että on entistä enemmän syytä hylätä ehdotus itsenäisen kunnan perustamisesta. Ainoastaan tärkeimpiin tapahtuneisiin muutoksiin on tässä tarpeen viitata.

Kummassakin käsiteltävänä olevassa lausunnossa esitetään eräänä pääperusteena Munkkiniemen alueen liittämistä vastaan kaupunkiin, ettei kaupunki tällä alueella

omista lainkaan maata. »Liitoksen pääperusteena on tavallisesti», sanotaan Huopalahden kunnan valtuuston lausunnossa, »että kaupunki tahtoo hallintopiiriinsä yhdistää ne suuret maa-alueet, jotka kaupunki vuosien kuluessa on ostanut läheisistä maalaiskunnista». Tätä perustetta ei lausunnon mukaan voida soveltaa Munkkiniemeen, koska kaupunki ei omista täällä mitään maata. Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan mielestä Munkkiniemen sisällyttämiseen liitosalueeseen on »sitä vähemmän syytä, kun alue kokonaisuudessaan on yksityisten yhtiöiden ja henkilöiden omistama».

Huopalahden kunnan valtuuston samoin kuin myös Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan ja eräissä muissa toisia alueita koskevilla lausunnoissa ilmenevä käsitys, mikä esiintyy m.m. edellä olevassa lyhyessä otteessa Huopalahden kunnan lausunnosta, että käsiteltävänä olevissa kunnallisen jaoituksen muutosasioissa olisi kysymys jonkin määrätyn kunnan, tässä tapauksessa lähinnä Helsingin kaupungin »eduista», huomauttatakoon tässä sivumennen, että tällainen oletamus perustuu väärään käsitykseen kunnallisten jaoitusmuutosten yleisestä tarkoituksesta. Voimassaolevan kunnallisen jaoituksen muuttaminen kuuluu valtiovallan tehtäväpiiriin ja jaoitusmuutoksia tehdessään on valtion ainoana pyrkimyksenä yleisen edun vaalijana ja valtakunnan sisäasiainkin hallinnon valvojana mikäli mahdollista aikaansaada sellainen kunnallinen jaoitus, joka kulloinkin antaa parhaimmat takeet kunnille kuuluvien tehtävien tarkoituksenmukaisesta hoidosta. Myöskin nyt esilläoleva kysymys Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamisesta on pantu vireille valtion toimesta ja on siinä koetettava löytää yleisen edun kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukainen ratkaisu. Tältä kannalta on myöskin Munkkiniemen liitoskysymystä käsiteltävä.

Kuten aikaisemmin jo on mainittu, on Helsingin kaupunki v. 1938 ostanut tämän alueen suurimman maanomistajan A. B. M. G. Stenius-nimisen yhtiön osakkeet. Sen kautta on kaupunki saanut tällä alueella haltuunsa 496.4 ha maata, mikä on kaikkiaan 83.9 % täällä olevasta maa-alasta. Tämän kautta on eräs tämän alueen liittämistä vastaan kaupunkiin esitetyistä pääväitteistä rauennut ja Munkkiniemi on tässä kohden joutunut samaan asemaan kuin muut alueet, joissa kaupunki on suuri tai suurin maanomistaja.

Sanotun maanomistusoloissa tapahtuneen muutoksen kautta on myös pudonnut pohja eräiltä muilta vastaväitteiltä, jotka on rakennettu sen varaan, että kaupunki täällä ei olisi maanomistaja. Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan lausunnossa esim. esitetään olevan pelättävissä, että kaupunki suurena maanomistajana muilla liitosalueilla ensi sijassa pyrki huolehtimaan omista alueistaan yksityisten maanomistajien ja etäämpänä sijaitsevien esikaupunkien kustannuksella. Pidetään varsin todennäköisenä, että kaupunki niillä alueilla, joita se ei itse omista, rakennuskieltojen avulla, välttämällä kaikkia parannuksia y.m.s., tulisi estämään näitten seutujen kehitystä ja välillisesti suosisi asutusta ja edistystä omilla alueillaan. Huopalahden kunnan lausunnossa esitetään, ettei ole mitään takeita siitä, että Helsingin kaupunki liitoksen jälkeen tulisi huolehtimaan Munkkiniemen asukkaista paremmin kuin Helsingin maalaiskunta aikoinaan teki. Helsinkiin liittäminen »aiheuttaisi näin ollen Huopalahden kunnan tärkeimmälle osalle huomattavan epäkohdan ja tästä syystä on kunnanvaltuusto yksimielisesti vastustanut Munkkiniemen liittämistä». Selvitysmies haluaa tähän huomauttaa, ettei kunnallisia jaoitusmuutoksia harkittaessa yleensä voida lähteä siitä edellytyksestä, ettei laajennettu kunta täyttäisi laillisia velvollisuuksiaan tai että se puolueellisesti käsittelee alueensa eri osien asukkaita. Missään tapauksessa Munkkiniemen asukkaitten taholta ilmennyt pelko, ettei kaupunki olisi halukas asianmukaisesti huolehtimaan tämän alueen kunnallisten olojen selvittämisestä liitoksen jälkeen, ole enää aiheellinen, senjälkeen kuin kaupunki sanotulla maanostollaan jo on liittänyt tämän alueen vaikutuspiiriinsä. Päinvastoin on edellytettävissä, että kaupunki jo yksistään saadakseen puheenaoleviin maanhankintoihin sidotut suuret varat tuottaviksi ensi tilassa on ryhtyvä asutuksen laajentamiseksi tarpeellisiin järjestelyihin ja

muutenkin järjestämään paikkakunnan oloja. Tähän viittaa m.m. se, että kaupunki jo nyt, ennenkuin liitospäätös on tehty, on ryhtynyt laatimaan suunnitelmaa alueen laiminlyötyjen viemäriolojen parantamiseksi.

Huomattavana uutena liitosasiaan vaikuttavana seikkana on myöskin pidettävä alustavan selvityksen laatimisen jälkeen ilmenneitä epäkohtia Munkkiniemen kunnallisissa oloissa. Senjälkeen kuin alustava selvitys laadittiin, alkoi Munkkiniemessä erittäin vilkas rakennustoiminta ja sen seurauksena asukasluvun nopea kasvaminen. On osoittautunut, että alueella vakaantunut hallintomuoto ei ole kestänyt tästä aiheutuneita lisärasituksia, vaan on täällä tapahtunut eräänlaatuinen kunnallinen romahdus. Tilanne on ollut autettavissa ainoastaan siten, että Helsingin kaupungin on jo ennen liitosta ollut ulotettava tänne toimintansa erällä tärkeillä hallinto-aloilla. Niinpä on kaupungin ollut pakko ryhtyä myymään Munkkiniemen vesijohtoon vettä omasta vesijohtolaitoksestaan. Myöskin sähkönjakelu alueella on siirtynyt kaupungin käsiin. Ja alueen rakennustarkastus on ollut uudestaan järjestettävä siten, että rakennustarkastus on keskitetty Helsingin kaupungin rakennustarkastuskonttoriin. Alueen kunnallishallinnossa ilmenneistä epäkohdista on yksityiskohtaisemmin tehty selkoa professori *Ilmari Caseliuksen* yksityisessä lausunnossa, ja kokemus on myöhemmin vahvistanut tässä lausunnossa esitettyjen huomautusten todenperäisyyden. Huopalahden kunnan valtuuston lausunnossa esitetty käsitys, että »Munkkiniemi tulee epäilemättä parhaiten hoidetuksi, jos sen omat asukkaat saavat huolehtia sen hallinnosta, johon he jo ovat osoittaneet omaavansa sekä tahtoa että kykyä», ei siten ole osoittautunut oikeaksi.

Munkkiniemen tulevan kunnallisen aseman kannalta ovat olosuhteet alustavan selvityksen laatimisen jälkeen sikälikin muuttuneet, että suunnitelmat Munkkiniemen takana olevan Leppävaaran alueen kunnallisten olojen järjestämisestä ovat muuttuneet. On, kuten jo on todettu, vakaantunut käsitys, että selvitysmiehen ehdottaman Suur-Haapalahden kauppala-alue kokonaisuudessaan on liitettävä kaupunkiin, ja myöskin selvitysmies on omaksunut tämän kannan. Kun tämä suunnitelma toteutetaan, jäisi Munkkiniemen alue, jollei sitäkin liitettäisi kaupunkiin, kaikilla puolin kaupungin alueen ympäröimäksi. Syntyisi siis sellainen tilanne, että ehdotettu Munkkiniemen maalaiskunta sijaitisi kaupungin alueen keskellä.

Jo alustavien ehdotustensa perusteluissa, joita kirjoitettaessa oli lähdeittävä siitä, että Leppävaaran alue ei kuuluisi kaupunkiin, huomautettiin (kts. mietintö N:o 2 siv. 45—46), että paitsi kunnalliselta kannalta myöskin kaupungin ympäristön yleisen hallinnollisen ja oikeudellisen jaoituksen kannalta on kysymys koko Huopalahden kunnan osalta, siis myöskin Munkkiniemen osalta, ratkaistava kaupunkiin liittämisen pohjalla. Huomautettiin, että niinhyvin poliisihoidollisesti, valtion kameraalihallinnon ja henkikirjoituksen kannalta kuin myös syyttäjätöiden ja oikeudenhoidon kannalta on ehdottomasti tarkoituksenmukaisempaa lukea Huopalahden maalaiskunta kaupungin asianomaisiin piireihin kuin vastaaviin maaseutupiireihin. Selvitysmiehen käsityksen mukaan olisivat jo nämätkin näkökohdat riittäneet pakkoliitoksen edellytyksiin, vaikka alue toiselta puolen olisi rajoittunutkin maaseutupiireihin. Vielä ratkaisevampi merkitys on näille seikoille annettava silloin, kun on harkittavana sellainen tapaus, että jokin alue jäisi kokonaan paitsi kunnallisesti myös maan yleisessä hallinnollisessa ja oikeudellisessa jaoituksessa toisten piirien sisään.

Sekä aikaisemmassa päämietinnössään (kts. mietintö N:o 1 siv. 281) että Kuloosaaren maalaiskuntaa koskevassa erikoisselvityksessään (kts. mietintö N:o 5 siv. 25—27) on selvitysmies osoittanut, että eräs kunnallisen jaoituksen muutoksen päätteitäviä on poistaa sellaisia epäsäännöllisyyksiä kunnallisessa sekä maan yleisessä hallinnollisessa ja oikeudellisessa jaoituksessa, että joko jokin kunnan osa tai koko kunta sijaitsee toisen kunnan alueen sisällä. Jo v. 1897 asetti hallitus valtiopäivien kehoituksesta komitean hankkimaan tarkan selvityksen maan hallinnollisessa y.m. jaoituksessa olevista epäsäännöllisyyksistä, m.m. sellaisista, joista tässä nyt on puhe, sekä laatimaan ehdotuk-

sensa näiden säännöttömyyksien poistamisesta. Komitean työ ja mietintö valmistuivat v. 1904. Vaikka ainoastaan osa komitean ehdottamista korjauksista on toistaiseksi voitu toteuttaa, osoittaa tämä aloite puolestaan, mikä merkitys on annettava tämän tapaisten epäkohtien korjaamiselle. Käytässä niinkin laajaan ja perinpohjaiseen kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestämiseen kuin mistä nyt Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen uudistamisen yhteydessä on kysymys, tehtäisiin epäilemättä virhe, jos tässä yhteydessä luotaisiin uusia tämän tapaista säännöttömyyksiä. Tämän tapaisten epäkohdan välttämistä on yleiseltä kannalta pidettävä siksi tärkeänä, että myös pelkästään jo sen torjumiseen täytyy voida käyttää lain tarjoamia mahdollisuuksia pakkoliitoksenkin toimeenpanemiseen.

Harkittaessa, onko riittäviä edellytyksiä pakkoliitoksen toimeenpanemiseen, on lähdettävä siitä, että laki jättää jaoitusmuutoksesta päättävälle valtion elimelle varsin laajan vallan harkita, milloin on katsottava »tärkeän yleisen edun» vaativan määrättyä jaoitusmuutosta. Lainvalmistelukunta ilmoittikin aikoinaan kunnallisen jaoituksen muuttamista koskevan lakiehdotuksen perusteluissa valinneensa tämän »ylialkaisuksen» sanonnan pakkoliitoksen edellytysten määrittämiseksi, jotta ei liiallisesti rajoitettaisi hallitusvallan toimintavapautta. Eräästä toisesta lainvalmistelukunnan mainitussa mietinnössä olevasta sanonnasta, nimittäin mietinnössä käytetystä sanasta »valtioetu», on tahdottu vetää sellainen hallituksen harkintavaltaa rajoittava johtopäätös, että pakkoliitoksen edellytyksenä pitäisi muodossa tai toisessa olla jokin valtion oma etu. Tällä ehkä ei aivan onnistuneella sanonnalla ei kuitenkaan voida tarkoittaa sanoa muuta kuin mitä sisältyy lain sanoihin »tärkeä yleinen etu» tai lainvalmistelukunnan eräissä muissa kohdin käyttämiin sanoihin »yleiseltä näkökannalta» tai »yleiseltä kannalta hyödylliseksi». »Tärkeän yleisen edun» vaatimuksia arvosteltaessa ei voida kiinnittää ratkaisevaa huomiota ainoastaan jollakin määrättyllä hallinnon alalla tai oikeushoidon alalla ilmenevään jaoitusmuutoksen edellytykseen, vaan ovat kaikki asiaan vaikuttavat seikat otettavat sitä ratkaistaessa huomioon. Kaikki määrätyn järjestelyn puolesta puhuvat näkökohdat yhdessä voivat muodostaa jonkin liitosasian yleisen edun kannalta paljonkin tärkeämmäksi kuin kysymys jollakin erikoisalalla vallitsevan »huomattavan epäkohdan ehkäiseminen, poistaminen tai vähentäminen». Kun aikoinaan säädettyä lakia kunnallisen jaoituksen muuttamisesta pakkoliitosta koskevaan sanotun lain 3 §:ään tehtiin sellainen muutos, että lainvalmistelukunnan ehdottaessa pakkoliitoksen edellytykseksi sekä sen, että »tärkeä yleinen etu» muutosta vaatii, että sen, että »muutos havaitaan tarpeelliseksi huomattavan epäkohdan ehkäisemiseksi, poistamiseksi taikka vähentämiseksi», lopullisesti säädettyssä laissa pakkoliitos tehtiin riippuvaksi vain jommasta kummasta sanotusta edellytyksestä, tahdottiin tällä muutoksella nimenomaan laajentaa hallituksen harkintavaltaa ja helpottaa pakkoliitosmenettelyn käyttämistä. Lainvalmistelukuntakin, jonka ehdotusta siten lain valmistelun myöhemmillä asteilla huomattavasti lievennettiin, esittää ehdotuksensa perusteluissa käsityksensä, ettei »näytäkään syytä olevan kunnallisen veto-oikeuden säätämiseen, joka sisältäisi sen, että yleiseltä näkökannalta toivottava jaoitusmuutos voisi kunnan usein sangen kevyesti perustellun kiellon kautta tulla ehkäistykseksi». Lainvalmistelukunnan käsityksenkin mukaan mahdollinen vastustus on asiaa ratkaistaessa otettava huomioon vain eräänä, joskin tärkeänä hallintopoliittisena tekijänä muitten asiaan vaikuttavien näkökohtien rinnalla.

Laissa olevien sanojen »tärkeä yleinen etu» merkityksen valaistamiseksi on vielä syytä viitata vastaavaan kohtaan Ruotsin laissa kunnallisen jaoituksen muuttamisesta, jota siellä kutsutaan laiksi »kunnallisen ja kirkollisen jaoituksen muuttamisen järjestyksestä ja ehdoista». Tämä laki on oleellisissa kohdissaan ollut suomalaisen lain esikuvana. Pakkoliitosta koskeva pykälä on kuitenkin ruotsalaisessa laissa toisin kuuluva kuin suomalaisessa. Ruotsalaisessa laissa luetellaan pakkoliitoksen edellytyksinä ja esimerkkinä sellaisista tapauksista, jolloin »muutos on huomattavan yleisen edun vaatima», pääasiallisesti juuri ne tapaukset, joita Suomen lain 2 §:ssä pidetään yleisinä

tavallisten jaoitusmuutosten edellytyksinä. Sen ankarampia vaatimuksia ei Ruotsissa siis aseteta pakkoliitokselle.

Myöskin lainvalmistelukunta näyttää laatiessaan ehdotustaan suomalaisen lain 2 ja 3 §:ksi lähteneen siitä edellytyksestä, että sovellettaessa pakkoliitospykälää ja käytettäessä sen johdosta erikoisen tarkkaa harkintaa, 2 §:ssä lueteltuja yleisiä perusteita on pidettävä riittävinä pakkoliitoksen perusteina. Lainvalmistelukunta huomauttaa nimenomaan puhuessaan kunnan vastustuksen merkityksestä, että jollei kunta ole voinut esittää objektiivisia perusteita vastustukselleen »riittää sellaisessa tapauksessa muutoksen toimeenpanemiseksi, että se 2 §:n mukaisesti katsotaan yleiseltä kannalta hyödylliseksi». Esitetty väite, että sen jälkeen kuin lainvalmistelukunnan alkuperäisestä ehdotuksesta 3 §:stä poistettiin sanat »ja muutos tuottaisi kunnalle tai sen osalle huomattavaa haittaa», ei enää voitaisi, niinkuin lainvalmistelukunnan ehdotuksen mukaan olisi voitu, saada jaoituksen muutos kunnan vastustuksesta huolimatta jo 2 §:ssä mainituilla syillä (Ståhlberg Kulosaarta koskevassa lausunnossa), on käsittämätön. Muutos voi tarkoittaa vain sitä, että kunnan vastustus aina tekee asian erikoisen tarkkaa harkintaa vaativaksi pakkoliitosasiaksi, riippumatta siitä, ovatko jaoitusmuutoksesta kunnalle mahdollisesti tulevat haitat huomattavat vai mitättömät.

Ruotsissa vallitsevaa käsitystä ja käytäntöä valaisevana mainittakoon vielä, että eräissä liitostapauksessa on katsottu »huomattavan yleisen edun» vaativan erään alueen kaupunkiin liittämistä pelkästään, jotta kaupunki tehokkaasti voisi valvoa erään kaupunkiasutuksen lähellä olevan vesijättömaan kuivana pitämistä ja sen viemärioloja (kts. Svenska Stadsförbunds Tidskrift N:o 6 v:lta 1930 siv. 353).

Ehdotusta vastaan, että kaupungin alueen sisään jätettäisiin kaupunkimaisesti asuttu ja rakennettu maalaiskunta, on vielä syytä huomauttaa, että tällainen järjestely sikäläkin olisi ristiriidassa yleisen edun kanssa, että eräät tärkeät lainsäätäjän tarkoituksetperät jäisivät saavuttamatta. Maalaiskunnissa tapahtuneesta kaupunkimaisesta rakentamisesta saatujen ikävien kokemusten vuoksi on Suomessa nähty paljon vaivaa lainsäädännön aikaansaamiseksi, joka antaisi pohjan järkiperaiselle asemakaavatoimelle ja tehokkaalle rakennustarkastukselle samoinkuin myöskin tyydyttävälle jakolaitokselle ja kiinteistörekisterille. Käytäntöön otettu järjestelmä edellyttää kuten tunnettua, että kunta, jossa näistä asioista annettuja lakeja on sovellettava, on joko kaupunki tai kauppalala. Valtiovalta ei näissä oloissa voi, jättämällä jo nyt kaupunkimaisesti rakennettua ja vastedes ilmeisesti nopeasti kaupunkimaisesti kasvavaa aluetta maalaiskunta-asteelle, luopua vaatimasta lainsäätäjän osoittamia muotoja käytettäväksi rakennustoiminnan ohjaamisessa ja valvomisessa. Esilläolevassa tapauksessa on tosin toistaiseksi kysymys asukasluvultaan suhteellisen pienestä kunnasta, mutta on syytä uudistaa jo alustavassa mietinnössä mainittu seikka, että alueen asemakaava-suunnitelmien mukaan tämän alueen väestö voi kasvaa vaikkapa 80,000 henkeen, jopa sen ylikin.

Lain sanonnasta »milloin muutos havaitaan tarpeelliseksi» ja lainvalmistelukunnan näihin sanoihin liittyvästä selityksestä, että näillä sanoilla tarkoitetaan, ettei pakkoliitosta ole toimeenpantava »jos muita keinoja on käytettävissä vallitsevan epäkohdan poistamiseksi», ei myöskään tässä tapauksessa saada tukea maalaiskuntamuodon säilyttämiselle. Sitä tosiasiaa, että tässä tapauksessa toinen kunta jäisi toisen kunnan sisään, ei voida poistaa muilla keinoin kuin liittämällä alue kaupunkiin. Lainsäätäjän tarjoamaa mahdollisuutta järjestää rakennustoiminnan johto ja valvonta sillä tavoin kuin rakennustoiminnan säännöstelystä maaseudulla on määrätty, on jo paikkakunnalla koeteltu, mutta tämän järjestelmän on katsottava täällä epäonnistuneen. Jäljellä olisi luonnollisesti mahdollisuus muodostaa ehdotettu itsenäinen kunta kauppalaksi, jolloin ainakin olisi mahdollista tällä alueella soveltaa asemakaavalakia y.m. siihen liittyviä lakeja kaupunkimaisen asutuksen säännöstelystä, mutta tätäkään Huopalahden kunta ei ilmeisesti halua. Tällä tavalla ei myöskään kaupungin sisään jäävän eri kunnan muodostumista vältettäisi.

Huomioonottaen kaikki asiaan vaikuttavat näkökohdat ja varsinkin Munkkiniemen oloissa viime vuosina tapahtuneet muutokset ei selvitysmies mitenkään voi nytkään puoltaa ehdotusta Munkkiniemen kunnan jättämisestä itsenäiseksi maalaiskunnaksi Helsingin kaupungin alueen sisään. Ne sekä kunnallishallinnolliset että muut hallinnolliset ja oikeudenhoidolliset näkökohdat, joihin sekä yllä että alustavissa mietinnöissä on viitattu, puhuvat niin voimallisesti alueen kaupunkiin liittämisen puolesta, että tärkeän yleisen edun täytyy katsoa kiistämättömästi vaativan tällaista ratkaisua. Huopalahden kunnan lausunnossa esitetty »sangen kevyesti perusteltu kieltö», lainvalmistelukunnan sanontaa käyttäen, ei voi muodostua esteeksi tälle liitokselle. Munkkiniemen tapaukseen soveltunee nyttemmin sellaisenaan se, mitä Helsingin kaupungin lausunnossa esitetään Kulosaaren kaupunkiin liittämisen puolesta ja johon lausuntoon tässä viitattakoon. Myös tähän alueeseen nähden voitaisiin nimittäin pitää aiheellisena sitä Helsingin kaupungin taholta Kulosaaren nähden esitettyä toivomusta, että jos kunnan puolesta esitettyä lain tulkintaa, jonka mukaan pakkoliitoksen toimeenpano ei nykyisillä edellytyksillä olisi mahdollinen, pidetään vastoin kaupungin käsitystä oikeana, olisi alueen liittäminen kaupunkiin järjestettävä lainsäädäntötietä. Selvitysmiehen käsityksen mukaan on kuitenkin, kuten edelläesitetystä selviää, täysin riittävät edellytykset olemassa Munkkiniemen pakkoliittämiseen kaupunkiin.

Selvitysmies näinollen uudistaa ehdotuksensa, että koko Huopalahden kunta, Munkkiniemen alue siihen luettuna, liitetään kaupunkiin.

2. KULOSAAREN MAALAISKUNTA.

Kulosaaren maalaiskunnan valtuusto ilmoittaa lausunnossaan päättäneensä yksimielisesti vastustaa selvitysmiehen ehdotusta Kulosaaren kunnan liittämistä Helsingin kaupunkiin. Kunnan kannan asiallinen perustelu supistuu itse lausunnossa sangen vähään. Päätöksen varsinainen perustelu sisältyy sensijaan siihen lausuntoon, minkä presidentti *K. J. Ståhlberg* kunnanvaltuuston pyynnöstä on antanut, ja ilmoittaakin valtuusto »kaikin puolin omaksuvansa siinä esitetyt mielipiteet ja näkökohdat». Presidentti Ståhlbergin lausunto päättyy väitteeseen, että »ei ole olemassa laillisia edellytyksiä Kulosaaren kunnan Helsingin kaupunkiin liittämiseksi, jos Kulosaaren kunta sitä vastustaa».

Helsingin kaupungin lausunnossa pidetään »selvänä, ettei alueliitosta voida toimeenpanna siten, että keskelle kaupunkialuetta jätettäisiin erillisen hallinnon varassa toimiva itsenäinen kunta, jonka asukkaat sosiaalitaloudellisesti kiistämättä kuuluvat Helsingin kaupungin talouspiiriin. Jos Kulosaaren kunnan puolesta esitettyä lain tulkintaa, jonka mukaan pakkoliitoksen toimeenpano ei nykyisillä edellytyksillä olisi Kulosaaren kohdalta mahdollinen, pidetään vastoin kaupungin käsitystä oikeana, olisi alueen liittäminen kaupunkiin järjestettävä lainsäädäntötietä».

Toisen asianosaisen kunnan vastustaessa selvitysmiehen ehdotusta muodostuu asiasta pakkoliitoskysymys.

Oleellisinta kysymyksessä Kulosaaren kunnallisen aseman määrittelemisestä Helsingin kaupungin ympäristön kunnallista jaoitusta nyt uudestaan järjestettäessä on se, että tämä kunta, jolle sitä liitettäisi kaupunkiin, jäisi maalaiskunnaksi kaupungin alueen sisään.

Asiantilaa ei tässä kohden mitenkään muuta se, että jos Kivinokan alue jätettäisiin tästä kunnasta pois, kuten eräessä lausunnossa on ehdotettu, Kulosaaren kunta olisi kaikilta puolin vesien kaupungista eroittama. Vanha hallinnollinen ja kameraalinen periaate onkin ollut, että »vesi ei eroita vaan yhdistää». »Välittömällä yhteydellä» ei voida tarkoittaa vain yhteistä maarajaa. Myöskin vesien yli johtavat sillat tekevät yhteyden välittömäksi siinä mielessä, jossa tällä seikalla on kunnallista ja yleensä hallinnollista merkitystä. Väite, ettei kaupungille Kulosaaren vesialueesta olisi »mitään

hankaluutta, saatikka sellaista huomattavaa epäkohtaa, että pakkoliitos senjohdosta olisi tarpeellinen ja laillisesti mahdollinen», ei ole oikea. Viitattakoon tässä yhteydessä vain siihen, että Kulosaaren vesialueet varsinkin saaren itä- ja eteläpuolella hyvin häiritsevällä tavalla rikkoisivat kaupungin vastaisen satama-alueen ja erittäinkin sen osan tätä aluetta, mikä kuuluisi suunniteltuun Herttuaniemen öljy- ja teollisuussatamaan. M.m. kulkisi valtaväylä ulkomereltä tähän satamaan Kulosaaren vesialueitten läpi. Saadakseen näihin vesialueisiin mahdollisimman esteettömän käyttöoikeuden, on kaupunki jo aikaisemmin lunastanut nämä vesialueet omikseen. Satama-alueiden julkisoikeudellisen luonteen vuoksi ei tämä kuitenkaan ole riittävä toimenpide, vaan vaatii satamain hallinto ja liikenteen valvonta, että kaupungilla sataman omistajana on myös julkisoikeudellinen valta satama-alueella.

Munkkiniemen alueen liitosasiaa edellä käsiteltäessä on yksityiskohtaisesti selvitetty niitä näkökohtia, joita on otettava huomioon harkittaessa sellaista tapausta, että toinen kunta jäisi toisen kunnan sisään, ja laillisia edellytyksiä pakkoliitoksen toimeenpanemiseen tällaisessa erikoistapauksessa. Kulosaaren tapaus on kaikissa oleellisissa kohdin samanlainen kuin Munkkiniemen tapaus ja pakkoliitoksen edellytykset ovat myöskin pääkohdissaan samat. M.m. ovat nyttemmin maanomistusolot samanlaiset, kaupungin ollessa melkein kaiken asutuskelpoisen maan omistaja. Pääasiallinen eroitus näitten tapausten välillä on se, ettei Kulosaaren kuntaan nähden voida kuten Munkkiniemeen nähden väittää, että kunta ei ole pystynyt hoitamaan sille kuuluvia tehtäviä. Paremmiin hoidettu kunnallishallinto tulee Kulosaaren eduksi, mutta yksin tämä näkökohta ei riitä Kulosaaren säilyttämiseksi itsenäisenä kuntana, senjälkeen kuin sitä ympäröivät alueet on liitetty kaupunkiin. Huomioonottaen kaikki asiaan vaikuttavat näkökohdat ei voida tulla toiseen tulokseen Kulosaaren nähden kuin Munkkiniemeenkään nähden. Kaikki näkökohdat huomioonottaen täytyy katsoa tärkeän yleisen edun vaativan tämän kunnan liittämistä kokonaisuudessaan Helsingin kaupunkiin.

Niinhyvin selvitysmiehen alustavien ehdotusten perusteluissa kuin Helsingin kaupungin lausunnossa on esitetty tärkeimmät niistä erikoisyydistä, jotka vaativat sellaisen tilanteen estämistä, että Kulosaaren maalaiskunta jäisi kaupungin alueen sisään. Eräiden esitettyjen vastaväitteiden johdosta on vielä syytä kosketella muutamia erikoiskysymyksiä.

Kulosaaren kunnan puolesta annetuissa lausunnoissa esitetään pelko, että kunnallishallinnon kunnan jäsenille tuottamat edut vähenisivät ja kunnallisten olojen kehitys pysähtyisi, jos alue liitettäisiin kaupunkiin. Valtuuston lausunnossa sanotaan, että »Kulosaaren kunnan menestymisen avaimena on ollut se, että kunta on saanut omat asiansa itse hoitaa, ja varmaa on, että kunnalle näin suotua itsehallintoa ei voida siltä riistää tuhoamatta kunnan huvilakaupungin luonnetta ja hävittämättä voimia, jotka ovat kunnan hyväksi työskennelleet». Presidentti Ståhlbergin lausunnossa sanotaan, että Kulosaaren maalaiskunnan Helsingin kaupunkiin liittämistä ei »Kulosaaren kunnalle olisi sanottavasti mitään hyötyä, vaan kyllä haittaa, erityisesti sen oman vaatimattomasti, mutta menestyksellä sekä asukasten tyytyväisyydeksi toimineen ja edelleen kehityskykyisen itsehallinnon menettäminen. Silloin Kulosaaren oloja ei enää saataisi hoitaa sen omien tarpeiden ja toivomusten mukaisena huvila-alueena.»

Tähän on syytä huomauttaa m.m., että Kulosaaren kunnallinen kehitys tosiasiallisesti jo kauvan on ollut pysähdyksissä ja että sen vastainen kehitys myös kokonaan riippuu siitä, liitetäänkö alue kaupunkiin vaiko ei. Kunnan asuttaminen ja väestön kasvu, joista tekijöistä kunnallinenkin kehitys viime kädessä riippuu, on pysähtynyt senvuoksi, että yksityisten hallussa oleva tonttimaa käytännöllisesti katsoen on täyteen rakennettu. Vain kaupungin omistamalle maalle voi asutus enää laajentua. Kulosaaren asutuksen ja sen mukana koko kunnankin jatkuva kehittyminen on, kuten jo alustavassa mietinnössä on huomautettu, kokonaan riippuvainen kaupungin toimenpiteistä maanomistajana. Vastoin esitettyjä väitteitä ei voida pitää asianmukaisena, että kaupunki vieraassa kunnassa ryhtyy harjoittamaan sellaista kunnallista toimintaa, jota jonkin

alueen asemakaavoittaminen, tonttien kuntoonpaneminen kaikkine siihen kuuluvine yleisine töineen ja tonttien luovuttaminen tosiasiallisesti on. Voipa, jos kunnallislakeja erikoisen tarkkaan tahtois ruveta tulkitsemaan, asettaa kysymyksenalaiseksi, olisiko kaupungilla edes laillista oikeutta näin laajentaa toimintaansa oman alueensa ulkopuolelle. Vaikka käytäntö myös Helsingissä olosuhteiden pakosta, m.m. liitosasian viivästymisen vuoksi, on omaksunut toisen kannan, on tätä joka tapauksessa pidettävä kunnallisena epäkohtana. Kulosaaren osalta merkitsee nykyinen tilanne sitä, että tämä ehkäisee paikkakunnan kunnallista kehitystä. On syntynyt status quo, joka ei enää ole Kulosaaren kunnan toimenpiteillä muutettavissa. Paikkakunnan kehityksen jatkumisen edellytys on, että kaupunki suurempia taloudellisia mahdollisuuksiaan hyväksien käyttäen ryhtyy saaren vielä rakentamattomia maita asuttamaan ja perustamaan tarpeelliset kunnalliset laitokset, m.m. koulut, uutta asutusta varten. Mikäli selvitysmiehelle on tunnettua, olisi kaupungille myös tärkeätä saada ensi tilassa ulottaa asutuksensa laajentaminen tälle alueelle. Mahdollisuudet määrätynlaatuisten tonttien järjestämiseen kaupungin nykyisellä alueella ovat joko kokonaan loppuneet tai suuresti vaikeutuneet. Sensijaan olisivat kaupungin maat Kulosaaressa tällaiseen tarkoitukseen soveltuvia ja olisi täällä suhteellisen vähäisillä kustannuksilla ja nopeasti järjestettävissä rakennustoimintaa varten tarpeellisia tontteja. Alueen liittäminen kaupunkiin olisi siten tältäkin kannalta omiaan poistamaan kunnallista kehitystä ehkäisevän esteen samalla kuin se edistäisi Kulosaaren yhteiskunnallista ja taloudellista kehitystä ja turvaisi myöskin kaupungin luonnollisen ja säännöllisen laajenemisen.

Senjohdosta, että Kulosaaren puolesta annetuissa lausunnoissa erikoisesti korostetaan sitä, että kunta kaupunkiin liittämisen jälkeen kadottaisi luonteensa huvilakaupunkina, on aihetta väärän käsityksen leviämisen estämiseksi mainita, että kaikissa Kulosaarta varten laadituissa asemakaavasunnitelmissa ensimmäisestä luonnoksesta alkaen vain saaren rantaseudut on varattu huvila-asutusta varten. Saaren keskiosassa on aina ollut tarkoitua käyttää kerrostaloja varten, joita myös jo nyt on keskiosassa. Milloin rakennustoimintaa kunnassa yleensä jatketaan, täytyy sen tapahtua niissä osissa saarta, jotka ovat varatut juuri kerrostaloja varten. Paikkakunnan kehityksen jatkuessa tulee sen luonne tämän vuoksi myös muuttumaan. Tämä kehityksen kulku on kokonaan riippumaton siitä, kuuluuko alue kaupunkiin vaiko ei. Ne osat saarta, jotka ovat varatut ja rakennetut huvilakaupungiksi, tulevat alueen kunnallisen aseman muuttumisesta huolimatta myös säilyttämään tämän luonteensa, joten saaren nykyisten asukkaitten oloissa ei tässä kohden tule tapahtumaan muutoksia.

Mitä tulee »Kulosaaren kunnan menestymisen avaimen», niin on se etsittävä toisaalta, kuin mistä se Kulosaaren kunnanvaltuuston lausunnon mukaan on löydettävissä. Se, että kunta vaikeuksista ja vähin kustannuksin on voinut hoitaa sille kuuluvia tehtäviä, johtuu, kuten jo alustavissa selvityksissä on osoitettu, oleellisesti kunnan asujamiston varsin yksipuolisesta kokoonpanosta. Asujamisto on kuten tunnettua pääasiassa suhteellisen varakasta väestöainesta, jonka vaatimukset kunnallishallinnon pääaloilla ovat sangen vähäiset. Sellaista vähävaraisempaa väestöainesta, josta kunnilla muualla on pääasiassa rasituksensa, on Kulosaaren kunnassa tuskin ollenkaan. Alustavissa selvityksissä on osoitettu, että tämäkin on ensi sijassa varsinaisen asujamiston kotitaloushenkilökuntaa. Helsingin ja yleensä maan muuhun väestöön verrattuna on Kulosaaren asujamisto siten eräänlaatuisessa etuoikeutetussa asemassa, asemassa, joka vapauttaa heidät niitten sivistys- ja huoltomenojen kustantamisesta, joita muitten kuntien asukkaat ovat velvolliset kantamaan. Yleiseltä ja varsinkin veropoliittiselta kannalta on tätä tilannetta pidettävä epäkohtana, joka kunnallisen jaoitusmuutoksen yhteydessä on, jos se on mahdollista, korjattava. Tätä tarkoitetaan esillä olevassa tapauksessa kunnallisen verorasituksen tasoittamisella. Kulosaaren vastustukseen nähden pitänee paikkansa, mitä eräässä lausunnossa esitetään pääsyyksi siihen, että Munkkiniemen asujamisto vastustaa kaupunkiin liittämistä, nimittäin

käsitys, että »ainoa todellinen peruste Helsinkiin liittämistä vastaan on suhteellisen halpa veroäyri». Ainoa käytettävänä oleva menettely sanotun suhteellisen vähälukuisen väestön etuoikeutetun verotuspoliittisen aseman poistamiseen ja tarpeellisen verotasoituksen aikaansaamiseen, on juuri alueen liittäminen kaupunkiin.

Sitä tosiasiaa, että Kulosaaren kunnalla on kaikki veropakopaikan ominaisuudet, ei voitane vakavasti kieltää. Toinen asia on, että mahdollisuudet yleisemmin käyttäen hyväkseen paikkakunnan alhaista verorasitusta asuinpaikan valinnassa ovat jo jonkun aikaa olleet supistetut. Tämä johtuu nimenomaan siitä, että uusien asukkaiden muuttaminen Kulosaaren kaupungin pidättyessä tonttien luovuttamisesta on keskeytynyt. Sitä suuremmaksi muodostuu alhaisen kunnallisen verorasituksen tarjoama erikoisetu niille, jotka aikaisemmissa oloissa saattoivat sijoittua paikkakunnalle, ja sitä tärkeämmäksi käy yleiseltä kannalta aikaansaada korjaus näihin oloihin.

Mitä vihdoin tulee siihen esitettyyn väitteeseen, ettei Kulosaaren kunnan jättämistä itsenäiseksi maalaiskunnaksi kaupungin alueen keskelle olisi mitään haittaa maan yleisen hallinnollisen ja oikeudellisen jaoituksen kannalta, niin on tämä väite heikosti perusteltu.

Kysymys ei luonnollisestikaan ole siitä, onko Kulosaaren nykyisellä suhteellisen vähälukuisella asujamistolla mahdollisuuksia nykyajan hyviä liikenneyhteyksiä hyväkseen käyttäen löytää ne virastot ja käräjäpaikat, joissa heidän on hoidettava myös suhteellisen vähälukuiset asiansa. Jos yksinomaan väestön edut ja mukavuudet olisi otettava hallinnollista ja oikeudellista jaoitusta järjestettäessä huomioon, ei olisi unohdettava sitä, että Kulosaaren asukasmäärän, kun alue olisi olemassaolevien asemakaavasuunnitelmien mukaan täyteen rakennettu, on aikoinaan arvioitu nousevan noin 13,800 henkeen. Tällaisen ja vaikkapa huomattavasti pienemmänkin asujamiston hallinto- ja oikeusasiain hoitaminen kaukana asuinpaikasta vieraisissa piireissä sijaitsevissa virastoissa aiheuttaisi jo varsin huomattavia hankaluuksia ja aivan tarpeetonta ajanhukkaa.

Kysymystä on kuitenkin arvosteltava laajemmalla pohjalta. Yleisenä pyrkimyksenä on maan yleistä hallinnollista ja oikeudellista samoin kuin myös kunnallista ja seurakunnallista jaoitusta järjestettäessä ollut ja tulee myöskin olla mahdollisimman ehjien, määrätyn taloudellisen, yhteiskunnallisen ja sivistyksellisen kokonaisuuden käsittävien alueiden ja piirien luominen. Samaan sosialitaloudelliseen yhteisöön kuuluvilla henkilöillä tulee olla samat mahdollisuudet virasto- ja oikeusasioissa yksinkertaiseen ja vaivattomaan hoitamiseen samoin kuin heillä kansalaisina ja kunnan jäseninä on samat velvollisuudet. Ei voida mitenkään kieltää sitä tosiasiaa, että Kulosaaren nykyinen samoin kuin selvästi myös vastainen asujamisto kuuluu samaan taloudelliseen, yhteiskunnalliseen ja sivistykselliseen yhteisöön kuin Helsingin kaupungin väestö. Sen erottaminen maan yleisessä hallinnollisessa ja oikeudellisessa jaoituksessa niistä hallinto- ja oikeuspiireistä, joihin kaupungin muu väestö kuuluu, olisi hyvien järjestyperiaatteiden vastaista ja keinotekoista, tämä sitäkin suuremmassa määrässä, kun tämä erillinen piiri, kuten sanottu, sijaitsisi kaupungin kunnallisten, hallinnollisten ja oikeudellisten alueiden ja piirien sisällä. Tällaisesta järjestelystä syntyisi hallinnollisen ja oikeudellisenkin jaoituksen alalla huomattava epäkohta.

Melkein kaikissa niissä suunnitelmissa hallinnollisen ja oikeudellisen jaoituksen uudestaanjärjestämiseksi Helsingin kaupungin ympäristössä, joita kahden viime vuosikymmenen kuluessa on laadittu, onkin tämän vuoksi pyritty käsittelemään Helsingin kaupunkia ja sen ympäristöä kokonaisuutena ja luettu Kulosaari samaan alueeseen tai piiriin kuin kaupunki. Näistä suunnitelmista on päämietinnössä tehty selkoa (kts. mietintö N:o 1 siv. 270—283). Nämä suunnitelmat rikkoutuisivat, jos Kulosaari jätettäisiin itsenäiseksi kunnaksi. Se, että eräessä lainvalmistelukunnan v. 1930 julkaisemassa ehdotuksessa maakuntain itsehallinnosta sekä lääneistä ja maakunnista Kulosaari oli luettu Helsingistä erillään olevaan Ala-Uudenmaan maakuntaan, johtui siitä, että tämä ehdotus oli laadittu valmiin eduskunnalle annettavaksi tarkoitettun

esitysehdotuksen muotoon. Ehdotuksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle täytyi luonnollisesti lähteä olevista oloista. Mahdollisuutta jo tässä ottaa huomioon kaupungin alueen vastaista laajentamista ei ollut, sitä vähemmin, kun selvitysmiehen ehdotukseen ei edes vielä ollut olemassa. Sama koskee myöskin lainvalmistelukunnan mietintöä samalta vuodelta lääninvirkakunnan maalla olevien virkain uudestaanjärjestämisestä. Lainvalmistelukuntaa olisi täydellä syyllä voitu moittia siitä, että se olisi mennyt tapahtumain edelle, jos se näitä muita asioita koskevissa ehdotuksissaan olisi ryhtynyt esittämään olevista oloista poikkeavia ehdotuksia jaoitukseen nähden. Lainvalmistelukunnan esitysehdotukset v:lta 1927 ja 1929 oikeudenkäyntilaitoksen uudistamisesta ovat Helsingin kaupungin ympäristön osalta jo vanhentuneet senjälkeen, kuin esityöt Helsingin tuomiokunnan jakamiseksi ovat valmistuneet. Tässä puheena-olevilla lainvalmistelukunnan mietinnöillä ei siten ole todistuskelpoisuutta puoleen eikä toiseen.

Käsitys, että kokonaisliitokseen pitää olla verrattomasti enemmän syytä kuin osittaiseen ja myös että sitä vaativan yleisen edun tulee olla paljon tärkeämpi kuin osittaisessa liitoksessa, on myönnettävä oikeaksi. Kulosaaren tapauksessa samoin kuin myöskin Munkkiniemen tapauksessa tulee kuitenkin tämän näkökohdan vastapainoksi se, että on kysymys kokonaisen kunnan jättämisestä toisen kunnan sisään ja lisäksi sellaisen kunnan jättämisestä tähän asemaan, joka hallintonsa puolesta olisi alkeellisemmalla asteella kuin sitä ympäröivä kunta. Tällaisessa tapauksessa verrattomasti tärkeämpi yleinen etu vaatii kokonaisliitosta kuin jos kysymys olisi vain toiseen kuntaan rajoittuvan kunnan kokonaisliitoksesta.

Kysymys on Kulosaaren tapauksessa samoin kuin myöskin Munkkiniemeen nähden lopulta siitä, eikö tärkeä yleinen etu vaadi, että sitä hallintojärjestelmää ja sitä lainsäädäntöä rakennustoiminnan ohjaamisesta ja valvonnasta, minkä lainsäätäjät vuosikymmenien ja vuosisatojenkin aikana on luonut kaupunkimaista asutusta varten, ole sovellettava myöskin näihin tosiasiallisesti kaupunkimaisiin paikkakuntiin. Sama yleinen etu, mikä m.m. on vaatinut lukuisien kauppala-in perustamista, vaatii myös näitten yhdyskuntien saattamista kaupunkimaisen hallinnon ja kaupunkeja koskevan lainsäädännön alaisiksi. Tämä on esilläolevissa tapauksissa paikallisista syistä mahdollista vain liittämällä nämä alueet siihen kaupunkiyhdyskuntaan, johon ne elimellisesti kuuluvat.

Selvitysmies on näin ollen esitetystä vastaväitteistä huolimatta edelleen sitä mieltä, että kaikki asiaanvaikuttavat näkökohdat huomioonottaen siksi tärkeä yleinen etu vaatii Kulosaaren maalaiskunnan liittämistä Helsingin kaupunkiin, että täysin riittävät lailliset edellytykset pakkoliitoksen toimeenpanemiseen ovat olemassa, ja uudistaa selvitysmies senvuoksi ehdotuksensa tässä asiassa. Selvitysmiehen käsityksen mukaan ei näin ollen ole aihetta ryhtyä valmistamaan Kulosaaren liittämistä kaupunkiin lainsäädäntötietä.

3. MALMI—TAPANILAN LIITOSALUE.

Malmi—Tapanilan liitosalueen oli selvitysmies ehdottanut kokonaisuudessaan liitettäväksi Helsingin kaupunkiin. Ehdotuksesta antamassaan lausunnossa Helsingin maalaiskunnan valtuusto ilmoittaa äänestyksen jälkeen päättäneensä ehdottaa liitosalueen muodostamista itsenäiseksi kauppalakunnaksi. Vaikka lausunnossa ei nimenomaan ilmoiteta kunnan vastustavan alueen liittämistä kaupunkiin, lienee kunnan valtuuston lausunto Malmi—Tapanilan liitosalueen osalta katsottava vastustavaksi lausunnoksi, mikä aiheuttanee sen, että kysymystä tämän alueen liittämisestä kaupunkiin on käsiteltävä pakkoliitosasiana.

Ainoa asian ratkaisu, jota maalaiskunnan valtuusto lausunnossaan nimenomaan ilmoittaa vastustavansa, on »kunnan alueen osittainen pirstoaminen». Kunnanval-

tuuston yksimielisesti hyväksymänä perusedellytyksenä kunnan alueen muuttamiselle on, että »esikaupunkiliitoskysymys kokonaisuudessaan ratkaistaan samalla kertaa».

Muista liitosalueelta selvitysmiehelle saapuneista lausunnoista ilmenee, että liitosalueen väestö on, jopa jyrkästikin, toisella kannalla alueen vastaiseen kunnalliseen asemaan nähden kuin maalaiskunnan valtuuston enemmistö. Niinpä liitosalueen piirikokous, jossa oli läsnä 130 henkilöä, päätti puoltaa selvitysmiehen ehdotusta alueen liittämistä kaupunkiin, ainoastaan 6 äänestykseen osaaottaneen kannattaessa kauppalahanketta. Useissa liitosalueen eri osista lähetetyissä kirjelmissä alueen väestö ilmoittaa selvitysmiehelle »vaativansa» alueen liittämistä kaupunkiin. Tällaisten kirjelmien allekirjoittajia on kaikkiaan 837.

Helsingin kaupunki puoltaa muuten selvitysmiehen ehdotusta tämän alueen liittämistä kaupunkiin, mutta ehdottaa, että »kaupunkialueen raja Malmi—Tapanilan liitosalueen kohdalla vedetään Tapaninkylän pohjoisrajaa pitkin», joten m.m. tähän liitosalueeseen luetun Suutarinkylän liittäminen kaupunkiin olisi evättävä. Erikoiskysymys Suutarinkylän liittämistä kaupunkiin muodostuu tämän kaupungin kannan vuoksi myös pakkoliitoskysymykseksi.

Harkittaessa Helsingin maalaiskunnan valtuuston vastustuksen vaikutusta liitoskysymyksen ratkaisuun, on todettava, että valtuusto ei lausunnossaan mitenkään perustele kantaansa eikä muistakaan asiakirjoista saada perusteluihin valaistusta. Koska asian ratkaisuun luonnollisesti voivat vaikuttaa vain ne näkökohdat, joita vastaehtoduksen puolesta esitetään, ja tässä tapauksessa erikoisesti selvitykset siitä, että ehdotetulla kauppalalla olisi taloudellisia toimeentulomahdollisuuksia, olisi valtuuston, jos se todella olisi halunnut muutosta selvitysmiehen ehdotukseen, tullut esittää edes jonkinlaiset perustelut ehdotukselleen. Pelkästään ehdotuksen esittäminen ei asian nykyisessä vaiheessa enää riitä selvitystyön jatkamiseksi tällä pohjalla. Selvitysmies on sitä paitsi jo alustavassa mietinnössään (kts. mietintö N:o 8 siv. 47—50) erään valtuuston v. 1927 tekemän esityksen johdosta tutkinut mahdollisuutta muodostaa ainakin keskeisimmät osat liitosaluetta kauppalaksi, tullen asiassa kielteiseen tulokseen. Kun mitään uusia asiaan vaikuttavia seikkoja ei valtuuston vastustavassa lausunnossa esitetä, ei selvitysmies myöskään katso olevan aihetta ryhtyä asiaa enää uudestaan tutkimaan. Tähän on sitä vähemmän aihetta, kun valtuuston virallinen kanta, joka kuten on mainittu, oli äänestyksen tulos, mihin äänestykseen valtuutetut kunnan eri osista ottivat osaa ja johon useat keskenään ristiriitaisetkin näkökohdat vaikuttivat, ilmeisesti ei vastaa alueen asujamiston käsitystä asiasta. Selvitysmies ainoastaan viittaa yllämainitussa selvityksessä esittämiinsä perusteluihin. Siinä esitetyt näkökohdat alueen liittämisen puolesta kaupunkiin ovat siksi painavat, että epäilyksittä voidaan katsoa olevan riittäviä laillisia edellytyksiä myös pakkoliitoksen toimeenpanemiseen. Myöskin Helsingin kaupungin lausunnossa todetaan, että pakkoliitoksen edellytykset itse pääasiaan nähden ovat olemassa.

Selvitysmies näinollen uudistaa ehdotuksensa, että Malmi—Tapaninkylän liitosalue, kohta mainittavin poikkeuksin, liitetään kaupunkiin.

Senjohdosta, että Helsingin kaupunginvaltuuston lausunnossa vastustetaan tähän liitosalueeseen luetun Suutarinkylän liittämistä kaupunkiin, katsoo selvitysmies olevansa pakoitettu tähän kylään nähden tarkistamaan kantaansa. Selvitysmies on tosin, kuten jo aikaisemmin Tikkurilan liitosaluetta koskevia lausuntoja käsiteltäessä on mainittu, edelleen sitä mieltä, että olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa vetää kaupungin uuden alueen pohjoinen raja mahdollisimman pitkältä Keravanjokea myöden, mutta riittäviä perusteita toteuttaa tämä ajatus kaupungin sitä vastustaessa tuskin on olemassa. Suutarinkylä voidaan myös suuremmitta haitoitta lukea uuteen Tikkurilan maalaiskuntaan.

Selvitysmies näinollen ehdottaa, että kaupunkiin liitettävän Malmi—Tapanilan liitosalueen ulkopuolelle jätetään Suutarinkylä, joten kaupungin alueen uusi raja tällä kohtaa tulisi kulkemaan pitkin Tapaninkylän pohjoisrajaa.

4. TIKKURILAN LIITOSALUE.

Sen johdosta, että Helsingin kaupunginvaltuuston lausunnossa on, kuten edellä on mainittu, vastustettu selvitysmiehen ehdotusta, että Keravanjoki tulisi kaupungin uudeksi rajaksi pohjoisessa, on pakkoliitosasiain yhteydessä johdonmukaisuuden vuoksi mainittava myös Tikkurilan liitosaluetta koskeva yksityiskohta. Selvitysmiehen alustaviin ehdotuksiin (kts. mietintö N:o 12 siv. 22—24) sisältyi myös ehdotus, että Keravanjoen eteläpuolella oleva osa Tikkurilan kylää liitettäisiin kaupunkiin. Helsingin kaupungin asetuttua sille kannalle, että Tapaninkylän rajan pohjoispuolella olevia alueita ei olisi liitettävä kaupunkiin, muodostuu kysymys sanotun kylän osien liittämistä kaupunkiin, jos sellainen katsottaisiin välttämättömäksi, pakkoliitosasiaksi.

Selvitysmies on kuitenkin kaupungin vastustuksen vuoksi luopunut ehdotuksestaan tässä kohdin samoin kuin Suutarinkylään nähden. Tikkurilan kylä tulisi tämän mukaan kokonaisuudessaan kuulumaan Tikkurilan maalaiskuntaan.

5. SUPISTETUN HELSINGIN MAALAIKUNNAN ALUE.

Samasta syystä kuin edellisessä kohdassa on tässä yhteydessä mainittava myös supistetun Helsingin maalaiskunnan alue. Selvitysmiehen aikaisemmasta ehdotuksesta kaupungin pohjoiseen rajaan nähden olisi johtunut, että myös eräät Helsingin pitäjän kirkonkylän Keravanjoen kaupungin puoleisella rannalla olevat osat olisi ollut liitettävä kaupunkiin (kts. mietintö N:o 13 siv. 13—14). Kun kysymys rajan vetämisestä pitkin Keravanjokea kaupungin vastustuksen vuoksi on päästettävä raukeamaan, raukeaa myös kysymys kirkonkylän eräitten osien liittämistä kaupunkiin. Kirkonkylä tulee siten jakamattomana kuulumaan supistettuun Helsingin maalaiskuntaan.

6. GRANKULLAN LIITOSALUE.

Grankullan liitosaluetta koskevista selvitysmiehen ehdotuksista käyvät annetut lausunnot enemmän ristiin sekä pääasiaan että yksityiskohtiin nähden kuin muihin liitosalueisiin nähden.

Pääasianosainen, Grankullan kauppala, ilmoittaa lausunnossaan olevansa yleensä vastustavalla kannalla kaikkiin liitosehdotuksiin nähden. Vastustus on kuitenkin kauppalanvaltuuston lausunnon sanamuodosta päättäen liitosalueen eri osiin nähden eri asteista. Dävitsin kylään nähden huomautetaan, ettei »ole mitään perusteltua aihetta edes ajatella tämän kylän liittämistä kauppalaan». Karvasbackan kylään kuuluvien Ers'in, Glims'in ja Jorfin tilojen liittämistä kauppalaan valtuusto jyrkästi vastustaa. Epäselvää on, tarkoittaako valtuusto tällä myöskin niitä Karvasbackan kylän osia, jotka sijaitsevat Viherlaaksossa. Samoin vastustaa valtuusto jyrkästi Tiilimaan liittämistä kauppalaan. Smedsbyn kylän liittämiseen nähden on vastustuksen aste epämääräisempi. Lausunnossa sanotaan, että »olosuhteet ovat jokseenkin samat» kuin Karvasbackaan nähden. Viherlaakson alueeseen nähden näyttää valtuuston kanta olevan se, ettei liitokseen olisi ryhdyttävä, ennenkuin muita lain edellyttämiä keinoja olojen järjestämiseksi täällä on koeteltu.

Kauppalaan liitettäväksi ehdotettujen alueiden piirikokous taas yksimielisesti puoltaa kaikkia selvitysmiehen ehdotuksia.

Supistetun Espoon maalaiskunnan piirikokouksen lausunnossa sanotaan, tosin perustelutta, että »olisi onnellisinta, ettei Grankullan kauppalan ja Espoon maalaiskunnan välisiä rajoja lainkaan muutettaisi, vaan jätettäisiin ne ennalleen». Mikäli ei tätä käsitystä hyväksyttäisi, olisi joka tapauksessa se osa Karvasbackan kylää, mikä on

länsipuolella viivaa, joka selvitysmiehen kartalla mietinnössä N:o 16 vedetään kauppalaan alueen lounaiskärjestä Jondalin tilan läntiseen kärkeen, jätettävä Espoon kuntaan.

Grankullan kauppalaan vastustuksen vuoksi muodostuu kysymys kauppalaan alueen laajentamisesta kaikissa kohden pakkoliitosasiaksi.

Ryhdyttäessä tarkastamaan Grankullan kauppalaanvaltuuston lausunnon perusteluja on heti mainittava, että kauppalaan kielteinen kanta kaikkiin muutosehdotuksiin nähden oli edellytettävissä. Tämä kanta on täysin sopusoinnussa sen eristäytymisen kanssa, jota kauppalalaunperin on pyrkinyt kunnallisessa suhteessa ylläpitämään.

Grankullan taajaväkistä yhdyskuntaa ja myöhemmin kauppalaa perustettaessa sallivat viranomaiset, toimenpiteen tarkoituksenmukaisuutta ja seurauksia ehkä tarkemmin harkitsematta, yhdyskunnan ja kauppalaan alueen määrittämisen niin, että siihen tulivat, kuten selvitysmiehen alustavassa mietinnössä on mainittu, kuulumaan vain ne maat, mitkä A. B. Grankulla oli hankkinut omakseen tarkoituksella ryhtyä asuttamaan ja myymään tontteja, sekä eräät ennen yhtiön perustamista muodostetut suurehkot asuntotontit. Sanottu yhtiö samoin kuin myöhemmin kauppalaa ovat lähinnä asemakaava- ja tonttipolitiikallaan johdonmukaisesti koettaneet toimia niin, että Grankulla muodostuisi varakkaan väestön huvilakaupungiksi ja pysyisi sellaisena, tässä pääpiirteissään onnistuenkin, vaikka aikojen kuluessa joukko »pieneläjiä» onkin pääsyt kauppalaaan asettumaan.

Kauppalaanvaltuuston lausunnossa esitetään tämä pyrkimys siinä valossa, että on ollut tarkoituksena Grankullasta luoda »huvilayhdyskunta» eikä tavallista »esikaupunki-yhdyskuntaa». Lausunnossa esitetään myöskin, että »valtiovallan sensijaan, että nyt tahdotaan tuhota se määrätietoinen työ, jota tässä suhteessa kauppalassa on suoritettu, päinvastoin tulisi edistää tätä yritystä, joka on osoittautunut onnelliseksi ajatukseksi».

Hyvin järjestetyn huvila-asutuksen ylläpitäminen on kuitenkin mahdollista, ilman että asutus määrätietoisesti rajoitetaan vain määrättyjä väestöluokkia käsittäväksi. Vastustettaessa nyt eräitten kauppalaan ympäristöön syntyneitten asutusalueiden liittämistä kauppalaa, halutaan jatkuvasti eristää vähävaraisemmaksi luultu väestöaines kauppalan tähänastisesta asujamistosta. Pääasiallinen vaikutin on tällöin kuitenkin sama kuin Munkkiniemen ja Kulosaaren tapauksissa, nimittäin pyrkimys pysyttää paikkakunnan väestö sellaisena, joka kunnalle aiheuttaa mahdollisimman vähän huolto- y. m. senkaltaisia yhteiskunnallisia menoja, jotta siten kunnallinen verorasitus myös pysyisi mahdollisimman alhaisena. Tarkoitus on siis lopulta verotuspoliittinen.

Maan kunnallisen jaoituksen tarkoituksenmukaisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta vastuussa olevat valtion viranomaiset eivät kuitenkaan pysyväisesti voi hyväksyä sellaista kuntamuodostumaa, joka tarjoaa määrättylle väestön osalle kunnallisten velvollisuuksien ja rasiusten kantamisessa etuoikeutetun aseman. Kunnallista jaoitusta ei saa käyttää keinotekoisena tilanteen luomiseen ja ylläpitämiseen. Tässäkin tapauksessa on tarpeellista, korjaamalla aikoinaan tehty virhe kunnan alueen määrittämisessä, aikaansaada paikallinen verotasitus tosiasiallisesti samaan asutus- ja talouspiiriin kuuluvalla alueella. Sentapaista tilannetta, mikä Grankullan kauppalassa ja sen ympäristössä on syntynyt, on jo yleiseltä verotuspoliittiselta kannalta pidettävä siksi suurena epäkohtana, että tärkeä yleinen etu vaatii sen korjaamista.

Kauppalaanvaltuuston vastustavan kannan tueksi esitetään lausunnossa, että kauppalaan luonne huvilakaupunkina muuttuisi, jos sen aluetta laajennettaisiin ehdotetulla tavalla. Vaikka tällä väitteellä ei voikaan olla vaikutusta ehdotettujen liitosten tarpeellisuuden arvostelemiseen, on kuitenkin todettava, että tämä väite on perusteeton. Puhtaasti ulkonaisesti eroaa rakennus- ja asumistapa kauppalaan ympäristössä, jota valtuuston lausunnossa leimataan »vain maaseudulla tavalliseksi rakennustavaksi», niin vähän vastaavista oloista itse kauppalassa, että paikallisiin hallinto-oloihin perehtymättömän on vaikeata huomata, missä kauppalan ja »esikauppalaan» välinen raja ja eroitus ovat. Kuten alustavassa selvityksessä on mainittu, kulkeekin raja eräissä tapauk-

sisä samalle omistajalle kuuluvien maitten poikki. Se seikka, että tontit kauppalan ulkopuolella joissakin tapauksissa ovat pienemmät kuin kauppalan usein aiheettoman laajat tontit, ei mitenkään muuta yleiskuvaa asutuksen luonteesta eikä tee asutusta kauppalan ulkopuolella vähemmän huvilakaupunkimaiseksi kuin kauppalassa. Kauppalan rakennusjärjestyksessä oleva määräys, että rakennustonttien yleensä tulee olla vähintään 5000 m²:n laajuiset, on muuten juuri eräs niitä toimenpiteitä, joilla keino-tekoisesti koetetaan ylläpitää asutuksen varallisuustasoa. Varsin tyydyttävää huvilaa-asutusta ja sängen hyviä asutusoloja voidaan ylläpitää huomattavasti pienemmillä tonteilla. Myöskään se seikka, että kauppalaa tulisi liitettäväksi jonkun verran toistaiseksi maataloudellisesti käytettyä maata, ei voi muuttaa kauppalan luonnetta huvilayhdyskuntana. Tämän luonteensa kadottaisi kauppalaa vain siinä tapauksessa, että ruvettaisiin sallimaan korkeampien kerrostalojen yleistä rakentamista kauppalaa. Kauppalan alueen laajentamisen jälkeenkin riippuu huvilakaupungin luonteen säilyminen lähinnä kauppalan viranomaisten omasta harkinnasta ja asemakaavapolitiikasta.

Kun selvitysmiehen ehdotuksen johdosta, että Tiilimaan tila, jolla sijaitsee eräs teollisuuslaitos, liitettäisiin kauppalaa, myös on vedottu kauppalan luonteeseen huvilalaesikaupunkina, ja on esitetty käsitys, että teollisuuslaitoksen siirtäminen liitoksen kautta kauppalaa olisi ristiriidassa kauppalan tämän luonteen kanssa, on syytä tässä yhteydessä huomauttaa, että tässäkin ilmenee huomattavaa lioitteluä. Varsinkin nyt kysymyksessä oleva teollisuuslaitos sijaitsee siksi erillään ainakin nykyisestä asutuksesta, että sen läheisyys ei mitenkään häiritse asutusta eikä muuttaisi sen luonnetta. Teollisuuden asemakaavallisesta sijoittamisesta riippuu yleensäkin, onko teollisuus asutusta häiritsevä vaiko ei. On muuten kysymyksenalaista, voidaanko ajanpitkään yleensäkin ylläpitää periaatetta, että kauppalan alueella ei saa olla teollisuuslaitoksia. Viimeaikainen kehitys on tosiasiallisesti tuonut kauppalaa jonkun verran teollisuutta. Rakennusjärjestyksen määräyksillä tuskin laillisesti voidaan estää teollisuudenharjoittajia käyttämästä elinkeinolainsäädännön kansalaisille ja yhtymille turvattua oikeutta vapaasti harjoittaa laillista elinkeinotoimintaansa siinä kunnassa, minkä ne itse valitsevat kotipaikakseen. Rakennusjärjestyksessä voidaan ainoastaan antaa yleisen turvallisuuden kannalta välttämättömät määräykset teollisuusrakennusten rakenteellisesta puolesta sekä siinä tai asemakaavassa määrätä erikoiset teollisuusalueet, joilla saadaan rakentaa tehdasrakennuksia varten erikseen annettuja turvallisuusmääräyksiä noudattaen. Teollisuuden sijoittuminen jollekin paikkakunnalle ei missään tapauksessa ole sellainen epäkohta, että sitä olisi valtiovaltan toimenpiteellä torjuttava.

Jos tässä kosketellut harhakäsitykset liitoksen vaikutuksesta kauppalan oloihin ja erikoisesti sen luonteeseen huvilakaupunkina, jätetään sivuun, niin on todettava, että kauppalanvaltuuston lausunnossa ei ole voitu osoittaa ehdotetuista liitoksista olevan mitään tosiasiallista, saatikka sitten huomattavaa haittaa kunnalle. Liitoksen tuottamaan haittaan laajennettavalle kunnalle, mikäli sellaista olisi, on luonnollisesti kiinnitettävä asianmukaista huomiota päätökseen vaikuttavia näkökohtia vastakkain punnittaessa.

Haittana yleiseltä kannalta ei voida pitää sitä, että kunnallinen verorasitus liitoksen jälkeen liitosalueen jonkun verran suurempien kansakoulu- ja huoltomenojen vuoksi kauppalassa mahdollisesti nousisi. Vaikka eroitusta liitosalueen ja kauppalan väestön rakenteen ja kunnallisten tarpeiden välillä onkin olemassa, ei tämä eroitus kuitenkaan, kuten alustavassa selvityksessä esitetystä tilastosta ilmenee, ole kovin suuri eikä missään tapauksessa sellainen kuin kauppalan viranomaisten taholla on edellytetty ja annettusta lausunnosta päättäen vieläkin edellytetään. Esitetyt uudet tarkistetut tiedot kunnallisen huollon varassa olevista henkilöistä ja näitten huoltokustannuksista eivät sanottavasti muuta sitä kuvaa, mikä alustavien selvitysten pohjalla on saatu. Jo alustavassa selvityksessä on todettu — eikä asia esitettyjen uusien selvitysten perusteella ole muuttunut — että se verorasituksen tasoitus, mikä tavallisissa oloissa aina

tapahtuu esikaupunkiliitoksissa ja usein on eräs liitoksen päätarkoituksia, tulee tässä tapauksessa olemaan tavallista vähäisempi.

Ainoa asialliseksi myönnettävä huomautus liitoksen jälkeen muodostuvia kunnallisia oloja vastaan on se, mikä koskee kansakoulujen sijoitusta. Lausunnossa huomautetaan, että kaksi liitosalueella olevista kouluista tulisivat sijaitsemaan aivan kauppalan laidassa eikä kuten pitäisi jotakuinkin koulupiirin keskellä. Lasten koulunkäynnin kannalta ei tilanne kuitenkaan nykyisestäään sanottavasti muuttuisi, koska kauppalan kansakouluoppilaat tähänkin asti ovat käyttäneet samoja kouluja. Sitäpaitsi sijaitsee toinen uutta omaa kansakoulua varten varatuista tonteista kauppalan laitaosassa. Kansakoulutalojen sijoituskysymys ei voi vaikuttaa itse liitoskysymyksen ratkaisuun.

Kauppalanvaltuuston lausunnossa esitetyistä yleisluontoisista huomautuksista tarkastettakoon tässä vielä sitä, mikä koskee kauppalan ulkopuolella olevan asutuksen luonnetta verrattuna kauppalan asutukseen. Kauppalanvaltuusto huomauttaa, ettei kauppalan ulkopuolella olevia asutusryhmiä voida kutsua »esikauppaloiksi» samassa mielessä kuin puhutaan »esikaupungeista». Käsitys, että kauppalaksi olisi sitä ympäröivän asutuksen keskus ja muodostaisi tämän kanssa yhteisen talouspiirin saattoi ehkä valtuuston lausunnon mukaan pitää paikkansa kymmenkunta vuotta sitten, mutta liikennesuhteiden muuttuttua sellaisiksi, että liikenne Helsinkiin niinhyvin kauppalasta kuin sen ympäristöstä tapahtuu suoraan autobusseilla, olisi kauppalaksi kadottanut tämän asemansa. Alustavassa mietinnössään on selvitysmies käsityksensä esittänyt, että kauppalaksi ja sen ympäristö eivät muodosta omaa yhteistä talouspiiriä samassa mielessä kuin kaupungit esikaupunkeineen, koska tässä tapauksessa kauppalaksi ympäristöineen lopulta on vain osa kaupungin talouspiiriä, mutta että tässä laajemmassa talouspiirissä kauppalaksi kuitenkin on kehittynyt alemman asteen keskuksiksi omine talouspiireineen. Tilanne ei senjälkeen kuin tämä käsitys esitettiin, ole niin paljon muuttunut, että tämän käsityksen tarkistamiseen olisi aihetta. Useat muut kuin kaupalliset siteet yhdistävät kauppalan ympäristön itse kauppalaksi. Näitä on mietinnössä selvitetty eikä kauppalan lausunnossa ole voitu osoittaa tilanteen näissä suhteissa muuttuneen. Yhä edelleen on käytännössä vaikeata vetää taloudellista tai asutuksellista rajaa kauppalan ja sen ympäristön välillä, kuten jo aikaisemminkin on mainittu.

Kauppalanvaltuuston lausunnossa esitetään vielä, ettei selvitysmiehen olisi tullut vetää kauppalan ympäristön kunnallisen jaoituksen uudestaan järjestämistä Helsingin esikaupunkiolojen järjestämisen piiriin ja ettei tämä asia edes kuuluisi selvitysmiehelle annettuun tehtävään. Selvitysmies on jo alustavassa mietinnössään perustellut käsityksensä mukaan riittävästi toimenpidettään, ja sitä tukee se, että myös sisäasiainministeriö, lähettämällä myöhemmin varsinaisen toimeksiannon jälkeen kauppalan ympäristön uudestaanjärjestämistä koskevat aloitteet selvitysmiehelle, on omaksunut selvitysmiehen käsityksen tehtävän laajuudesta. Selvitysmies on lähtenyt siitä käsityksestä, että nyt on aikaansaattava Helsingin kaupungin koko tähänastisen esikaupunkiasutuksen perusteellinen uudestaanjärjestäminen kunnallisessa suhteessa ja sellainen järjestely, joka ei ole tarkoitettu vain hetken oloja silmälläpitäen, vaan voi kestää myös pitemmän ajan. Voidaan hyvällä syyllä katsoa, että tällaisen ei ainoastaan nykyoloja vaan myöskin ainakin lähimmän tulevaisuuden vaatimuksia vastaavan uuden kunnallisen jaoituksen luominen Helsingin kaupungin ympäristössä, on tärkeän yleisen edun vaatima. Tämän uudestaan järjestelyn ulkopuolelle ei voi jättää niinkin vanhaa, suurta ja tärkeätä esikaupunkialuetta kuin mitä Grankullan kauppalaksi ympäristöineen on. Kauppalan ympäristön kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestäminen on vain osa koko Helsingin ympäristön kunnallista uudestaanjärjestämistä.

Selvitysmies katsoo, kuten edelläesitetystä on käynyt ilmi, että Grankullan kauppalan valtuusto tässä käsitellyssä lausunnossaan ei ole voinut kumota selvitysmiehen esittämiä perusteluja kauppalan alueen laajentamiselle eikä esittää sellaisia uusia asiaan

vaikuttavia näkökohtia liitosta vastaan, jotka eivät olisi olleet tunnetut alustavaa ehdotusta laadittaessa. Tämä koskee varsinkin Viherlaakson aluetta mutta myöskin muita liitosalueeseen luettuja Espoon kunnan osia. Kuten jo on mainittu, on myöskin Grankullan kauppalan ympäristön perusteellista ja ajanmittaan kestäväää kunnallisen jaoituksen uudestaan järjestämistä yleiseltä kannalta pidettävä siksi tärkeänä, että pakkoliitoksenkin edellytykset ovat tässä tapauksessa olemassa. Toimenpide on yleiseltä kannalta muodostunut sitäkin tärkeämmäksi, kun suunnitelmat itse kaupungin alueen laajentamisesta ovat saaneet sen käänteen, että kaupungin alueen raja tulee ulottumaan Grankullan kauppalan rajaan ja kaupunki ja kauppala siten tulevat naapureiksi. On huolehdittava siitä, että myöskin tämä raja tulee tarkoituksenmukaisella ja kestäväällä tavalla vedetyksi.

Varsinkin on kysymys Dävitsin kylän vastaisesta kunnallisesta asemasta tullut toiseen vaiheeseen sen jälkeen, kuin suunnitelmat kaupungin alueen määrittelemiseksi ovat muuttuneet. Samoin kuin Smedsbyn kylä, jos sitä ei liitettäisi Grankullan kauppalaan, jäisi maalaiskunnan hallinnon ja järjestyksen alaisena kiilana kaupungin ja kauppalan väliin, jäisi myöskin Dävitsin kylän pohjoinen osa tähän asemaan. Tämän kylän ja kaupungin alueen vastainen raja lankeavat tällä kohtaa yhteen. Huomioonottaen esikaupunkimaisen asutuksen jatkuvan laajentumisen kylässä, olisi se liitettävä joko kaupunkiin tai kauppalaan. Luonnollista on, että liittäminen kauppalaan tällöin lähinnä tulee kysymykseen.

Smedsbyn kylän liittämiseen nähden kauppalaan ei selvitysmies katso tarpeelliseksi esittää uusia perusteluja. Yllämainittu seikka, että kaupungin raja tulee liittymään myös Smedsbyn kylän rajaan, on kuitenkin tässäkin tapauksessa lisäperuste ehdotetulle muutokselle. Aihetta ryhtyä jakamaan kylää kauppalan ja maalaiskunnan välillä siten, että vain huvila-asutusta varten eroitettut tilat liitettäisiin kauppalaan ja vielä maataloudellisesti käytetyt osat jätettäisiin Espoon maalaiskuntaan, ei, kuten alustavassa selvityksessä jo on osoitettu, näytä olevan.

Mitä niihin osiin Karvasbackan kylää tulee, jotka eivät sijaitse Viherlaaksossa, niin todettakoon vielä, että sekä kauppala että supistetun Espoon kunnan piirikokous vastustavat liitosta, jälkimäisen kuitenkin siten rajoittaessa vastustustaan, että kauppalaan voitaisiin liittää lausunnossa esitettyä rajaa noudattaen kylän eteläosaan syntynyt kaupunkimainen asutus ja siellä olevat kaupapuutarhat tai niiden osat. Asianomaiset maanomistajat, myös ne, joiden tiloilla vielä harjoitetaan maataloutta, ovat kuitenkin kauppalaan liittämisen kannalla, kuten kävi selville liitosalueen piirikokouksessa. Selvitysmiehen käsityksen mukaan ei tässäkin tapauksessa ole riittäväää aihetta ryhtyä kylää jakamaan esim. supistetun kunnan piirikokouksen esittämällä tavalla. Alustavassa selvityksessä on m.m. mainittu, että kameraaliset olot jo ennestään ovat Grankullassa ja sen ympäristössä sekavat — kauppalan valtuuston lausunnossa ei ole kosketeltu kaikkia selvitysmiehen mainitsemia sekaannuksia — eikä kylää jaettaessa suinkaan vähennettäisi vaikeuksia näitten olojen selvittämisessä. Maanomistajain kannalta olisi luonnollisesti myös hankalaa saada tilansa jaettua eri kuntiin. Ne osat tämän kylän maata, joita kauppalan rajojen tarkoituksenmukaisen uudestaanjärjestämisen kannalta ei ehkä olisi aivan välttämätöntä liittää kauppalaan, ovat, kuten myös alustavassa selvityksessä on huomautettu, verotuskannalta siksi vähäarvoiset, että Espoon supistetulla kunnalla niitten menettämistä on aivan mitätöntä vahinkoa. Karvasbackan kylän raja luoteisessa Bembölen kylää vastaan ei tosin, kuten valtuuston lausunnossa oikein huomautetaan, ole suora. Se on kuitenkin sikäli selvä, että se seuraa täällä olevaa puroa, joka vanhoista ajoista tällä kohtaa on ollut kylärajana. Tällä suunnalla oleva osa Karvasbackan kylää on siksi sopivaa ja altista esikaupunkiasutukselle, että olisi virhe nyt jättää tämä alue kauppalan ankaramman rakennustarkastuksen ulkopuolelle.

Viherlaakson alueeseen nähden on tässä sen kauppalanvaltuuston lausunnossa esitetyn väitteen johdosta, ettei vielä voida katsoa koetellun kaikkia lain tarjoamia mahdollisuuksia tämän alueen olojen järjestämiseksi, syytä vain uudistaa, mitä jo alus-

tavassa mietinnössä on esitetty, nimittäin että kokemus on osoittanut, että Espoon kunnan viranomaisten taholta ei voida toivoa toimintaa näitten olojen järjestämiseksi. Senkin jälkeen, kuin alustava selvitys laadittiin, on kulunut yli kolme vuotta, ilman että maaherran jo v. 1933 annettua kehoitusta toimenpiteisiin ryhtymiseksi asiassa olisi noudatettu.

Mitä vihdoin Tiilimaan vähäiseen alueeseen tulee, niin on selvitysmies jo edellä esittänyt periaatteellisen kantansa asiassa. Kun koko Leppävaaran alue muuten Grankullan kauppalan rajaan saakka liitetään Helsingin kaupunkiin, on tämän Leppävaaran ja Kilon asutuksesta täysin eristetyn mutta Grankullan kauppalaan päin monin tavoin antavan alueen liittäminen kauppalaan ainoa ajateltavissa oleva ratkaisu. Siitä pienestä mutkasta, mikä kaupungin ja kauppalan rajassa tällä tavoin syntyisi, ei käytännössä ole minkäänlaista haittaa.

Korjattakoon muuten tässä yhteydessä pieni selvitysmiehen kartassa mietinnössä n:o 16 oleva epätarkkuus. Kysymyksessä oleva Grankullan Saviteollisuus O.Y:n omistama ja kauppalaan liitettäväksi ehdotettu tila käsittää vain sen osan karttaan katkoviivalla merkittyä aluetta, jonka rajojen sisällä on rekisterinumero 1¹⁸, siis ei sen itäpuolella sijaitsevaa, vailla rekisterinumeroa olevaa aluetta.

Kaiken edelläesittämänsä perusteella ja viitaten myös siihen, mitä selvitysmies Munkkiniemen ja Kulosaaren alueita koskevia lausuntoja tarkastaessaan on esittänyt kunnallisen jaoituksen muutoksista päättävien valtion viranomaisten harkintavallasta tämänlaatuisissa tapauksissa, selvitysmies katsoo, että Grankullan kauppalan rajojen perusteellinen uudestaanjärjestäminen Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen uudistamisen osana on siksi tärkeän yleisen edun vaatima ja aiheuttaa siksi vähän haittaa Grankullan kauppalalle, että ehdotetut muutokset voidaan toimeenpanna Grankullan kauppalan vastustuksesta huolimatta. Selvitysmies näin ollen uudistaa ehdotuksensa tässä kohden.

II. OSA.

SELVITYSMIEHEN LOPULLISET EHDOTUKSET.

I. LUKU. JAOITUSMUUTOKSET.

1. KAUPUNKIIN LIITETTÄVÄT ALUEET.

Selvitysmiehen päämietintöön on erikoisselvityksistä koottu yhdistelmä hänen ehdottamistaan muutoksista Helsingin kaupungin ympäristön kunnalliseen jaoitukseen. Ehdotukset kaupunkiin liitettävistä alueista ovat IV osan II luvun 1 kohdassa (kts. mietintö N:o 1 siv. 284—286). Siinä tehtyihin ehdotuksiin kaupunkiin liitettävistä alueista aiheuttavat ehdotuksista annetut lausunnot selvitysmiehen käsityksen mukaan, jota edellä annettuja lausuntoja tarkastettaessa on yksityiskohtaisesti perusteltu, ainoastaan kaksi muutosta. Nämä ovat seuraavat:

Toinen muutos koskee kaupunkiin liitettäväksi ehdotetun alueen pohjoisosaa Kervanjoen ja Tapaninkylän rajan välillä. Selvitysmies ehdottaa nyt kaupungin ehdotuksen mukaisesti, että kaupungin laajennetun alueen pohjoiseksi rajaksi määrättäisiin Tapaninkylän pohjoisraja. Edellämainitusta kaupunkiin liitettävien alueiden yhdistelmästä on tämän vuoksi tehtävä seuraavat poistot:

Helsingin maalaiskuntaan kuuluvat Malmi—Tapanilan liitosalueen kohdalla (kts. mietintö N:o 1 siv. 285 kohta 7) ei ole mainittava Suutarinkylää, vaan tulisi tästä liitosalueesta kaupunkiin liitettäväksi vain *Malminkylä kokonaisuudessaan, Boxbackan ja Stensbölen yksinäiset verotalot siihen luettuna, Tapaninkylä kokonaisuudessaan ja Viikinkylä kokonaisuudessaan ynnä näitten kylien vesialueet.*

Luettelo Helsingin maalaiskunnan Tikkurilan kylään kuuluvista tiloista (kts. mietintö N:o 1 siv. 285 kohta 11) on poistettava.

Samoin on luettelo Helsingin pitäjän kirkonkylään kuuluvista tiloista (kts. mietintö N:o 1 siv. 286 kohta 12) poistettava.

Toinen sanotuista muutoksista koskee Leppävaaran liitosaluetta. Selvitysmies oli kuten tunnettua aikaisemmin ehdottanut, että tästä Espoon maalaiskuntaan kuuluvasta alueesta ynnä Helsingin maalaiskuntaan kuuluvasta Kånalan kylästä muodostettaisiin Suur-Haapalahden kauppala. Koko tämän alueen ehdottaa selvitysmies nyt liitettäväksi kaupunkiin. Tämä aiheuttaa kaupunkiin liitettävien alueiden luetteloon seuraavat lisäykset:

Helsingin maalaiskunnasta siirrettävien alueiden luetteloon on *lisättävä Kånalan kylä kokonaisuudessaan sekä kylän osuudet Iso-Huopalahdessa olevaan n.s. Tarvon rauhoituspiiriin sekä jakamattomiin vesialueisiin Laajalahdessa ja Iso-Huopalahdessa* (kts. mietinnöt N:o 1 siv. 285 kohta 5) ja N:o 14 siv. 8).

Uutena kohtana on luetteloon lisättävä seuraavat kylät, yksinäiset verotalot ja tilat, (kts. mietintö N:o 1 siv. 292) nimittäin:

- 1) *Espoon maalaiskunnasta Suur-Huopalahden kylä kokonaisuudessaan.*
- 2) *Samasta kunnasta Bredvikin yksinäinen verotalo kokonaisuudessaan.*
- 3) *Samasta kunnasta Mäkkylän yksinäinen sotilasvirkatalo kokonaisuudessaan.*
- 4) *Samasta kunnasta Kilon yksinäinen verotalo kokonaisuudessaan.*
- 5) *Samasta kunnasta Klobbskogin kylä lukuunottamatta Tiilimaa-nimistä tilaa*

R. N:o 1¹⁸.

6) *Samasta kunnasta Konungsbölen yksinäinen verotalo.*

7) *Samasta kunnasta Prästgården-nimisestä yksinäistalosta erotetusta Bölskärr, R. N:o 1⁷, -nimisestä tilasta muodostetut tilat.*

8) *Samán kunnan Kvarnbyn kylään kuuluvasta Petas N:o 2 ja Pellis N:o 3 -nimisestä verotalosta erotetuista Kvarnängen, R. N:o 2⁴, ja Västerängen, R. N:o 3⁴ -nimisistä tiloista muodostetut tilat.*

9) *Edellämainittujen kylien tiloihin ja yksinäisistä verotaloista eroitettuihin tiloihin kuuluva n.s. Tarvon rauhoituspiiri Iso-Huopalahdessa sekä kaksi samoihin tiloihin kuuluvaa jakamatonta vesialuetta ynnä Ritorp'in tilalle, R. N:o 1⁴, ja Bredvikin tilalle, R. N:o 1⁵, kuuluva yhteinen rauhoituspiiri Laajalahdessa.*

Liitospäätöstä lopullisesti muodostettaessa on paitsi edelläesitettyjä muutoksia selvitysmiehen aikaisempiin ehdotuksiin otettava huomioon, että senjälkeen kuin Helsingin maalaiskuntaan aikaisemmin kuuluneet ja Huopalahden liitosalueeseen luetut *Lehtisaari* ja *Vähä-Meilahden tila*, R. N:o 1¹ (kts. mietintö N:o 1 siv. 284 kohta 1) ovat kunnallisessa suhteessa siirretyt Huopalahden kuntaan, kuten tässä mietinnössä aikaisemmin on mainittu (kts. siv. 10), ei näitä tiloja enää ole liitospäätöksessä erikseen mainittava.

Selvitysmiehen aikaisempien ehdotusten mukaan olisi kaupunkiin liitettävien alueiden pinta-ala ollut 16,367 ha maata ja 13,121 ha vettä eli yhteensä 29,488 ha (kts. mietintö N:o 1 siv. 287). Tästä pinta-alamäärästä vähenee senkautta, että Keravanjoen ja Tapaninkylän pohjoisrajan välillä oleva alue jää pois, 434 ha maata (Tikkurilan kylää 143 ha, Helsingin pitäjän kirkonkylää 65 ha ja Suutarinkylä 226 ha) ja 2 ha vettä (Suutarinkylä). Sensijaan on sanottuun pinta-alamäärään lisättävä se pinta-alamäärä, mikä ehdotetulla Suur-Haapalahden kauppialalla olisi ollut, nimittäin 2,258.4 ha maata ja 267.95 ha vettä eli yhteensä 2,526.35 ha. Selvitysmiehen tarkistettujen ehdotusten mukaan tulisi siten kaupunkiin liitettäväksi 18,191.4 ha maata ja 13,386.95 ha vettä eli yhteensä 31,578.35 ha. Kaupunkiin tämän mukaan liitettävä alue olisi 2,090.35 ha suurempi kuin selvitysmiehen aikaisemman ehdotuksen mukaan, ollen tästä lisäyksestä 1,894.4 ha maata ja 265.95 ha vettä. Liitosten jälkeen tulisi kaupungin alue olemaan 21,116.4 ha maata ja 27,811.95 ha vettä eli yhteensä 48,928.35 ha.

Asukasluvun lisääntyminen liitoksen kautta arvioidaan Helsingin kaupunginhallituksen lausunnossa uusimpien tietojen mukaan noin 39,000 henkilöksi. Asukasluvun lisääntyminen olisi samojen arvioiden mukaan 14.9 %.

2. TIKKURILAN MAALAISKUNTA.

Selvitysmiehen alustavien ehdotusten mukaan olisi suunnitellun Tikkurilan maalaiskunnan alueen rajana etelässä ollut Keravanjoki. Tämän vuoksi olisi Tikkurilan kylästä ollut eroitettava eräitä tiloja ja tiluksia, jotka olisi ollut liitettävä Helsingin kaupunkiin. Luettelo siirrettävistä alueista on m.m. päämietinnön IV osan II luvun 2 kohdassa (kts. mietintö N:o 1 siv. 290—291).

Selvitysmiehen uudesta ehdotuksesta, että Helsingin kaupungin laajennetun alueen rajaksi pohjoisessa tulisi Tapaninkylän pohjoisraja, aiheutuu eräitä muutoksia Tikkurilan kunnan alueeseen. Muutosehdotuksia on edellä tarkemmin perusteltu (kts. siv. 31 ja 32). Muutokset ovat seuraavat:

Tikkurilan kylää ei, kuten aikaisemmin oli ehdotettu, ole jaettava, vaan on se kokonaisuudessaan luettava Tikkurilan maalaiskuntaan. Jaotusmuutosta koskevassa päätöksessä on näinollen mainittava vain *Tikkurilankylä kokonaisuudessaan vesialueineen* (kts. mietintö N:o 1 siv. 290 kohta 1).

Luettelossa Tikkurilan maalaiskuntaan liitettävistä alueista on entisten lisäksi mainittava Helsingin maalaiskuntaan nyt kuuluva *Suutarin kylä kokonaisuudessaan vesialueineen*.

Tikkurilan maalaiskunnan alueen pinta-ala, joka selvitysmiehen alustavien ehdotusten mukaan olisi tullut olemaan 6,252 ha, laajenisi edellämainittujen muutosten kautta 371 ha:lla. (Tikkurilan kylä 143 ha, Suutarinkylä 226 ha maata ja 2 ha vettä). Uusi pinta-ala tulisi siten olemaan 6,623 ha.

Asukasmäärän lisäys olisi muutosten johdosta vain noin 300. Alustavien suunnitelmien pohjalla oli uuden kunnan asukasluku arvioitu 3,258 henkilöksi.

3. SUPISTETTU HELSINGIN MAALAIISKUNTA.

Samoista syistä kuin edelläesitetyt muutokset Tikkurilan maalaiskunnan suunniteltuun alueeseen on tehtävä, on myöskin supistetun Helsingin maalaiskunnan aluetta jonkunverran laajennettava. Tämä tapahtuu Helsingin pitäjän kirkonkylän kohdalla. Alustavan ehdotuksen mukaan olisi eräitä tämän kylän tiloja ja tilanosia tullut kuulu- maan Helsingin kaupunkiin (kts. m.m. mietintö N:o 1 siv. 286 kohta 12). Tämäkin kylä voidaan nyt jättää jakamatta ja lukea kokonaisuudessaan supistettuun Helsingin maalaiskuntaan, (kts. siv. 32). Luettelossa supistettuun kuntaan jäävistä alueista on näin ollen mainittava *Helsingin pitäjän kirkonkylä kokonaisuudessaan* (kts. mietintö N:o 1 siv. 292).

Nyt ehdotetun muutoksen kautta lisääntyy supistetun kunnan alue 65 ha:lla selvitysmiehen aikaisemmin laskemasta pinta-alasta, 14,175 ha. Kunnan pinta-ala tulisi näin ollen olemaan 14,240 ha.

Asukasluvun lisäys olisi muutoksen johdosta vain noin 50.

4. SUUR-HAAPALAHDEN KAUPPALAEHDOTUKSEN RAUKEAMINEN.

Senjohdosta, että selvitysmies nyt ehdottaa suunnittelemansa Suur-Haapalahden kauppalan alueen kokonaisuudessaan liitettäväksi Helsingin kaupunkiin, raukeavat kaikki kauppalan perustamista tarkoittavat ehdotukset. Kauppalaan luettaviksi suunnitellut alueet (kts. m.m. mietintö N:o 1 siv. 292) on jo toisessa yhteydessä ehdotettu luettaviksi kaupunkiin liitettävien alueiden joukossa (kts. siv. 19).

5. GRANKULLAN LIITOSALUE.

Todettakoon tässä yhteydessä vain, että selvitysmies ei ehdota muutoksia siihen alueeseen, minkä hän aikaisemmin (kts. mietintö N:o 16 siv. 33) on ehdottanut Grankullan kauppalaan liitettäväksi (kts. siv. 32—37).

6. SUPISTETTU ESPOON MAALAIISKUNTA.

Selvitysmiehen alustavaan ehdotukseen tehtävä muutos, että Leppävaaran liitos- alue kokonaisuudessaan liitetään Helsingin kaupunkiin, sensijaan että siitä selvitys- miehen alustavan ehdotuksen mukaan olisi ollut muodostettava itsenäinen kauppa- la, ei vaikuta supistetun Espoon maalaiskunnan alueeseen. Muutos aiheuttaa vain sen, että taloudellinen väliselvitys on toimitettava supistetun Espoon maalaiskunnan ja Helsingin kaupungin eikä suunnitellun Suur-Haapalahden kauppalan välillä.

II. LUKU. TALOUDELLINEN VÄLINSELVITYS.

1. HELSINGIN MAALAIKUNNAN OMAISUUDEN JAKAMINEN.

1. YLEINEN JAKOPROSENTTI.

Selvitysmiehen alustavista ehdotuksista annetuissa lausunnoissa tehdään yleensä, varsinkin mitä Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jakamiseen tulee, sangen vähän muutosehdotuksia. Helsingin maalaiskunnan lausunnossa ei tähän puoleen lainkaan puututa, joten on katsottava, että tämä kunta sellaisenaan hyväksyy selvitysmiehen ehdotukset taloudelliseksi välinselvitykseksi. Ainoastaan Helsingin kaupungin lausunnossa esitetään eräs muutosehdotus. Tämä koskee jaettavan kiinteän omaisuuden arvoa ja käsitellään tätä kysymystä edempänä toisessa yhteydessä.

Myöskään ei se muutos, minkä selvitysmies ehdottaa tehtäväksi Helsingin kaupunkiin liitettävään alueeseen, näytä vähäpätöisyytensä vuoksi antavan aihetta muutosehdotusten tekemiseen. Niillä alueilla Keravanjoen ja Tapaninkylän pohjoisrajan välillä, mitkä selvitysmiehen tarkistetun ehdotuksen mukaan jäisivät kaupunkiin liitettävän alueen ulkopuolelle, ei ole Helsingin maalaiskunnan laitoksia eikä muutaakaan tämän kunnan omaisuutta kuin Suutarinkylässä eräs kunnalliskodin maatalouteen kuuluva vähäinen maapalsta. Myöskin näiltä alueilta karttuvien veroäyrien lukumäärä on niin vähäinen, ettei omaisuuden jakamisessa käytettävän yleisen jakoprosentin tarkistukseen näytä olevan aihetta.

Alustavassa ehdotuksessa oli selvitysmies ehdottanut, että Helsingin maalaiskunnan omaisuutta jaettaessa Helsingin kaupungin, Tikkurilan maalaiskunnan ja Suur-Haapalahden kauppalan sekä supistetun Helsingin maalaiskunnan välillä yleinen jakoprosentti olisi oleva seuraava: Helsingin kaupunki 70, Tikkurilan maalaiskunta 15, Suur-Haapalahden kauppala 5 ja supistettu Helsingin maalaiskunta 10. Näitä suhdelukuja määrättäessä oli niitä matemaattisia lukuja, mitkä syntyivät vv:n 1930—1934 veroäyrien keskimäärien perusteella, jonkun verran tasoitettu Helsingin kaupungin kustannuksella supistetun Helsingin maalaiskunnan ja Suur-Haapalahden kauppalan hyväksi. Matemaattiset suhdeluvut olisivat olleet 72.6, 15.5, 3.4 ja 8.5 (kts. mietintö N:o 1 siv. 295—298). Yleistä jakoprosenttia määrättäessä ei erikseen otettu huomioon niitä veroäyrimääriä, jotka tulivat kaupunkiin liitettäville osille Tikkurilan kylää ja Helsingin pitäjän kirkonkylää, koska nämä veroäyrimäärät ilmeisesti olivat aivan mitättömät. Laskelmissa ne sisältyivät asianomaisten kylien ja liitosalueiden kokonaisveroäyrimääriin ja suhdelukuihin. Kun nämä kylät nyt kokonaisina joutuvat, toinen Tikkurilan maalaiskuntaan ja toinen supistettuun Helsingin maalaiskuntaan, korjautuu se pieni virhe, mikä sanottujen kuntien hyväksi alustavissa ehdotuksissa mahdollisesti voidaan katsoa syntyneen. Helsingin kaupungin suhdelukuun asia ei siis missään tapauksessa vaikuta.

Alustavassa ehdotuksessa sisältyi nyt Tikkurilan kuntaan joutuvan Suutarinkylän veroäyrimäärä Malmi—Tapanilan liitosalueen veroäyrimäärään ja on siten laskettu

kaupungin hyväksi yleistä jakoprosenttia määriteltäessä. Tämäkin veroöyrimäärä, jota tilastossa ei voida erottaa Malmi—Tapanilan liitosalueen muista veroöyrimääristä, on ilmeisesti niin vähäpätöinen, että sillä ei ole vaikutusta yleiseen suhdelukuun ja jakoprosenttiin puoleen eikä toiseen. Suutarinkylän siirtymisen vuoksi Tikkurilan maalaiskuntaan, ei selvitysmies sentähden katso tarpeelliseksi ehdottaa muutosta kaupungin ja tämän kunnan väliseen suhdelukuun.

Ainoa muutos, mikä yleisen jakoprosentin tarkistetun jaoitusmuutosehdotuksen pohjalla on tehtävä, aiheutuu siitä, että Kånalan kylä on liitettävä kaupunkiin eikä vietävä Suur-Haapalahden kauppalaan. Tälle kunnalle ehdotettu jakoprosentti 5 aiheutui nimittäin juuri Kånalan kylästä. Jakoprosenttiin tehtävä muutos on kuitenkin vain muodollinen. Suur-Haapalahden, t.s. Kånalan jakoprosentti on vain lisättävä Helsingin kaupungin entiseen jakoprosenttiin 70, joten kaupungin osuus nyt tulee olemaan 75.

Selvitysmiehen tarkistetun ehdotuksen mukaan tulee siis yleinen jakoprosentti Helsingin maalaiskunnan omaisuutta jaettaessa olemaan

Helsingin kaupunki	75
Tikkurilan maalaiskunta	15
Supistettu Helsingin maalaiskunta	10

2. KIINTEÄN OMAISUUDEN JAKAMINEN.

Ainoa annetuissa lausunnoissa selvitysmiehen ehdottamaa välinselvitystä vastaan tehty huomautus on aikaisemmin mainittu Helsingin kaupungin huomautus jaettavan kiinteän omaisuuden arvosta. Kaupunki ehdottaa, että kaupunkiin liitettävillä alueilla sijaitsevien rakennusten v:n 1934 tilinpäätökseen perustuvat arvot alennetaan 10 %:lla. Kaupunginhallituksen lausunnossa huomautetaan, että sanotun vuoden oloihin perustuvat selvitysmiehen arviot ovat näin monen vuoden perästä käytettäväksi liian korkeat. Kaupunginhallituksen lausunnossa tosin myönnetään, että kohonneet rakennuskustannukset toiselta puolen nostavat v:n 1934 arvoja, mutta joka tapauksessa lienee kohtuullista, että selvitysmiehen arviointeja näiltä kohden alennetaan sanotulla prosenttimäärällä.

Huomioonottaen sen, että Helsingin kaupungin ehdottama alennus pääpiirteisään vastaa sitä arvovähennystä, mikä järjestetyssä taloudenhoidossa ja kirjanpidossa iän ja kulumisen perusteella on rakennusten arvolle laskettava, katsoo selvitysmies puolestaan voitansa hyväksyä tämän kaupungin ehdotuksen. Selvyyden vuoksi mainittakoon kuitenkin, että tämä arvonalennus koskee vain niitä rakennuksia, jotka kunta omisti v:n 1934 lopussa ja jotka silloin olivat kunnan tilinpäätöksessä huomioit. Kunnan myöhemmin hankkimat rakennukset ovat selvitysmiehen ehdotuksen mukaan, jota tässä yhteydessä ei ole aiheutta muuttoa, otettavat lopputilityksessä huomioon hankinta-arvoonsa. Mikäli kunnan v:n 1934 lopussa omistamissa rakennuksissa on tehty niitten arvoa korottavia perusparannuksia, on nämä lopputilityksessä myös otettava huomioon todellisten kustannusten perusteella.

Kunnan hallussa v:n 1934 lopussa olleitten rakennusten arvoa esitettyjen uusien perusteiden mukaan tuskin on tarpeellista välinselvityspäätöksessä mainita. Riittänee, että päätöksessä mainitaan, kuten selvitysmies yleensäkin Helsingin maalaiskunnan kiinteistöjen arvon määrittelemiseen nähden on ehdottanut (kts. mietintö N:o 1 siv. 347 kohta V A 2), että v:n 1934 tilinpäätöksessä esiintyvät rakennusten arvot ovat otettava huomioon 10% alemmasta arvosta kuin mitä tilinpäätös osoittaa.

Alustavassa ehdotuksessa välinselvitykseksi on selvitysmies m.m. ehdottanut, että Helsingin maalaiskunnan kiinteistöt annetaan sille kunnalle, jonka alueella nämä jaoitusmuutosten jälkeen tulevat sijaitsemaan. Tästä säännöstä ehdottaa selvitysmies kuitenkin nyt tehtäväksi erään poikkeuksen. Kuten edellä on mainittu, sijaitsee Suu-

tarinkylässä maalaiskunnan kunnalliskodin maitten naapuruudessa tila, jonka maalaiskunta on hankkinut omakseen kunnalliskodin maataloutta varten ja jota myös viljellään kunnalliskodista käsin. Tila on Björkbacka, R. N:o 1^a, ja sen pinta-ala on 5.22 ha. Kunnalliskodin maitten arvioimisessa noudatetun perusteen mukaan, 3 mk m²:ltä, on tilan arvo 156.600 markkaa. Selvitysmiehen alustavan ehdotuksen mukaan olisi tämä tila kaupunkiin liitettävällä alueella sijaiten tullut kaupungin omaksi. Tikkurilan kunnalle, jolle tämä tila nyt, kun Suutarinkylä tulee luettavaksi tähän kuntaan, muuten siirtyisi, ei tila kuitenkaan ole tarpeellinen eikä kunta sitä myöskään voi tehokkaasti käyttää. Osana kunnalliskodin maatiloja on sillä sensijaan arvonsa ja jatkuva käyttönsä sen kunnan käsissä, jolle kunnalliskoti siirtyy. Selvitysmies pitää senvuoksi tarkoituksenmukaisempana, että tämä tila välinselvityksessä annetaan Helsingin kaupungille, jolle myös kunnalliskoti siirtyy. Tilan arvo on otettava lopputilityksessä huomioon edellämainitun suuruisena.

3. VÄLINSELVITYKSEN MUUT YKSITYISKOHDAT.

Muita selvitysmiehen ehdottamia taloudellisen välinselvityksen yksityiskohtia vastaan ei kuten sanottu annetuissa lausunnoissa ole huomautuksia tehty. Helsingin maalaiskunnan taloudessa on kuitenkin senjälkeen, kun alustava ehdotus välinselvitykseksi v:n 1934 tilinpäätöksen perusteella laadittiin, tapahtunut eräitä muutoksia, jotka aiheuttavat eräitten välinselvityksen yksityiskohtien tarkistamista. Tämä koskee lähinnä sanotun kunnan velkojen jakamista.

V:n 1934 tilinpäätöksen jälkeen on Helsingin maalaiskunta ensinnäkin maksanut pois eräitä alustavassa välinselvitysehdotuksessa huomioonotettuja lainoja (kts. mietintö n:o 1 siv. 308—309).

Velkojen luettelosta ovat siten poistuneet m.m. seuraavat valtiolta otetut kansakoululainat, nimittäin laina n:o 2008 Pakinkylän suomenkielistä koulua varten ja laina n:o 1859 Tolkbyn ruotsinkielistä kansakoulua varten. Sensijaan on kunta valtiolta ottanut seuraavat uudet kansakoululainat, nimittäin: v. 1936 lainan n:o 1295 Santahaminan koulun laajentamista varten, määrä alkuaan mk 12,800: — ja v:n 1939 lopussa mk 12,539: 30, v. 1937 lainan n:o 1499 Tapanilan uutta kansakoulua varten, määrä alkuaan mk 559,000: — ja v:n 1939 lopussa mk 550,690: 05, sekä v. 1939 kaksi pientä lainaa, n:o 2178, mk 10,400: —, Vantaan koulua, ja n:o 2179, mk 28,800: —, Puistolankoulua varten. Nämä uudet lainat on luonnollisesti siirrettävä sen kunnan vastattavaksi, jolle asianomaiset koulut tulevat.

Muista alustavassa välinselvitysehdotuksessa huomioonotetuista lainoista on kunta maksanut pois Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankista otetun 500,000 markan suuruisen lainan. Vakuutusyhtiö Kalevalta otetut lainat, toinen mk 2,700,000: — ja toinen mk 1,000,000: —, on v. 1935 yhdistetty yhdeksi lainaksi, josta v:n 1939 lopussa oli maksamatta mk 2,519,937: —. Uusia lainoja on kunnan tileihin ilmestynyt useita ja on katsottava, että kunnan taloudellinen asema näinä välivuosina on ilmeisesti liian alhaisena pidetyn verotuksen ja tarpeettoman lainanoton vuoksi jonkun verran huonontunut. Uutta lyhytaikaista luottoa on otettu v. 1936 Kansallis-Osake-Pankista mk 500,000: — ja Helsingin Suomalaisesta Säästöpankista mk 1,500,000: — sekä v. 1937 Vakuutusyhtiö Kalevalta mk 2,416,000: —. Vaikka nämä lainat, joitten kokonaismäärä siis on mk 4,416,000: —, on kutsuttu lyhytaikaisiksi lainoiksi, ovat ne tosiasiallisesti muodostuneet pitkäaikaisiksi, sillä niitä ei ottamisen jälkeen ole lainkaan lyhennetty. Uusi alunperin pitkäaikaiseksi tarkoitettu laina on v. 1939 otettu 1,000,000 markan kuoleuslaina Vakuutusyhtiö Kalevalta. Yhdessä muitten pitkäaikaisiksi kutsuttujen koulu- y.m. lainojen kanssa oli tällaisia lainoja v:n 1939 tilinpäätöksen mukaan mk 7,098,979: 80. Kunnan kaikkien varsinaisten lainojen määrä oli siten v:n 1939 lopussa mk 11,514,979: 80. Vastaava luku v:n 1934 tilinpäätöksen mukaan oli mk 7,994,777: 64.

Kunnan uusia lainoja jaettaessa ja noudatettaessa tällöin alustavassa välinselvitys-ehdotuksessa esitettyjä perusteita joutuvat luonnollisesti uudet kansakoululainat sille kunnalle, joka saa koulut. Niinpä siis näistä lainoista siirtyvät Helsingin kaupungin vastattaviksi kaikki yllämainitut uudet kansakoululainat paitsi laina n:o 2178 Vantaan koulua varten, joka laina jää supistetulle Helsingin maalaiskunnalle. Huomioonottaen, että myös muilla lainoilla hankitut varat, mikäli niitä ei ole käytetty juokseviin menoihin, pääasiallisesti on sijoitettu kaupunkiin liitettävällä alueella oleviin kiinteistöihin ja laitoksiin, on asianmukaista, että vastuu näistä lainoista siirtyy kaupungille. Selvitysmiehen alustavan ehdotuksen mukaan Tikkurilan kunnalle olisi ollut siirrettävä se alkuaan 1,000,000 markan suuruinen laina, minkä kunta v. 1934 oli velkaa Vakuutusyhtiö Kalevalle. Koska tämä laina nyttemmin on yhdistetty toiseen samalta yhtiöltä otettuun lainaan, ei tätä lainaa sellaisenaan enää voida välinselvityksessä siirtää. Uusi sanotulta yhtiöltä v. 1939 otettu 1,000,000 markan kuoletuslaina on käytetty pääasiallisesti Pakilan y.m. kaupungille joutuvien koulutalojen rakentamiseen, joten sen siirtäminen aikaisemmin Kalevalta otetun saman suuruisen lainan sijaan Tikkurilan maalaiskunnan vastattavaksi, ei ole asianmukaista. Tikkurilan maalaiskunta tulee tämän kautta saamaan perinnöksi vain kansakoululainoja, mutta toisaalta vähenee myös vastaavasti se rahamäärä, minkä Helsingin kaupunki tasoitus-eränä joutuu rahassa suorittamaan Tikkurilan maalaiskunnalle. Alkuperäiseen ehdotukseensa, että Osuuskassojen Keskuslainarahastosta otettu laina määrätään supistetun Helsingin maalaiskunnan vastattavaksi, ei selvitysmiehellä ole aihetta ehdottaa muutosta. Itsestään selvää on, että suunnitellun Suur-Haapalahden kauppalan kannettavaksi ehdotetut lainat nyt joutuvat kaupungille.

Helsingin maalaiskunnan velkasuhteissa tapahtuneitten muutosten lisäksi on vain kunnan suorittamiin eläkkeisiin nähden tapahtunut sellaisia muutoksia, mitkä aiheuttavat muutoksia välinselvityspäätökseen. Alustavassa välinselvitysehdotuksessa, kohdassa B 5, mainitut eläkkeennauttijat ovat kaikki kuolleet. Uusia eläkkeitä on myönnetty vain eräälle kunnallislautakunnan ent. esimiehen leskelle 3,600 markkaa vuodessa. Tämä on huomioonotettava lopullisessa välinselvityksessä ja sen suorittaminen on määrättävä kaupungin velvollisuudeksi.

Lisäksi on vielä seuraava vähäinen muutos selvitysmiehen alustavasti ehdottamaan välinselvityspäätökseen tehtävä. Muutos tarvitaan B 2 kohtaan, joka koskee Tikkurilan maalaiskunnan ja supistetun Helsingin maalaiskunnan oikeutta käyttää jakamatoman kunnan Helsingin kaupungille siirtyvää kunnalliskotia. Alustavan välinselvitysehdotuksen laatimisen aikana oli tekeillä ehdotus laiksi, jonka mukaan valtion viranomaisten olisi tullut vahvistaa taksa, jota kuntien olisi ollut noudatettava velkoessaan toisiltaan korvauksia annetusta köyhäinhoitoavusta. Kysymys tällaisen lainsäädännön aikaansaamisesta lienee kuitenkin sittemmin rauennut. Välinselvityspäätöksessä ei senvuoksi määrättäessä kaupungille suoritettavasta korvauksesta kunnalliskodin käyttämisestä voida viitata, kuten selvitysmies oli ehdottanut, taksaan, jonka valtion viranomainen mahdollisesti säädettävän lain nojalla vahvistaa. Sen tapauksen varalta, että kunnat eivät voi tällaisesta taksasta sopia, olisi sensijaan määrättävä, että maa-herra jonkun asianomaisen kunnan esityksestä määrää taksan.

2. ESPOON MAALAISKUNNAN OMAISUUDEN JAKAMINEN TÄMÄN KUNNAN JA HELSINGIN KAUPUNGIN VÄLILLÄ.

1. ASIANOSAISET.

Sensijaan, että Espoon maalaiskunnan omaisuuden jakaminen selvitysmiehen alustavan ehdotuksen mukaan olisi tapahtunut tämän kunnan ja suunnitellun Suur-Haapalahden kauppalan välillä, tulee tämän nyt, kun koko kauppalalle tarkoitettu

alue liitetään Helsingin kaupunkiin, tapahtua Espoon kunnan ja kaupungin välillä. Asiallista vaikutusta taloudellisen välinselvityksen perusteisiin tällä seikalla ei kuitenkaan ole. Suunnitellun kauppalan sijasta tulee kaupunki vain toiseksi asianosaiseksi.

Asianosaisista kunnista vain Helsingin kaupunki tekee erään huomautuksen selvitysmiehen ehdottamaa taloudellista välinselvitystä vastaan. Tämä koskee kuten Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jakoonkin nähden rakennuksille pantavia arvoja, ja tulee tämä huomautus käsiteltäväksi edempänä kiinteän omaisuuden jakamisen yhteydessä. Espoon kunta puolestaan on, kuten aikaisemmin on mainittu, luopunut antamasta omaa lausuntoa asiassa, joten se ei myöskään ole esittänyt huomautuksia ehdotuksista taloudelliseksi välinselvitykseksi. Asianomaisista piirikokouksista vain supistetun Espoon maalaiskunnan piirikokous lausunnossaan käsittelee myös taloudelliseen välinselvitykseen liittyviä kysymyksiä tehden eräitä huomautuksia tässä kohden. Leppävaaran piirikokouksen lausunnossa tätä asian puolta ei kosketella.

Joskin siis varsinaisten asianosaisten kuntien huomautukset koskevat vain yhtä välinselvityksen yksityiskohtaa, lienee kuitenkin aihetta tarkastaa tärkeimpiä niistä huomautuksista, joita esitetään supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa. Useimmat tässä lausunnossa esitetyt näkökohdat ovat tosin samoja, joita aikoinaan Espoon kunnan viranomaisten keskenään suunnitellessa kunnan jakoa esitettiin supistettua kuntaa edustavalta taholta ja jotka siten ovat olleet selvitysmiehelle jo aikaisemmin tunnetut, mutta eräitä uusiakin huomautuksia on kuitenkin myös esitetty.

2. YLEINEN JAKOPROSENTTI.

Selvitysmiehen ehdotuksen mukaan tulisi yleisen jakoprosentin Espoon kunnan omaisuutta jaettaessa olla 35 % kaupunkiin liitettävän alueen ja 65 % supistetun kunnan osalta. Tämä suhdeluku on saatu 5 vuoden aikana taksoituksessa määrättyjen veroäyrien keskimäärän perusteella. Kuitenkin on näitten keskimäärien perusteella saatuja lukuja, jotka todellisuudessa olivat 39.1 ja 60.9 verrattain huomattavasti tasoitettu supistetun kunnan hyväksi. Tasoituksessa otettiin m.m. huomioon, että Leppävaaran alueella on ollut poistettava jonkun verran enemmän kunnallisveroja kuin supistetun kunnan alueella (kts. mietintö N:o 14 siv. 43).

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa ehdotetaan nyt toista laskutapaa, jossa todella kannetut verot olisivat perusteena. Selvitysmiehen harkittavana oli alkuaan myöskin tällainen laskutapa, mutta syistä, jotka alustavassa mietinnössä on mainittu, m.m. Espoon kunnan kirjanpidon puutteellisuuden vuoksi, ei selvitysmies voinut ottaa tätä käytäntöön. Supistetun kunnan puolesta on nyt muka osoitukseksi siitä, että laskelma sen ehdottamalla tavalla voidaan tehdä, liitetty lausuntoon eräs kunnan ehdottamalla tavalla laadittu taulukko. Taulukko kuitenkin osoittaa, että vaikka sen laatimiseen yhdeltäkin vuodelta on ollut käytettävä varsin paljon työtä, useita epämääräisiä tekijöitä on ollut otettava huomioon. Tulos perustuu tässäkin tapauksessa lopulta arvioon. Tulos ei sitäpaitsi sanottavasti eroa selvitysmiehen ehdottamista suhdeluvuista ja on lopulta supistetulle kunnalle epäedullinen. Sen mukaan supistetun kunnan jakoprosentiksi tulisi 62.7 ja kaupungin jakoprosentiksi 37.3, kun taas selvitysmies kuten sanottu on vastaaviksi luvuiksi ehdottanut 65 ja 35. Laskelman suorittaminen tällä tavoin ei siis, ainakaan mikäli esitetystä esimerkistä voi päätellä, ole supistetun kunnan etujen mukainen. Katsoen myös sekä ehdotetun laskutavan aiheuttamaan tosiasiallisesti aivan tarpeettomaan suureen työhön että tuloksen epäluotettavuuteen, ei selvitysmies näe olevan mitään aihetta ottaa käytäntöön toisin laskettua jakoprosenttia, kuin minkä hän on ehdottanut.

3. KIINTEÄN OMAISUUDEN JAKAMINEN.

Kiinteän omaisuuden jakamiseen nähden ehdottaa Helsingin kaupunki käyttäen samaa sanamuotoa kuin Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jakamiseen nähden,

että kaupunkiin liitettävällä alueella sijaitsevien rakennusten v:n 1934 tilinpäätökseen perustuvat arviot alennetaan 10 %:lla. Perustelu on sama kuin Helsingin maalaiskunnan omaisuuden arviointiin nähden (kts. siv. 45). Sanamuoto ei tässä tapauksessa tarkoin vastanne sitä, mitä ehdotuksella tarkoitetaan. Selvitysmies oli kyllä Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jaossa ehdottanut noudatettavaksi kunnan v:n 1934 tilinpäätöksessä olevia arvoja, koska nämä eräitä vähäisiä poikkeuksia lukuunottamatta olivat samat, jotka selvitysmiehen käyttämä arviomies oli todennut ja jotka selvitysmies myös saattoi hyväksyä. Espoon kunnan kirjanpidossa olevia arvoja selvitysmies ei sensijaan liian alhaisina voinut hyväksyä, vaan ehdotti taloudellisessa välinselvityksessä käytettäväksi toisia arvoja (kts. mietintö N:o 14 siv. 45 ja 74). Selvitysmiehellä ei sitäpaitsi edes ollut käytettävänä tämän kunnan osalta v:n 1934 tilinpäätöksen arvoja vaan ainoastaan v:n 1933 tilinpäätöksestä ilmeneviä. Selvitysmies käsittää Helsingin kaupungin ehdotuksen tässä tapauksessa niin, että kaupunki on halunnut selvitysmiehen ehdottamien rakennusten arvoja alennettaviksi 10 %:lla. Tämän käsityksensä voi selvitysmies nojata m.m. kaupunginhallituksen asiaa koskevan perustelun sanamuotoon, perustelussa kun puhutaan »v:n 1934 oloihin perustuvista selvitysmiehen arvioista».

Supistetun Espoon maalaiskunnan piirikokouksen lausunnossa tehdään jaettavien kiinteistöjen arvosta asiallisesti samanlainen ehdotus kuin Helsingin kaupungin tekemä. Siinä ehdotetaan, että 1 ½ %:n vuotuinen kuoletus lasketaan kaikille rakennuksille vuodesta 1932 alkaen, kunnes jaoitusmuutos on suoritettu. V:n 1932 arviot on ilmeisesti otettu lähtökohdaksi senvuoksi, että selvitysmiehen käyttämä arviomies sanotuna vuonna toimitti arvioimisensa.

Syillä, jotka selvitysmies on esittänyt Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jakoa koskevassa kohdassa (kts. siv. 45), voi selvitysmies yhtyä ajatukseen, että kunnan hallussa v. 1934 olleitten rakennusten arvoa nyttemmin alennetaan. Supistetun Espoon maalaiskunnan piirikokouksen ehdotusta ei selvitysmies kuitenkaan voi sellaisenaan hyväksyä. Lähtökohdaksi ei ensinnäkään ole aihetta ottaa v:n 1932 oloja vaan v:n 1933, jonka vuoden oloja silmälläpitäen selvitysmies osin poiketen 1932 toimitetussa arvioinnissa asetetuista arvoista teki ehdotuksensa. Viiden tai kuuden vuoden kuoletus lähentelee melkoisesti 10 %:n kuoletusta, jota Helsingin kaupunki ehdottaa. Ehdotukset käyvät näin muodosteltuina jotakuinkin yhteen. Yksinkertaisempänä ja selvempänä on Helsingin ehdotukselle annettava etusija, minkä vuoksi selvitysmies nyt ehdottaa, että Espoon kunnan v:n 1934 lopussa omistamat rakennukset otetaan lopputilityksessä huomioon 10 % alemmasta arvosta kuin mitä selvitysmies aikaisemmin on esittänyt. Muuten on ehdotus sama kuin Helsingin maalaiskunnan rakennusten arvon käsittelyyn nähden.

Edelläkäsitellyn yleisen huomautuksen lisäksi tekee Espoon piirikokous muutos-ehdotuksia useitten yksityisten kiinteistöjen arvoihin. Piirikokous vetää useissa näissä tapauksissa esille vanhoja riitakysymyksiä, jotka aikaisemminkin suuresti ovat vaikeuttaneet kunnan viranomaisten keskeisiä neuvotteluja kunnan jakamisesta ja jotka selvitysmies olisi toivonut täysin aiheettomina saatetun pois päiväjärjestyksestä. Tämä koskee varsinkin kansakoulurakennusten arvioimistapaa mutta myöskin eräitten muiden rakennusten arvioimista. Piirikokouksen lausunnossa uudistetaan vieläkin vaatimus, että rakennusten ja eräitten kiinteistöjenkin arvoa olisi alennettava sen perusteella, millä tavoin asianomaisen rakennuksen tai kiinteistön hankinta aikoinaan on rahoitettu. Selvitysmies on jo alustavassa mietinnössään (kts. mietintö N:o 14 siv. 46) osoittanut, että välinselvityksen pohjaksi asetettavaa arvoa määrättäessä ei voida ottaa huomioon sitä, miten rakennuksen hankinta aikoinaan on rahoitettu, vaan on kiinteistön arvo sellaisenaan asetettava pohjaksi. Selvitysmies ei katso tarpeelliseksi enää tarkemmin käsitellä tätä kysymystä.

Mitä taas tulee kiinteistöjen käyttömahdollisuuden vaikutukseen kiinteistölle pantaviin arvoihin, joka nyt tavallaan uutena arvonalennuksen perusteena esitetään

supistetun kunnan puolesta, niin voidaan tämä seikka ainoastaan poikkeustapauksessa kiinteistöjä arvioitaessa ottaa huomioon. Kiinteistö on säännöllisissä oloissa arvioitava sellaisenaan, riippumatta siitä, onko se tai voidaanko sitä pitää riittävän järkiperaisessä ja tehokkaassa käytössä. Mikäli jakamattoman kunnan jokin laitos on supistetulle kunnalle liian suuri ja tästä todistettavasti aiheutuu kunnalle kohtuuttomia rasituksia, on taloudellisessa välinselvityksessä koetettava mikäli mahdollista antaa laitoksen järkiperaista käyttöä ja kannattavuutta järjesteleviä määräyksiä. Jollei tämä ole mahdollista, vaan laitos jää täysin supistetun kunnan hoitoon ja käyttöön aiheuttaen mahdollisesti kunnalle liikamoja, on tätä seikkaa käsiteltävä kunnan vastaisiin menoihin ja tuloihin vaikuttavana tekijänä. Taloudellisessa välinselvityksessä ei jonkin laitoksen kannattavuutta kuitenkaan voida käsitellä erillisenä kysymyksenä, vaan liittyy sen talous osana kunnan muuhun talouteen. Kunnan vastaista taloutta on välinselvitystä valmisteltaessa käsiteltävä kokonaisuutena ja tutkittava muodostuvatko kunnan menot yleensä sellaisiksi, että kunnalla voidaan katsoa olevan taloudellisen toimeentulon mahdollisuudet. Vasta jos todetaan, että kunnallinen verorasitus sellaisenaan muodostuu kunnalle ylivoimaiseksi tai muuten kohtuuttoman korkeaksi, ja todistettavissa on, että tämä nimenomaan johtuu jonkin määrätyn laitoksen aiheuttamista liikamoista, voi olla aihetta harkita erikoistoimenpiteitä talouden tasapainon aikaansaamiseksi. Tällöin tulee kuitenkin lähinnä kysymyksen korvauksen järjestäminen kunnalle menetetyistä tuloista, ja vasta toisessa sijassa asianomaisten kunnallisten laitosten arvon alentaminen välinselvityksessä.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen esittämistä ehdotuksista muutoksiksi selvitysmiehen ehdottamaan kiinteistöjen jakamiseen ja arvoon on tässä kosketettava seuraavia yksityistapauksia:

Kunnansairaala. Piirikokous näyttää edellyttävän, että sairaalan käsittely välinselvityksessä voidaan tehdä riippuvaksi siitä, saadaanko suunnitellun Suur-Haapalahden kanssa sopimus sairaalan yhteisestä käytöstä vaiko ei. Koska varmuus sopimuksen aikaansaamisesta voitaisiin saada vasta kauppalan aloitettua toimintansa, täytyisi, jos näin tahdottaisiin menetellä, tämä kohta välinselvityksessä jättää avoimeksi. Tähän ei ole aihetta varsinkaan sen jälkeen, kun Leppävaaran alue tulee liitettäväksi kaupunkiin. Kaupungilla tulee tuskin olemaan mahdollisuuksia käyttää Espoon kunnan sairaalaa jo matkan pituudenkin vuoksi. Tätä vaihtoehtoa ei näinollen enää voida ottaa lukuun.

Siltä varalta, että sairaala jäisi supistetun Espoon kunnan yksin ylläpidettäväksi, vaatii piirikokous, että koko sairaalan arvoa jo aikaisemmin kosketellun arvonalennuksen lisäksi alennettaisiin 20 %:lla, koska sairaala tulee olemaan supistetulle kunnalle liian suuri. Selvitysmies oli jo alustavaa välinselvitysehdotusta laatiessaan tietoinen siitä, että sairaala tulisi olemaan supistetulle kunnalle hieman liian suuri, mutta ei katsonut tämän seikan aiheuttavan laitoksen arvon alentamista (kts. mietintö N:o 14 siv. 49). Ei ole nytkään edes yritetty osoittaa, että laitos suuruudestaan huolimatta tuottaisi kunnalle kohtuuttomia tai ylivoimaisia rasituksia. Selvitysmies on myös jatkuvasti vakuutettu siitä, että laitoksen aiheuttama rasitus kunnan jaon jälkeenkin voidaan pitää jotakuinkin entisissä rajoissaan paitsi laitoksen järkiperaisen hoidon kautta myös jatkamalla ja laajentamalla tähänastista menettelyä sopia naapurikuntien kanssa näitten potilaitten hoitamisesta sairaalassa. Selvitysmies näinollen katsoo, ettei piirikokous ole esittänyt riittäviä perusteita ehdottamalleen 20 %:n ylimääräiselle arvon alennukselle.

Kunnalliskoti. Sellaista piirikokouksen lausunnossa vieläkin edellytettyä järjestelyä, että kunnalliskoti jäisi supistetulle kunnalle ja eroitettavalle osalle yhteiseksi, ei syntyneissä uusissa oloissa mitenkään voida toteuttaa. Laitos tulisi siten supistetulle kunnalle ja Helsingin kaupungille yhteiseksi. Selvitysmies on jo alustavassa mietinnössään (kts. mietintö N:o 14 siv. 48) esittänyt käsityksensä, ettei yleensääkään ole

tarkoituksenmukaista muodostaa kunnalliskodin tapaista laitosta kahden tai useamman kunnan yhteiseksi laitokseksi.

Sensijaan näyttää olevan syytä huolimatta siitä, että Leppävaaran alue liitetään kaupunkiin, pysyttää ehdotus, että kunnasta eroitettavan osan hoidokkeja voidaan pitää supistetulle kunnalle jäävässä kunnalliskodissa (kts. mietintö N:o 14 siv. 49). Helsingin kaupungin lausunnossa ei yhtävähän kuin Helsingin huoltolautakunnankaan lausunnossa kaupunginhallitukselle tehdä muistutusta tätä tarkoittavaa selvitysmiehen ehdotusta vastaan ja supistetun Espoon kunnan piirikokouksen pyrkimysten mukainen se myöskin on. Syistä, jotka aikaisemmin on mainittu (kts. siv. 47), olisi kuitenkin välinselvityksen asianomaisen kohdan (B 2) sanamuotoa muutettava.

Piirikokouksen ehdotusta, että jos kunnalliskoti jätetään supistetulle Espoon kunnalle yksinään, sen arvoa olisi samoinkuin kunnallissairaalan alennettava 20 %:lla, ei selvitysmies tässääkään tapauksessa voi puoltaa. Selvitysmies on jo alustavassa ehdotuksessaan nimenomaan huomioonottaen sen, että kunnalliskodin rakennukset ovat tavallista kallisarvoisemmat ja myös liian suuret supistetun kunnan tarpeisiin, alentanut tämän kiinteistön arvon arviomiehen asettamasta arvosta, 2,019,000 markkaa 1,781,400 markkaan eli siihen arvoon, johon kunta itse v. 1933 merkitsi tämän kiinteistön tilinpäätökseensä. Aihetta laitoksen suuruuden vuoksi vielä alentaa tätä arvoa ei siten ole olemassa.

Piirikokous ehdottaa vielä lisäksi, että laitoksen perusarvoksi, josta vähennykset olisi tehtävä, olisi asetettava laitoksen hankintahinta v:lta 1926 eli 1,250,000 markkaa. Tästä olisi myös vähennettävä erään lahjoitusrahaston varat mk 63,275: 20, jotka aikoinaan on käytetty kunnalliskodin ostoon, sekä n.s. Villnäsin palstan arvo mk 59,750: —. Piirikokouksen ehdottama perusarvo olisi siten vain mk 1,126,975: 13. Mitään asiallista syytä tässä erikoistapauksessa ottaa hankinta-arvoa välinselvityksessä perustaksi ei kuitenkaan ole esitetty eikä voida esittää. Ehdotuksesta, että kunnalliskodin rahoitukseen käytetyn lahjoitusrahaston varojen määrä vähennettäisiin välinselvityksessä perusarvosta, on selvitysmies jo aikaisemmin esittänyt periaatteellisen kielteisen kantansa. Ehdotus, että n.s. Villnäsin palstan arvo vähennettäisiin kunnalliskodin kiinteistöjen arvosta, ei myöskään ole aiheellinen. Kunnalliskodin kiinteistöt on arvioitava erikseen ja Villnäsin palsta, jota ei käytetä kunnalliskodin tarpeisiin vaan finanssiomaisuutena, erikseen. Siitä kunnalliskodin rakennusten arvosta, minkä selvitysmies aikaisemmin on niille asettanut, on sensijaan tehtävä sama 10 %:n vähennys kuin muittenkin kiinteistöjen arvosta.

Kansakoulut. Piirikokouksen toivomuksen kansakoulurakennusten arvon alentamisesta iän perusteella on selvitysmies ottanut huomioon ehdottamalla niitten aikaisemmin ehdotetusta arvosta vähennettäväksi 10 %. Sensijaan selvitysmies ei alustavassa selvityksessä ja myös yllä esittämillään perusteilla voi hyväksyä ehdotusta, että kansakoulurakennuksiin, myönnettyt avustuslainat otettaisiin välinselvityksessä huomioon velkana. Tämä merkitsisi käytännössä samaa kuin koulurakennusten arvojen alentaminen avustuslainain määrällä.

Sökön kansakoulusta huomautetaan piirikokouksen lausunnossa, että kunta on saanut sekä tonttiin että rakennuksiin lahjoituksena vain käyttöoikeuden. Selvitysmiehen alustavassa mietinnössä oli kunnan oman kirjanpidon perusteella edellytetty, että kunnalla olisi omistusoikeus sekä tonttiin että rakennuksiin ja että omistusoikeus tonttiin oli saatu lahjana. Tämän vuoksi oli ehdotettu, että rakennusten arvo olisi otettava välinselvityksessä huomioon, mutta ei tontin. Piirikokouksen lausunnossa ilmoitetaan nyt, että aikaisemmat kirjanpitomerkinnät ja tiedot olivat väärät. Nyttemmin löydetystä ja lausuntoon liitetystä lahjakirjan jäljennöksestä käy todella selville, että sekä tontti että rakennukset on luovutettu kunnalle vain käytettäväksi koulun ylläpitoon ja että nämä on luovutettava »Svenska Folkskolans Vänner»-nimiselle yhdistykselle, jos ruotsinkielistä koulua ei täällä enää ylläpidetä. Tähän nähden ja kun koulu sitäpaitsi nyttemmin on lakkautettu, on piirikokouksen

ehdotus, ettei myöskään tämän koulun rakennusten arvoa oteta välinselvityksessä huomioon, hyväksyttävä.

Histan koulun, josta lausunnossa huomautetaan, että sekä talo että tontti ovat lahjoitetut kunnalle, on selvitysmies juuri tällä perusteella jättänyt pois välinselvityksessä huomioonotettavien kiinteistöjen arvojen luettelosta, joten huomautus ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Gunnarsin tila. Espoon kunnan kiinteän omaisuuden joukossa on eräs Gunnarsin tila, joka kuntaa jaettaessa jäisi supistetulle kunnalle sen alueella sijaitsevana. Kunnan kirjanpidossa ja selvitysmiehen käyttämässä kiinteän omaisuuden ryhmittelyssä on tämä tila luettu finanssiomaisuuteen. Sen arvoksi on taloudellisessa välinselvityksessä ehdotettu mk 332,240: —.

Tähän tilaan nähden ehdotetaan nyt piirikokouksen lausunnossa, »että koska kunta on saanut sen lahjana, sen arvo olisi poistettava finanssiomaisuutta laskettaessa, ja tila olisi tilityksen ulkopuolella jätettävä supistettuun Espoon kuntaan». Lausuntoon liitetystä testamentin jäljennöksestä käy nyt kylläkin ilmi, että tila todella aikoinaan on tullut kunnalle lahjoituksena, mutta tämä ei sellaisenaan ilman muuta merkitse sitä, että tila ulkopuolella tilityksen olisi annettava supistetulle kunnalle. Selvitysmies on kylläkin erinäisiin kunnalle lahjoitettuihin kansakoulukiinteistöihin nähden ehdottanut, että näitten arvot jätettäisiin välinselvityksessä tilityksen ulkopuolelle. Näissä tapauksissa on selvitysmies käyttänyt kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 6 §:n 3 mom:n tarjoamaa mahdollisuutta välinselvityksessä turvata kunnalle lahjoitetun omaisuuden käyttäminen siihen »erityiseen tarkoitukseen», johon se on lahjoitettu. Lahjoituskirjasta tosin selviää, että lahjoituksella oli »erityinen tarkoitus». Tila ynnä sen tuotto oli ensisijassa käytettävä »köyhien leskien ja orpojen työ- ja huoltolaitoksena», siis oikeastaan kunnalliskotina, ja toisessa sijassa »yläkansakouluna, jossa annetaan opetusta myös käsitöissä, maanviljelyksessä, puutarhan hoidossa ja kotitaloudessa». Vasta äärimmäisessä tapauksessa saisi kunta myydä tilan. Testamentti tehtiin v. 1875. Tilalle ei kuitenkaan tähän mennessä ole perustettu kumpaakaan testamentissa mainituista laitoksista, vaan on tilan tuotto vuosikymmeniä käytetty kunnan talouden tukemiseen yleensä. Sen lukeminen finanssiomaisuuteen, kuten kauvan on tapahtunut, on siten täysin perusteltua. Kun näin on asianlaita, on myös ollut täysin aiheellista lukea tila kunnan yleisiin varoihin, joihin kunnan kummallakin osalla, sekä siitä eroitettavalla osalla että supistetulla kunnalla on oikeus. Kunnan jakokysymyksen aikaisemmissa vaiheissa ovat myös kunnan viranomaiset keskenään olleet yksimieliset siitä, että tila on välinselvityksessä huomioonotettava varoina ja selvitysmiehen ehdotus nojautuu tähän käsitykseen. Piirikokouksen nyt tekemä ehdotus ei ole oikeuden eikä kohtuuden mukainen eikä sitä siis myöskään voida hyväksyä.

Sen perusteella, mitä selvitysmies edellä on esittänyt, ehdottaa hän nyt välinselvityksessä huomioonotettaviksi kiinteistöille ja rakennuksille, jotka v. 1934 olivat kunnan hallussa, seuraavat tarkistetut arvot:

Kunnantalo	238,000: —
Kunnansairaala	1,215,000: —
Lääkäriasunto	232,900: —
Leikkaushuone	28,800: —
Kunnalliskoti	1,475,950: —
Lastenkoti	312,200: —
Backbyn ruotsalainen kansakoulu	47,700: —
Bemböle—Solvallan ruots. alakansakoulu	158,300: —
Bembölen ruots. yläkoulu	750,900: —
Bembölen—Viherlaakson suom. kansakoulu	290,800: —
Finnän ruots. kansakoulu	327,600: —

Gumbölen ruots. kansakoulu	39,150: —
Histan ruots. kansakoulu	ei arvoa
Kaukalahden suom. kansakoulu	323,800: —
Kaukalahden ruots. kansakoulu	298,200: —
Lagstadin ruots. kansakoulu	282,150: —
Leppävaaran suom. kansakoulu	571,100: —
Leppävaaran ruots. kansakoulu	226,150: —
Luukin suom. kansakoulu	258,000: —
Mankansin ruots. kansakoulu	196,400: —
Nuuksin ruots. kansakoulu	93,130: —
Röds kogin ruots. kansakoulu	151,200: —
Smedsbyn ruots. kansakoulu	245,050: —
Sökön ruots. alakansakoulu	ei arvoa
Träskbyn ruots. kansakoulu	370,200: —
Träskändan ruots. kansakoulu	219,400: —
Gunnarsin tila	324,740: —
Lahnuksen metsätilat (Storeskog ja Bergstad)	67,513: —
Lahnuksen ent. kansakoulutila	63,756: —
Kockbyn ent. kansakoulutalo	500: —
Villnäsin metsäpalsta	59,750: —

4. HALLINTOIRTAIMISTON JAKAMINEN.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa huomautetaan, että leppävaaralaisia kohtaan olisi oikeudenmukaisempaa, että kirjasto kokonaisuudessaan jaetaan yleisen jakoperusteen mukaan. Selvitysmies oli ehdottanut, että kirjasto jaettaisiin tilityksen ulkopuolella ja että suunnitellulle uudelle kauppalakunnalle luovutettaisiin sen alueella oleva piirikirjasto, noin 350 nidettä, supistetun kunnan saadessa pitää pääkirjaston. Koska kaupunki ilmeisesti joka tapauksessa paremmin huolehtisi leppävaaralaisten kirjasto-oloista kuin jos Espoon kunnan kirjastosta siirrettäisiin 35 % Leppävaaran alueen kirjastoon, ei asialla liene leppävaaralaisten kannalta merkitystä. Riittäviä syitä selvitysmiehen ehdotuksen muuttamiseen ei siis ole esitetty.

5. OSUUKSIA KUNTAINVALISISSÄ YHTYMISSÄ JA ARVOPAPEREITA.

Supistetun Espoon kunnan piirikokous ehdottaa sellaista muutosta selvitysmiehen ehdotukseen kuntainvälisten yhtymien osuuksien ja arvopapereiden jaossa, että myös uudelle kunnalle, t.s. nyt kaupungille, annettaisiin osakkeita Esbo Elektriska A.B.-nimisessä yhtiössä. Ehdotusta perustellaan sillä, että sanottu yhtiö myy sähköä Kilon alueella. Selvitysmies voi puolestaan hyväksyä tämän ehdotuksen ja ehdottaa, että osakkeet jaetaan yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Kun näitä osakkeita on jakamattoman kunnan hallussa 2,750 kappaletta, siirtyisi näitä osakkeita suhdelukujen antamaa määrää jonkun verran pyöristäen 850 kaupungille ja supistetulle kunnalle jää 1,900 kappaletta.

6. LAHJOITUSRAHASTOT.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa huomautetaan, että selvitysmies sikäli on ehdotuksessaan lahjoitusrahastojen jakamiseksi ollut epäjohtomukainen, että hän ehdottaa Helsingin maalaiskunnan lahjoitusrahastot jaettaviksi lahjoittajan asuinpaikan mukaan, mutta Espoon maalaiskunnan samanlaiset rahastot

lahjoittajan asuinpaikasta riippumattomasti. Piirikokous haluaisi, että lahjoitusrahastot jaettaisiin samalla tavoin kuin Helsingin maalaiskunnan rahastot.

Selvitysmiehen ehdotus on kylläkin tässä kohden Espooseen nähden toinen kuin Helsingin maalaiskuntaan nähden, mutta erotus johtuu siitä, että selvitysmies Espooseen nähden on halunnut mahdollisimman pitkälti noudattaa sopimusta, minkä kunnan viranomaiset keskenään ovat tehneet näitten rahastojen jakamisesta (kts. mietintö N:o 14 siv. 53). Piirikokouksen lausunnossa tämä sopimus todennäköisesti on jäänyt huomioionottamatta. Selvitysmies katsoo, ettei hänellä ole aihetta tässä kohden poiketa kunnan viranomaisten ehdotuksesta.

Gunnarsin tilasta on selvitysmies yllä esittänyt käsityksensä. Tila on välinselvityksessä käsiteltävä kiinteistönä eikä lahjoitusrahastona.

7. VEROJÄÄMIEN PERIMINEN.

Supistetun Espoon kunnan piirikokous tekee eräitä huomautuksia kunnan verojäämien perimistä ja jakamista koskevassa asiassa. Kunnan jakokysymyksen aikaisemmissa vaiheissa on esitetty useita hyvinkin ristiriitaisia ehdotuksia asian järjestämiseksi ja sille on ilmeisesti annettu suurempi merkitys kuin sillä tosiasiallisesti on. Kunta asetti aikoinaan komitean laatimaan sen omaisuuden jaosta sovitteluehdotuksen ja tämä komitea esitti myös ehdotuksen verojäämien jakamisesta (kts. mietintö N:o 14 siv. 55). Selvitysmies on puolestaan yhtynyt komitean jäävittömän henkilön puheenjohtajalla esittämään välitysehdotukseen ja katsoo, ettei piirikokous ole esittänyt riittäviä syitä ehdotuksen muuttamiseen.

8. MUUT VARAT JA SAATAVAT.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa esitetään eräs merkitykseltään aivan vähäpätöinen varastojen jakamista koskeva muutosehdotus. Selvitysmiehen ehdotus on sellaisenaan supistetulle kunnalle edullinen. Olettamus, että sen toteuttaminen kohtaisi käytännössä vaikeuksia, on aiheeton. Selvitysmies pysyy ehdotuksessaan.

9. TIEMAAN LUNASTUSKUSTANNUKSET.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa ehdotetaan tiemaan lunastuskustannusten jakamisesta selvitysmiehen ehdotuksesta poikkeavaa menettelyä. Ehdotetaan nimittäin, että jälkeen tammikuun 1 päivän 1929 aina kunnan jakamista koskevan päätöksen voimaantulomiseen saakka suoritettujen tiemaan lunastusmaksut merkittäisiin kunnan varoiksi ja tässä muodossa jaettaisiin kuntien kesken yleisessä välinselvityksessä, vähentäen kuitenkin myönnettyt valtionavut. Muuten kyllä kannatetaan selvitysmiehen ehdotusta, että jaoitusmuutoksen voimaan astuessa maksamatta olevat korvaukset on tilityksen ulkopuolella jaettava sen kunnan vastattaviksi, jonka alueella asianomaisen tiemaan lunastus on tapahtunut (kts. mietintö N:o 14 siv. 58 ja 71 kohta 13).

Selvitysmiehen käsityksen mukaan ei kunnan varoiksi taloudellisessa välinselvityksessä voida merkitä varoja, joita kunnalla ei ole ja joita ei myöskään esiinny kunnan kirjanpidossa. Jo suoritettujen lunastuskustannusten peittäminen ovat kunnan eri osissa asuvat kunnan jäsenet jo ottaneet osaa maksaessaan asianomaisen vuoden kunnallisveronsa ja, mikäli lunastuskustannusten suorittaminen on tapahtunut lainavaroilla, jakaantuvat vielä maksamatta olevat lainat taloudellisessa välinselvityksessä yleisen jakoperusteen mukaisessa suhteessa. Jälkimmäisessä tapauksessa piirikokouksen toivomus tulee osittain, joskin toisessa muodossa huomioonotetuksi. Piirikokouksen toivomusta sellaisenaan ei voida ottaa huomioon.

10. LOPPUTILITYS.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa vaaditaan korvausta laskun mukaan siitä työstä, minkä supistettu kunta velvoitettaisiin suorittamaan lopputilityksen toimittamisessa. Kunta itse ei ole tällaista vaatinut.

Tapana ei ole ollut välinselvityksessä määrätä korvausta suoritettavaksi tällaisesta työstä, jonka kunnan viranomaiset myös voivat muun työnsä ohessa itse suorittaa. Erikoista aihetta tässä tapauksessa määrätä korvausta suoritettavaksi ei selvitysmies näe olevan olemassa.

11. KÖYHÄINHOITORASITUKSEN JAKAMINEN.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen lausunnossa ehdotetaan, että välinselvityksessä ei käytettäisi kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 12 §:n 2 kohdan tarjoamaa mahdollisuutta erikoismääräysten antamiseen sellaisten henkilöiden kotipaikkaoikeudesta jaoitusmuutoksen jälkeen, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodissa tai laitoksissa. Tällä tavoin saavutettaisiin lausunnon mukaan köyhäinhuitorasituksen jakamisessa suurin oikeudenmukaisuus. Kokemus muilla paikkakunnilla toimitetuista jaoitusmuutoksista on kuitenkin osoittanut, että tällaisten erikoismääräysten antaminen on riita-asiaien vähentämiseksi aivan välttämätöntä ja useimpiin viimeaikaisiin päätöksiin välinselvityksistä sisältyy tällainen määräys.

Mitä tulee samassa lausunnossa esitettyyn huomautukseen selvitysmiehen ehdotusta vastaan epäselvien kotipaikkatapausten selvittämiseksi, haluaa selvitysmies vuorostaan huomauttaa, että hänen esittämänsä menettely on selvempi ja yksinkertaisempi kuin piirikokouksen esittämä. Käytännössä kumpikin menettely johtanee samaan tulokseen.

Piirikokouksen lausunnon sitä kohtaa, joka koskee kunnalliskodin käyttöä, on selvitysmies jo edellä kosketellut.

12. VIRANHALTIJAIN ELÄKKEET.

Supistetun Espoon kunnan lausunnossa kaivataan määräyksiä viranhaltijoille suoritettavien eläkkeiden aiheuttamien kustannusten jaosta. Alustavan selvityksen laatimisen aikana ei kunnalla ollut eläkkeelle asetettuja viranhaltijoita eikä myöskään yleistä eläkesääntöä, joka olisi taannut viranhaltijoille eläkeoikeuden. Jälkimmäistä ei kunnalla vielääkään ole, mutta erälle viranhaltijoille on nyttemmin myönnetty eläke. Nämä ovat erään pikkukoulunopettajattaren eläke 3,000 markkaa vuodessa, erään ent. kansakoulunopettajan kunnallinen lisäeläke 2,400 markkaa vuodessa sekä kunnalliskodin ent. talonmiehen ja vahtimestarin eläke 7,800 markkaa vuodessa. Kaikki laitokset, joissa nämä viranhaltijat aikoinaan ovat palvelleet, jäivät supistettuun kuntaan. Tähän nähden ja kun nämä eläkekustannukset ovat näin vähäiset, ei selvitysmies katso olevan aihetta ehdottaa näitten eläkekustannusten jakamista, vaan ehdottaa, että nämä kustannukset jäivät supistetun kunnan rasitukseksi.

Tässä yhteydessä mainittakoon, että Hagalundin alakansakoulu nyttemmin on lakkautettu ja koulun opettajatar on siirtynyt lakkautuspalkalle. Koska lakkautuspalkka suoritetaan valtion varoista, ei asia välinselvityksessä aiheuta toimenpiteitä.

13. VELKOJEN JAKAMINEN.

Annetuissa lausunnoissa ei esitetä huomautuksia alustavassa välinselvitysehdotuksessa esitettyä jakamattoman kunnan velkojen jakamistapaa vastaan. Kunnan velkasuhteissa on kuitenkin alustavan ehdotuksen valmistumisen jälkeen tapahtunut eräitä muutoksia, jotka vaativat aikaisemman ehdotuksen tarkistamista.

Välinselvityksessä erikseen huomioon otettavia, v:n 1933 tilinpäätöksen jälkeen hankittuja uusia lainoja on kaksi lainaa Leppävaaran uutta suomenkielistä kansakoulua varten. Toinen on vanhuus- ja työkyvyttömyysrahastosta otettu 465,200 markan laina ja toinen Maaseudun Keskinäiseltä Palovakuutusyhtiöltä otettu 400,000 markan laina. Kumpikin laina on nostettu v. 1939. Välinselvityksessä on nämä lainat määrättävä siirrettäviksi Helsingin kaupungille, joka myös saa koulurakennukset. Mainittakoon tässä yhteydessä sivumennen, että Leppävaaran ruotsinkielistä kansakoulua varten v. 1904 otetusta lainasta vielä on maksamatta mk 1,356: 55.

Yllämainitun ajankohdan jälkeen on Espoon kunta myös osin muuntanut eräitä vanhoja lainoja, osin ottanut uusia. Kunnan velkamäärä on kuitenkin pysynyt jotta-kuinkin ennallaan. Kun vakautettuja lainoja v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan oli mk 5,203,182: 17 ja vakauttamattomia lainoja mk 2,706,584: 31 eli yhteensä mk 7,909,766: 48, oli v:n 1939 tilinpäätöksen mukaan edellisiä lainoja mk 6,526,610: 55 ja jälkimmäisiä mk 1,532,565: 11 eli yhteensä mk 8,059,175: 66 (kts. mietintö n:o 14, sivu 57). Muunnettujen tai uusien lainojen erittelemiseen ei tässä ole tarpeen ryhtyä. Selvitysmies ei nimittäin ehdota muutosta tämänlaatuisten velkojen jakamistapaan vaan uudistaa, viittaamalla alustavan ehdotuksen perusteluihin, ehdotuksensa, että supistettu kunta edelleen vastaisi näistä lainoista.

3. ESPOON MAALAIKUNNAN OMAISUUDEN JAKAMINEN TÄMÄN KUNNAN JA GRANKULLAN KAUPPALAN VÄLILLÄ.

1. ASIANOSAISET.

Grankullan kauppalanvaltuuston lausunnossa käsitellään paitsi varsinaista liitoskysymystä myös eräitä kauppalan ja Espoon maalaiskunnan välillä toimitettavan taloudellisen välinselvityksen yksityiskohtia ja esitetään siinä eräitä ehdotuksia muutoksiksi selvitysmiehen ehdotuksiin. Supistetun Espoon maalaiskunnan alueen piirikokouksen lausunnossa ei erikseen kosketella tästä jaoitusmuutoksesta aiheutuvia välinselvityskysymyksiä, vaan esitetään ainoastaan, että samaa menettelyä kuin välinselvityksessä Leppävaaran tapauksessa olisi tässäkin tapauksessa noudatettava. Espoon maalaiskunta ei myöskään Grankullan liitosasiassa esitä yksityiskohtaisia huomautuksia, koska se, kuten on mainittu, on yleensä asettunut sille kannalle, ettei se käytä oikeuttaan lausunnon antamiseen.

Supistetun Espoon kunnan piirikokouksen tekemiä muutosehdotuksia on edellä käsitelty ja on todettu, että ne eivät yleensä anna aihetta selvitysmiehen ehdotusten muuttamiseen. Sama koskee yhtäpitävästi piirikokouksen huomautuksia Grankullan kanssa tehtävän välinselvityksen yksityiskohdista, joten näihin huomautuksiin ei ole aihetta enää tässä yhteydessä puuttua.

Mitä sensijaan tulee Grankullan kauppalanvaltuuston lausunnossa esitettyihin huomautuksiin, niin on aihetta niitä tässä tarkastaa.

2. YLEINEN JAKOPROSENTTI.

Grankullan kauppalan lausunnossa valitetaan ensinnäkin sitä, että selvitysmies ei yleisen jakoprocentin perusteena ole käyttänyt täsmällisiä veroäyriä, vaan on ehdotuksessaan Grankullaan liitettävän alueen jakoprocentiksi nojautunut arvioihin. Selvitysmies on Grankullan liitosaluetta koskevassa erikoismietinnössä selittänyt syyt tähän menettelyynsä (kts. mietintö N:o 16 siv. 17) ja katsoo edelleen, ettei ole mahdollista eikä myöskään tarpeellista ryhtyä niin suuritöiseen tehtävään kuin liitosalueen veroäyrien täsmälliseen laskemiseen.

Kauppalan lausuntoon on liitetty laskelma kauppalaan liitettäväksi ehdotettujen alueitten veroäyrimäärästä v:n 1933 tulojen pohjalla, minkä laskelman pitäisi täsmällisesti vastata olevia oloja. Vertailu tämän laskelman ja selvitysmiehen arviolukujen välillä osoittaa kuitenkin, että selvitysmiehen arvioluvut suhteellisen vähän, etenkin loppusummaan nähden eroavat kauppalan esittämistä laskelmista. Tämä käy selville seuraavasta yhdistelmästä.

Liitosalueen osa	Selvitysmiehen luvut	Kauppalan luvut	Kauppala enem. (+) tai vähemm. (—) kuin selvitysmies
Viherlaakso (Bembölen osa)	13,530	12,090	—1,440
Jondalin osa Bembölen kylästä	—	2,028	+2,028
Karvasbackan kylä	8,672	3,295	—5,377
Smedsbyn kylä	6,102	5,312	— 790
Dävitns kylä	3,668	3,445	— 223
Tiilimaa	—	455	+ 455
	31,972	26,625	—5,347

Mikäli kauppalan puolesta esitetyt luvut todella olisivat oikeat — selvitysmies epäilee, että Karvasbackan kylän luvusta ovat unohtuneet tämän kylän Viherlaakson alueelta kertyvät veroäyrit — tulisi siis kauppalaan liitettävältä alueelta yli 5,000 veroäyriä vähemmän kuin selvitysmies on arvioinut. Tämä veroäyrimäärä on 1.5 % Espoon kunnan veroäyrimäärästä. Tämän mukaan liitosalueen jakoprosentti olisi ollut määrättävä vain 4.5:ksi sensijaan, että selvitysmies oli ehdottanut sen 6:ksi. Korjaus tapahtuisi siis, jos se näitten lukujen perusteella olisi tehtävä, Grankullan kauppalan vahingoksi eikä sen eduksi, kuten kauppala todennäköisesti on edellyttänyt.

Kun selvitysmies kuitenkin epäilee kauppalan puolesta esitettyjen lukujen luotettavuutta, saaden tukea käsitykselleen, että täysin luotettavien tietojen saaminen on hyvin vaikeata, ja kun erotus todennäköisesti on pienempi kuin mitä nyt esitetyt uudet luvut osoittavat, katsoo selvitysmies osuneensa melko oikeaan ehdottaessaan kauppalaan liitettävien alueiden jakoprosentiksi 6. Riittävää aihetta muuttaa jakoprosenttia kauppalalle epäedullisemmaksi ei selvitysmiehen mielestä ole ilmaantunut.

3. KIINTEÄN OMAISUUDEN JAKAMINEN.

Kauppalan lausunnossa ilmoitetaan kauppalan toimittaneen kauppalaan liitettävillä alueilla olevien kansakoulurakennusten uuden arvioimisen ja ehdotetaan, että sen käyttämien arviomiesten ilmoittamat arvot otettaisiin välinselvityksessä huomioon. Erotus esitettyjen uusien arvojen ja niitten alennettujen arvojen välillä, mitkä selvitysmies nyt sekä Helsingin kaupungin että supistetun Espoon kunnan piirikokouksen toivomuksesta on asettanut kaikille Espoon kunnan hallussa v. 1934 olleille rakennuksille, joihin myös kauppalaan liitettävät koulut kuuluvat, on kuitenkin varsin vähäinen. Bembölen—Viherlaakson suomenkielisen piirin koulun uusi arvo on 276,000 markkaa kauppalan ehdottaessa arvoksi 210,800 markkaa, Bembölen Gröndalin ruotsinkielisen piirin alakansakoulun uusi arvo on 158,300 markkaa ja kauppalan ehdottama 121,500 sekä Smedsbyn ruotsinkielisen piirin koulun 245,050 markkaa kauppalan ehdottaessa 244,400 markkaa. Kun erotus näinollen on käytännössä merkityksetön ja kun lisäksi tämänlaisissa tapauksissa täytyy asettua sille kannalle, että kaikki jaettavan kunnan kiinteistöt ovat arvioitavat yhtenäisten arvioperusteiden mukaan, ei selvitysmies katso mahdolliseksi ehdottaa kauppalan asettamia arvoja välinselvityksen pohjaksi.

4. HALLINTOIRTAIMISTON JAKAMINEN.

Kauppala on hankkinut uuden arvion myös yllämainittujen kansakoulukiinteistöjen irtaimiston arvoista ja ehdottaa, että nämä arvot otettaisiin välinselvityksessä huomioon. Tunnettua on, että vanhan irtaimiston arvioimisessa vapaalla harkinnalla on mitä laajin liikkuma-ala. Kahta yhtäpitävää arviointia tuskin on mahdollista saada. Tähän nähden ja kun selvitysmies yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi on ehdottanut, että Espoon kunnan koko hallintoirtaimisto on välinselvityksessä otettava huomioon kirjanpitoarvoonsa, ei selvitysmies voi puoltaa kauppalan ehdotusta tässäkin kohden.

5. OSUUKSIA KUNTAINVALISISSÄ YHTYMISSÄ JA ARVOPAPEREITA.

Alustavassa ehdotuksessaan selvitysmies oli edellyttänyt, että Grankullan kauppalan hallussa nykyään olevat 7 osuutta Tammisaaren piirimielisairaалassa sekä 3 paikkaa Mjölballstadin keuhkotautiparantolassa olisivat riittäneet kauppalan tarpeisiin alueen laajennuksenkin jälkeen ja että, mikäli myöhemmin osoittautuisi, että kauppala tarvitsee lisää mielisairaspaikkoja, tällaisia voitaisiin muilta kunnilta lunastaa. Selvitysmies ehdotti tämän vuoksi, että kauppalalle ei välinselvityksessä luovutettaisi Espoon kunnan osuuksia kuntainvälisissä huoltolaitoksissa. Ehdotusta perusteltiin myös sillä, että kauppalan yleinen jakoprosentti on niin vähäinen, että kauppala ei kaikissa tapauksissa voisi saada kokonaista osuutta (kts. mietintö N:o 16 siv. 24—25 ja 36).

Kauppalan puolesta esitetään nyt, että kauppala liitoksen jälkeen tarvitsee lisää 3 mielisairaspaikkaa ja 3 keuhkotautiparantolapaikkaa sekä lisäksi 3 kunnalliskodin paikkaa, joista kuitenkin tässä yhteydessä ei ole puhetta. Kauppala vaatii tämän vuoksi ainakin jakoprosenttia vastaavan määrän osuuksia tällaisissa laitoksissa eli tarkemmin sanoen 1 paikan Mjölballstadin parantolassa ja 2 paikkaa Tammisaaren piirimielisairaалassa, mutta mieluummin vielä lisäksi 1 paikan Tammisaaren sairaалassa ja 2 paikkaa Mjölballstadin parantolassa.

Vaikka kauppalan esittämä käsitys lisäpaikkojen tarpeesta ei olekaan täysin vakuuttavasti perusteltu, katsoo selvitysmies, että kauppalalla sen vaatiessa on oikeus saada jakoprosenttiaan vastaava määrä vaatimiaan osuuksia. Tammisaaren piirimielisairaalan osuuksiin nähden on asia selvä, kauppalan jakoprosentti kun vastaa melkein 2 paikkaosuutta. Espoon kunnalle näitä jäisi, Helsingin kaupungin saatua Leppävaaran alueen puolesta 12 osuutta, 21 osuutta ja senjälkeen kuin mainitut 2 osuutta luovutetaan kauppalalle 19 osuutta. Enempää ei selvitysmies katso mahdolliseksi vähentää supistetun Espoon kunnan osuuksien lukumäärää, joten vaatimus ylimääräisten paikkojen luovuttamisesta kauppalalle on evättävä.

Mitä taasen tulee paikkoihin Mjölballstadin parantolassa, niin on niitä Espoon kunnalla vain 10 ja senjälkeen kuin Helsingin kaupungille on luovutettu sille jakoprosentin perusteella tuleva osuus 3, jää jäljelle 7 paikkaosuutta. Kauppala voisi jakoprosenttinsa perusteella saada 3/5 osuuden, mutta kohtuussyistä ja ilmoitetun tarpeen huomioonottaen voitaneen tämä tasoittaa täyteen 1 osuuteen. Selvitysmies puoltaa siis 1 osuuden luovuttamista kauppalalle Mjölballstadin parantolassa. Pitemmälle selvitysmies ei katso mahdolliseksi mennä myönnötyksissä kauppalan vaatimuksiin.

Yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä ehdotetaan päätettäväksi Helsingin kaupungin ja supistetun Espoon kunnan välinselvitykseen nähden, ehdotetaan, että nämä osuudet otetaan tilityksessä huomioon niihin arvoihin, mitkä niille on merkitty v:n 1933 tilinpäätöksessä. Tammisaaren piirimielisairaalan osuuksien arvo on tämän mukaan mk 10,909:09 ja Mjölballstadin keuhkotautiparantolan osuuden arvo mk 2,922:08.

Edelleen vaaditaan kauppalan lausunnossa, että kauppalalle luovutetaan sille kuuluva osuus Espoon kunnan hallussa olevia Esbo Elektriska A.B:n-nimisen yhtiön osakkeita, koska kauppala on laitoksen suuri kuluttaja. Espoon kunnalla on näitä osakkeita 2,750. Osakkeitten nimellisarvo on 100 markkaa, josta arvosta selvitysmies myös

ehdottaa ne otettavaksi huomioon Helsingin kaupungin ja supistetun kunnan välinselvityksessä. Vaatimuksen hyväksymiseen ei ole esteitä. Osakkeet on luonnollisesti jaettava yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. 6 % 2,750:sta on 165, jonka määrän osakkeita selvitysmies siis ehdottaa nimellisarvoonsa luovutettavaksi kauppalalle.

6. ERÄITTEN ESPOON KUNNAN LAITOSTEN KÄYTTÖ.

Kauppalan lausunnossa ilmoitetaan, kuten edellä jo on mainittu, kauppalan tarvitsevan 3 kunnalliskodin paikkaa ja kauppalan toivovan saada välinselvityksessä oikeuden toistaiseksi käyttää 3 paikkaa Espoon kunnalliskodissa. Siihen nähden, että supistetun Espoon kunnan puolesta ilmoitetaan kunnalliskodin olevan supistetulle kunnalle liian suuren, ei tähän toivomukseen suostuminen näytä aiheuttavan vaikeuksia. Välinselvitystä koskevaan päätökseen voidaan ottaa samanlainen määräys Gran-kullan kauppalan oikeudesta tässä kohden kuin mikä ehdotetaan otettavaksi kaupungin ja supistetun Espoon kunnan välinselvitystä koskevaan päätökseen.

Kauppalan lausunnossa ilmoitetaan myös kauppalan haluavan oikeutta käyttää Espoon kunnallissairaalassa 3 paikkaa. Näitten tarvetta ei kuitenkaan lausunnossa tarkemmin perustella. Tällaisen oikeuden myöntäminen itse välinselvityspäätöksessä lienee tarpeetonta. Kauppala voinee jatkaa tähänastista käytäntöä ja hankkia itselleen oikeuden potilaitten pitämiseen sairaalassa täysin vapaan sopimuksen perusteella. Sopimuksen aikaansaaminen supistetun Espoon kunnan kanssa ei kohdanne vaikeuksia, koska myös sairaala katsotaan supistetulle kunnalle liian suureksi.

7. LAHJOITUSRAHASTOT.

Kauppalan lausunnossa esitetään lopuksi vielä yleinen toivomus, että myös Espoon kunnan lahjoitusrahastot jaettaisiin yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Tähän toivomukseen ei selvitysmiehen mielestä ole lahjoitusrahastojen erikoisluonteen ja useimpien rahastojen sidotun tarkoituserän vuoksi aihetta suostua.

8. TIEMAAN LUNASTUSKUSTANNUKSET.

Selvitysmies on alustavaan ehdotukseensa päätökseksi välinselvitykseksi ottanut tavanmukaisen määräyksen siitä, että kauppalan on otettava vastatakseen niistä kauppalan liitettävien alueiden piiriin lankeavien maantieosuuksien tiemaan lunastuskustannuksista, mitkä on määrätty jakamattoman kunnan maksettaviksi, mutta ovat liitoksen voimaantullessa maksamatta. Tähän huomautetaan kauppalan lausunnossa, että kauppalat lain mukaan eivät ole velvolliset suorittamaan niitten alueella tapahtuvien tiemaan lunastusten kustannuksia, minkä vuoksi kauppalaa ei myöskään voida velvoittaa ottamaan osaa kauppalan liitettävien alueiden aiheuttamiin tiemaan lunastuskustannuksiin. Kauppala ilmoittaa jyrkästi vastustavansa tämän rasituksen määräämistä kauppalalle.

Kauppalan käsitys nyt kysymyksessä olevien lunastuskustannusten luonteesta ei ole oikea. Kysymyksessä ei nimittäin tässä tapauksessa ole kauppalan alueella tapahtuvasta tiemaan lunastuksesta, johon nähden kauppalaa kieltämättä on vapaa korvausvelvollisuudesta. Kysymys on jakamatonta kuntaa rasittavan velan jakamisesta, joka velka lain perusteella on joutunut tämän kunnan maksettavaksi ennen liitospäätöksen voimaantulemista. Tämä velkasuhde on olemassa, vaikka velan suuruutta ei vielä olisi lopullisesti määrättykään. Jakamattoman kunnan velat, jotka eivät rasita jotakin välinselvityksessä huomioonotettavaa omaisuuserää tai ole sen hyväksi syntyneet, ovat kunnallisen jaotuksen muuttamisesta annetun lain 7 §:n viimeisen kohdan mukaan jaettavat kuntain kesken sen mukaan kuin ovat omaisuuttakin saaneet, t.s. yleisen jako-

prosentin mukaisessa suhteessa, ja »jaon oikeudenmukaisuus muuten vaatii». Olisi täysin epäoikeudenmukaista jättää supistetun kunnan yksin kannettavaksi tiemaan lunastuskustannuksia sellaisesta tiemaasta, joka jaotusmuutoksessa joutuu kunnan alueen ulkopuolelle eikä oikeudenmukaista myöskään olisi tässä erikoistapauksessa, jossa toisen kunnan yleinen jakoprosentti on toisen kunnan jakoprosenttiin verrattuna kovin pieni, jakaa näitä kustannuksia yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. On paljon erimielisyyttä siitä, onko yleensä oikein ja kohtuullista, että kunnat on veloitettu vastaamaan tiemaitten lunastuskustannuksista, mutta niin kauvan kuin tätä koskeva lainsäädännös on voimassa, eivät kunnat voi sen aiheuttamia rasituksia välttää. Selvitysmies näinollen katsoo, että hänen ehdotuksensa on sekä lain että oikeuden ja kohtuuden mukainen.

III LUKU. EHDOTETTUJEN KUNNALLISTEN JAOITUS- MUUTOSTEN ERINÄISIÄ VAIKUTUKSIA.

1. KIRKOLLISEEN JAOITUKSEEN TEHTÄVÄT MUUTOKSET.

Selvitysmiehen annettujen lausuntojen johdosta nyt esittämät tarkistettut ehdotukset muutoksiksi Helsingin kaupungin ympäristön kunnalliseen jaoitukseen vaikuttavat eräissä kohdin myös niihin muutoksiin, joita aikanaan on tehtävä tämän seudun kirkolliseen jaoitukseen (kts. mietinnöt N:o 1 siv. 320—326 ja N:o 14 siv. 61—63).

Oleellista vaikutusta kirkollisen jaoituksen vastaiseen uudestaanjärjestämiseen ei sillä vähäisellä muutoksella ole, minkä selvitysmies nyt esittää aikaisempiin suunnitelmiin Helsingin kaupungin laajennetun alueen pohjoisrajaan nähden. Se, että Suutarinkylä sekä Keravanjoen etelä- ja itäpuolella olevat osat Tikkurilan kylää ja Helsingin pitäjän kirkonkylää jäävät kaupunkiin liitettävän alueen ulkopuolelle, vähentää Helsingin vastaisten kaupunkiseurakuntien pinta-alaa ja asukaslukua niin vähän ja lisää vastaavasti niin vähän supistetun Helsingin pitäjän pinta-alaa ja väkilukua, että tällä ei vastaisten järjestelyjen kannalta ole mitään merkitystä.

Sensijaan sillä seikalla, että Suur-Haapalahden kauppala ei perusteta, vaan sille suunniteltu alue liitetään kaupunkiin, on laajakantoisempi vaikutus kirkolliseenkin jaoitukseen. Selvitysmies oli aikaisemmin edellyttänyt, että sanotusta uudesta kauppalasta ja laajennetusta Grankullan kauppalasta voitaisiin muodostaa uusi itsenäinen seurakunta. Tällä pohjalla ei nykyisen Espoon seurakunnan jakamista enää voida ajatella, vaan muodostuu kysymys tämänkin alueen vastaisesta kirkollisesta asemasta osaksi kaupunkiseurakuntien uudestaanjärjestämistä liitoksen jälkeen.

Selvitysmiehen asiana ei nyt yhtä vähän kuin aikaisempia mietintöjään laatiessaan ole aihetta tehdä ehdotusta siitä, miten kirkollinen jaoitus on muutettava kunnallisen jaoituksen muutoksen yhteydessä tai senjälkeen. Tähän on nyttemmin sitäkin vähemmän syytä kun Helsingin kaupunkiseurakuntien kirkkovaltuusto jo on ottanut alotteiden kaupunkiin liitettävien alueiden kirkollisen jaoituksen järjestämiseksi ja on asettanut komitean asiaa valmistamaan. Todettakoon ainoastaan tässä kuten aikaisemmassakin mietinnössä, että ehdotetut muutokset kunnalliseen jaoitukseen tekevät myös perusteellisten muutosten tekemisen kaupungin ympäristön kirkolliseen jaoitukseen tarpeelliseksi.

2. HALLINNOLLISEEN JAOITUKSEEN TEHTÄVÄT MUUTOKSET.

Nyt esitettävien tarkistettujen ehdotusten mukaan tulevat muutokset Helsingin kaupungin ympäristön hallinnolliseenkin jaoitukseen olemaan jonkun verran toiset kuin mitä selvitysmies alkuaan ehdotti. Selvitysmies oli nimittäin ehdottanut, että suunniteltu Suur-Haapalahden kauppalaluettelu luetteltaisiin Lohjan kihlakuntaan ja Espoon nimismiespiiriin. Kun suunnitellun kauppala-alue nyt liitetään kunnallisessa suhteessa

kaupunkiin, merkitsee tämä, että vastaava alue myös liitetään kaupunkiin hallinnollisessa suhteessa.

Muutos on tärkeä erittäinkin poliisihoidon kannalta. Espoon kunnasta eroitettava osa tulee vastoin aikaisempia suunnitelmia (kts. mietintö N:o 1 siv. 273—277) kuulumaan Helsingin kaupungin poliisipiiriin. Mikäli poliisitoimi kaupungin ympäristössä liitoksen jälkeen tulee järjestettäväksi erään valtion komitean v. 1932 esittämällä pohjalla, lienee Leppävaaran alue ja mahdollisesti siihen luettuna Pitäjänmäen alue muodostettava kaupungin poliisilaitoksen vartiopiiriksi, jota varten myös on palkattava tällaista vartiopiiriä varten suunniteltu määrä henkilökuntaa. Yksityiskohtaisten ehdotusten esittäminen poliisitoimen järjestämisestä tällä samoin kuin muilla kaupunkiin liitettävillä alueilla ei kuitenkaan kuulu selvitysmiehen tehtäviin.

3. MUUTOKSET OIKEUDELLISEEN JAOITUKSEEN.

Myös aikaisempiin suunnitelmiin kaupungin ympäristön oikeudellisen jaoituksen uudestaanjärjestämisestä tulee Leppävaaran alueen liittäminen kaupunkiin oleellisesti vaikuttamaan. Selvitysmiehen aikaisemman ehdotuksen mukaan olisi suunniteltu Suur-Haapalahden kauppala ollut oikeudellisessa suhteessa luettava Helsingin tuomiokuntaan ja sen piiri samaan kärjäkuntaan kuin Espoo ja Grankulla. Alueen liittämisestä kaupunkiin seuraa nyt, että se myös oikeudellisessa suhteessa luetaan kaupungin raastuvanoikeuden tuomiopiiriin.

4. TAAJAVÄKISTEN YHDYSKUNTIEN LAKKAUTTAMINEN.

Senjälkeen kuin selvitysmiehen aikaisemmat mietinnöt v. 1936 valmistuivat, on joulukuun 1 päivänä 1938 annetulla asetuksella lakkautettu eräitä niistä taajaväkisistä yhdyskunnista, joita aikoinaan on perustettu Helsingin kaupungin ympäristökuntiin. Helsingin maalaiskunnan alueella olleista yhdyskunnista on lakkautettu Herttuanien, Kulomaan ja Puodinkylän taajaväkiset yhdyskunnat. Jäljellä ovat vielä Malmi—Tapanilan, Tikkurilan, Pakinkylän eli Pakilan, Pitäjänmäen, Pukinmäen ja Degerön taajaväkiset yhdyskunnat Helsingin maalaiskunnan alueella, Lautta- saaren ja Munkkiniemen yhdyskunnat Huopalahden kunnan alueella sekä Albergan taajaväkinen yhdyskunta Espoon kunnan alueella. Muodollista päätöstä Oulunkylän ja Kulosaaren taajaväkisten yhdyskuntien lakkauttamisesta ei myöskään ole olemassa (kts. mietintö N:o 1 siv. 328—329). Tässä mainittujen vielä lakkauttamatta olevien taajaväkisten yhdyskuntien lakkauttamisesta on liitospäätöksessä määrättävä.

5. ERINÄISTEN JÄRJESTYSSÄÄNTÖJEN KUMOAMINEN.

Selvitysmiehen tarkistetun ehdotuksen mukaan kaupunkiin liitettävällä Leppävaara—Kilon alueella ei ole sellaisia kunnallisia järjestyssääntöjä, jotka liitospäätöksessä olisi kumottava.

Myöskään ei Grankullan kauppalaan liitettävällä alueella ole selvitysmiehen alustavien ehdotusten julkaisemisen jälkeen annettu mitään kunnallisia järjestyssääntöjä.

6. KUNTIEN KIELELLINEN LUOKITUS.

Leppävaaran—Kilon alueen liittäminen Helsingin kaupunkiin ei aiheuta sellaista muutosta kaupungin asujamiston kielellisiin oloihin, että kaupungin kielellistä luoki-

tusta senjohdosta olisi muutettava. Kaupungin ruotsinkielinen väestö tulee tämän alueen liitoksen kautta lisääntymään noin 1,500 henkilöllä, mikä ei muuta nykyään vallitsevia kielisuhteita.

Vielä vähemmän vaikuttaa kaupungin alueen vastaiseen pohjoiseen rajaan ehdotettu muutos kaupungin arvioituihin kielisuhteisiin. Sama on asianlaita Tikkurilan ja supistetun Helsingin maalaiskunnan oloissa.

7. VAIKUTUS HELSINGIN KAUPUNKIKUNNAN TALOUTEEN.

Leppävaaran—Kilon alueen liittäminen kaupunkiin ei sanottavasti tule muuttamaan sitä vaikutusta, mikä kaupungin alueen laajentamisella selvitysmiehen aikaisempien suunnittelujen ja laskelmien mukaan tulee olemaan kaupungin talouteen.

Selvitysmiehen aikaisemmista laskelmista esitetään Helsingin kaupunginhallituksen lausunnossa m.m. seuraavaa:

»Kaupunginhallitus on asiaa käsitellessään tämän jälkeen kiinnittänyt huomiota siihen, mitä selvitysmiehen ehdotuksen toteuttaminen tulisi vaikuttamaan kaupungin talouteen. Kuten aikaisemmin on mainittu, arvioi selvitysmies liitosalueiden menojen kaupungin hallinnossa voivan kasvaa korkeintaan 50 %:lla, jolloin ne v:n 1934 tilinpäätösten mukaan nousisivat n. 31.5 milj. markkaan. Tämä selvitysmiehen arvio on ilmeisesti suhteellisen oikea, sillä lautakuntien lausunnoissaan esittämien eri hallinto-haarojen menojen kasvu nousee yhteensä n. 32 milj. markkaan eli siis jokseenkin tarkkaan selvitysmiehen arvioon. Vaikkakin niinhyvin arviomiehen kuin lautakuntienkin laskelmat perustuvat jossain määrin muuttuneisiin olosuhteisiin ja voivat näinollen olla liian alhaisia, on toiselta puolen otettava huomioon, että veroäyrien lukumäärä liitosalueilla on kasvanut viime vuosina, joten alueiden nettomenot tuskin tulisivat nousemaan arvioituja korkeammiksi. Kaupunginhallitus ei ole pitänyt asianmukaisena tarkistuttaa selvitysmiehen ja lautakuntien esittämiä numeroita nykyhetkeä vastaaviksi, koska lopullisen alueliitoksen tapahtuessa nykyisetkin luvut olisivat vanhentuneita, eivätkä vastaisi alueliitoshetkellä vallitsevia olosuhteita. Veroäyrien lukumäärään nähden hallitus kuitenkin huomauttaa, että vuonna 1938 toimitetussa kunnallisverotuksessa todettiin liitettäväksi ehdotetuilla alueilla kaikkiaan noin 2,950,000 äyriä; selvitysmiehen mainitsema vuoden 1934 verotukseen perustuva veroäyrimäärä oli noin 1,500,000 äyriä. Kun veroäyrimäärästä vähennetään korkeamman perushennyksen aiheuttama veroäyrien supistus, arviolta 450,000 äyriä, jää liitosalueiden äyrimääräksi 2,500,000 äyriä, arviomiehen laskeman 1,200,000 äyriin asemasta. Jos äyriin hinnaksi otetaan 7 markkaa, nousee verotuksella saatava tulomäärä siis 17.5 milj. markkaan. Kun tähän lisätään valtionavut ja alueiden muut tulot, noin 5.5 milj. markkaa, olisivat kaupungin bruttotulot liitettäväksi ehdotetuilta alueilta kaikkiaan n. 23 milj. markkaa. Kaupungin menojen nettolisäys tekisi näin ollen n. 9 milj. markkaa. Kaupungin veroäyrimäärä oli vuonna 1938 yhteensä 38,138,941 veroäyriä, joten liitosalueiden veroäyrimäärät huomioonottaen olisivat nettolisämenot olleet n. 20 penniä veroäyriä. Hallituksen mielestä on jo hankitun selvityksen perusteella käynyt ilmeiseksi, että ehdotetun alueliitoksen toimeenpano ei taloudellisesti tulisi olemaan kaupungille kovinkaan raskas toteuttaa, vaan voisi kaupunki talousarviossaan peittää tästä aiheutuvat vuotuiset lisämenot veroäyriin suuruuden tarvitsematta tämän takia mainittavammin nousta. Lienee syytä huomauttaa vielä siitä, että kuluvana vuonna toimeenpantu verotus Helsingin maalaiskunnassa on nostanut äyrien lukumäärää n. 500,000 eli 26.86 %:lla. Äyriin suuruus on vahvistettu 6:60 markaksi, siis kaupungin äyriin todennäköistä suuruutta alemmaksi.»

Helsingin kaupunginhallituksen laskelmissa on otettu huomioon myös Leppävaaran—Kilon alueen liittämisestä kaupunkiin aiheutuvat kunnalliset menot ja tulot. Tämä alue, jota selvitysmies ei aikaisemmin ehdottanutkaan kaupunkiin liitettäväksi,

ei ollut mukana jaossa selvitysmiehen aikaisemmissa laskelmissa. Tämä puolestaan osoittaa, että tämä lisäalue on kunnallistaloudellisesti jotakuinkin »itsensä kannattava», kuten selvitysmieskin oli edellyttänyt, ja voidaan se siis liittää kaupunkiin liitosten taloudellisen vaikutuksen muuttumatta.

8. JAOITUSMUUTOSTEN TOIMEENPANOAIKA.

Helsingin kaupunki ehdottaa lausunnossaan, että suunniteltu jaoitusmuutos toimeenpantaisiin v:n 1941 alusta. Kokouksessaan maaliskuun 21 päivänä 1940 on Helsingin kaupunginhallitus päättänyt kiirehtiä liitosta. Päätös aiheutuu lähinnä siitä, että kaupungilla Suomen oltua pakoitettu luovuttamaan Moskovan rauhanteossa Neuvostoliitolle laajoja maa-alueita, joilla m. m. sijaitsee useita kaupunkeja ja muita asutuskeskuksia, tulee olemaan huomattavia velvollisuuksia luovutettujen alueiden kaupunkiväestön sijoittamiseksi. Toiminnan täytyy keskittyä kaupungin omistamille maille ympäröivissä kunnissa, koska kaupunkikunnan nykyisen alueen piirissä ei enää ole tällaisiin tarkoituksiin soveltuvia vapaita maita. Järkiperäisen ja menestyksellisen asutustoiminnan edellytys on kuitenkin, että kaupungilla on myös julkisoikeudellinen valta asutustoiminnan piiriin joutuvilla uusilla alueilla.

Liitospäätöksen antamiseen käytettävänä olevan ajan lyhyydestä huolimatta selvitysmies puoltaa kaupungin ehdotusta, että liitos astuisi voimaan tammikuun 1 päivänä 1941.

IV LUKU. EHDOTUKSET VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSIKSI.

1. HELSINGIN KAUPUNGIN ALUEEN LAAJENTAMISTA JA SIITÄ AIHEUTUVAT JAOITUSMUUTOKSIA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET.

Selvitysmiehen tarkistettujen ja edellä perusteltujen ehdotusten mukaan esitetään tässä seuraava ehdotus valtioneuvoston päätökseksi Helsingin kaupunkiin liitettävistä alueista:

I. Helsingin kaupunkiin liitetään kunnallisessa, hallinnollisessa ja oikeudellisessa suhteessa

Helsingin kihlakuntaan ja Helsingin tuomiokunnan Helsingin pitäjän, Haagan kauppalan, Brändön huvilakaupungin sekä Oulunkylän ja Huopalahden kärjäkuntaan kuuluvat

Huopalahden maalaiskunta kokonaisuudessaan,
Haagan kauppala kokonaisuudessaan,
Oulunkylän maalaiskunta kokonaisuudessaan ja
Kulosaaren eli »Brändö Villastad»-niminen maalaiskunta kokonaisuudessaan;
samaa kihlakuntaan, tuomiokuntaan ja kärjäkuntaan kuuluvasta Helsingin maalaiskunnasta

Talin kylä kokonaisuudessaan,
Känaalan kylä kokonaisuudessaan,
Kärbölen kylästä seuraavat tilat: Mariedal, R. N:o 2¹, Gamlas, R. N:ot 3¹ ja 3³,
Rutan, R. N:o 3⁴, Haga, R. N:o 3⁵, Högmossan, R. N:o 3⁶, Gamlas, R. N:o 3⁷, Stenbacka, R. N:o 3⁸, Tomtbacka, R. N:o 3⁹, Malmgård, R. N:o 4⁶, Tolfmans, R. N:o 5², Helleberg, R. N:o 5³, Kvetlas, R. N:o 5⁴, Stenbrottet, R. N:o 5⁵, Löfkulla, R. N:o 5⁶, Grankulla, R. N:o 5⁷, Håkansdal, R. N:o 5⁸, Fridkulla, R. N:o 5⁹, Stenkulla, R. N:o 5¹⁰, Storkens, R. N:o 7¹, Nydal, R. N:o 7², Alkärr, R. N:o 7³, Magnuskärr, R. N:o 7⁴, Pilslätt, R. N:o 7⁵, sekä tämän kylän vesialueet Vantaanjoessa,

Pakinkylä kokonaisuudessaan,
Tuomarinkylä kokonaisuudessaan,
Tomtbackan ja Nackbölen yksinäiset verotalot kokonaisuudessaan,
Malminkylä kokonaisuudessaan, Boxbackan ja Stensbölen yksinäistalot tähän luet-

tuna,
Tapaninkylä kokonaisuudessaan,
Viikinkylä kokonaisuudessaan,
Brändö gård, R. N:o 1¹, -niminen tila,
Herttuaniemen kylä kokonaisuudessaan,
Bätvik-niminen yksinäinen verotalo kokonaisuudessaan,
Puodinkylä kokonaisuudessaan,

Degerön kylä kokonaisuudessaan,
 Turholman yksinäinen verotalo kokonaisuudessaan,
 Santahaminan kylä kokonaisuudessaan,
 Mjölön yksinäinen verotalo kokonaisuudessaan,
 Mellunkylä kokonaisuudessaan,
 Västersundom kylä kokonaisuudessaan,
 Nordsjön kylä kokonaisuudessaan,
 tässä lueteltujen Helsingin maalaiskunnan kylien ja tilojen jaetut ja jakamattomat vesialueet; sekä

Lohjan kihlakuntaan ja Helsingin tuomiokunnan Espoon pitäjän ja Grankullan kauppalan käräjäkuntaan kuuluvasta Espoon maalaiskunnasta

Suur-Huopalahden kylä kokonaisuudessaan,
 Bredvikin yksinäinen verotalo N:o 1, Mäkkylän yksinäinen sotilasvirkatalo N:o 1 ja Kilon yksinäinen verotalo N:o 1 sekä näistä eroitettut tilat,

Klobbskogin kylä kokonaisuudessaan lukuunottamatta Tiilimaan, R. N:o 1¹⁸-nimistä tilaa,

Konungsbölen yksinäinen verotalo N:o 1 ja tästä eroitettut tilat,
 Prästgården-nimisestä yksinäisestä verotilasta eroitettusta Bölskärn-nimisestä tilasta, R. N:o 1⁷, muodostettut tilat,

Kvarnbyhyn kuuluvista Petas N:o 2 ja Pellis N:o 3 eroitettuista tiloista Kvarnängen, R. N:o 2⁴, ja Västerängen R. N:o 3⁴ muodostettut tilat,

eräisiin edellämainittujen kylien tiloihin ja yksinäistöaloista eroitettuihin tiloihin sekä eräisiin Helsingin maalaiskunnan Kánalan kylässä oleviin tiloihin kuuluva n.s. Tarvon rauhoituspiiri Iso-Huopalahdessa sekä kaksi samoihin tiloihin kuuluvaa jakamatonta vesialuetta ynnä Ritorpin tilalle R. N:o 1⁴ ja Bredvikin tilalle R. N:o 1⁵ kuuluva yhteinen rauhoitusalue Laajalahdessa,

Hagalundin yksinäinen verotalo kokonaisuudessaan, sekä
 kaikkien tässä lueteltujen kylien ja tilojen muut vesialueet.

II. Helsingin maalaiskunnasta eroitetaan ja muodostetaan uudeksi suomeksi »Tikkurila» ja ruotsiksi »Dickursby»-nimiseksi maalaiskunnaksi seuraavat kylät, tilat ja tilanosat, nimittäin

Tikkurilan kylä kokonaisuudessaan,
 Suutarinkylä kokonaisuudessaan,
 Fastbölen kylä kokonaisuudessaan,
 Haxbölen kylä kokonaisuudessaan,
 Hanabölen kylä kokonaisuudessaan,
 Sottungsbyn kylä kokonaisuudessaan,
 Håkansbölen kylä kokonaisuudessaan,
 Kirkonkylään kuuluva Räckhalsin lahjoitusmaa, N:o 13, ja tästä eroitettut tilat, R. N:o 13¹ ja 13².

Kirkonkylään kuuluvasta Backaksen verotalosta N:o 2 eroitettut tilat, R. N:ot 2⁸, 2¹⁰, 2¹², 2¹⁴—16, 2¹⁹, 2²⁵—47, 2⁴⁹—54, 2⁵⁷—60, 2⁶²—63, 2⁶⁶—72, 2⁷⁴—78, 2⁸⁰—95, 2⁹⁷—102, 2¹⁰⁴—105, 2¹⁰⁷—110, 2¹¹²—116, 2¹²¹—125, 2¹²⁷—129, 2¹³¹—132, 2¹³⁵—140, 2¹⁴²—157, 2¹⁵⁹, 2¹⁶¹—164, 2¹⁶⁶, 2¹⁶⁸—170, 2¹⁷²—175, 2¹⁷⁷—179, 2¹⁸¹—182, 2¹⁸⁶, 2¹⁸⁸—190 ja 2¹⁹² sekä ne osat Björckbackan tilaa, R. N:o 2²², ja Backaksen tilaa R. N:o 2¹⁸⁵, mitkä sijaitsevat tässä lueteltujen tilojen välissä, näitten tilojen välissä olevat yhteismaat ja tiemaat sekä näistä tiloista mahdollisesti eroitettut tilat sekä näitten kylien ja tilojen vesialueet.

III. Nämä kunnallisen, hallinnollisen ja oikeudellisen jaoituksen muutokset astuvat voimaan tammikuun 1 päivänä 1941.

IV. Helsingin maalaiskunnan alueeseen tehtävien muutosten johdosta määrätään toimeenpantavaksi välinselvitys Helsingin kaupungin, uuden Tikkurilan maalaiskunnan ja supistetun Helsingin maalaiskunnan välillä näiden taloudellisten olojen tasoittamiseksi muutoksia vastaaviksi.

A. Välinselvityksessä on jakamattoman Helsingin maalaiskunnan omaisuus, sellaisena kuin se on jaotusmuutoksen tapahtuessa eli joulukuun 31 päivänä 1940, jaettava sanottujen kuntien välillä seuraavien perusteiden mukaan:

1. Jakamattoman Helsingin maalaiskunnan omaisuus ja velat jaetaan, alempana mainituin poikkeuksin, siten, että niistä 75 % tulee Helsingin kaupungille, 15 % Tikkurilan maalaiskunnalle ja 10 % supistetulle Helsingin maalaiskunnalle.

2. Ne kunnan kiinteistöt ja rakennukset vuokraamalla, mitkä kunta omisti joulukuun 31 päivänä 1934, ovat aikanaan suoritettavassa lopputilityksessä otettavat huomioon siitä arvosta, mikä niillä oli kunnan vuoden 1934 tilinpäätökseen liittyvässä kiinteistöluettelossa, kuitenkin siten, että rakennusten arvosta vähennetään 10 % kirjatusta arvosta ja että arvoihin lisätään rakennuksessa v:n 1934 jälkeen tehtyjen perusparannusten arvo hankintakustannuksista.

3. Kunnan kiinteistöt ja rakennukset vuokraamalla ynnä vuokraoikeus maahan, jolla rakennukset sijaitsevat, annetaan, Suutarinkylässä olevaa Björkbackan tilaa, R. N:o 1², lukuunottamatta, joka luovutetaan Helsingin kaupungille, sille kunnalle, jonka alueella nämä jaotusmuutoksen jälkeen tulevat sijaitsemaan.

4. Hallintoirtaimisto, kansakoulujen irtaimisto siihen luettuna, jaetaan allamainituin poikkeuksen siten, että irtaimisto, joka kuuluu johonkin välinselvityksessä huomioonotettavaan kiinteistöön tai rakennukseen vuokraamalla, seuraa tätä kiinteistöä. Kunnan suomenkielinen kirjasto annetaan kokonaisuudessaan Tikkurilan maalaiskunnalle ja ruotsinkielinen kirjasto kokonaisuudessaan supistetulle Helsingin maalaiskunnalle. Malmin lastenkodin, Malmilla ja Herttuaniemessä olevien terveys- sisarten toimistojen ja Hollolan kunnassa Kukkolan kylän Ylöstalossa olevan kesäsiirtolan irtaimisto luovutetaan Helsingin kaupungille, Tikkurilassa olevan terveys- sisaren toimiston irtaimisto Tikkurilan maalaiskunnalle ja Vantaassa olevan terveys- sisaren toimiston irtaimisto supistetulle Helsingin maalaiskunnalle. Irtaimisto otetaan tilityksessä huomioon jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen merkittyyn kirjanpitoarvoonsa.

5. Jakamattoman kunnan omistamista osakkeista annetaan 1 Maalaiskuntain talo Oy:n osake Tikkurilan maalaiskunnalle sekä 15 Esbo Elektriska A.B:n osaketta ja kunnan omistamat valtion 5 $\frac{1}{2}$ %:n sotavahinkolainan obligatiot Helsingin kaupungille. Osakkeet ja obligatiot otetaan tilityksessä huomioon siihen arvoon, johon ne oli merkitty kunnan vuoden 1934 tilinpäätökseen. Mikäli jakamaton kunta vuoden 1934 jälkeen on myynyt tässä mainittuja osakkeita tai obligatioita, on tässä mainittuja arvoja vastaava rahamäärä laskettava sen kunnan hyväksi, joka olisi saanut osakkeet tai obligatiot.

6. Jakamattoman kunnan omistamat osuudet ja osakkeet kuntainvälisissä laitoksissa jaetaan tilityksen ulkopuolella siten, että Helsingin kaupunki saa 34 paikkaosuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa, 3 $\frac{1}{4}$ paikkaosuutta Hyvinkään pakkotyölaitoksessa, 15 paikkaosuutta Mjölbollstadin keuhkotautiparantolassa ja kaikki ne osuudet ja osakkeet tällaisissa laitoksissa, mitkä kunta on hankkinut jälkeen vuoden 1934, Tikkurilan maalaiskunta saa 6 paikkaosuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa, 6 paikkaosuutta Kellokosken piirimielisairaalassa, 1 paikkaosuuden Hyvinkään pakkotyölaitoksessa ja 5 osuutta Mjölbollstadin keuhkotautiparantolassa, sekä supistettu Helsingin maalaiskunta 8 paikkaosuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa, 1 paikkaosuuden Hyvinkään pakkotyölaitoksessa ja 4 paikkaosuutta Mjölbollstadin keuhkotautiparantolassa.

7. Jakamattoman kunnan lahjoitusrahastot jaetaan tilityksen ulkopuolella siten, että Helsingin kaupungille luovutetaan Z. Topeliuksen, J. Bergbomin, A. Kavaleffin, Hj. G. von Bonsdorffin ja W. Wavulinin rahastot, Tikkurilan maalaiskunnalle Aleksanteri II:sen rahasto ja A. Nymanin rahasto sekä supistetulle Helsingin maalaiskunnalle n.s. Silta- ja maantierahasto. Kunnan mahdollisesti vuoden 1934 jälkeen saamat lahjoitusrahastot luovutetaan Helsingin kaupungille, ellei lahjoituskirjassa toisin määrätä.

Helsingin kaupungin, jonka hoitoon kaikkien rahastojen varat aluksi on siirrettävä, on jaon tapahduttua ja viimeistään lopputilityksen yhteydessä luovutettava Tikkurilan maalaiskunnalle ja supistetulle kunnalle tulevien rahastojen talletustodistukset tai suoritettava näille kunnille käteisellä se rahamäärä, johon näitten rahastojen pääoma korkoineen on kasvanut suorituspäivään.

8. Jakamattoman kunnan verosaatavat on jätettävä tilityksen ulkopuolelle ja verojäämät on jaettava kuntien välillä niin, että kukin kunta saa perittäväkseen ja omakseen ne verojäämät, jotka sille tulevalla alueella on maksettaviksi pantu.

9. Kiinteä omaisuus, rakennukset vuokramaalla ja hallintoirtaimisto, minkä jakamaton kunta mahdollisesti on hankkinut jälkeen joulukuun 31 päivän 1934, on luonnossa jätettävä sen kunnan omaisuudeksi, jonka alueella tämä omaisuus sijaitsee tai jonka alueelle irtain omaisuus on sijoitettu. Tämä omaisuus on lopputilityksessä otettava huomioon hankinta-arvoonsa ja luettava omaisuuteen, joka jaetaan yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Obligatit, mitkä kunta on hankkinut yllämainitun ajankohdan jälkeen, annetaan Helsingin kaupungille ja otetaan tilityksessä huomioon hankinta-arvoonsa.

10. Jakamattoman kunnan muut varat ja saatavat, joitten jaosta ei edellä ole määrätty, ovat tilityksessä otettavat huomioon sen arvoisina ja suuruisina, johon ne on merkitty jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen. Tilinpäätöksessä huomioon otettuja varastoja, joita jakamattomalla kunnalla mahdollisesti on jaotusmuutoksen voimaanastuessa, on käsiteltävä muuten samalla tavoin kuin muuta irtaimistoa, mutta lopputilityksessä ne on otettava huomioon siitä arvosta, mikä niillä kirjojen mukaan oli jaotusmuutosten voimaanastuessa.

11. Mikäli lopputilityksen jälkeen ilmenee varoja tai tuloja, jotka kuuluvat jakamattomalle kunnalle, mutta joita lopputilityksessä ei ole otettu huomioon, on nämä jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

12. Jakamattoman kunnan veroista siirretään Tikkurilan maalaiskunnan vastattavaksi valtiolta otettu laina Rekolan suomenkielistä kansakoulua varten sekä supistetun Helsingin maalaiskunnan vastattavaksi Hämeenkyliän, Backaksen ja Vantaan suomenkielisiä kansakouluja varten otetut lainat ynnä Osuuskassojen Keskuslainarahastosta otettu laina. Kaikki muut lainat siirtyvät Helsingin kaupungin vastattaviksi.

13. Ne jakamattoman kunnan suoritettaviksi määrättyt tai määrättävät korvaukset tiemaan lunastuksista, mitkä jaotusmuutosten voimaanastuessa mahdollisesti ovat maksamatta, on tilityksen ulkopuolella jaettava sen kunnan vastattaviksi, jonka alueella asianomainen tiemaan lunastus on tapahtunut.

14. Jaotusmuutoksen voimaanastuessa todettujen jakamattoman kunnan meno- ja tilapäisten lainojen suorittaminen, muitten tulojäämien periminen, paitsi Tikkurilan maalaiskunnalle ja supistetulle Helsingin maalaiskunnalle tulevien verojäämien, mahdollisesti tehtävien muitten tulojäämien kuin verojäämien poistoista päättäminen, jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen tekemien sekä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen asianomaisille jakamattoman Helsingin maalaiskunnan viimeisen toimintavuoden tileistä, annetaan Helsingin kaupungin tehtäväksi.

15. Kuntien kesken toimitettavassa lopputilityksessä on huomattava kaikki ne varat ja velat, joita edelläsanoitujen määräysten mukaan ei ole tilityksen ulkopuolella luovutettava välinselvityksessä osallisille kunnille. Kun sitten on todettu, kuinka suuri määrä jakamattoman kunnan puhtaasta omaisuudesta, velat siis huomioonottaen, edellä määrätyn yleisen jakoprosentin mukaan on tuleva kullekin kunnalle ja samoin kuinka suuresta arvosta jakamattoman kunnan omaisuutta luonnossa ja mihin määrään jakamattoman kunnan velkoja on tullut kullekin kunnalle, on määrättävä se ta-soituserä, minkä sen kunnan, joka on saanut enemmän puhdasta omaisuutta kuin yleinen jakoprosentti edellyttää, on rahassa suoritettava toisille kunnille. Lopputilitys on tapahtuva heti, kun Helsingin kaupunginvaltuusto on myöntänyt asianomaisille tili- ja vastuuvapauden jakamattoman kunnan viimeisen toimintavuoden tileistä ja

viimeistään ennen sen vuoden loppua, jolloin jaoitusmuutokset ovat astuneet voimaan.

16. Kullekin kunnalle luonnossa tuleva omaisuus on luovutettava asianomaiselle kunnalle sen vuoden alussa, jolloin jaoitusmuutokset astuvat voimaan. Sille lopputilityksessä todetulle määrälle, minkä asianomaisen kunnan on rahassa tasoituksena suoritettava muille kunnille, ovat nämä oikeutetut, elleivät kunnat toisin sovi, laskemaan 4 %:n koron jaoitusmuutosten voimaanastumispäivästä siihen päivään, jolloin suoritus ennakkona tai lopullisesti tapahtuu.

17. Jakamattoman kunnan asutusrahaston ja omakotirahaston varat ovat jaettavat kuntien kesken yleisestä välinselvityksestä erillään ja tilityksen ulkopuolella. Kullekin kunnalle on siirrettävä sen alueella oleviin tiloihin ja rakennuksiin myönnettyt lainat samoin kuin vastuu valtion asutusrahastosta ja maatalousministeriön hoidossa olevasta omakotirahastosta saaduista lainoista kunkin kunnan alueella myönnettyjen asutus- ja omakotilainojen maksamatonta lainamäärää vastaavassa suhteessa. Jakamattoman kunnan asutusrahaston ja omakotilainarahaston viimeisten tilinpäätösten tekeminen sekä rahastojen jakaminen ja lopputilityksen suorittaminen annetaan Tikkurilan maalaiskunnan asianomaisten viranomaisten tehtäväksi. Kummankin rahaston omat varat luovutetaan Tikkurilan maalaiskunnalle.

18. Helsingin maalaiskunnan mantaalikunnan omaisuus on, sellaisena kuin se on jakamattoman maalaiskunnan viimeisen toimintavuoden loppuun kohdistuvassa mantaalikunnan tilinpäätöksessä, jaettava Helsingin kaupungin, Tikkurilan maalaiskunnan ja supistetun Helsingin maalaiskunnan kesken siten, että Helsingin kaupunki saa 54/116, Tikkurilan maalaiskunta 20/116 ja supistettu Helsingin maalaiskunta 42/116 tilinpäätöksessä huomioonotetuista varoista. Supistettu Helsingin maalaiskunta saa mantaalikunnan rakennukset tilityksen ulkopuolella. Jakamattoman lainajyvästön väliaikaiseksi hoitajaksi ja jaon toimittajaksi määrätään supistettu Helsingin maalaiskunta. Lainajyvästö ja siemenrahasto on jaettava, kun jokin jaossa osallista kunnista sitä jaoitusmuutosten voimaanastuttua vaatii. Kunkin kunnan saaman osuuden vastaisessa käyttämisessä on noudatettava lainajyvästöistä ja siemenrahastoista huhtikuun 14 päivänä 1934 annetun lain määräyksiä siitä, miten tällaisten rahastojen varoja on käytettävä, kun rahastot lakkautetaan.

B. Välinselvityksessä määrätään lisäksi seuraavaa:

1. Sellaisten henkilöiden kotipaikkaoikeus, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodeissa tai laitoksissa, kunnalliskoti niihin luettuna, määräytyy sen perusteella, mihin kuntaan tulevalla alueella henkilö on ennen tällaiseen hoitoon joutumistaan asuminen tai hengillekirjoituksen nojalla saavuttanut kotipaikkaoikeuden jakamattomassa kunnassa.

2. Tikkurilan maalaiskunta oikeutetaan kolmen vuoden aikana jaoitusmuutosten voimaanastumisesta käyttämään kaikkiaan 15 ja supistettu Helsingin maalaiskunta samoin kymmenen vuoden aikana kaikkiaan 10 paikkaa kaupungille siirtyvän Helsingin maalaiskunnan kunnalliskodin pääosastolla ja mielisairaiden vastaanotto-osastolla hoidokkejaan varten. Paikkojen käyttämisestä on näitten kuntien suoritettava Helsingin kaupungille korvausta hoitopäivältä taksan mukaan, jonka kunnat keskenään sopivat tai maaherra jonkin asianosaisen kunnan pyynnöstä vahvistaa.

3. Samoin oikeutetaan Tikkurilan maalaiskunta kymmenen vuoden aikana jaoitusmuutosten voimaanastumisesta käyttämään 5 paikkaa ja supistettu Helsingin maalaiskunta samana aikana käyttämään 3 paikkaa Helsingin kaupungille siirtyvän Helsingin maalaiskunnan sairaalan yleisellä osastolla. Paikkojen käyttämisestä on näitten kuntien suoritettava Helsingin kaupungille korvausta hoitopäivältä se määrä, millä Helsingin kaupungin sairaalahallitus veloittaa kaupungin huoltolautakuntaa oman kunnan asukkaille annetusta hoidosta tässä sairaalassa.

4. Helsingin kaupunkiin ja Tikkurilan maalaiskuntaan siirtyvissä kansakouluissa jaoitusmuutosten voimaanastuessa toimivat opettajat, joilla on toimeensa nimittämis-

kirja, siirtyvät sen kunnan palvelukseen, johon koulu, missä he toimivat, tulee kuulu-
maan, niine etuineen ja oikeuksineen, joita he jaoitusmuutoksen voimaanastuessa
jakamattoman kunnan palveluksessa nauttivat.

5. Kunnallinen lisäeläke, minkä jakamaton kunta on myöntänyt eräille kansakou-
lunopettajille, on sen kunnan suoritettava, jolle koulu, missä opettaja virasta erotet-
saan toimi, luovutetaan. Helsingin kaupungin on lisäksi vastattava sen eläkkeen suo-
rittamisesta, minkä kunta on myöntänyt eräälle kunnallislautakunnan ent. esimiehen
leskelle.

V. Espoon maalaiskunnan alueeseen tehtävien muutosten johdosta määrätään
toimeenpantavaksi välinselvitys Helsingin kaupungin ja supistetun Espoon maalais-
kunnan välillä näiden taloudellisten olojen tasoittamiseksi muutosta vastaaviksi.

A. Välinselvityksessä on jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus, sellai-
sena kuin se on jaoituksen muutoksen tapahtuessa eli joulukuun 31 päivänä 1940,
jaettava kaupungin ja supistetun Espoon maalaiskunnan välillä seuraavien perusteiden
mukaan:

1. Jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus ja velat jaetaan, alempana
mainituin poikkeuksin, siten, että niistä 35 % tulee Helsingin kaupungille ja 65 %
supistetulle Espoon maalaiskunnalle.

2. Ne jakamattoman Espoon maalaiskunnan kiinteistöt ja rakennukset vuokra-
maalla, mitkä kunta omisti joulukuun 31 päivänä 1933, ovat aikanaan suoritettavassa
lopputilityksessä otettavat huomioon seuraaviin arvoihin:

Kunnantalo	238,000: —
Kunnansairaala	1,215,000: —
Lääkäriin asunto	232,900: —
Leikkaushuone	28,800: —
Kunnalliskoti	1,475,950: —
Lastenkoti	312,200: —
Backbyn ruotsalainen kansakoulu	47,700: —
Bemböle-Solvallan ruots. alakansakoulu	158,300: —
Bembölen ruots. yläkansakoulu	750,900: —
Bembölen—Viherlaakson suom. kansakoulu	290,800: —
Finnån ruots. kansakoulu	327,600: —
Gumbölen ruots. kansakoulu	39,150: —
Histan ruots. kansakoulu	ei arvoa
Kauklahden suom. kansakoulu	323,800: —
Kauklahden ruots. kansakoulu	298,200: —
Lagstadin ruots. kansakoulu	282,150: —
Leppävaaran suom. kansakoulu	571,100: —
Leppävaaran ruots. kansakoulu	226,150: —
Luukin suom. kansakoulu	258,000: —
Mankansin ruots. kansakoulu	196,400: —
Nuuksin ruots. kansakoulu	93,130: —
Rödskogin ruots. kansakoulu	151,200: —
Smedsbyn ruots. kansakoulu	245,050: —
Sökön ruots. alakansakoulu	ei arvoa
Träskbyn ruots. kansakoulu	370,200: —
Träskändan ruots. kansakoulu	219,400: —
Gunnarsin tila	324,740: —
Lahnuksen metsätilat (Storeskog ja Bergstad)	67,513: —
Lahnuksen ent. kansakoulutila	63,756: —
Kockbyn ent. kansakoulutila	500: —
Villnäsin metsäpalsta	59,750: —

3. Helsingin kaupungille luovutetaan luonnossa Leppävaaran suomenkielisen kansakoulun talo vuokraoikeuksineen koulutonttiin ja Leppävaaran ruotsinkielisen kansakoulun kiinteistö. Kaikki muut jakamattoman kunnan omistamat kiinteistöt ja rakennukset vuokraamalla jäävät supistetulle kunnalle.

4. Hallintoirtaimisto, kansakoulujen irtaimisto siihen luettuna, jaetaan siten, että irtaimisto seuraa sitä laitosta tai kiinteistöä, johon irtaimisto kuuluu, ja otetaan irtaimisto tilityksessä huomioon jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen merkittyyn kirjanpitoarvoonsa. Helsingin kaupungille luovutetaan tilityksen ulkopuolella kunnan lainakirjaston Leppävaaran piirikirjasto noin 350 nidettä, muun kirjaston jäädessä niinkään tilityksen ulkopuolella supistetulle kunnalle.

5. Jakamattoman kunnan vuoden 1933 lopussa omistamista osakkeista ja osuuksista kuntainvälisissä yhtymissä luovutetaan Helsingin kaupungille 12 osuutta Tammissaaren piirimielisairaalassa huomioonotettavaksi tilityksessä mk:n 130,909: 08 arvosta, 3 osuutta Mjölballstadin keuhkotautiparantolassa mk:n 8,766: 23 arvosta, 1 osuus Kronoby'n pakkotyölaitoksessa mk:n 12,000 arvosta, 850 osaketta Esbo Elektriska AB:ssä mk:n 85,000: — arvosta ja 35 osaketta Albergan Sähkö Oy:ssä mk:n 875: — arvosta ja supistetulle kunnalle jää 21 osuutta Tammissaaren piirimielisairaalassa mk:n 229,090: 90 arvosta, 7 osuutta Mjölballstadin keuhkotautiparantolassa mk:n 20,454: 56 arvosta, 1,900 osaketta Esbo Elektriska Ab:ssä mk:n 190,000: — arvosta ja 5 osuutta Esbo Mellersta Telefonandelslagissa mk:n 7,290: — arvosta. Jakamattoman kunnan vuoden 1933 lopussa omistamista valtion 5 ½ %:n sotavahinkoobligatioita on mk:n 24,953: 25 arvosta annettava Helsingin kaupungille ja mk:n 46,341: 75 arvosta supistetulle kunnalle. Mikäli jakamaton kunta vuoden 1933 jälkeen on myynyt tässä mainittuja osakkeita, osuuksia tai obligatioita, on tässä mainittuja arvoja vastaava rahamäärä laskettava sen kunnan hyväksi, joka olisi saanut osakkeet, osuudet tai obligatiot.

6. Jakamattoman kunnan lahjoitusrahastot jaetaan tilityksen ulkopuolella kuntien kesken niin, että Helsingin kaupungille luovutetaan Sofia Forssin rahasto, Naisyhdistyksen rahasto, Neitien Bobergin rahasto sekä Tie- ja siltarahasto, supistetun kunnan saadessa pitää kaikki muut lahjoitusrahastot. Supistetun kunnan on jaon tapahduttua ja viimeistään lopputilityksen yhteydessä käteisellä suoritettava kaupungille se rahamäärä, johon kaupungille siirtyvien rahastojen pääoma on kasvanut 6 %:n korolla lisättyinä jaoitusmuutoksen voimaanastumispäivästä.

7. Jakamattoman kunnan verosaatavat on jätettävä tilityksen ulkopuolelle ja verojäämät on jaettava kuntien kesken niin, että kumpikin kunta saa perittäväkseen ja omakseen ne verojäämät, jotka sille tulevilla alueella on maksettaviksi pantu.

8. Kiinteä omaisuus, rakennukset vuokramaalla ja hallintoirtaimisto, minkä jakamaton kunta mahdollisesti on hankkinut jälkeen joulukuun 31 päivänä 1933, on luonnossa jätettävä sen kunnan omaisuudeksi, jonka alueella tämä omaisuus sijaitsee tai jonka alueelle irtain omaisuus on sijoitettu. Osakkeet ja osuudet kuntainvälisissä yhtymissä sekä obligatiot, mitkä kunta mahdollisesti on hankkinut yllämainitun ajankohdan jälkeen, jäävät supistetulle kunnalle. Tämä omaisuus on lopputilityksessä otettava huomioon hankinta-arvoonsa ja luettava omaisuuteen, joka jaetaan yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

9. Jakamattoman kunnan muut varat ja saatavat, joitten jaosta ei edellä ole määrätty, annetaan supistetulle kunnalle ja ovat tilityksessä otettavat huomioon sen arvoisina ja suuruisina, johon ne on merkitty jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen. Tilinpäätöksessä huomioonotetut varastot, mikäli sellaisia on jaoitusmuutoksen tapahtuessa, on luonnossa jätettävä supistetun kunnan käytettäväksi ja huomioonotetaan tilityksessä siitä arvosta, mikä niillä kirjojen mukaan oli jaoitusmuutoksen voimaanastuessa.

10. Mikäli lopputilityksen jälkeen ilmenee varoja tai tuloja, jotka kuuluvat jaka-

mattomalle kunnalle, mutta joita lopputilityksessä ei ole otettu huomioon, on ne jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

11. Jakamattoman kunnan veloista siirretään valtiolta Leppävaaran ruotsinkielistä kansakoulua varten otettu laina sekä Leppävaaran suomenkielistä kansakoulua varten vanhuus- ja työkyvyttömyysvakuutusrahastosta ja Maaseudun Keskinäisestä Palovakuutusyhtiöltä otetut lainat kaupungin vastattaviksi. Kaikki muut lainat jäävät supistetun kunnan vastattaviksi.

12. Jakamattoman kunnan merkitsemä takaus Esbo Elektriska A.B:n lainalle siirtyy tilityksen ulkopuolella jakamattomana supistetulle kunnalle.

13. Ne jakamattoman kunnan suoritettaviksi määrättyt tai määrättävät korvaukset tiemaan lunastuksista, mitkä jaoitusmuutoksen voimaantullessa ovat maksamatta, on tilityksen ulkopuolella jaettava sen kunnan vastattaviksi, jonka alueella asianomainen tiemaan lunastus on tapahtunut.

14. Jaoitusmuutoksen voimaantullessa todettujen jakamattoman kunnan menojäämien suorittaminen ja muitten tulojäämien periminen, paitsi Helsingin kaupungille tulevien verojäämien, sekä jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen tekeminen ynnä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen annetaan supistetun kunnan tehtäväksi. Jos ennen lopputilityksen toimittamista tai sen jälkeen on tehtävä muitten tulojäämien kuin verojäämien poistoja, on molempien kuntien valtuustojen tehtävä poistoista yhtäpitävä päätös.

15. Kuntien kesken toimitettavassa lopputilityksessä on huomattava kaikki ne varat ja velat, joita edellä annettujen määräysten mukaan ei ole tilityksen ulkopuolella luovutettava jommallekummalle kunnalle. Kun sitten on todettu, kuinka suuri määrä jakamattoman kunnan puhtaasta omaisuudesta, velat siis huomioonottaen, edellä määrätyn yleisen jakoprosentin mukaan on tuleva kummallekin kunnalle ja samoin, kuinka suuresta arvosta omaisuutta on luonnossa ja mihin määrään velkoja on tullut kummallekin kunnalle, on määrättävä se tasoituserä, minkä sen kunnan, joka on saanut enemmän puhdasta omaisuutta kuin yleinen jakoprosentti edellyttää, on rahassa suoritettava toiselle kunnalle. Lopputilitys on tapahtuva heti, kun supistetun kunnan valtuusto on myöntänyt asianomaisille tili- ja vastuuvapauden jakamattoman kunnan viimeisen toimintavuoden tileistä ja viimeistään ennen sen vuoden loppua, jolloin jaoitusmuutokset ovat astuneet voimaan.

16. Kaupungille luonnossa suoritettava omaisuus on luovutettava kaupungille sen vuoden alussa, jolloin jaoitusmuutos astuu voimaan. Sille lopputilityksessä todetulle määrälle, mikä kaupungin on rahassa suoritettava supistetulle kunnalle, on supistettu kunta oikeutettu laskemaan, elleivät kunnat toisin sovi, 4 %:n koron jaoitusmuutosten voimaantulispäivästä suorituspäivään.

17. Jakamattoman kunnan asutusrahasto on jaettava kuntien kesken yleisestä välinselvityksestä erillään ja tilityksen ulkopuolella. Kaupungille on siirrettävä sille tulevalle alueelle oleviin tiloihin ja rakennuksiin myönnettyt lainat, muitten lainojen jäädessä supistetun kunnan asutusrahastoon. Valtion asutusrahastosta saadut ja muut lainat sekä rahaston omat varat on jaettava samassa suhteessa kuin maksamattomien lainojen määrä jakaantuu kuntien kesken. Asutusrahaston jakamisen lopputilitys on toimitettava heti, kun rahaston tilit on päätetty.

B. Välinselvityksessä määrätään lisäksi seuraavaa:

1. Sellaisten henkilöiden kotipaikkaoikeus, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodeissa tai laitoksissa, kunnalliskoti niihin luettuna, siirtyy kaupunkiin tai jää supistettuun kuntaan sen perusteella, kumpaanko kuntaan tulevalle alueella henkilö on ennen tällaiseen hoitoon joutumistaan asumisen tai hengillekirjoituksen nojalla saavuttanut kotipaikkaoikeuden jakamattomassa kunnassa.

2. Kaupunki oikeutetaan kymmenen vuoden aikana jaoitusmuutosten voimaantullessa supistetun kunnan kunnalliskodissa käyttämään 15 paikkaa hoidokkejaan varten. Kunnalliskodissa tämän perusteella pidetyistä kaupungin hoidokeista on

kaupungin suoritettava supistetulle kunnalle korvausta hoitopäivältä taksan mukaan, jonka kunnat keskenään sopivat tai maaherra jommankumman kunnan pyynnöstä määrää.

3. Kaikki kaupunkiin siirtyvissä kansakouluissa jaoitusmuutoksen voimaanastuessa toimivat opettajat, joilla on toimeensa nimittämiskirja, siirtyvät kaupungin palvelukseen niine etuineen ja oikeuksineen, joita he sanottuna ajankohtana jakamattoman kunnan palveluksessa nauttivat.

4. Kunnallinen lisäeläke, minkä jakamaton kunta on myöntänyt kansakouluopettajille, on sen kunnan suoritettava, jolle koulu, missä opettaja toimi erotessaan, luovutetaan. Supistetun kunnan on vastattava muista jakamattoman kunnan myöntämistä eläkkeistä.

VI. Tikkurilan maalaiskunta kuuluu Helsingin kihlakuntaan ja Helsingin nimismiespiiriin.

VII. Jaoitusmuutoksen voimaantullessa lakkaavat Helsingin kihlakuntaan kuuluvat Huopalahden ja Malmin nimismiespiirit.

VIII. Supistettu Helsingin maalaiskunta ja Tikkurilan maalaiskunta muodostavat Helsingin tuomiokunnan kärjäkunnan, jonka nimeksi tulee Helsingin pitäjän ja Tikkurilan kunnan kärjäkunta.

IX. Jaoitusmuutoksen voimaanastuessa lakkaavat Helsingin maalaiskunnan alueella olevat Malmi—Tapanilan, Tikkurilan, Pakinkylän eli Pakilan, Pitäjänmäen, Pukinmäen ja Degerön taajaväkiset yhdyskunnat, Huopalahden maalaiskunnan alueella olevat Lauttasaaren ja Munkkiniemen taajaväkiset yhdyskunnat, Espoon maalaiskunnan alueella oleva Albergan taajaväkinen yhdyskunta sekä Oulunkylän ja Kuloosaaren taajaväkiset yhdyskunnat. Helsingin kaupunkiin liitettävillä alueilla olevien yhdyskuntien omaisuus ja vastuu niitten sitoumuksista siirtyvät kaupungille.

X. Jaoitusmuutosten voimaanastuessa lakkaavat kaikki kaupunkiin liitettävillä alueilla voimassaolevat poliisijärjestyksen, terveydenhoitojärjestyksen ja palojärjestyksen alaan kuuluvat kuntien ja taajaväkisten yhdyskuntien järjestyssäännöt voimassaolemasta.

XI. Jaoitusmuutosten jälkeen on Helsingin kaupunki edelleen oleva kaksikielinen kunta, jossa suomi on enemmistön kielenä ja ruotsinkielistä väestöä on vähemmän kuin kolmasosa kunnan väestöstä. Tikkurilan maalaiskunta on oleva kaksikielinen kunta, jossa suomi on enemmistön kielenä ja ruotsinkielistä väestöä on enemmän kuin kolmasosa kunnan väestöstä. Supistettu Helsingin maalaiskunta on oleva kaksikielinen kunta, jossa ruotsinkieli on enemmistön kielenä ja suomenkielistä väestöä on enemmän kuin kolmasosa kunnan väestöstä.

XII. Tämän kautta kumotaan valtioneuvoston joulukuun 22 päivänä 1924 tekemä päätös Helsingin maalaiskuntaan kuuluvan Santahaminan kylän liittämisestä Helsingin kaupunkiin siltä osin kuin päätös koskee kunnallista, hallinnollista, oikeudellista ja kameraalista liitosta.

XIII. Samoin kumotaan valtioneuvoston huhtikuun 5 päivänä 1922 tekemä päätös Helsingin maalaiskuntaan kuuluvien Talin ja Kånalan kylien siirtämisestä Huopalahden kuntaan siltä osin kuin päätös koskee kunnallista, hallinnollista, oikeudellista ja kameraalista siirtoa.

XIV. Uudenmaan läänin maaherraa kehoitetaan huolehtimaan siitä, että edellä määrättyjen kunnallisten jaoitusmuutosten johdosta muodostuvat uudet kuntien väliset rajat viipymättä selvästi käydään ja osoitetaan sekä ryhtymään toimenpiteisiin, että näistä muutoksista johtuvat kameraaliset muutokset merkitään maakirjaan ja maakisteriin niin pian kuin jaoituksen muutokset ovat astuneet voimaan.

2. GRANKULLAN KAUPPALAN ALUEEN LAAJENTAMISTA KOSKEVA PÄÄTÖS.

Valtioneuvoston päätöksen Grankullan kauppalan alueen laajentamisesta ehdottaa selvitysmies selvyyden vuoksi tehtäväksi Helsingin kaupungin alueen laajentamista koskevasta päätöksestä erillisenä päätöksenä. Ehdotus päätökseksi taloudellisesta välinselvityksestä supistetun Espoon maalaiskunnan ja Grankullan kauppalan välillä on kuitenkin niin laadittu, että välinselvitys muodostuu yksinkertaisemmaksi, jos tämä suoritetaan välittömästi Helsingin kaupungin ja supistetun Espoon kunnan välinselvityksen yhteydessä. Selvitysmies on senvuoksi edellyttänyt, että kummatkin Espoon kunnan jakamista koskevat päätökset tehdään samanaikaisesti ja että päätökset myös samanaikaisesti tulevat voimaan. Kun päätös Helsingin kaupungin alueen laajentamisesta on ajateltu tulevaksi voimaan tammikuun 1 päivänä 1941, tulisi siis myöskin Grankullan kauppalan alueen laajentamista koskeva päätös määrättäväksi tulemaan voimaan samana päivänä.

Ehdotukset valtioneuvoston päätöksiksi ovat seuraavat:

I. Espoon maalaiskunnasta Uudenmaan läänin Lohjan kihlakunnassa on kunnallisessa suhteessa eroitettava ja vastaavassa suhteessa Grankullan kauppalaan liitettävä seuraavat tilat ja kylät: Bembölen kylään kuuluvasta Juusin verotalosta N:o 1 eroitettut tilat R. N:ot 1³—7, 1⁹, 1¹¹—14, 1¹⁹—22, 1³³, 1³⁶, 1⁴², 1⁵¹, 1⁷²—73, 1⁷⁷, 1⁸⁰—85, 1⁹⁹, 1¹⁰⁶, 1¹⁰⁸—109, 1¹¹¹, 1¹¹⁴, 1¹¹⁸—119, 1¹³⁰, 1¹³²—133, 1¹³⁵—136, 1¹³⁸—141, 1¹⁴³, 1¹⁴⁵, 1¹⁴⁷—154, 1¹⁶⁷—168, 1¹⁷⁰, 1¹⁷²—174, 1¹⁷⁶, 1¹⁷⁸—179, 1¹⁸²—183, 1¹⁹²—193, 1²⁰³, 1²⁰⁵—206, 1²¹¹—215, 1²¹⁷—234, 1²³⁶ ja 1²³⁸—239, Kavallin verotalosta N:o 8 eroitettut R. N:ot 8¹¹—12, 8²⁵—26, 8⁴¹, 8⁴³, 8⁴⁹, 8⁵², 8⁶⁰, 8⁸⁶—87, 8⁹⁰, 8⁹³—97, 8¹⁰⁰, 8¹⁰²—103, 8¹⁰⁹, 8¹¹³—115, 8¹²¹, 8¹³¹—132, 8¹³⁶, 8¹³⁸—141, 8¹⁴³, 8¹⁴⁵—148, 8¹⁵³—154, 8¹⁵⁸, 8¹⁶⁰, 8¹⁶⁴ ja 8¹⁶⁶—174, Makas'in verotalosta N:o 4 eroitettut tilat R. N:ot 4³—4 ja 4⁶—8, näitten tilojen välissä olevat yhteismaat ja tiemat, näistä tiloista mahdollisesti eroitettut tilat, Karvasbackan, Smedsbyn ja Däviitsin kylät kokonaisuudessaan, lukuunottamatta Smedsbyn kylään kuuluvia tiloja R. N:ot 1⁸, 2¹⁷ ja 3¹⁰² sekä Däviitsin kylään kuuluvaa tilaa R. N:o 4²⁷, Klobbskogin kylästä Tiilimaa niminen tila, R. N:o 1¹⁸, sekä Karvasbackan ja Bembölen kyliin kuuluvat vesialueet Klappträsk-nimisessä järven ja Gallträsk-nimisessä lammessa.

II. Nämä jaoitusmuutokset astuvat voimaan tammikuun 1 päivänä 1941.

III. Kunnallisen jaoituksen muutoksen johdosta määrätään toimeenpantavaksi välinselvitys supistetun Espoon maalaiskunnan ja Grankullan kauppalan välillä näiden kuntien taloudellisten olojen tasoittamiseksi muutosta vastaaviksi.

A. Välinselvityksessä on jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus, sellaisena kuin se on jaoituksen muutoksen tapahtuessa eli joulukuun 31 päivänä 1940, jaettava supistetun kunnan ja kauppalan välillä seuraavien perusteiden mukaan:

1. Jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus ja velat jaetaan, alempana mainituin poikkeuksin, siten, että niistä 6 % tulee Grankullan kauppalalle ja 94 % lasketaan supistetun Espoon maalaiskunnan hyväksi.

2. Ne jakamattoman Espoon maalaiskunnan kiinteistöt ja rakennukset vuokraamalla, mitkä kunta omisti joulukuun 31 päivänä 1933, ovat aikanaan suoritettavassa lopputilityksessä otettavat huomioon niihin arvoihin, mitkä näille on määrätty supistetun Espoon maalaiskunnan ja Helsingin kaupungin välillä toimitettavassa välinselvityksessä.

3. Kauppalalle luovutetaan luonnossa Bembölen—Vihlerlaakson, Bembölen—Solvallan ja Smedsbyn kansakoulujen kiinteistöt. Kaikki muut jakamattoman kunnan omistamat kiinteistöt ja rakennukset vuokraamalla luetaan supistetulle kunnalle kuuluviksi.

4. Hallintoirtaimistosta, joka tilityksessä otetaan huomioon kirjanpitoarvoonsa,

luovutetaan kauppalalle edellämainituilla kiinteistöillä oleva kansakoulujen irtaimisto, muun irtaimiston jäädessä supistetulle kunnalle.

5. Jakamattoman kunnan v:n 1933 lopussa omistamista osakkeista ja osuuksista kuntainvälisissä yhtymissä luovutetaan kauppalalle 2 osuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa huomioon otettavaksi tilityksessä mk:n 21,818: 18 arvosta ja 1 osuus Mjölbolstadin keuhkotautiparantolassa mk:n 2,922: 08 arvosta sekä 165 Esbo Elektriska A.B.-nimisen yhtiön osaketta 16,500 markan arvosta. Muut jakamattoman kunnan sanottuna ajankohtana omistamat osakkeet ja osuudet sekä obligatiot luetaan välinselvityksessä supistetulle kunnalle kuuluviksi ja otetaan tilityksessä huomioon niihin arvoihin, mitkä niille on merkitty kunnan v:n 1933 tilinpäätöksessä. Mikäli jakamaton kunta v:n 1933 jälkeen on myynyt tässä mainittuja osakkeita, osuuksia tai obligatioita, on niitten edellämainittuja arvoja vastaava rahamäärä laskettava sen kunnan hyväksi, joka olisi saanut osakkeet, osuudet tai obligatiot.

6. Jakamattoman kunnan lahjoitusrahastot jätetään tilityksen ulkopuolella supistetulle kunnalle.

7. Jakamattoman kunnan verosaatavat on jätettävä tilityksen ulkopuolelle ja verojäämät on jaettava kuntien kesken niin, että kumpikin kunta saa perittäväkseen ja omakseen ne verojäämät, jotka sille tulevalle alueella on maksettaviksi pantu.

8. Kiinteä omaisuus, rakennukset vuokramaalla ja hallintoirtaimisto, minkä jakamaton kunta mahdollisesti on hankkinut jälkeen joulukuun 31 päivän 1933, on luonnossa jätettävä sen kunnan omaisuudeksi, jonka alueella tämä omaisuus sijaitsee tai jonka alueelle irtain omaisuus on sijoitettu. Osakkeet ja osuudet kuntainvälisissä yhtymissä sekä obligatiot, mitkä kunta mahdollisesti on hankkinut yllämainitun ajankohdan jälkeen, jäävät supistetulle kunnalle. Tämä omaisuus on lopputilityksessä otettava huomioon hankinta-arvoonsa ja luettava omaisuuteen, joka jaetaan yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

9. Jakamattoman kunnan muut varat ja saatavat, joitten jaosta ei edellä ole määrätty, annetaan supistetulle kunnalle ja ovat tilityksessä otettavat huomioon sen arvoisina ja suuruusina, johon ne on merkitty jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen. Tilinpäätöksessä huomioonotetut varastot, mikäli sellaisia on jaoitusmuutoksen tapahtuessa, on luonnossa jätettävä supistetun kunnan käytettäväksi ja huomioonotetaan tilityksessä siitä arvosta, mikä niillä kirjojen mukaan oli jaoitusmuutoksen voimaanastuessa.

10. Mikäli lopputilityksen jälkeen ilmenee varoja tai tuloja, jotka kuuluvat jakamattomalle kunnalle, mutta joita lopputilityksessä ei ole otettu huomioon, on ne jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

11. Jakamattoman kunnan lainat jäävät supistetun kunnan vastattaviksi.

12. Jakamattoman kunnan merkitsemä takaus Esbo Elektriska A.B:n lainalle siirtyy tilityksen ulkopuolella jakamattomana supistetulle kunnalle.

13. Ne jakamattoman kunnan suoritettaviksi määrättyt tai määrättävät korvaukset tiemaan lunastuksista, mitkä jaoitusmuutoksen voimaanastuessa ovat maksamatta, on tilityksen ulkopuolella jaettava sen kunnan vastattaviksi, jonka alueella asianomainen tiemaan lunastus on tapahtunut.

14. Jaoitusmuutoksen voimaanastuessa todettujen jakamattoman kunnan menojäämien suorittaminen ja muitten tulojäämien periminen, paitsi kauppalaan liitettävältä alueelta olevien verojäämien, sekä jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen tekeminen ynnä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen annetaan supistetun kunnan tehtäväksi.

15. Kuntien kesken toimitettavassa lopputilityksessä on huomattava kaikki ne varat ja velat, joita edelläannettujen määräysten mukaan ei ole tilityksen ulkopuolella luovutettava jommallekummalle kunnalle. Kun sitten on todettu, kuinka suuri määrä jakamattoman kunnan puhtaasta omaisuudesta, velat siis huomioonottaen, edellämäärätyn yleisen jakoprosentin mukaan on tuleva kummallekin kunnalle, ja samoin,

kuinka suuresta arvosta omaisuutta on luonnossa tullut kullekin kunnalle, on määrättävä se tasoituserä, minkä sen kunnan, joka on saanut enemmän puhdasta omaisuutta kuin yleinen jakoprosentti edellyttää, on rahassa suoritettava toiselle kunnalle. Lopputilitys on tapahtuva heti, kuin supistetun kunnan valtuusto on myöntänyt asianomaisille tili- ja vastuuvapauden jakamattoman kunnan viimeisen toimintavuoden tileistä ja viimeistään ennen sen vuoden loppua, jolloin jaoitusmuutokset ovat astuneet voimaan.

16. Kauppalalle luonnossa suoritettava omaisuus on luovutettava kauppalalle sen vuoden alussa, jolloin jaoitusmuutos astuu voimaan. Sille lopputilityksessä todetulle määrälle, mikä kauppalan on rahassa suoritettava supistetulle kunnalle, on supistettu kunta oikeutettu laskemaan, elleivät kunnat toisin sovi, 4 %:n koron jaoitusmuutosten voimaanastumispäivästä suorituspäivään.

17. Jakamattoman kunnan asutusrahasto on jaettava kuntien kesken yleisestä väliselvityksestä erillään ja tilityksen ulkopuolella. Kauppalan asutusrahastoon on siirrettävä sen alueella oleviin tiloihin ja rakennuksiin myönnettyt lainat, muitten lainojen jäädessä supistetun kunnan asutusrahastoon. Valtion asutusrahastosta saadut ja muut lainat sekä rahaston omat varat on jaettava samassa suhteessa kuin maksamattomien lainojen määrä jakaantuu kuntien kesken. Asutusrahaston jakamisen lopputilitys on toimitettava heti, kuin rahaston tilit on päätetty.

B. Väliselvityksestä määrätään lisäksi seuraavaa:

1. Sellaisen henkilöiden kotipaikkaoikeus, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodeissa tai laitoksissa, kunnalliskoti niihin luettuna, siirtyy kauppalaan tai jää supistettuun kuntaan sen perusteella, kumpaanko kuntaan tulevalle alueella henkilö on ennen tällaiseen hoitoon joutumistaan asumisen tai hengillekirjoituksen nojalla saavuttanut kotipaikkaoikeuden jakamattomassa kunnassa.

2. Kauppala oikeutetaan 10 vuoden aikana jaoitusmuutosten voimaanastumisesta supistetun kunnan kunnalliskodissa käyttämään kolmea paikkaa hoidokkejaan varten. Kunnalliskodissa tämän perusteella pidetyistä kauppalan hoidokeista on kauppalan suoritettava supistetulle kunnalle korvausta hoitopäiviltä taksan mukaan, jonka kunnat keskenään sopivat tai maaherra jommankumman kunnan pyynnöstä määrää.

3. Kaikki kauppalaan siirtyvissä kansakouluissa jaoitusmuutoksen voimaanastuessa toimivat opettajat, joilla on toimeensa nimittämiskirja, siirtyvät kauppalan palvelukseen niine etuineen ja oikeuksineen, joita he sanottuna ajankohtana jakamattoman kunnan palveluksessa nauttivat.

4. Kunnallinen lisäeläke, minkä jakamaton kunta on myöntänyt kansakouluopettajille, on sen kunnan suoritettava, jolle koulu, missä opettaja toimi erotessaan, luovutetaan. Supistetun kunnan on vastattava muista jakamattoman kunnan myöntämistä eläkkeistä.

IV. Supistettu Espoon maalaiskunta ja Grankullan kauppala ovat edelleen olevat kaksikielisiä kuntia, joissa ruotsi on enemmistön kielenä ja suomenkielisiä on vähemmän kuin kolmasosa.

V. Uudenmaan läänin maaherraa kehoitetaan huolehtimaan siitä, että edellämainittujen kunnallisten jaoitusmuutosten johdosta muodostuvat uudet kuntienväliset rajat viipymättä selvästi käydään ja osoitetaan, sekä ryhtymään toimenpiteisiin, että näistä muutoksista johtuvat kameraaliset muutokset merkitään maakirjaan ja maarekisteriin niin pian kuin jaoituksen muutokset ovat astuneet voimaan.

LIITTEET.

1. HUOPALAHDEN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 2.)

Huopalahden liitosalueen osalta ovat lausuntoja antaneet Huopalahden maalaiskunnan valtuusto, Munkkiniemen ja Lauttasaaren taajaväkisten yhdyksuntain valtuustot, professori Ilmari Caselius, joka Munkkiniemessä asuvana on omasta aloitteestaan antanut selvitysmiehelle lausunnon, sekä Helsingin kaupunki.

1. HUOPALAHDEN MAALAISKUNNAN VALTUUSTON LAUSUNTO.

Huopalahden kunnanvaltuusto päätti kokouksessaan syyskuun 10 päivänä 1936 valtuuttaa jäsenensä, fil.kand. Aarne Heliön, toimittaja Per Nyströmin ja johtaja Harry H. Sandströmin, antamaan Huopalahden kunnan puolesta lausunto liitosasiasta. Ennen lausunnon antamista esittivät tämän tehtävän saajat kunnanvaltuustolle ehdotuksen niiksi ponsiksi, mihin lausunnon tuli päättyä. Nämä ponnet kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan marraskuun 19 päivänä 1936. Mainittujen henkilöiden kunnan puolesta antama lausunto jätettiin selvitysmiehelle marraskuun 30 päivänä 1936.

Lausunnossa puolletaan Pasilan ja Lauttasaaren liittämistä kaupunkiin, mutta vastustetaan Munkkiniemen liittämistä.

Mitä P a s i l a n alueen liittämiseen kaupunkiin tulee, niin esitetään lausunnossa, että »kunnanvaltuusto suostuu Pasilan liittämiseen kaupunkiin ilman muita ehtoja, kuin että Helsingin kaupunki ottaa vastatakseen niistä köyhäinhoidon menoista, joiden saajilla on kotipaikka liitosalueella».

L a u t t a s a a r e n liittamisestä kaupunkiin ilmoittaa kunnanvaltuusto, että se niinkään suostuu tähän liitokseen ja on valmis Helsingin kaupungille luovuttamaan kunnan omistaman kansakoulutalon siihen kuuluvine irtaimistoinneen, jos kaupunki samalla ottaa vastatakseen niistä kahdesta lainasta, jotka kunta on ottanut koulun rakennuttamista varten. Lisäksi valtuusto katsoo »olevansa velvollinen vaatimaan ehtona Lauttasaaren liittämiseksi, että Helsingin kaupunki ottaa huoltaakseen ne köyhät, jotka ovat asuneet tai asuvat Lauttasaarella ja näin ollen ovat siellä saavuttaneet kotipaikkaoikeuden».

M u n k k i n i e m e n sekä Kuusisaaren ja Lehtisaaren liittamisestä kaupunkiin huomautetaan m. m. seuraavaa:

»Liitoksen pääperusteena on tavallisesti, että kaupunki tahtoo hallintopiiriinsä yhdistää ne suuret maa-alueet, jotka kaupunki vuosien kuluessa on ostanut läheisistä maalaiskunnista, osittain se, että kaupunki tahtoo järjestellä asutusta, missä tällaista järjestelyä on varemmin puuttunut. Näitä perusteita ei kuitenkaan lainkaan voida soveltaa Munkkiniemeen. Kaupunki ei ensinnäkään omista täällä mitään maata ja toiselta puolen on rakennustoiminta paikkakunnalla järjestetty ajanmukaisin ja asiantuntevin tavoin.»

»On ilman muuta selvää, että iältään niin nuoressa yhdyskunnassa kuin Munkkiniemessä ei kaikki ole alusta alkaen lopullisessa järjestyksessä, vaan

täytyy monia asioita vielä järjestää. Mutta tästä syystä ei suinkaan ole tarpeellista turvautua selvitysmiehen suositteluun parannuskeinoon — liitosajatuksen — vaan käytettävänä on myöskin muita mahdollisuuksia. Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 3 §:ssä säädetään, että jos kunta, jota jaoituksen muutos koskee, vastustaa tätä ja jos siitä aiheutuisi kunnalle tai sen osalle mainittavia epäkohtia, pantakoon muutos toimeen ainoastaan milloin tärkeä yleinen etu sitä vaatii tai se havaitaan tarpeelliseksi huomattavan epäkohdan ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi. Lainsäätäjän tarkoitus käy tämän säännöksen suhteen ilmi lainvalmistelukunnan ehdotuksen perusteluista kunnallisen jaoituksen muuttamista koskevaan lakiin, joissa sivulla 60 sanotaan: »Sanoilla 'havaitaan tarpeelliseksi' tarkoitetaan, ettei jaotusmuutosta ole tällaisessa tapauksessa toimeenpantava, jos muita keinoja on käytettävissä vallitsevan epäkohdan poistamiseksi. Kuntain itsenäisyyttä ei nimittäin ole näin vakavalla toimenpiteellä loukattava, jos parannus voidaan aikaansaada muulla sopivammalla tavalla, mikä kulloinkin on saatettava tarkan harkinnan alaiseksi. Sellaisina keinoina mainittakoon paikallisen itsehallinnon kehittäminen, esim. kauppalan muodostamisella tai taajaväkisen yhdyskunnan perustamisella, kuntainvälisen yhteistyön järjestäminen erinäisten hallintotehtävien täyttämiseksi, hallintopoliittiset toimenpiteet maalaiskunnan auttamiseksi täyttämään laiminlyödyt velvollisuutensa j. n. e.»

Juuri lainvalmistelukunnan suositteliin toimenpiteisiin on Munkkiniemen yhdyskunnassa ryhdytty ja, kuten yleisesti on tunnettua, on tämä tapahtunut hyvällä menestyksellä. Helsingin kaupungin puolelta ei tähän mennessä ole esiintynyt mitään valituksia Munkkiniemessä vallitsevista epäkohdista ja nyt olisivat nämä epäkohdat äkkiä muodostuneet niin valtaviksi, että niitä ei voida poistaa muutoin kuin liitoksen avulla.»

Munkkiniemen yhdyskunnan ja Haagan kauppalan välisestä rajasta huomautetaan lausunnossa, että »on mahdollista, että rajajärjestely käy tarpeen vaatimaksi jo läheisessä tulevaisuudessa, mutta tehtävä muodostuu hyvin helpoksi syystä, että maa rajan molemmin puolin on saman maanomistajan hallussa. Lisäksi on huomattava, että hyvin suuren osan raja-alueesta muodostaa suo, joka varmaankaan ei tule rakennetuksi niin kauvan kuin maaperänsä puolesta parempia tontteja on tarjolla.»

Huopalahden kunnan taloudellisista oloista huomautetaan, että sellaisissa esikaupungeissa kuin esim. Lauttasaarella ja Munkkiniemessä, jossa maailmansodan aikana ei asutusta käytännöllisesti katsoen ollut vielä ollenkaan, voivat olosuhteet muuttua täydellisesti hyvin lyhyessä ajassa. »Vuoden 1930 tiedot voivat tosin antaa tarkan kuvan silloisesta tilanteesta, mutta kuuden vuoden kuluttua siitä eivät ne nykyään enää lainkaan pidä paikkaansa. Siten on esim. Munkkiniemen asukasluku vuonna 1936 melkein kaksinkertaistunut ja tästä syystä on varemmissa tiedoilla yhdyskunnan oloista enää vain historiallista arvoa.»

Voitane ilman muuta pitää selvänä, että selvitysmiehen esittämät veropoliittiset syyt Munkkiniemen liittämiseksi Helsinkiin ovat kestävämmät. Vaikkakin on selvitetty, että Munkkiniemen asutus muutamia vuosia sitten oli suhteellisen vaurasta, ei ole olemassa mitään varmoja tietoja siitä, että asianlaita edelleenkin olisi sama. Uusissa yhdyskunnissa aiheutuu kunnille aina suuria menoja tarpeiden vaatimien töiden suorittamisesta ja laitosten perustamisesta, eikä Munkkiniemi ole tässä suhteessa mikään poikkeus. Näinollen on pelättävissä, että jos Helsingin viranomaiset toivovat Munkkiniemen liitoksesta saatavan vuotuisten verotulojen ylijäämää sittenkun menot on suoritettu, todetaan pian, että tässä suhteessa on täydelleen erehdytty. Se seikka, että veroäyri Huopalahden kunnassa tähän saakka on ollut jonkun verran alempi kuin Helsingissä, ei valaise asiaa lainkaan. Maaseudun asukkaina ovat munkkiniemeläiset tähän saakka

eräissä suhteissa tyytyneet yksinkertaisempiin oloihin, joihin he eivät tietenkään katso olevansa pakotettuja alistumaan siinä tapauksessa, että heistä vastoin omaa tahtoaan tehdään kaupunkilaisia.

Lisäperusteena Munkkiniemen liittämiseksi kaupunkiin on esitetty, että toimenpide on välttämätön veropaon estämiseksi niissä tapauksissa, joissa kaupunkilaiset pyrkivät sellaisiin lähikuntiin, missä verot ovat alemmat kuin kaupungissa. Tähän on huomautettava, että tuskin kukaan on mainitusta syystä asettunut asumaan Munkkiniemeen. Syynä asutuksen hakeutumiseen sinne on mainittava vanha kuvaava sanonta: »ubi bene, ibi patria». Munkkiniemi on tullut suosituksi asutusalueena syystä, että ihmiset tuntevat siellä hyvin viihtyväänsä, kaikki muut näkökohdat ovat aivan toisarvoisia. Veroäyriin suuruus vaihtelee vuodesta vuoteen, eikä kukaan voi etukäteen varmuudella arvioida sen suuruutta. Ei ole lainkaan uskottavaa, että verot merkitsisivät mitään asukkaiden päätökseen muuttaa kaupungin ulkopuolelle. Liitoksen avulla ei voida saada varakkaita kaupungin piiriin ja jättää vähävaraiset sen ulkopuolelle, vaan alue on otettava kokonaisuudessaan ja sen asukkaiden tarpeista on huolehdittava. Tehokkaampaa kuin yhdistäminen olisi kaupungista muuton ehkäisemiseksi parantaa olosuhteita kaupungissa eikä sen ulkopuolella.

Huopalahden kunnan erkaneminen Helsingin maalaiskunnasta tapahtui aikoinaan syystä, että viimeainittu kunta ei tahtonut tehdä mitään mainittavaa kunnan alueella olevien huvilayhdyskuntien hyväksi. Ei ole olemassa mitään takeita siitä, että Helsingin kaupunki ehdotetun liitoksen jälkeen tulisi huolehtimaan Munkkiniemen asukkaista paremmin kuin sanottu maalaiskunta aikoinaan teki. Kaupunkikunta ei ole olemassa itseään varten, vaan sen tarkoituksena on antaa jäsenilleen mahdollisimman hyvä huolenpito. Munkkiniemi tulee kuitenkin epäilemättä parhaiten hoidetuksi, jos sen omat asukkaat saavat huolehtia sen hallinnosta, johon he jo ovat osoittaneet omaavansa sekä tahtoa että kykyä. Helsinkiin liittäminen aiheuttaisi näinollen Huopalahden kunnan tärkeimmälle osalle huomattavan epäkohdan ja tästä syystä on kunnanvaltuusto yksimielisesti vastustanut Munkkiniemen liittämistä. Näillä edellytyksillä voi liitos tapahtua lain mukaan vain siinä tapauksessa, että tärkeä yleinen etu sitä vaatii ja jos havaitaan tarpeelliseksi huomattavan epäkohdan ehkäiseminen, poistaminen tai vähentäminen.

Omasta puolestamme katsomme, että selvitysmiehen esittämät syyt Munkkiniemen yhdistämiseen kaupunkiin eivät tue sitä käsitystä, että toimenpide olisi tärkeän yleisen edun vaatima. Hänen mainitsemiansa epäkohtia tuskin voidaan pitää edes minään epäkohtina ja vielä vähemmin huomattavina. Tästä syystä olemme vakuutettuja siitä, että valtioneuvosto Huopalahden kunnanvaltuuston yksimielisen päätöksen mukaan tulee jättämään selvitysmiehen ehdotuksen Munkkiniemen liittamisestä Helsinkiin huomiotta.»

Lausunnossa kosketellaan vielä ehdotusta Leppävaaran kauppalan perustamisesta sekä Talin, Kånalan ja Kårbölen kylien kunnallisen aseman uudelleen järjestämistä koskevia ehdotuksia. Lausunnossa ehdotetaan, »että Kånalan kylän liittäminen Suur-Haapalahden kauppalaan saisi toistaiseksi jäädä. Tali ja Kånala muodostavat Pitäjänmäen taajaväkisen yhdyskunnan ja kun yhdyskunta nyt vihdoinkin tulee valitsemaan valtuuston, pitäisimme suotavana, että olosuhteet saisivat siellä toistaiseksi jäädä ennalleen. Mikään ei vaadi Kårbölen, Kånalan ja Talin kylien kunnallisen jaoituksen muutoksen kiiruhtamista ja tästä syystä esitämme mielipiteenämme, että myöskin valtioneuvoston vuonna 1922 tekemän päätöksen toteuttaminen, joka koskee Talin ja Kånalan kylien siirtoa Helsingin maalaiskunnasta Huopalahden kuntaan, saisi toistaiseksi lykkäytyä.»

Huopalahden kunnanvaltuuston hyväksymät ponnet ovat seuraavat:

»1) Kunnanvaltuusto suostuu Huopalahden kuntaan kuuluvan Pikku-Huopa-

lahden kylän osan sekä Vähän-Meilahden tilan osan eli t. s. Pasilan alueen liittämiin kaupunkiin. Tähän sisältyvät myöskin Pasilan alueesta erillään oleva tilusosat, jotka kuuluvat Pikku-Huopalahden kylään, nim. Bölen tilan Turuntien eteläpuolella oleva kotipalsta sekä Pasilan tilan vesialueet Pikku-Huopalahdella.

2) Samoin suostuu kunnanvaltuusto Huopalahden kuntaan kuuluvan Lauttasaaren kylän osan liittämiseen Helsingin kaupunkiin.

3) Sitä vastoin katsoo valtuusto, että Huopalahden kunnan muu osa olisi säilytettävä itsenäisenä maalaiskuntana, johon kuuluisi Munkkiniemen yksinäistila siihen kuuluvan Kuusisaaren ohella samoin kuin Lehtisaari. Kunnan nimi olisi kuitenkin muutettava Munkkiniemeksi.

4) Helsingin kaupungin ja supistetun Huopalahden kunnan eli Munkkiniemen kunnan välillä tapahtuisi taloudellinen selvittely siten, että kaupunki ottaisi kaiken Huopalahden kunnalle kuuluvan omaisuuden, joka on sanotuilla liitosalueilla. Kunnan Munkkiniemessä olevan omaisuuden saisi Munkkiniemen kunta. Huopalahden kunnan veloista ottaisi kaupunki vastatakseen Suomen valtiokonttorin lainasta, joka on myönnetty Lauttasaaren kansakoulun rakentamiseksi, samoin kuin samaa tarkoitusta varten Suomen kaupunki- ja maalaiskuntien Keskuslainarahastosta otetusta lainasta, joka nyttemmin on siirretty Maatalousseurojen Eläkelaitokseen. Muista lainoista ottaa Munkkiniemen kunta vastatakseen.

5) Huopalahden kunnan avustamien köyhien elatusvelvollisuus jaetaan siten, että Helsingin kaupunki ottaa huolehtiakseen niistä, jotka ovat asuneet liitettävillä alueilla, jota vastoin Munkkiniemen kunta ottaa vastaavan velvollisuuden niiden suhteen, jotka ovat asuneet tai asuvat Munkkiniemen kunnaksi muodostettavassa Huopalahden kunnan osassa.

6) Huopalahden kunnan 2 paikkaa Tammisaaren piirimielisairaalassa ja 6 paikkaa Meltolan parantolassa jäävät Munkkiniemen kunnalle.»

2. MUNKKINIEMEN TAAJAVÄKISEN YHDYSKUNNAN VALTUUSTON LAUSUNTO.

Munkkiniemen taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto hyväksyi kokouksessaan marraskuun 26 päivänä 1936 sen ehdotuksen yhdyskunnan lausunnoksi selvitysmiehelle, jonka valtuuston asettama komitea, herrat insinööri Sergei Garoff, pankinjohtaja Kaarlo J. Kalliala ja varatuomari Arnold Stenvall, on laatinut. Lausunnossa, joka on päivätty marraskuun 26 päivänä 1936, esitetään seuraavaa:

»Mietinnöstä puuttuu selostus esikaupunkikysymysten ratkaisutavoista muissa maissa, missä olosuhteet suurin piirtein katsoen ovat verrannollisia meillä vallitseviin olosuhteisiin. Tällainen yleiskatsaus olisi todennäköisesti ollut omiaan osoittamaan muita kysymyksen ratkaisumahdollisuuksia kuin nyt ehdotettu, joka tosin tarkoittaa Helsingin asemakaavapolitiikan tarkoituksenmukaista toteuttamista, mutta joka sitä vastoin ei ole omiaan poistamaan niitä epäkohtia, joiden valtioneuvosto on katsonut olevan ehdottomasti säännöstelyn tarpeessa.

Ryhtymättä tässä yhteydessä esittämään suoranaisia vastaehdotuksia pyydämme yleisenä käsityksenä saada lausua, että kaupunkiin liitettävä alue on ehdotettu tarpeettoman suureksi. Käsitämme selvitysmiehen tarkoituksen tällä tavoin varata pääkaupungille tilaisuuden esikaupunkien järjestelyn ja rakennuttamisen todella tehokkaaseen valvomiseen, mutta käsityksemme mukaan tulee Helsingin kaupungilla olemaan suuria hallinnollisia ja myöskin taloudellisia vaikeuksia hoitaa tätä yli 16,000 ha suuruisia aluetta siten, että olot esikaupungeissa todella saataisiin tuntuvasti paranemaan.

Pääkaupungin vastaista kasvua varten tarpeellisten maa-alueiden suhteen

toteamme mietinnössä esitettyjen numerotietojen perusteella, että se 5,173 ha suuruinen alue, jonka kaupunki itse omistaa varsinaisen kaupunkialueensa ulkopuolella ja siihen välittömästi liittyen, tulee hyvin riittämään Suur-Helsingin asutusalueiden tarpeisiin niin pitkiksi ajoiksi kuin kehitystä voidaan tällä hetkellä etukäteen arvostella.

Jos taas ehdotuksen perusteeksi ei oteta ensi sijassa kaupungin laajennettuja aluetarpeita, vaan lähdetään siitä, että liitos on hallinnollisten ja yhteiskunnallisten olosuhteiden vaatima, saamme käsityksenämme lausua, että tämän valtavan alueen hallinnon keskittäminen Helsinkiin ei tulisi olemaan edullista kaupungille enempää kuin liitettävälle alueillekaan. Paikallisten tarpeiden tyydyttäminen, esim. köyhäinhoidon alalla, tapahtuu tehokkaammin, halvemmin ja luonnollisemmin paikallisten hallintoelimien toimesta kuin suuren keskusviraston välityksellä, jolla ei voi olla samaa paikallistuntemusta kuin ensinmainituilla viranomaisilla ja joka aivan asian luonnosta johtuen tulisi ratkaisemaan kysymykset paljon kaavamaisemmin.

Erikoisesti pyydämme saada painostaa erästä kysymyksen käsittelylle sekä käytännölliseltä että teoreettiselta kannalta merkittävää seikkaa. Valtioneuvosto esittää perusteena toivomansa selvityksen hankkimiseen sen seikan, että Helsingin läheisyydessä olevien asutuskeskusten asemakaava- ja rakennusolot, terveydenhoito, palosuojelu ja järjestyksen ylläpito kipeästi kaipaavat kaupunkimaista säännöstelyä. Tarkastettaessa selvitysmiehen laajaa mietintöä voidaan kuitenkin todeta, että näiden kysymysten ratkaisua eisuinkaan ole pidetty ehdotetun liitoksen pääperusteena, vaan on sinä esitetty Helsingin kaupungin esteetön kehitys. Mietinnöstä ei voida löytää mitään suoranaisia ehdotuksia eikä edes viitteitäkään ehdotuksiksi esim. rakennusolojen järjestelystä, katujen, viemärien ja vesijohtojen y. m. rakentamisesta, vaikka tällaiset työt varmasti käyvät välttämättömiksi ja myöskin tulevat vaatimaan suuria kustannuksia. Tämä viimeainittu seikka on erikoisesti mitä suurimman huomion arvoinen. Mietinnöstä käy nim. kaikella toivottavalla selvyydellä ilmi, ettei Helsingin kaupunki tulisi kiinnittämään mitään erikoista huomiota näihin kysymyksiin. Kuvaavaa on lausunto mietinnön sivulla 341: »Käytännössä ei tämäntapaisia töitä yleensä suoriteta enempää kuin ehdoton tarve ja ennenkaikkea kaupungin talous kunakin vuonna sallii». Kaupunki on kuten tunnettua käytännössä toiminut tämän periaatteen mukaisesti Suomenlinnassa kuten myöskin Meilahdessa, missä kaupungin veronmaksajat monien vuosikymmenien aikana eivät ole saaneet osakseen mitään mainittavia parannuksia. Silmiinpistävää on myöskin kaiken kehityksen pysähtyminen sillä Kulosaaren osalla, jonka kaupunki omistaa. Lisäksi huomautetaan mietinnössä siitä, että asemakaavajärjestelyt tulisivat mitä suurimmassa määrässä riippumaan Helsingin kaupunginvaltuuston harkinnasta. Tämä merkitsee sitä, että olosuhteet esikaupungeissa eivät liitoksen johdosta tulisi parantumaan, sillä valitettavana mutta välttämättömänä seikkana on todettava, että parannusten aikaansaaminen vaatii suuria ylimääräisiä menoja. Varsin tuoreen esimerkin tällaisesta tapauksesta tarjoaa Vaasan esikaupunkien liitos. Suomen Kunnallislehden tämän vuoden numerossa 4 on tätä tapausta koskeva selostus, joka tarjoaa eräitä opetuksia myöskin muiden liitoskysymysten osalta niiden aiheuttamien kustannusten suhteen.

Edelläsanotulla olemme tahtoneet todeta, että liitoksen päätarkoitusta ei voida saavuttaa ilman erittäin suuria kustannuksia sekä toiselta puolen sen, että Helsingin kaupunki selvitysmiehen esityksen mukaan ei tule sanottuun tarkoitukseen uhraamaan varoja. Loppupäätelmänä tästä on, että ehdotettu yhdistäminen ei tulisi vastaamaan tarkoitustaan eikä sitä tästä syystä olisi ulotettava kaupungin omistamia maa-alueita laajemmalle.

Jos yhdistäminen toteutettaisiin ehdotetussa laajuudessa on sitäpaitsi pelät-

tävissä, että kaupunki yli 5,000 ha:n omistajana liitosalueesta ensi sijassa pyrki huolehtimaan omista alueistaan yksityisten maanomistajien ja etäämpänä sijaitsevien esikaupunkien kustannuksella. Olettamus, että kaupunki niillä alueilla, joita se ei itse omista, rakennuskieltojen avulla, välttämällä kaikkia parannuksia y. m. s. tulisi estämään näiden seutujen kehitystä, on varsin todennäköinen, kun kaupunki siten välillisesti suosisi asutusta ja edistystä omilla alueillaan. Onhan ilmeistä, että olojen parantuminen, joka saavutetaan asemakaavajärjestelyillä y. m., aiheuttaa maanarvon nousun, joten kaupunki saisi tilaisuuden asianosaisena varsin puolueellisesti päättää esikaupunkien olojen mahdollisista parannuksista. Kaupungin päättävänä elimenä tulisi tällöin olemaan kaupunginvaltuusto, jossa liitettyjen alueiden asukkailla vähälukuisuutensa takia ei käytännöllisesti katsoen tulisi olemaan mitään puhevaltaa.

Kun Helsingin kaupungin vastainen kehitys ei vaadi käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa esitettyjen suurien maa-alojen liittämistä kaupunkiin ja kun on aivan ilmeistä, että esikaupunkien olosuhteet eivät liitoksen kautta tulisi parantamaan vaan päinvastoin on pelättävissä, että koko kehitys niissä, myöskin hyödyllinen ja tarpeellinen, tulisi tyrehtymään mikäli kaupunki ei omista alueita, näyttää luonnollisimmalta, että liitos tulisi koskemaan ainoastaan kaupungin omia alueita mikäli erinäiset muut esikaupungit eivät itse pyri kaupungin yhteyteen. Missään tapauksessa ei pitäisi tulla kysymykseen pakotta sellaisia esikaupunkeja liittymään Helsinkiin, joilla on edellytyksiä ja tahtoa itsenäisesti hoitaa hallintoaan ja edistymistään.

Tosiasia on, että Munkkiniemen yhdyskunta voi varsin luotettavalla tavalla huolehtia itsestään. On varsin ymmärrettävää, että yhdyskunnan valtuutetut omaksuttuaan sen käsityksen, että mahdollinen liittyminen Helsingin kaupunkiin ei tulisi edistämään yhdyskunnan kehitystä kaupungin tahtoessa uhrata siihen yhtävähän varoja kuin huomiotakaan, yksimielisesti vastustavat yhdistämistä. Mainittava on, että yhdyskunnan hallintolautakunnan lokakuun 2 päiväksi 1936 kokoonkutsuma yleinen kokous, johon osallistui n. 80 yhdyskunnan jäsentä, samoin yksimielisesti vastusti yhdyskunnan liittämistä Helsinkiin.

Edelläsanotun nojalla toteamme siis, että Munkkiniemen yhdyskunnan liittäminen kaupunkiin voi tapahtua ainoastaan kunnallisen jaotuksen muuttamisesta 19/5 1925 annetun lain säädösten pohjalla. Tämän lain mukaan on pakkoliitos sallittua ainoastaan;

a) jos havaitaan tarpeelliseksi huomattavan epäkohdan ehkäiseminen, poistaminen tai vähentäminen;

b) taikka milloin tärkeä yleinen etu sitä muutoin vaatii.

Selvitysmies toteaa itse, ettei ole olemassa mitään varsinaisia epäkohtia, jotka vaatisivat liitoksen toteuttamista. Yhdyskunnan hallinto on järjestetty täysin tarkoituksenmukaisella tavalla ja mitään merkittäviä epäkohtia ei mietinnössä ole esitetty. Yhdyskunnan rakennuttaminen tapahtuu arkkitehti Eliel Saarisen laatiman suunnitelman puitteissa, jossa Suur-Helsingin kehitys on otettu huomioon, ja sekä yhdyskunnan rakennuslautakunta että maaherran määräämä rakennustarkastaja valvovat rakennusjärjestyksen määräysten noudattamista. Mainittava on, että maaherra sitäpaitsi vaatii Helsingin kaupungin viranomaisten lausunnot ennenkuin rakennuskaavasuunnitelmat vahvistetaan. Lisäksi on tänä vuonna perustettu erikoinen julkisivupiirustusten tarkastuslautakunta. Yhdyskunta on varustettu vesi- ja viemärijohdoilla. Kadut ja valaistusverkko rakennetaan suunnitelmallisesti. Terveystenhoitoa valvoo erityinen lautakunta vahvistetun terveydenhoitojärjestyksen pohjalla. Yhdyskunnalla on erityinen järjestyssääntö sekä palojärjestys, samoin palokunnantalo ja alueellaan toimiva vapaaehtoinen palokunta. Kansakoulukysymys on ratkaistu ajanmukaisin tavoin. Yhdyskunta ylläpitää lastentarhaa. Pakkoliitosta ei näinollen millään

järjellisellä perusteella voida toteuttaa viittaamalla »huomattaviin epäkoh-
tiin».

Vielä on siis käsiteltävä kysymystä, vaatiiko jokin tärkeä yleinen etu yhdys-
kunnan liittämistä pääkaupunkiin. Selvitysmies esiintuo liitoksen tueksi kaksi
pääperustetta. Hän huomauttaa etenkin siitä, että Munkkiniemi kuuluu välit-
tömästi kaupungin vastaiseen luonnolliseen laajentumisalueeseen. Taatakseen
tämän alueen johdon ja järjestelyn pitää hän välttämättömänä, että Munkkiniemi
liitetään kaupunkiin.

Edellä on jo huomautettu siitä, että kaupungin omat maa-alueet riittävät
pitkiksi ajoiksi eteenpäin varsin hyvin kaupungin laajentumista varten. Silmäys
mietintöön liittyviin karttoihin saa tarkastelijan sitäpaitsi vakuutetuksi siitä, että
nämä omat alueet tarjoavat kaupungille erittäin sopivia laajentumismahdollii-
suuksia. Nämä alueet ovat juuri hankitut tätä tarkoitusta silmälläpitäen. Käpy-
län ja Oulunkylän kautta ulottuu kaupungin alue melkein yhtenäisenä Vantaan-
jokeen saakka pohjoisessa; koillisessa voi kaupunki laajentua Malmin ja Herttua-
niemen suunnassa Puodinkylään saakka. Kaupunki voi siis näihin suuntiin laa-
jentua omilla alueillaan varsin luontevasti. Munkkiniemen sisällyttäminen liitos-
alueeseen ei näin ollen ole kaupungin kehitykselle lainkaan tarpeellista ja siihen on
sitä vähemmin syytä, kun alue kokonaisuudessaan on yksityisten yhtiöiden ja
henkilöiden omistama. Lisäksi painostamme sitä, että Pikku-Huopalahti muo-
dostaa luonnollisen rajan Helsingin kaupungin ja Munkkiniemen yhdyskunnan
välillä. Mitään Helsingin kaupungin kannalta *tärkeää* etua ei näinollen ole Munkki-
niemen liittämiseksi Helsinkiin ja vielä vähemmin voi jokin *yleinen* etu vaatia
pakkoliitoksen toteuttamista.

Selvitysmiehen toinen pääperuste on luonteeltaan verotuspoliittinen. Kun
Munkkiniemellä on parempi taloudellinen asema kuin useimmilla muilla liitettä-
viksi ehdotetuilla yhdyskunnilla, pitää hän oikeana ja myös oikeudenmukaisena,
että Helsingin kaupunki saa nauttia Munkkiniemen verotulot. Hän väittää
lisäksi, että Munkkiniemen yhdistämättä jättäminen johtaisi yleiseen »vero-
pakoon» kaupungista Munkkiniemeen.

Käsiteltäessä ensin kysymystä verotasauksesta liitoksen perusteena on aluksi
todettava, että mietinnön mukaan on keskimääräinen tulo Huopalahdessa asukasta
kohti jonkin verran pienempi kuin Helsingissä, josta syystä yhdyskunnan liittä-
minen kaupunkiin ei voi vaikuttaa alentavasti (?) Helsingin veroäyriin. Tätä perus-
tetta ei suinkaan voida pitää minään tärkeänä kunnallisena etuna Helsingin kan-
nalta, vielä vähemmin minään tärkeänä yleisenä etuna. Tässä yhteydessä lienee huo-
mautettava, että verojen suhteelliseen pienuuteen Munkkiniemessä on osittain syynä
menojen suhteen osoitettu säästäväisyys, osittain se, että Ab. M. G. Stenius yhtiö
omasta aloitteestaan ja omalla kustannuksellaan on suorittanut ja suorittaa edel-
leen useita suuria kustannuksia vaativia töitä. M. m. omistaa yhtiö yhdyskunnassa
olevat vesi- ja viemärijohdot. Jos kaupunki, kuten on otaksuttavissa, liitoksen
jälkeen laiminlöisi olojen kehittämisen Munkkiniemessä, on se mahdollisuus varsin
läheinen, että Stenius-yhtiö lakkaisi suorittamasta näitä suuria töitä ja mahdol-
lisesti tulisi vielä vaatimaan, että kaupungin pitäisi lunastaa sanotut laitteet,
mistä tietysti olisi seurauksena suuria kerta- ja vuosimenoja kaupunkikunnalle.

Siirryttäessä sitten käsittelemään pelättyä veropakoa, jonka estäminen,
sanottakoon se heti, ei voi sisältyä käsitteeseen tärkeä yleinen etu, kun ainoastaan
Helsingin kaupungille voidaan ajatella olevan siitä vahinkoa, tahdomme ensin
aivan yleisesti todeta sen ajatuksen hedelmättömyyden, että alueiden liittäminen
voisi estää verotusobjektien siirtymisen muuanne. Nykyiset nopeat kulkuyhteydet
muodostavat m. m. aivan riittävän vastakkaisen perusteen sanotulle käsitykselle.
On täysin aiheetonta pelätä Munkkiniemen suhteen sanotunlaista vaaraa koi-
tuvan pääkaupungille puheenaolevassa suhteessa ja osoittaa tämä käsitys sitä-

paiti yhdyskunnan olojen puutteellista tuntemusta. Munkkiniemeä ei ole suunniteltu miksikään varakkaampien henkilöiden asutusalueeksi. Ainoastaan Laajalahden rannalla on muutamia yhdenperheen huviloita. Muilta osin on yhdyskunta suunniteltu keskiluokkaa varten. Vuonna 1930 oli huoneistoista vain 20 % sellaisia, joiden huoneluku oli suurempi kuin 4. Tämän jälkeen ei käytännöllisesti katsoen ole huviloita lainkaan rakennettu vaan melkein yksinomaan suurempia, useamman huoneiston sisältäviä rakennuksia. Kokemuksen perusteella voimme kiistää väitteen, että varakkaampien henkilöiden lukumäärä osoittaisi yhdyskunnassa lisäystä. Päinvastoin käy kehitys toiseen suuntaan, jota osoittaa pienien huoneistojen lukumäärän lisääntyminen. Munkkiniemen asukkaat ovat suurimaksi osaksi palkannauttijoita, joiden asettumisella Munkkiniemeen ei millään järjellisellä syyllä ole mitään yhteyttä veropaon kanssa. On huomattava, että ne hyvin harvalukuiset liikemiehet, jotka asuvat Munkkiniemessä, harjoittavat elinkeinoaan pääkaupungissa ja siellä maksavat kunnallisveronsa, joten Munkkiniemen yhdyskunnalla ei ole heistä mitään hyötyä. Ei ole lainkaan ajateltavissa, että pelätty, mutta todellisuudessa olematon veropako muodostaisi sellaista tärkeää yleistä etua, joka vaatisi Munkkiniemen liittämistä Helsinkiin, eikä mietinnössä ole mainittuun suuntaan esitetty edes mitään viitteitä.

Edellä käsitellyt ja mietinnössä esitetyt pääperusteet, nim. laajennettujen alojen varaaminen kaupungin vastaiselle kehitykselle sekä veropoliittiset syyt, eivät, kuten on osoitettu, mitenkään voi olla sellaisia *tärkeitä yleisiä* etuja, että niiden perusteella liittäminen voisi tapahtua vastoin Munkkiniemen yhdyskunnan tahtoa.

Muut mietinnössä esitetyt liitosta puoltavat näkökohdat ovat luonteeltaan enemmän toissijaisia, minkä takia emme katso olevan syytä tässä yhteydessä niihin kajota, koska ainoastaan pakkoliitoksen edellytyksillä on kysymyksen kannalta ratkaiseva merkitys. Kunnallinen jako yhtävähän kuin hallinnollinen ja oikeudellinen jakokaan sellaisina kuin nämä on ajateltu liitoksen jälkeen eivät muodosta mitään estettä Munkkiniemen säilyttämiselle itsenäisenä yhdyskuntana. Länsisuunnassa tulisi yhdyskunta joka tapauksessa rajoittumaan alueisiin, joita ei ole ehdotettu liitettäväksi kaupunkiin, ja tässä kosketellut erikoiset jaoituskysymykset voidaan sekä käytännöllisesti että taloudellisesti ratkaista täysin tyydyttävästi siinäkin tapauksessa, että Munkkiniemi kunnallisessa suhteessa jää itsenäiseksi.

Myönnettävä on, että nykyisen Munkkiniemen pohjoisosa on varsin eristetty yhdyskunnan pääasiassa rakennetusta ja asutusta osasta. Tämä ei kuitenkaan käsityksemme mukaan voi olla mikään peruste koko yhdyskunnan liittämiseen pääkaupunkiin. Jos esikaupunkiolojen järjestelyssä osoittautuu tarpeelliseksi, on yhdyskunta halukas olemaan vastustamatta pohjoisosansa erottamista, koska tämä ei mitenkään vaikuta yhdyskunnan itsenäisen kehityksen mahdollisuuksiin.

Yhdyskunnalla ei ole mitään huomautettavaa sitä vastaan, että muutosjärjestelyssä Kuusisaari ja Lehtisaari sekä muihin kuntiin kuuluvat Tarvosaaren osat liitetään yhdyskuntaan. Samoin on yhdyskunta halukas myötävaikuttamaan muihin mahdollisesti tarpeellisiin rajajärjestelyihin kokonaan riippumatta siitä, liitetäänkö muut yhdyskuntaan rajoittuvat alueet kaupunkiin vai ei. — Se seikka, ettei Haagan kauppala voitu laajentaa, ei käsityksemme mukaan mitenkään voi vaikuttaa Munkkiniemen edellytyksiin jatkuvasti pysyä itsenäisenä yhdyskuntana, mikä varsin perusteeton ajatus esiintyy mietinnössä.

Kun mitään muita sellaisia epäkohtia, joista valtioneuvosto toimeksiannossaan on maininnut ja joita laki asettaa vaatimuksena pakkoliitoksen edellytyksiksi, ja koska mitään yleistä, vielä vähemmän painavaa, syytä ei myöskään sanottuun toimenpiteeseen ole, jotavastoin Munkkiniemen yhdyskunnan liittä-

minen Helsinkiin kaiken todennäköisyyden mukaan tulisi, kuten edellä on esitetty, merkitsemään täydellistä pysähtymistä yhdyskunnan nykyisessä luonnollisessa ja terveessä kehityksessä, on vaikeasti käsitettävissä, että valtioneuvosto päättämällä liitoksen toimeenpantavaksi tahtoisi vaikuttaa yhdyskunnan oloihin huonontavasti, varsinkin kun esikaupunkien epäkohtien poistaminen on ilmoitettu liittämisen tarkoituksena.

On selvitetty, että Munkkiniemi itsenäisenä yhdyskuntana voi hyvin hoitaa asioitaan tekemättä haittaa Helsingin kaupungille suoraan taloudellisesti tai estämällä sen kehitystä. Näyttäisi tämän takia epäoikeudenmukaiselta ja luonnottomalta ilman erittäin pakoittavia syitä estää yhdyskunnan itsenäisen ja terveen kehityksen.

Koska useinmainitusta mietinnöstä puuttuu selvitys niistä erilaisista menoista, joita esikaupunkien epäkohtien poistaminen aiheuttaisi ja jotka menot käsityksemme mukaan voivat ratkaisevalla tavalla vaikuttaa liitoskysymyksen ratkaisuun, emme ole tahtoneet ryhtyä mietinnössä esitettyjen yksityiskohtien lähempään käsittelyyn, vaan pidätämme Munkkiniemen yhdyskunnan puolesta oikeuden siinä tapauksessa, ettei selvitysmies puolestaan luopuisi liitosehdotuksestaan Munkkiniemen osalta, saada lähemmin vastata selvitysmiehen lopulliseen ehdotukseen.»

3. PROFESSORI ILMARI CASELIUKSEN YKSITYINEN LAUSUNTO.

Professori Ilmari Caselius ilmoittaa tammikuun 14 päivänä 1937 selvitysmiehelle antamassaan lausunnossa, ettei hän ole voinut hyväksyä niitä näkökohtia, joita Munkkiniemen yhdyskunnan virallisten elinten puolesta on kaupunkiin liittämistä vastaan esitetty ja että hänen tietämänsä mukaan monet muut ovat hänen kannallaan, vaikka heidän äänensä ei olekaan päässyt kuuluviin. Vaikka hän voisi saada selvitysmiehelle jätettävään kirjelmään melkoisesti allekirjoituksia, hän katsoo, ettei niistä olisi sanottavaa hyötyä, koska kirjelmässä esitetyt tosiasiat jo sellaisinaan puhuvat voimakkaasti kaupunkiin liittämisen puolesta.

Professori Caselius pyytää saada asiassa esittää seuraavat näkökohdat:

»*Ainoa todellinen peruste Helsinkiin liittämistä vastaan on suhteellisen halpa veroäyri*, joka on ottaen huomioon yhdyskunnan veroäyri noin 1: 50 alempi kuin kaupungissa. Kun Munkkiniemen yhdyskunta on laskenut, että Lauttasaaren köyhäinhuoltomenot, samoin kuin sen kansakoulumenotkin, suoritetaan tosiasiallisesti munkkiniemeläisten verotuksella, otaksutaan, että veroäyri Munkkiniemessä alenee huomattavasti, jos Lauttasaari liitetään Helsinkiin, mutta Munkkiniemestä tehdään itsenäinen kunta.

Tämä otaksuma on kuitenkin kestävä, sillä veroäyri on jatkuvasti nousut viimeisinä aikoina, lukuunottamatta vuotta 1936. Vuonna 1928 se oli 2: 50, 1929 2: 70, 1930 3: 70, 1931 4: —, 1932 5: 40, 1933 5: 70, 1934 5: 70, 1935 5: 95 ja 1936 5: 70. On odotettavissa, että kunnan menot kasvavat vastedes hyvin nopeasti. Mainittakoon tässä eräitä esimerkkejä. Läheisessä tulevaisuudessa on yhdyskuntaan rakennettava uusi kansakoulutalo, kunnalliskoti, hallintorakennus, joka on välttämätön, jos yhdyskunnasta tehdään itsenäinen kunta, silta Meilahdesta Munkkiniemen puolelle y.m. Edelleen on uhrattava suhteettoman paljon teihin, viemäriverkostoon, joka nyt on Stenius-yhtiön oma, mutta josta yhtiö haluaa päästä. Samoin täytynee yhdyskunnan joko lunastaa yhtiön vesijohtolaitos, jos halutaan saada vesijohtokysymys ratkaistuksi, tai ainakin liittyä osakkaaksi vesijohtolaitokseen. Tuottava sähkölaitos, jota kunta useimmissa paikoissa käyttää hyväkseen alentaakseen veroäyriä suuruutta, tuottaa nykyisin noin 1 milj. markkaa Stenius-yhtiölle.

Edellisessä kappaleessa on jätetty mainitsematta kasvavat köyhäinhoitomenot. On selvää, että kasvavassa yhdyskunnassa väkiluku ja veroäyrien lukumäärä lisääntyvät aluksi nopeammin kuin köyhäinhoitomenot. Tasapaino saavutetaan tässä kuitenkin heti, kun tulee taloudellinen lamakausi, jolloin kunnan väkiluvun lisääntyminen pysähtyy. Kun Munkkiniemessä rakennetaan huonosti ja etupäässä aivan pieniä huoneistoja vuokratasarmeihin, täytyy otaksua, että verrattain läheisessä tulevaisuudessa tämä huvilayhdyskunnaksi mainostettu alue on muuttunut työläiskaupungiksi. Laskelma, että köyhäinhoitomenot pysyivät suhteettoman alhaisina, perustuu siihen virheelliseen edellytykseen, että täällä asuisi tavallista varakkaampia henkilöitä. Kun yhdyskunnan valtuusto ei tarpeeksi reippaasti asetu vastustamaan niitä Stenius-yhtiön toimenpiteitä, joista seuraa vuokratasarmijärjestelmä ja köyhälistökorttelit, niin valtuusto laskee vikaan, kun se olettaa köyhäinhoitomenojen pysyvän suhteettoman pieninä ja veroäyrien alempana kuin Helsingissä.

Vaikka verotetut tulot asukasta kohti ovat koko Huopalahden kunnassa pienemmät kuin Helsingissä, täytyy olettaa, että näin ei ole vielä tähän asti ollut laita Munkkiniemessä. Mutta uusien pienasuntojen muodostaessa nyt jo enemmistön on oletettavissa, että lähitulevaisuudessa ne tulevat pienemmiksi kuin kaupungissa. Kun alueen pinta-ala on asukaslukuun nähden vielä toistaiseksi verrattain laaja ja Stenius-yhtiö myy (toisin kuin kaupunki) tontteja melkein mistä ostajat vain haluavat, johtuu tästä haja-asutuksesta monenlaisia lisämenoja.

Toistaiseksi on yhdyskunta tullut toimeen jokseenkin ilman virkamiehiä, sillä osittain ovat yhdyskunnan asukkaat hoidelleet tehtäviä luottamustoimina, osittain on asioiden hoito ollut Stenius-yhtiön virkamiehillä sivutehtävänä, vieläpä yhtiön konttorissa. Tällainen asiain tila ei tietysti ole kestävä. Asutuksen lisääntyessä ei voida vastaavasti lisätä luottamusmiesten tehtäviä, ja Stenius-yhtiön virkailijat ovat jo periaatteessa sopimattomia hoitamaan kunnan asioita, koska yhtiön ja kunnan edut joutuvat jatkuvasti keskenään ristiriitaan, jolloin tällaisesta järjestelystä kärsii kunta.

Vielä mainittakoon, että yhdyskunta ei omista maata, joten sen on kaikkiin tarkoituksiinsa saatava maa lahjaksi Stenius-yhtiöltä tai ostettava se, jos kunta haluaa poiketa jossakin kohden siitä, mitä yhtiö pitää suotavana. Niinpä ei yhtiö ole varannut puistoja, urheilukenttiä, toreja ja avonaisia paikkoja juuri nimeksikään, vaan sellaiset paikat kuin esim. Kalastajatorpan kalliot on varattu vuokratasarmeja varten. Vieläpä on yhtiö yrittänyt rakennuttaa näille kallioille pilvenpiirtäjiä, vaikka yritykset ovatkin rauenneet tähän asti pääasiassa puuttuvan pääoman takia.

Luulen edellä osoittaneeni jo joitakin vaikeuksia, mitkä tulisivat kohtaamaan uutta Munkkiniemen kuntaa. Luulo, että veroäyri alenisi nykyisestään, tulisi varsin pian osoittautumaan harhaluuloksi.

Aivan eri asia on, olisiko yleiseltä kannalta suotavaa perustaa keskelle Helsingin kaupunkia pieni itsenäinen kunta, missä veroäyri olisi poikkeuksellisen halpa ja joka keräisi varakkaita veropakoihoita. Mutta tähän ei Munkkiniemellä ole edes maantieteellisiä edellytyksiä, alue kun on kaupungin suoranaisena jatkona, eikä erityisen luonnonkauniskaan muuta kuin eräiltä kohdiltaan.

Osoitettuani Munkkiniemen yhdyskunnan todelliset syyt kaupunkiin liittämisestä vastaan harhakuvitelmiä, käyn seuraavassa yksityiskohtiin noudattaen maisteri Harvian erikoisselvitystä.

Maanomistusolot.

Kun yhdyskunnan alueen omistaa käytännöllisesti katsoen Aktiebolaget M. G. Stenius, eikä kunnalla itsellään ole mitään maaomaisuuksia, on kunta tässä kohden kokonaan yhtiön armoilla, mikä pienen kunnan kannalta on mahdoton

tilanne. Kunta ei voi saada muuten kuin Stenius-yhtiön kanssa hyvissä väleissä pysyen ja yhtiön hyväntahtoisuutta hyväkseen käyttäen maata puistoja, urheilu-kenttiä ja virkistyspaikkoja varten. Kun yhtiö ei näytä kernaasti luovuttavan maata tällaisiin tarkoituksiin, vaan noudattaa hyvin ymmärrettäviä, vaikkakin lyhytnäköisiä, kaupallisia periaatteita, eikä kunnalta liikene varoja, kärsii tästä yleinen viihtyisyys ja myöhemmin asutustiheyden lisääntyessä, terveydenhoito. Vielä paljon pienempää ymmärtämystä hygieenisiin näkökohtiin voidaan odottaa johtaja Heinrich Reinckeltä, jonka pyrkimyksenä on muodostaa omistamalleen alueelle taaja ryhmä korkeita kivirakennuksia, joita vain kapeat kujat erottaisivat toisistaan.

Rakennus- ja asunto-olot.

Viime aikoina on yhdyskunnan alueelle rakennettu erittäin paljon. Tällä hetkellä on rakenteilla noin 1,000 huonetta eli jokseenkin yhtä paljon kuin mitä ennestään on kaikkiaan, joten on odotettavissa asukasluvun lisääntyminen noin 100 %:lla. Edelleen on huomattava, että valmiissa taloissa on melkoisesti suuria huoneistoja, esim. 1 ja 2 perheen huviloissa, kun sen sijaan uusissa vuokrakasarmeissa on etupäässä 1, 2 ja 3 huoneen huoneistoja, joiden pinta-alat ovat useasti aivan luonnottoman pienet. Nämäkin huoneistot on monasti suunniteltu helposti jaettaviksi.

Huonoimmat asunto-olot ovat olleet Stenius-yhtiön työväestöllä.

Kunnan yleinen hallinto.

Vuoden 1936 vaaleissa valittiin Huopalahden kunnanvaltuustoon 9 suomenkielistä ja 6 ruotsinkielistä jäsentä. Munkkiniemen yhdyskunnan valtuustoon valittiin 8 suomenkielistä ja 5 ruotsinkielistä jäsentä. Täten saatiin ensimmäisen kerran suomenkielinen enemmistö.

Virkojen hoito ei ole tyydyttävä. Kunnankirjuri asuu kaupungissa, jossa hänellä on vakituinen toimi, eikä voi tehdä sanottavasti muuta kuin pitää pöytäkirjaa valtuuston ja kunnallislautakunnan kokouksissa sekä kirjoittaa eräitä kirjelmiä. Taksoitusasiat eivät kuulu hänelle. Kunnankamreeri ja kassanhoitaja ovat Stenius-yhtiön palveluksessa ja hoitavat kunnan asioita parhaasta päästä yhtiön konttorista, mistä on ollut seurauksena, ettei suuri yleisö osaa erottaa kunnan ja yhtiön asioita toisistaan. Kunnan maantieteellisen rikkinäisyyden takia on asiamies Lauttasaaressa. Näistä virkamiehistä täytyisi uuden Munkkiniemen kunnan pitää muut paitsi viimeksi mainitun. Sitä paitsi olisi virit keskitettävä harvempiin käsiin ja tehtävä ne päätoimiksi, josta kuitenkin johtuisi lisämenoja. Asutuksen laajentuessa olisi perustettava virkoja lisää.

Yhdyskunta on joutunut maksamaan rakennustarkastajalle ja rakennustarkastajan apulaiselle melkoisen kuukausipalkan. Siitä huolimatta on huonoimmalla kannalla rakennustarkastus, jonka leväperäisyyden takia kunnassa on maanomistajan suosiollisella myötävaikutuksella päässyt kukoistamaan epäterve rakennustoiminta. Tämä rakennustoiminta olisi välttämättä alistettava Helsingin kaupungin rakennustarkastuksen alaiseksi. Myöskin rakennusjärjestys olisi tehtävä yhdenmukaiseksi Helsingin kaupungissa voimassa olevien säännösten kanssa. Rakennusjärjestyksen puutteellisuuden ja varsinkin rakennustarkastajan »tulkinnan» johdosta voidaan Munkkiniemessä rakentaa huonompia ja huokeampia taloja kuin Helsingissä. Tästä lähemmin seuraavassa kappaleessa.

Rakennustoiminnan valvonta.

Rakennustoiminnan valvonta, joka on nykyisin yhdyskunnan tärkein kysymys, on myös sen suurin epäkohta. Rakennusjärjestystä rikotaan avoimesti ja omalaatuisen tulkinnan avulla sitä kierretään törkeästi. Esim. n. s. yhden ja

kahden (poikkeustapauksissa neljän) perheen kivitalot, jotka prof. Saarisen ehdotuksen mukaan on rakennettava kaksikerroksisiksi, on rakennusjärjestyksessä sallittu 3-kerroksisiksi. Käytännössä ne ovat muuttuneet 4-kerroksen vuokrakasarmeiksi liikehuoneistoineen. Kun yhdyskunnassa ei ole pidetty kiinni Helsingissä noudatetuista määräyksistä, on esim. Helsingissä hylätyistä tiilistä kohonnut Munkkiniemessä kivitaloja. Kun yhdyskunta ei ole vaatinut sellaisia ilmanvaihtolaitteita, ei niin leveitä käytäviä ja oviaukkoja, laiminlyönyt paloturvallisuutta, ehkä kestävyyttäkin, sekä sallinut vahvistettua korkeampia ja leveämpiä rakennuksia ja pienempiä pihvoja, ovat talot tulleet huomattavasti halvemmiksi kuin Helsingissä. Eräs rakennusmestari väitti erotuksen olevan 20 %. Kun rahoittajat ovat luulleet olevansa tekemisissä Helsingin laatuvaatimusten kanssa ja kun tonttienmyyjä, Stenius-yhtiö, on jättänyt tontin hinnan velaksi sekä postponoinut oman kiinnityksensä, ovat aivan varattomat ja kykenemättömät henkilöt, joiden joukossa on ollut suoranaisia huijareita, esiintyneet rakentajina. Onkin todennäköistä, että varsin monet kiinteistöt joutuvat pakko-huutokauppaan.

Näin ollen on se suhteellisen suopea kuva, joka mietinnössä annetaan Munkkiniemen rakennusoloista, viime aikoina huomattavasti rumentunut. Voidaan todeta, että nykyinen rakennustapa täällä antaa aihetta moniin ja vakaviin muistutuksiin ja että Munkkiniemen rakennusviranomaiset eivät kykene hoitamaan kysymystä tai eivät tahdo tehdä sitä.

Mitä asemakaavaan tulee, oli se aikoinaan varsin huomattava, jos kohta jo silloin olisi pitänyt varata enemmän maata julkisia rakennuksia, puistoja y.m. varten. Asemakaava on suunniteltu liiaksi sen varaan, että yksityiset varakkaat huvilanomistajat itse huolehtisivat pihojensa vihreydestä ja valaistussuhteista. Kun nyt on noussut pienille tonteille liian korkeita kivimuureja, on katujen ahtaus tullut esille.

Professori Saarinen ei aikoinaan osannut tietystikään kiinnittää huomiota autoliikenteeseen, jota v. 1910—1915 ei nimeksikään ollut. Nyt jo on kuitenkin osoittautunut, että suunnitellut kadut ovat, paitsi liian kapeat, melkoisen mutkikkaat.

Siitä huolimatta, että arkkitehti Saarisen asemakaavaehdotus on vanhentunut ja useissa kohdin kaipaisi pikaisia muutoksia, on yhtiö kiirehtinyt valmistuttamaan ja vahvistuttamaan asemakaavoja yhä uusille ja uusille kaupunginosille. Näin on lyöty kiinni epäonnistuneet asemakaavat suurille alueille. Kaikki arvostelu, olkoon se kuinka oikeutettua tahansa, vaimennetaan viittaamalla prof. Saarisen maailmanmaineeseen, mutta sivuutetaan se seikka, että prof. Saarinen ei koskaan ole ajatellut sellaisia rakennuskorkeuksia, eikä pinta-alaltaan niin kääpiömäisiä huoneistoja kuin nyt kohoavat.

Yhdyskunnan asemakaavat kaipaisivat perinpohjaista uudestisuunnittelua, jollaista ei saada aikaan, ellei aluetta liitetä Helsingin kaupunkiin.

Tieolot.

Vaikka katumaan on omistanut Stenius-yhtiö, ei yhtiötä enää voitane katsoa sen omistajaksi sikäli kuin tiet on luovutettu yhdyskunnan ja tontinomistajain hallintaan ja hoitoon. Näiden teiden hoito käynee yhdyskunnalle erittäin rasittavaksi, kun uusi rakennustoiminta tapahtuu joka puolella hajanaisesti ilman johdonmukaista suunnitelmaa.

Vielä vaikeammaksi käy viemäriverkoston hoitaminen. Sikäli kuin käsitan on viemärit rakennettu monin paikoin liian ahtaiksi, eikä jäteveden puhdistuksesta ole huolehdittu, vaan jätteet kulkeutuvat mereen liaten esim. Kalastajatorpan uimalaitoksen veden ja matalan Laajalahden rantoja. Esimerkkinä nykyisestä tilanteesta mainittakoon, että Munkkiniemen terveydenhoitolautakunta vaatii

likaveden puhdistuslaitteita Tilkan sotilassairaalan viemäriin, mutta ei voinut tehdä Stenius-yhtiölle samanlaista vaatimusta, vaikka saman lahden rannalle omalle puolelle ohjattiin viemärit noin 10—15 isosta kivitalosta. Yhtiö nimittäin kieltäytyi laitteita tekemästä ja tarjosi — suullisesti kylläkin — puhdistuslaitosta yhdyskunnan kustannettavaksi.

Vaikka kadut on luovutettu yhdyskunnalle, kantaa yhtiö vuokraa erinäisistä kioskeista, hedelmä- ja jäätelökauppiailta j. n. e. Vaikka maaherra on kieltänyt siltamaksujen kantamisen Meilahden sillan käyttämisestä, ottaa yhtiö tätä vapaa-matkoina autobussilinjan omistajalta, joka ei suorita vastaavaa korvausta sen paremmin yhdyskunnalle kuin Helsingin kaupunkikunnallekaan. Tämä vain osoitukseksi olosuhteista Munkkiniemessä.

Palotoimi.

Palomestarina toimii Stenius-yhtiön metsänvartija, jolla ei tietenkään ole tehtävään tarvittavaa pätevyyttä. Munkkiniemen palokunta ei kykene hoitamaan sammutustyötä suurissa tulipaloissa, joihin on kutsuttava apua Helsingistä. Palokunta on asetettava jonkun vuoden kuluttua vakinaiselle kannalle, mikä kysyy melkoisia varoja.

Osoituksena paloturvallisuuden laiminlyömisestä mainittakoon, että yhdyskunnan valtuusto antoi aikoinaan luvan bensiinivaraston pitämiseen Kalastajatorpan niemessä ehdolla, että Stenius-yhtiön halkovarasto poistetaan sieltä. Tämän jälkeen on puheenaolevaa halkovarastoa, joka on bensiinivarastosta noin 3—4 metrin päässä, huomattavasti lisätty. Toisena esimerkkinä mainittakoon, että rakennuksissa on liian harvoja portaita, esim. Laajalahdentie 16, ja liian ahtaita oviaukkoja.

Vesijohtolaitos.

Vesi on viime aikoina ollut väriltään milloin punertavaa, milloin ruskeata. Sen johdosta on herännyt yleinen tyytymättömyys sekä talonomistajien että yleisön kesken. Rautapitoinen vesi ruostuttaa ja turmelee sekä vesijohto- että keskuslämmityslaitteet. Pyykki on vietävä kaupunkiin »iso-äidin pesuun» ja »maalaispesuun». Vesijohtoverkko on vanha ja pian kokonaan uusittava, mutta yhdyskunta joutuu lunastamaan sen hyvin kalliisti, jos se ottaa veden jakamisen itselleen. Vedentulo on osoittautunut myös niukemmaksi kuin oli laskettu. Vaikka laitosta on laajennettu, ei se tyydytä kuin ehkä 4,000 asukkaan tarpeen.

Vesijohtolaitos on toistaiseksi kannattamaton. Laitosta on laajennettava, vesitorni rakennettava ja ennen kaikkea on puhdistuslaitos tehtävä.

Vesikysymystä harkitsemaan on asetettu komitea.

Terveysten- ja sairaanhoito.

Kunnalla ei ole omia sairaaloita, vaan sen sijaan ainoastaan 2 paikkaa Tammi-saaren piirimielisairaalassa ja 6 paikkaa Mjölbbollstadin keuhkotautiparantolassa. Suomenkielisissä sairaaloissa ei ole paikkoja. Kulkutautipotilaat on sijoitettu Helsingin kaupungin kulkutautisairaalaan, milloin siellä on ollut tilaa. Pari kertaa on kulkutauteja varten vuokrattu yksityinen huvila tilapäiseksi sairaalaksi.

Jos kunta jää erilliseksi, on vähitellen ruvettava rakentamaan sairaalaa tai varattava paikkoja muiden kuntain omistamissa sairaaloissa.

Köyhäinhoito.

Edellisestä selviää, että köyhäinhoitomenot ovat nopeassa kasvussa. Tästä johtuen on kunnan, jos se tahtoo säilyä itsenäisenä, rakennettava itselleen kunnalliskoti.

Kansakoulut.

Nykyinen Munkkiniemen kansakoulurakennus käy piakkoin ahtaaksi. Silloin on aluksi sieltä poistettava ruotsalainen koulu ja myöhemmin rakennettava suomalaiselle koululle uusi koulutalo, jolloin ruotsalainen koulu voi jälleen saada nykyisen koulurakennuksen.

Turun maantien varrella oleva koulutalo ei kelpaa tarkoitukseensa. On epäselvää, voidaanko koulutarkoituksiin lahjoitettu tontti myydä tai luovuttaa se muihin tarkoituksiin. Kenties se olisi säilytettävä ja myöhemmin rakennettava tontille uusi kansakoulu pohjoista osaa varten.

Sähkökysymys.

Stenius-yhtiön bruttotulot sähköstä ovat v. 1936 olleet lähes 1 ½ milj. markkaa ja nettotulot arviolta lähes 1 milj. mk. Yhtiön yhdyskunnan asukkailta perimät maksut ovat näin ollen kohtuuttoman korkeat. Kun yhtiö maksaa sähköstä keskimäärin n. 55 penniä kWh:lta ja ottaa yhdyskunnalta 150 penniä, vaikka johdot ovat yhdyskunnan omat ja yhdyskunta kärsii siten virtahäviöt, on tässä vielä huomattavampi epäkohta. Taloustariffi on kuluttajille epäedullinen. Näin olen olisi sähkön jakelu ensi tilassa otettava yhdyskunnalle. Jos alue liitetään kaupunkiin, ottanee kaupunki huolehtiakseen jakelusta.

Munkkiniemen pohjoisosassa ostaa yhdyskunta virran Haagan kauppala 3: 60 kWh:lta ja myy sitä kuluttajille hintaan 4: — kWh:lta. Kun johdot, jotka ovat yhdyskunnan, ovat melko pitkät ja kuluttajia vähän, ei yhdyskunta tällä kertaa pääse omilleen. Asutuksen lisääntyessä tämä 40 pennin välityspalkkio riittänee. Haagan kauppalan toimittaman virran hinta olisi saatava alenemaan.

Puhuttaessa sähkön liiallisista hinnoista Stenius-yhtiö viittaa Lauttasaareen, jossa Tallberg yhtiön tariffit ovat vielä kohtuuttomammat (tievalaistuksesta 3: 50 kWh:lta) ja kaupunkeihin, jotka harjoittavat välillistä verotusta pitämällä tariffit korkeina. On selvää, että nämä näkökohdat eivät oikeuta yhtiötä kohtuuttoman voiton ottamiseen.

Sähkökysymys on komiteassa pohdittavana.

Liitosehdotus.

Katson voivani suurin piirtein hyväksyä sen, mitä maisteri Harvia on tässä ehdotuksessaan lausunut. Erytyistä huomiota pyydän kiinnittää siihen, että asutuksen asemakaavallinen johtaminen ja katuolojen järjestäminen sekä rakennustoiminnan valvominen tyydyttävällä tavalla ei käy päinsä meillä Munkkiniemessä, jossa tulee epätasainen taistelu toiselta puolen luottamustoimissa olevien harrastelijoiden ja toiselta puolen yhtiön palkkaamien asiantuntijoiden sekä vakituisen henkilökunnan välillä. Yleinen etu joutuu tässä auttamattomasti syrjään yhtiön liikenäkökohtien voittaessa. Kun prof. Saarisen ehdotuksen mukaan Munkkiniemeen tulisi n. 80,000 hengen asutus ja nykyisiä yhtiön omaksumia suuntaviivoja noudattaen ehkä 180,000 hengen asutus (Kalastajatorpan mäelle yksin 3,000 henkeä), niin on selvää, että edessä on erinomaisen suuria vaikeuksia, ellei yhdistämistä toimiteta.

Kun liitosehdotuksessa lausutaan, ettei toistaiseksi ole ollut aihetta esittää painavampia muistutuksia Munkkiniemen rakentamista vastaan, niin tämä on saattanut pitää paikkansa v. 1934, ehkä vielä v. 1935, mutta ei enää v. 1936, eikä v. 1937. Epäkohdat ovat jo ilmeiset: laatuvaatimuksia on kilpailutarkoituksessa alennettu, jotta rakennustoiminta siirtyisi Helsingistä Munkkiniemeen. Tästä voisin esittää esimerkkejä vaikka miten paljon, mutta tarvitsisin yksityiskohtaisen lausunnon antamiseen sekä varoja että arkkitehdin apua. Munkkiniemen yhdyskunnan nykyinen valtuusto tietää nämä epäkohdat hyvin ja haluaisi poistaa

ne, mutta se ei kykene taistelemaan toisaalta Stenius-yhtiötä ja toisaalta nykyistä rakennustarkastajaa vastaan. Minun varma vakaumukseni on, että Munkkiniemen alue on etupäässä siitä syystä yhdistettävä Helsingin kaupunkiin.»

4. LAUTTASAAREN TAAJAVÄKISEN YHDYSKUNNAN VALTUUSTON LAUSUNTO.

Lauttasaaren taajaväkisen yhdyskunnan puolesta ilmoittaa yhdyskunnan valtuuston sihteeri, revisionineuvos Carl Fogelberg joulukuun 4 päivänä 1936 päivätyssä kirjelmässä lyhyesti »että Lauttasaaren taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto kokouksessaan joulukuun 2 päivänä on päättänyt (selvitysmiehelle) ilmoittaa, ettei Lauttasaaren yhdyskunnalla ole mitään huomauttamista sitä vastaan, että yhdyskunta liitetään Helsingin kaupunkiin».

5. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 päiväämässä lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kesäkuun 21 päivänä on yhtynyt, huomautetaan yleisenä näkökohtana, että kaupungin kannalta on tärkeintä saada kaupunkiin yhdistetyksi ne alueet, joilla kaupunki omistaa huomattavia maa-alueita. Senjälkeen kuin kaupunki on ostanut A. B. Stenius-yhtiön maat M u n k k i n i e m e s s ä kuuluu myös Huopalahden liitosalue näihin alueisiin. Kaupunginhallituksen käsityksen mukaan ne alueet, joissa kaupungin maanomistus ylittää 50 %, ovat kaupungin vastaiselle kehitykselle ja tonttipolitiikan hoidolle siksi tärkeitä, että ne olisi pyrittävä liittämään kaupunkiin. L a u t t a s a a r e l l a on tosin yksityisten hallussa olevien alueiden prosenttimäärä kokonaista 80,5. Saaren jättäminen kaupunkialueeseen yhdistämättä olisi kuitenkin vähemmän toivottavaa, koska saari nykyisin on kiinteässä liikenneyhteydessä kaupunkiin ja liittyy asutukseltaan puhtaasti kaupunkiasutukseen, jonka lisäksi yhdyskunnan vesijohtoverkosto on liitetty kaupungin vesijohtoon. Kaupungin kannalta on lisäksi varsin tärkeitä, että alueen asemakaavoitus ja rakennustoiminta tulisi kaupungin viranomaisten hoidettavaksi.

Kaupunginvaltuusto puoltaa koko Huopalahden liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

2. HAAGAN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö N:o 3.)

1. HAAGAN KAUPPALANVALTUUSTON LAUSUNTO.

Haagan kauppalan valtuuston maaliskuun 3 päivänä 1937 päivätyssä kirjelmässä selvitysmiehelle, johon kirjelmään kauppalan hallitus saman kuun 5 päivänä on yhtynyt, esitetään seuraavaa:

»Haagan kauppalan taloudellista asemaa koskevan arvostelun johdosta on todettava, että kauppalan oloissa varsin suuri vuoden 1924 dollariobligatiolaina järkytti kauppalan varojen ja velkojen tasapainoa, etenkin kun lainan kuoletukseen 10 vuoden aikana suoritettavat varat oli lopuksi käytettävä lainasta aiheutuneen kurssitappion peittämiseen. Dollarikurssin noususta aiheutunut lainan vuotuismaksujen huomattava kohoaminen tuotti kauppalalle myös suuria rahallisia vaikeuksia pulavuosina, jolloin kauppalan menot muutenkin tuntuvasti lisääntyivät. Kauppalan talous on kuitenkin jo nyt palautumassa säännölliselle kannalle ja on kauppalalla järkevän verotus- ja lainapolitiikan avulla mahdollisuus kerätä varoja tulevien taloudellisesti kireämpien aikojen varalta. Kauppalanvaltuusto onkin puolestaan vakuutettu siitä, että Haagan kauppala vastaisuudessaakin kykenee itsenäisenä kuntana täysin tyydyttävästi hoitamaan ne tehtävät, jotka kauppalamuotoiselle kunnalle kuuluvat.

Työttömyyshuollossa, johon on viitattu mietinnön N:o 3 sivulla 26, lienee kauppalan osalta aina, milloin kunnista riippumattomista syistä esiintyy tavalista laajempaa työttömyyttä, saatava valtion avustusta, olipa kauppala omana kuntana tai kuului osana toiseen kuntaan. Kun samassa mietinnön kohdassa edelleen on viitattu asutuksen tehokkaasta järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin, on sen johdosta ensinnäkin syytä mainita, että kauppalan liitosta ei katsota niinsanotuksi kolonisoriseksi liitokseksi, johon ryhdyttäisiin lisätilan hankkimiseksi Helsingin kaupungin väestölle (mietintö N:o 1 s. 269 ja 284). Kaupungin taholta ei liene odotettavissakaan mitään nopeita kauppalan asutuksen järjestelytoimenpiteitä, sillä suurimman osan kauppalan alueesta omistaa yksityinen maanomistaja eikä Helsingin kaupunki, joka ymmärrettävästi pyrkii ohjaamaan vastaisen asutuksen kaupungin omistamille laajoille alueille. Kun lisäksi ilmeisesti on tarkoituksena siirtää sellaisista toimenpiteistä kaupungille aiheutuvat kustannukset varsin huomattavalta osalta yksityisten maanomistajain s. o. paikallisen asujamiston suoritettaviksi (kts. mietintö N:o 1 m.m. s. 341), näyttää olevan syytä epäillä, tulisiko liitos sanottavassakaan määrässä siirtämään niitä menoja, jotka johtuvat kauppalan katuverkoston kehittämisestä entistä kaupunkimaisemmaksi, muiden kuin kauppalan asukkaiden kannettaviksi, ja siten tässä kohden tasoittamaan heidän kunnallista rasitustaan.

Jos Helsingin esikaupunkiliitos toteutetaan ehdotetussa laajuudessa, tulisi Haagan kauppala jäämään kaupungin alueen sisäpuolelle, jolloin jo maantieteelliset syyt näyttäisivät vaativan kauppalan yhdistämistä kaupunkiin. Kauppalanvaltuusto ei puolestaan tahdokaan periaatteessa vastustaa ehdotusta kauppalan

liittämisestä Helsingin kaupunkiin, mikäli liitosta toimeenpantaessa saadaan eräitä takeita siitä, että kauppalan asukkaat, jotka Helsingin kaupunkikunnan jäseniksi tultuaan kadottavat käytännöllisesti katsoen mahdollisuutensa määrätä heidän olojaan koskevista kunnallisista toimenpiteistä ja suorittamiensa vero-
tulojen käytöstä, eivät joudu kohtuuttomien rasiusten alaisiksi ja menettämään eräitä tähän asti nauttimiaan etuja. Kun hallinnollisessa käytännössä nyt tulisi ensimmäisen kerran maassamme esiintymään kunnallisen jaoituksen muutos, joka sisältää kokonaisen kunnan lakkauttamisen ja yhdistämisen toiseen kuntaan, lienee syytä yleisemmältäkkin kannalta kiinnittää erityistä huomiota sellaisten takeiden tarpeellisuuteen vastaavissa tapauksissa.

Kunnallisten virastojen ja laitosten vastaista järjestelyä silmälläpitäen on kauppalan asetettava ne, tuskin enempiä perusteluja tarvitsevat vaatimukset, että kauppalan alueella edelleenkin on huoltolautakunnan työnvälitys- ja avustuskanslia ja että kauppalaan jäävät edelleenkin asumaan kunnan palveluksessa oleva lääkäri ja sairaanhoitajat. Tämä lienee parhaiten järjestettävissä siten, että kauppalanlääkäriin ja kiertävän sairaanhoitajattaren toimet muutetaan vastaaviksi kaupungin toimiksi.

Mikäli on kysymys kauppalan paikallisten järjestyssääntöjen kumoamisesta tai muuttamisesta, on niinsanotun katurasiituksen suunniteltuun järjestelyyn kiinnitettävä erittäin suurta huomiota. Ehdotuksessa ei tosin esitetä kauppalan rakennusjärjestystä suorastaan kumottavaksi, mutta käy siitä (mietintö N:o 1 s. 330 ja 341) täysin selvästi ilmi, että liitoksen tapahduttua on odotettavissa katujen kunnossa- ja puhtaanapidon »kiireellisessä järjestyksessä» toimitettava siirtäminen m. m. kauppalan alueella kunnalta yksityisille maan- ja tontinomistajille. Kun kadun kunnossapitoon kuuluu kallishintainen kadun uudelleenpäälyttäminen, josta paikkakunnan asukkaiden edustajiston asemasta tulisi päättämään Helsingin kaupunginvaltuusto, merkitsisi sanottu kunnossapitovelvollisuuden uusi järjestäminen ensinnäkin sitä, että tonttien omistajat saattaisivat kauppalassa liitoksen jälkeen arvaamattaan joutua suorittamaan katurakennustöitä, jotka tulisivat heille taloudellisesti ylivoimaisiksi. Lisäksi lisäksi jatkuvasti toimitettava kunnossa- ja puhtaanapito, johon tässä yhteydessä on luettava poliisijärjestyksen alaan kuuluvat lumityöt, heidän vakainaisia kiinteistömenojaan sitä enemmän, mitä vilkkaammin käytettyjen liikenneväylien varrella kiinteistöt ovat. Lisääntynyt katurasitus olisi tontinomistajien tietenkin koetettava vuokria korottamalla siirtää vuokralaistensa kannettavaksi, milloin se on mahdollista, tai muuten otettava omaksi vahingokseen. Kun kauppalassa olevien kiinteistöjen omistusoikeus- ja vuokraolot ovat syntyneet ja kiinteistöjä rakennettukin edellyttäen, että kauppalalla pitää katurasituksesta huolta, ei sanotun rasiituksen äkillinen siirtäminen kunnalta yksityisille ole kauppalanvaltuuston käsityksen mukaan mahdollinen ilman, että siten tuntuvasti loukataan yksityisten oikeudellista asemaa. Näinollen katsoo kauppalanvaltuusto välttämättömäksi, että asianomaisille varataan riittävän pitkä siirtymiskausi, jonka kuluessa he saattavat järjestää olosuhteensa tulevaa katurasitusta silmälläpitäen, ja on kauppalanvaltuuston mielestä 20 vuoden aika tässä kohden kohtuullinen.

Kauppalan ollessa itsenäisenä kuntana on sen asukkailla ollut kunnallisten hallintoelinten kautta mahdollisuus vaikuttaa paikkakunnan liikenneyhteyksien järjestelyyn. Niinpä onkin ollut havaittavissa, että eri liikenneyhteyksien välillä vallitseva vapaa kilpailu on osaltaan pitänyt liikennemaksuja kohtuullisen alhaisella tasolla. Sanotut maksut muodostavat varsin useassa tapauksessa huomioon-
otettavan tekijän kauppalan väestön yksityistaloudessa. Voidaan laskea, että maksujen ei tarvitsisi kohota paljonkaan korkeammiksi nykyisiä, ennenkuin kauppalan vähätuloisemman väestön liikennemenot nousisivat ainakin samalla määrällä, millä laajennetun Helsingin kunnallisverotus tulisi heidän osaltaan

olemaan kauppalan todennäköistä verotusta halvempi, ja tämä väestö siten menettäisi sen edun, mikä liitoksessa on verorasitusta tasoittamalla tarkoitettu nimenomaan Haagan asukkaille annettavaksi (kts. mietintö N:o 1 s. 284). Tämän johdosta onkin perusteltuna toivomuksena esitettävä, että kauppalan väestöä ei liitoksen tapahduttua, jolloin m. m. liikenneluvan myöntäminen omnibusauto-liikennettä varten tulee siirtymään Helsingin kaupungin maistraatille, saateta yksityisten liikennöitsijäin toimintavapautta supistamalla huonompaan asemaan kuin aikaisemmin ja että kauppala-alueen asukkaille, jotka joutuvat käyttämään Helsingin kaupunkikunnan omia tai sen määräämisvallan alaisia liikennelaitoksia, kunnan jäsenenä annetaan samanlaiset oikeudet kuin nykyisen kaupunkialueen väestölle.

Viimeksiesitetty toivomus on ulotettava koskemaan myös muiden kaupungin kunnallisten laitosten käyttämiseen kohdistuvia ehtoja. Kauppalan asukkaiden menettäessä mahdollisuutensa määrätä kauppalan omistaman sähkölaitoksen virranmyyntihinnoista on heillä oikeus toivoa, että kauppala-alueella liitoksen voimaantultua tapahtuva virranjakelu toimitetaan kaupungin sähkölaitoksen yleisillä ehdoilla. Kauppalan vesijohtolaitoksen vastaista käyttöä silmälläpitäen on taas esitettävä se toivomus, että kauppalan suuria kustannuksia vaatinut vesijohtoverkko yhdistetään kaupungin verkostoon. M. m. tässä tarkoituksessa pidentää kauppala parhaillaan vesijohtoaan kaupungin ja kauppalan väliselle rajalle kohtaan, missä johto on lähimpänä kaupungin hiljattain kauppalaan päin laajennettua vesijohtoverkkoa. Kysymyksessäoleva yhdistäminen, jonka valmistamiseksi kauppala puolestaan on kuluvana ja viime vuonna uhrannut sen oloissa varsin huomattavia varoja, olisi niinollen toimitettava liitoksen tapahduttua, ellei sitä ole jo aikaisemmin aikaansaatu.

Ehdotetun alueliitoksen vastaisia vaikutuksia arvosteltaessa on edelleen kosketettava kauppalan asemakaavaoloja. Tunnetussa professori Eliel Saarisen asemakaavasunnitelmassa on Haagan kauppalan alue osoitettu asuntotarkoituksia varten ja suurelta osalta avointa rakennustapaa käyttäväksi huvilakaupungiksi. Sanottua suunnitelmaa on noudatettu kauppala koskevissa tähänastisissa asemakaavoitustöissä ja myös käytännöllisessä rakennustoiminnassa, jonka tuloksista on mainittava, että kauppalassa ei vielä ole yhtään suljettua rakennustapaa noudattaen rakennettua korttelia. Kun näin ollen ovat olemassa kaikki mahdollisuudet säilyttää kauppala luonteenomaisena huvilayhdyskuntana, on tässäkin yhteydessä esitettävä se toivomus, että Helsingin kaupunki liitoksen tapahduttua ryhtyisi sellaisiin asemakaavoitustoimenpiteisiin, jotka sekä rakennustapaan että rakennusten käyttötarkoituksiin nähden edelleen kehittäisivät kauppala-alueen luonnetta puutarha- ja huvilakaupunkina.

Käsiteltäessä lopuksi kauppalan viran- ja toimenhaltijain oikeudellista asemaa liitoksen tapahtuessa haluaa kauppalanvaltuusto kiinnittää huomiota siihen, että niitä oikeuksia, joita silloin virassa olevalla kauppalanjohtajalla virkansa perusteella on, ei voitane ilman muuta kumota. Vaikka nimenomaan tähän tapaukseen kohdistuvaa lainsäädännöstä ei ole annettu, voitaneen yleisistä oikeus- ja kohtuusperiaatteista tehdä se johtopäätös, että hänelle olisi viran lakkauttamisesta suoritettava kohtuullinen korvaus, jollaiseksi yhden vuoden palkka on ajateltavissa.

Edellä olevan perusteella ehdottaa kauppalanvaltuusto, että kauppalan liittämistä koskevaan Valtioneuvoston päätökseen otettaisiin vielä seuraavat määräykset:

Haagan kauppalan alueella pysytetään kauppalan järjestyssäännöt, mikäli on kysymys katujen kunnossa- ja puhtaanapidosta sekä lumen poistamisesta kaduilta, voimassa 20 vuoden ajan luettuna jaoitusmuutoksen voimaantulopäivästä.

Haagan kauppalan toimista muutetaan vastaaviksi Helsingin kaupungin viroiksi ja toimiksi: kauppalanlääkärin toimi kaupungin aluelääkärin viraksi ja kauppalan kiertävän sairaanhoitajattaren toimi kunnan sairaanhoitajattaren toimeksi.

Jaotusmuutoksen voimaantullessa virassaolevalle Haagan kauppalanjohtajalle suoritetaan korvauksena viran lakkaamisesta yhden vuoden palkka.»

2. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Viitaten omasta puolestaan samoihin näkökohtiin, mitkä esitetään Munkkiniemen kaupunkiin liittämisen puolesta, puoltaa Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939 antamassaan lausunnossa koko Haagan kauppalan liittämistä kaupunkiin.

3. OULUNKYLÄN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 4.)

1. OULUNKYLÄN KUNNANVALTUUSTON LAUSUNTO.

Oulunkylän maalaiskunnan valtuusto on lokakuun 29 päivänä 1936 päivätyssä kirjelmässä selvitysmiehen pyytämänä lausuntona esittänyt seuraavaa: »Mitä ensinnäkin tulee Oulunkylän liitosalueesta laadittuun erikoisselvitykseen, valtuusto on havainnut sen asiallisesti oikeaksi. Kuitenkin olisi siinä ehkä pitänyt mainita, että Oulunkylän kunta on liittynyt 12 sairaspaiikkaosuudella siihen Uudenmaan läänin kuntain yhtymään (= Distriktssinnessjukhuset i Ekenäs kommunalförbund), joka omistaa Tammisaaren piirimielisairaalan, ja että kunta vielä on 1 osuudella osakkaana Uudenmaan läänin kuntain Hyvinkäällä sijaitsevassa työlaitoksessa.

Mitä sitten tulee itse liitosasiaan, on sitä paikkakunnalla pohdittu jo siitä asti, kun Oulunkylä taajaväkisenä huvilayhdyskuntana kuului Helsingin maalaiskuntaan, ja kannattanee liittymistä ensin osa kunnan asukkaista. Varmana voitaneen pitää, että kunnallisveroäyrien suuruus tulisi jonkun verran kohoamaan liittymisen kautta, mutta ottaen huomioon, kuten liitosmietinnössäkkin mainitaan, että Oulunkylässä lähivuosina on ryhdyttävä viemäreiden ja vesijohtoverkoston rakennustöihin ja ne suuret menot, jotka näistä töistä aiheutuvat, kunnanvaltuustokaan ei katso syytä olevan vastustaa Oulunkylän liittämistä kaupunkiin.

Lisäksi on mainittava, että Oulunkylän kunta näin pääkaupungin liepeillä sijaitsevana kuntana joutuu varsinkin pula-aikana vastaanottamaan asukkaikseen etupäässä pääkaupungista siirtyvää vähävaraista väkeä, joka kotipaikakoikeuden täällä saavutettuaan on suuresti kunnan avun tarpeessa. Näin kuntamme köyhäinhoito- ja työttömyysmenot vuosikausia ovat pysytelleet suhteetoman korkeina. Valtuuston käsitys onkin, että olisi kohtuullista, että Helsingin kaupunki itse joutuisi pitämään huolta sieltä kuntaamme siirtyneistä vähävaraisista. Tämä käy kuitenkin mahdolliseksi ainoastaan siten, että kuntamme liitetään Helsingin kaupunkiin.

Myöskään se ainainen epävarmuuden tila Helsinkiin liittymiseen nähden, joka tähän asti on vallinnut, ei ole voinut olla vaikuttamatta haitallisesti kunnan taloudenhoitoon. Monia asioita kunnassamme olisi voinut järjestellä toisin, jos olisi ollut varmuus siitä, että kuntamme tulisi olemaan vielä kauan itsenäisenä.

Kaikkeen edelläolevaan viitaten kunnanvaltuusto ehdottaa, että Oulunkylän kunta kunnallisessa, hallinnollisessa, oikeudellisessa ja kameraalisessa suhteessa liitetään Helsingin kaupunkiin ja että asian jouduttamiseksi Oulunkylän liittämisiä käsiteltäisiin kiireellisenä ja erikseen muita kuntia koskevista liittämiskysymyksistä.»

2. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Erikoisesti sillä perusteella, että Helsingin kaupunki omistaa Oulunkylän alueella olevasta maasta yli 50 % eli 70,2 %, Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 27 päivänä 1939 antamassaan lausunnossa puoltaa koko kunnan liittämistä kaupunkiin.

4. KULOSAAREN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 5.)

Selvitysmiehen pyydettyä elokuun 1 päivänä 1936 Kulosaaren maalaiskunnan valtuuston lausuntoa ehdotuksesta Kulosaaren maalaiskunnan liittämistä kaupunkiin on kunnanvaltuusto marraskuun 19 päivänä 1936 antanut lausuntonsa. Ennen tämän antamista pyysi kunnanvaltuusto liitoskysymyksen oikeudellisesta ja periaatteellisesta puolesta lausunnon presidentti K. J. Ståhlbergiltä. Presidentti Ståhlberg, joka on Kulosaaren maalaiskunnan jäsen, antoi kunnan valtuustolle lausuntonsa lokakuun 14 päivänä 1936. Kun kunnanvaltuuston lausunnossa viitataan tähän lausuntoon ja se myös kokonaan nojautuu tähän lausuntoon, esitetään viimeksimainittu lausunto tässä ensimmäiseksi.

1. PRESIDENTTI K. J. STÅHLBERGIN LAUSUNTO.

»Kun on pyydetty lausuntoani siitä ehdotuksesta, jonka valtioneuvoston määräämä selvitysmies, johtaja Yrjö Harvia on tehnyt Kulosaaren kunnan liittämistä Helsingin kaupunkiin, olen käsittänyt tehtäväkseni asian valaisemisen oikeudelliselta ja periaatteelliselta kannalta ryhtymättä siihen vaikuttaviin käytännöllisiin yksityisyyksiin, jotka kunnan viranomaiset voivat asiantunteuksensa nojalla selvittää.

Se laaja 16 eri mietintöä käsittävä ehdotus Helsingin esikaupunkiliitoksesta, josta Kulosaaren kuntaa koskeva osa on esitetty päämietinnössä (mietintö N:o 1) sekä erikoisselvityksessä Kulosaaren liitosalueesta (mietintö N:o 5), tässä lausunnossa merkityt I ja V, sisältää erittäin perinpohjaisen ja valaisevan selonteon asiasta. Ennen siihen ryhtymistä on minun kuitenkin tarpeellista kosketella sitä yleistä oikeudellista perustusta, jolta asiaa on arvesteltava.

I.

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta, siis myöskin toisen kunnan tahi kunnan osan kaupunkiin liittämistä, päättää hallitusmuodon 50 §:n mukaan valtioneuvosto. Mainittu asia on tarkemmin järjestetty 19 p:nä toukok. 1925 annetulla lailla kunnallisen jaoituksen muuttamisesta. Tässä laissa säädetään myöskin ne edellytykset, joilla muutos kunnalliseen jaoitukseen voidaan määrätä tehtäväksi. Siihen nähden erotetaan kaksi eri tapausta.

Jos kunta, jota jaoituksen muutos koskee, ei sitä vastusta, riittävät lain 2 §:ssä mainitut edellytykset. Muutos on silloin mahdollinen,

jos siten edistetään tai helpoitetaan kunnallisten tehtävien täyttämistä;

jos kunta tarvitsee lisää aluetta asuntoja, teollisuutta, liikenne- tai muita sen kaltaisia tarkoituksia varten tai turvatakseen luonnollisen ja säännöllisen laajenemisensa;

jos muutos on omiaan huojentamaan tai tasoittamaan kunnallisia rasituksia tai muuten edistämään yhteiskunnallista tai taloudellista kehitystä; taikka

jos muutoksen havaitaan muulla tavoin tuottavan etua.

Niinikään voidaan sellainen muutos panna toimeen,

jos voimassa oleva jaotus aiheuttaa epätyytyttäviä esikaupunkioloja, ehkäisee kunnallista kehitystä, epäsäännöllisyydellään vaikeuttaa kunnallishallintoa taikka muuten havaitaan sopimattomaksi.

Jos sitävastoin kunta, jota jaoituksen muutos koskee, vastustaa sitä, eivät mainitut syyt vielä riitä muutosta varten, vaan tämä voidaan lain 3 §:n mukaan panna toimeen »ainoastaan, milloin muutos havaitaan tarpeelliseksi huomattavan epäkohdan ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi taikka milloin tärkeä yleinen etu sitä muutoin vaatii».

Mainitusta 3 §:n säännöksestä, joka koskee pakkoliitosta tai muuta vastoin kunnan tahtoa toimeenpantavaa alueenmuutosta, on huomattava, että se oli tällaisena jo hallituksen esityksessä (1924 N:o 62), mutta esityksen perustuksena olleen lainvalmistelukunnan ehdotuksen (1920 N:o 3) mukaan olisi 3 §:ssä säädettyt ankarammat edellytykset vaadittu ainoastaan, jos kunnan vastustamisen lisäksi »muutos tuottaisi kunnalle tai sen osalle huomattavaa haittaa». Kun nämä sanat laista jätettiin pois, niin kunta voi yksistään muutosta vastustamalla tehdä sen riippuvaksi 3 §:ssä mainituista edellytyksistä, vaikka siitä ei olisikaan haittaa vastustavalle kunnalle tai sen osalle. Eikä tällaisessa tapauksessa lain mukaan siis voida, niinkuin lainvalmistelukunnan ehdotuksen mukaan olisi voitu, saada jaoituksen muutos kunnan vastustuksesta huolimatta jo 2 §:ssä mainituilla syillä (siv. 61).

Toiseksi erosi lainvalmistelukunnan ehdotus sitten säädetystä laista myös sikäli, että kun edellisen mukaan pakollisen alueenmuutoksen ehtona olisi ollut, että tärkeä yleinen etu muutosta vaatii ja se havaitaan tarpeelliseksi epäkohdan ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi, niin laissa vaaditaan viimeainittu syy *taikka* että tärkeä yleinen etu muutosta muutoin vaatii, siis vaihtoehtoisesti jompikumpi näistä ehdoista eikä molempia.

Lainvalmistelukunnan ehdotuksen perusteluista (siv. 60) näkyy, että epäkohdalla puheena olevassa säännöksessä tarkoitetaan etupäässä niitä yleisiä jaotusmuutosten syitä, jotka mainitaan 2 §:n, sanoilla »Niinikään voidaan» alkavassa, jälkimmäisessä osassa, sekä että sanat »tärkeä yleinen etu» sisältävät, että kunnan toimivusten ja tahdon on mukaannuttava, »milloin tärkeämpi valtioletu vaatii jaotusmuutoksen toimeenpanemista».

Mainittu merkitys voidaan puheena olevilla sanoilla katsoa edelleen olevan laissakin, koska siihen ei ole voinut vaikuttaa se muutos, että edellytykset on säädetty vaihtoehtoisiksi. Niinollen pakkoliitokseen ei vielä oikeuta se, että tällä olisi saavutettavissa 2 §:n edellisessä osassa lueteltua etua tai hyötyä molemmille tai jommallekummalle niistä kunnista, joita muutos koskee. Pakkoliitosta varten vaaditaan joko, että sitä vastoin kunnan tahtoakin vaatii tärkeämpi valtioletu taikka että on olemassa etupäässä 2 §:n toisessa osassa mainittu epäkohta, että se epäkohta on huomattava, ja että pakkoliitos on tarpeellinen sen ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Pakkoliitoksen edellytykseksi säädetystä liitoksen tarpeellisuudesta sanotaan lainvalmistelukunnan perusteluissa (siv. 60):

Sanoilla »havaitaan tarpeelliseksi» tarkoitetaan, ettei jaotusmuutosta ole tällaisessa tapauksessa toimeenpantava, jos muita keinoja on käytettävissä vallitsevan epäkohdan poistamiseksi. Kuntain itsenäisyyttä ei nimittäin ole näin vakavalla toimenpiteellä loukattava, jos parannus voidaan aikaan saada muulla sopivammalla tavalla, mikä kulloinkin on saatettava tarkon harkinnan alaiseksi. Sellaisina keinoina mainittakoon paikallisen itsehallinnon kehittämisen, esim. kauppalan muodostamisella tai taajaväkisen yhdyskunnan perustamisella, kuntainvälisen yhteistyön järjestäminen erinäisten hallintotehtävien täyttämiseksi, hallintopoliittiset toimenpiteet maalaiskunnan auttamiseksi täyttämään laiminlyödyt velvollisuutensa j. n. e.

Samaten kuin Suomessa on monessa muussakin maassa kunnallisen jaoituksen muutokselle säädetty vaikeuttavia ehtoja tai menettelytapoja sen tapauksen varalta, että kunta vastustaa muutosta. Eräiden maiden lainsäädännössä on sellainen merkitys vielä säädetty myös sille, että muutos tarkoittaa kokonaisliitosta, kokonaisen kunnan toiseen kuntaan liittämistä, eikä ainoastaan kunnan osan siihen siirtämistä. Niinpä saattaa kokonaisliitos yleensä taikka ainakin vastoin kunnan tahtoa olla mahdollinen vain erikoisaloilla vaikka osittainen liitos on sallittu hallintotoimin, taikka ainoastaan ylemmän viranomaisen päätöksellä kuin osittainen. Esim. Tanskassa y. m. vaaditaan kokonaisliitokseen aina lainsäädäntötoimi. Mutta sielläkin, missä erikoissäännöstä ei ole, vaaditaan käytännössä yleisesti kokonaisliitoksen, samaten kuin pakkoliitoksenkin, aikaansaamiseen pakottavampia syitä kuin osittaiseen ja vapaaehtoiseen. Esim. Ruotsissa ei ollut, ennenkuin siellä 1919 säädettiin laki kunnallisen jaoituksen muuttamisesta, suostuttu mihinkään kokonaisliitokseen vastoin kunnan tahtoa, vaikka oli päätetty koko joukko osittaisia liitoksia kunnan vastustuksesta huolimatta ja kokonaisliitoksia kunnan suostumuksella. (Yngve Larsson, Inkorporeringsproblemet I 358 ss., 412 ss.; Lainvalmistelukunnan ehdotus lainsäädännöksi kunnallisen jaoituksen muuttamisesta, 1920 N:o 3, siv. 41 ss.).

Vaikka Suomessa ei olekaan nimenomaista erikoissäännöstä kokonaisliitoksesta, vaan, samaten kuin Ruotsissakin, ainoastaan kunnallisen jaoituksen muutoksesta vastoin kunnan tahtoa, niin meilläkään ei voida olla kokonaisliitoksen erikoista merkitystä huomioon ottamatta, kun ratkaistaan, onko liitos toimeenpantava vai ei. Kuten muuallakin pitää kokonaisliitokseen olla verrattomasti enemmän syytä kuin osittaiseen. Kokonaisliitosta varten on vaadittava, että sillä torjuttavat epäkohdat ovat oleellisesti suuremmat ja sitä vaativa yleinen etu paljon tärkeämpi, kuin ne, joiden nojalla voidaan osittaiseen liitokseen ryhtyä.

Mainittu ero johtuu asian luonnosta. Osittainen alueen siirtäminen kunnasta toiseen jättää molemmat kunnat edelleenkin olemaan ja jatkamaan omaa elämänsä oikeuksien ja velvollisuuksien kannattajina. Kokonaisliitos sitävastoin kokonaan lopettaa sen kunnan, joka liitetään toiseen, lakkauttaa olemassa olevan julkisoikeudellisen yhdyskunnan, sen itsehallinnon, oman talouden ja muun itsenäisen kunnallistoiminnan.

Jos kokonaisliitos on samalla pakkoliitos, jos kunta sitä vastustaa, tulevat sen lisäksi, mitä kokonaisliitosta varten vaaditaan, vielä varteenotettaviksi pakkoliitokselle asetettavat, lainsäädännössäkin meillä järjestetyt vaatimukset.

II.

Selvitysmiehen erikoisselvityksessä (V 25—27) on yhteen koottuina ne syyt, joilla ehdotetaan Kulosaaren kunta Helsingin kaupunkiin liitettäväksi.

1. Kulosaaren maantieteellisen aseman väitetään tekevän mainitun liitoksen välttämättömäksi, koska, sen jälkeen, kuin Helsingin maalaiskunnan itäiset ja eteläiset osat liitettäisiin kaupunkiin, tämän alueet tulisivat kaikilta puolin ympäröimään Kulosaaren kuntaa, joka lisäksi tulisi sijaitsemaan melkein kaupungin laajennetun alueen keskipisteessä.

On kuitenkin huomattava, että välittömässä yhteydessä Helsingin kaupunkikunnan laajennetunkin maa-alueen kanssa olisi ainoastaan mantereella oleva Kivinokka, jota Kulosaari ei ole pitänyt kunnallishallintonsa alaisena, mutta joka Helsingin maalaiskunnan viranomaisten ja selvitysmiehen käsityksen mukaan on Kulosaareen kuuluva (I 180, 199, V 3). Kivinokan ja sen vesialueen kaupunkiin liittämistä vastaan ei Kulosaaren kunnalla liene mitään muistuttamista, ja sitten onkin Kulosaari vesialueineen ja pikkusaarineen selvillä vesirajoilla kaupungista erotettu kokonaisuus.

Kulosaaren olemassa olosta eri kuntana ei Helsingin kaupungille eikä erityisesti tämän, Kulosaaren vesialueeseen rajoittuvalle, vesialueelle ole mitään hankaluutta, saatiikka sellaista huomattavaa epäkohtaa, että pakkoliitos sen johdosta olisi tarpeellinen ja laillisesti mahdollinen.

2. Kauttakulkua Kulosaaren kautta Helsingin kaupungin eri alueiden kesken ei Kulosaaren kunnan taholta kohtaa mitään vaikeuksia. Mikäli siinä on hankaluuksia, niin ne aikaansaa kaupunki itse siten, että siltamaksuja ottamalla verottaa sekä omaiu asukastensa että Kulosaaren väestön ja kauttakulkijain liikennettä.

Kaupunki on katsonut etunsa vaativan, että se on ostanut ja huostaansa ottanut Kulosaaren mantereelta johtavat sillat sekä rakentanut liikennettä varten tien Kulosaaren kautta (I 146, V 16—17). Niiden huolenpidosta ei kaupunki suinkaan pääsisi, jos Kulosaari siihen yhdistettäisiin, vaan päinvastoin kaupunki silloin tuskin katsoisi voivansa ottaa siltamaksua ja menettäisi siten lähes miljoonan markan vuositulon.

3. Luonnolliseksi on selvitysmiehen mielestä Kulosaaren kaupunkiin liittäminen käynyt senkin johdosta, että kaupunki on, pääasiallisesti tiealueen saamista varten, v. 1928 hankkinut yksityisoikeudellisen omistusoikeuden suureen osaan Kulosaaren kunnassa olevaa maata ja siten tullut kaiken rakentamattoman maan omistajaksi (I 65, 116, 146, V 16, 25). Tämän kaupungin maanomaisuuden käyttämiselle sillä tavalla, kuin kaupunki katsoo tarkoituksenmukaiseksi, ei Kulosaaren kunta asettane esteitä. Käyttämällä maanomistajan määräämisvaltaansa Helsingin kaupunki myöskin voi täydentää, mitä Kulosaarella asema-kaava- ja rakennustoimessa ehkä saattaa olla puutteellista.

Pääkaupungin tarkoituksenmukaisuuden harkinnalle tehtäisiin arvattavasti vääryyttä, jos otettaisiin todesta perusteluissa (V 26—27) oleva viittaus, että, kun Kulosaaren asutuksen jatkuva kehittäminen on tullut kokonaan riippuvaiseksi kaupungin toimenpiteistä maanomistajana ja siitä, että kaupunki ryhtyy luovuttamaan maaltaan tontteja rakennettavaksi, niin kaupunki tahtois estää asutuksen kehittymisen Kulosaaressa, koska muka ei voida edellyttää kaupungin omasta aloitteestaan ryhtyvän edistämään asutuksen syntymistä vieraassa kunnassa. Mutta jos niinkin kävisi, Kulosaaren kunta sen kaiketi kestäisi.

Kulosaaren kunnan kohtalon määrääminen Helsingin kaupungin siellä omistaman maan mukaan olisi sitä vähemmän oikeutettu kun tuo maa on asumatonta, niin että miltei koko Kulosaaren västö asuu sen ulkopuolella. Kunnallishallintohan kuitenkin on olemassa kunnan västöä ja sen tarpeita eikä asumatonta maa-aluetta varten.

4. Esteenä Kulosaaren olemiselle omana kuntana mainitaan ehdotuksen perusteluissa sekin, että sen asukasluku on vähäinen. Tämä asukasluku kasvoi tosin huomattavasti vuodesta 1910, mutta kasvu pysähtyi vuodesta 1925 ja on viime aikoinakin vain hitaasti jatkunut, joten asukkaita v. 1931 oli 1,218 henkeä. Selvitysmiehen mielestä ei väestön vähälukuisuudenkaan vuoksi Kulosaaren maalaiskunnan julistaminen kaupungiksi tai kauppalaksi ole vakavasti ajateltavissa (I 79, V 9—10, 27).

Mainittuna vuonna 1931 oli kuitenkin tilastollisen vuosikirjan mukaan Suomessa 37 maalaiskuntaa, 4 kauppalaa ja 2 kaupunkiakin, joiden henkikirjoitettu väestö oli pienempi kuin Kulosaaren, alle 1,218 henkeä, ja siitä selonteostakin, joka puheena olevissa mietinnöissä on Kulosaaren oloista, sekä tähänastisesta kokemuksesta käy epäilemättömäksi, että täällä väestön kokoonpano ja kunnallistolous tarjoavat, noihin ja moniin isompiinkin kuntiin verraten, kyllin takeita menestyksellisen kunnallistoiminnan kannattamisesta, olipa sitten nykyisessä tai, jos se havaitaan tarpeelliseksi, kehittyneemmässä muodossa. Samaten Kulosaaren kuntaa vastaava seurakuntakin, jolla on oma kirkko ja vakinainen kirkko-

herra, on perusteluissa (I 322) esitetystä epäilyksistä huolimatta, varmaankin kykenevä pysymään pystyssä.

5. Erittäin tärkeänä syynä Kulosaaren kaupunkiin liittämisen puolesta on esitetty, että huomattavalla osalla Kulosaaren väestöstä, v. 1930 257 hengellä ja ammatinharjoittajista 41,4 %:lla on toimeentulonsa kaupungista, että Kulosaaresta siten muodostuu veropakopaikka, ja että näiden epäkohtain poistamiseksi sekä verontasoitusta varten Kulosaaren liittäminen kaupunkiin on tarpeen. Ehdotuksen perusteluissa (V. 26) sanotaan: »Sellaista kunnallista jaoitusta, joka tarjoaa jollekin osaa kaupungissa toimeentulonsa saavaa väestöä tilaisuuden, asettumalla välittömästi kaupungin rajan ulkopuolelle tai, kuten Kulosaareen nähden vastaisuudessa tulisi olemaan asianlaita, jopa kaupungin alueen keskellä olevalle toisen kunnan alueelle, välttää kaupungin muun väestön kannettavina olevia kunnallisia rasituksia, ei voida pitää tyydyttävänä».

Mainitusta perustelusta näyttää siltä, ikäänkuin Kulosaaren asettumisen syynä ja tarkoituksena olisi kunnallisverotuksen kokonaan välttäminen taikka ainakin huokeammille veroille pyrkiminen. Edellinen otaksumahan ei kuitenkaan pidä paikkaansa, koska Kulosaaressakin on maksettava kunnallisveroa. Ja jos jälkimmäisellä otaksumisella olisi muuta kuin teoreettista merkitystä, niin ei ole selitettävissä, miten siitä huolimatta, että Kulosaaressa on ollut huokeammat verot, koko väkiluku 10 vuoden kuluessa, 1926—1935, on vähentynyt (!) 1,232:sta 1,211:een, vaikka onkin nyt hitaasti nousemassa (V. 9—10).

Todellisuudessa onkin sekä Kulosaaren syntyyn että kaupungissa toimessa olevainkin sinne asettumiseen vaikuttanut aivan pääasiallisesti sama syy kuin yleensäkin huvila-asutukseen suurkaupunkien läheisyydessä, nimittäin sellaisten henkilöiden, joilla on siihen halua ja taloudellisia mahdollisuuksia, pyrkimys päästä nauttimaan luonnon keskuudessa suurempaa viihtyisyyttä ja rauhaa, kuin suuressa kaupungissa on tarjona. Mainittu ilmiö ei ole vältettävissä, vaikka nyt vireillä oleva ehdotus kaupungin laajentamisesta hyväksyttäisiinkin. Sillä ehdotetunkin alueen ulkopuolella asuu jo nykyään Helsingissä toimessa olevia henkilöitä, ja yhä enemmän tulee niitä sinne asettumaan, mikäli kaupungin rajoja siirretään ulommaksi. Eikä puheena olevan kaupungin ulkopuolelle asettumisen vaikutus verotukseen ole autettavissa, ellei verotuslainsäädäntöä muuteta niin, että henkilökohtaisia tuloja verotetaan sille kunnalle, mistä tulot on saatu, eikä sille, missä tulon saaja asuu. Tätä onkin ehdotettu, mutta painavampain syiden on kuitenkin katsottu vaativan verotuspaikan pitämistä entisellään.

Epäkohdaksi tulee kaupungin ulkopuolelle asettuminen ainoastaan, jos se seikka, että kaupunki ei saa verottaa muualla asuvia, tuntuvasti järkyttää kaupungin taloutta, taikka jos asutusalueella syntyy niin epätyydyttäviä oloja, että niiden korjaaminen käy asettumiskunnalle ylivoimaiseksi. Kumpaisenkaanlaista epäkohtaa ei Kulosaaressa ole olemassa.

Se, että kolmatta sataa Kulosaaressa asuvaa, kaupungissa toimessa olevaa verotetaan Kulosaaressa niin kauan, kuin verolainsäädäntö on nykyisellä kannalla, ja että 15 vuoden kuluessa kokonaista kaksi elinkeinoliikettä lie siirtynyt Helsingistä Kulosaareen (V 11), ei niin valtavassa kunnallistaloudessa kuin Helsingin merkitse käytännöllisesti suorastaan mitään. Ja erityisesti veropakoa, pyrkimystä välttämään kaupungin raskaampaa verotusta, jota Kulosaaressa tuntuvasti tasoittavat siltamaksut, on asiain niin ollen kuin edellä esitetty, täytynyt olla ja tulee varmasti vastakin olemaan niin vähän, että se ei voi ensinkään vaikuttaa liitosasiaan. Tosiasiajn valossa koko ratkaisevasti asiaan vaikuttavaksi kuviteltu veropako supistuu miltei aivan olemattomaksi. Siinä ei sentähden ole ainakaan mitään sellaista »huomattavaa epäkohtaa», jonka poistamiseksi, vähentämiseksi tai ehkäisemiseksi Kulosaaren kaupunkiin liittäminen olisi tarpeen ja oikeudellisesti puolustettavissa.

Olot Kulosaassa taas eivät suinkaan ole epätydyttävällä kannalla, saattikka muodostuneet sellaisiksi epäkohdiksi, jotka yleensä vaativat kaupunkiin liitosta (I 246). Selvitysmiehen selonteosta päinvastoin näkyy, että Kulosaari on itäisten liitosalueiden väkirikkain osa (I 79); että se on asutukseen erittäin sovelias kauniin asemansa ja rakennustoiminnalle edullisen maastonsa vuoksi (V 4); että sen väestö on taloudellisesti hyvin toimeentulevaa (I 89, V 9); että asunto-olot ovat erittäin tyydyttävät, paremmat kuin missään muualla kaupungin ympäristössä (I 101, V 9); että rakennustoiminta kunnan alueella täyttää yleensä verrattain suuret vaatimukset sekä rakennusten ulkomuotoon että rakennustapaan nähden (V 14). Ei ole voitu väittääkään, etä Kulosaari olisi jättänyt kunnallisia tehtäviään täyttämättä, saattikka olisi siihen ja vielä olevain puutteellisuuksien poistamiseen sekä kunnallishallintonsa edelleen kehittämiseen kykenemätön. Kunnan talous on aina ollut vakavarainen, kunnan varojen ja velkojen keskinäinen suhde on pysynyt edullisena. Veroäyryltä kannettu määrä on koko kunnan toiminnan ajan voitu pysyttää alhaisena niin hyvin kaupungin kuin muiden kaupungin ympäristössä olevien kuntain verotukseen verrattuna (I 259, V 23, 24).

Viimemainittu seikka on kuitenkin ehdotuksen perusteluissa luettu Kulo- saarelle viaksi ja erityisesti korjausta kaipaavaksi epäkohdaksi (I 247, 248).

6. Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetussa laissa mainitaan syynä, joka voi aiheuttaa alueen muutosta, siis kaupunkiin liittämistäkin, vaikka tosin ainoastaan vapaaehtoista, myös se, että »muutos on omiaan huojentamaan ja tasoittamaan kunnallisia rasituksia». Tämän edellytyksen väitetään ehdotuksen perusteluissa (V 26) olevan erikoisen ilmeisenä olemassa Kulosaaren liittämiseen nähden kaupunkiin.

Perustelujen mukaan kysymys m. m. Kulosaaren esikaupunkikunnan liittämisestä kaupunkiin on oleelliselta osalta kuntain välinen verontasoituskysymys. Se muodostuu huomattavalta osalta verontasoituskysymykseksi siinä muodossa, että tuo kaupungin talouspiirin osa on vedettävä mukaan tämän talouspiirin yhteiseen kunnallishallintoon tasoittamaan niitä lisärasituksia, mitkä taloudellisesti heikompien esikaupunkien liittäminen kaupunkikuntaan tulee aiheuttamaan (I 247, 259).

Verorasituksen tasoitus on kyllä oikein käsitettynä suotava asia sekin. Mutta sen, samaten kuin talouspiirin yhteydenkin noudattamisen (I 245), mahdollisuus on kuitenkin rajoitettu ja oikeutus riippuvainen erityisistä edellytyksistä tosioloissa.

Yleisesti ei verontasoituksella missään tapauksessa voida poistaa sitä, että toisissa kunnissa on, esim. suotuisan aseman, maan viljavuuden, suurten liikelaitosten sekä väestön toimeliaisuuden ja varallisuussuhteiden johdosta, kunnallisverotukseen ja siten asukasten verorasitukseen nähden edullisemmat olot kuin toisissa. Tämän erotuksen yleistä tasoittamista tarkoittavat toimenpiteet saattavat, jollei kuntia aseteta tiukan holhouksen alaiseksi, helposti johtaa siihen, että kuntia, jotka hoitavat asiansa huonosti, palkitaan asioitaan hyvin hoitavien kuntain kustannuksella, ja meidän maassamme onkin sen sijasta täydellä syyllä käytetty rasetetuille kunnille valtion avustusta, missä se on käynyt todella tarpeelliseksi.

Myöskään sellaisten kuntain kesken, jotka ovat toisistaan taloudellisesti riippuvaisia, edellä mainitulla lainsäädännöksellä ei ole voitu tarkoittaa tasoituksen pyrittäväksi sitä varten, että hyvällä kannalla olevat olot saatettaisiin huonommiksi, vaan sitä, että huonolla kannalla olevan kunnan asemaa huojennettaisiin. Nyt esillä olevassa tapauksessa ei ainakaan Suomen pääkaupunki ole eikä alueliitoksen jälkeenkään tule olemaan niin hädänalaisessa asemassa, että se tarvitsisi Kulosaaren avustusta. Liitoksella saavutettaisiin kyllä, että verorasitus Kulosaassa tulisi raskaammaksi. Mutta Helsingin kaupunkikaan ei siitä sanottavasti hyötyisi. Ne veroäyryt, joista vero nyt suoritetaan Kulosaaren kunnalle,

tulisivat tosin kaupungille verotettaviksi, mistä kaupungin veroäyriä luku v. 1930 olisi lisäytynyt 0,6 %, mutta tälle siirtyisivät myös Kulosaaren kunnalliset menot ja perustelujen mukaan, melkoisesti lisääntyneinä. Siitä Helsingille lähtevä voitto ei tämän kunnallistaloudelle merkitsisi sanottavasti mitään, saatikka olisi niin tärkeä, että se pakottaisi tai oikeuttaisi Kulosaaren kunnan itsehallinnon hävittämiseen.

Pakkoliitokseen ei Helsingin kaupunkikunnalle Kulosaaren kunnan siihen liittämisestä lähtevä hyöty, vaikka se olisi kuinka huomattava, lain mukaan missään tapauksessa riitä.

7. Yleisen hallinnon ja oikeudenhoidon alalla sanotaan perusteluissa (I 270 ss., V 26) syiden sitä vastaan, että Kulosaaren kunta jätettäisiin itsenäiseksi kunaksi, olevan selvimmin näkyvissä.

Kun Malmin nimismiespiiri, johon myös Kulosaari kuuluu, yleisen liitoksen johdosta lakkautettaisiin, ei olisi muka mahdollisuutta lukea Kulosaaren kuntaa, joka erikseen olisi nimismiespiiriksi liian pieni, supistetun Helsingin maalaiskunnan tai Tikkurilan kunnan nimismiespiireihin. Oikeudenhoitoon nähden taas väitetään niinhyvin Kulosaaren asujamiston kuin oikeudenhoidon kannalta yleensäkin olevan kaikissa suhteissa edullisempaa, että Kulosaari tulee kuulumaan sitä ympäröivään kaupungin raastuvanoikeuden tuomiopiiriin, kuin että se olisi osana Helsingin tuomiokuntaa, josta se maantieteellisesti olisi kokonaan erillään (V 26).

Perusteluissa huomautetaan edelleen, että sekä Helsingin kaupungin esikaupunkivaliokunta v. 1921 että ylemmän asteen itsehallintoa valmistellut komitea v. 1923 ovat edellyttäneet, että Kulosaari liitettäisiin kaupunkiin (V 25).

Viimemainitun komitean mietinnössä, joka valmistui v. 1923, siis aikaan, jolloin Kulosaaren kunta vasta oli aloittanut toimintansa, asetettiin kuitenkin sille kannalle, että maakuntain kanssa rinnastettavaan Helsingin hallintoalueeseen yhdistettäisiin yleisesti ne alueet, jotka tulisivat kaupunkiin liitettäväksi. Sen tähden komitea ei tahtonut tehdä omaa ehdotusta, vaan yhtyi kaupunginvaltuuston valiokunnan esittämään ehdotukseen. (Siv. 125, 134.) Myöhemmin laadituissa ehdotuksissa ei ole taas ehdotettukaan Kulosaaren kuntaa liitettäväksi kaupungin hallintoalueeseen eikä sen tuomiopiiriin. Maakuntain itsehallinnosta sekä lääneistä ja maakunnista tehdyssä lainvalmistelukunnan esitysehdotuksessa (1930 N:o 1) Kulosaari oli luettu Helsingistä erillään olevaan Ala-Uudenmaan maakuntaan, lainvalmistelukunnan mietinnössä läänin virkakunnan maalla olevien virkain uudestaan järjestämisestä (1930 N:o 19) Helsingin, Malmin ja Huopalahden nimismiespiiriin (siv. 52) ja lainvalmistelukunnan esitysehdotuksissa oikeudenkäyntilaitoksen uudistamisesta (1927 ja 1929) Helsingin tai Hyvinkään tuomiokuntaan (siv. 184).

Valtionhallinnon hoito Kulosaaren kunnassa ei maaseudun nimismiespiiriin ja kihlakunnan yhteydessä ole tähän saakka tuottanut vaikeuksia eikä tuota vastakaan, vaikka nimismiespiirejä alueiden kaupunkiin liittäminen johdosta uudelleen järjestettäisiinkin. Nykyisten kulkuyhteyksien aikana voidaan valtion hallintotehtävät helposti hoitaa etempänäkin olevasta keskuksista. Ehdotuksen perusteluissa ei ole voitu osoittaa järjestyksenpidosta Kulosaaren kunnassa olleen erityisiä epäkohtia, eikä Kulosaarta ole voitu mainita niiden esikaupunkialueiden joukossa, joissa on ollut havaittavana suurempaa rikollisuutta (I 273). Jos olot tässä kohden muuttuisivat pahempana päin ja tekisivät tarpeelliseksi Kulosaaren yhdistämisen kaupungin poliisipiiriin, niin se on, kuten perusteluissa myönnetään (V 26), mahdollinen ilman kunnallista liitostakin.

Oikeudenhoitoonkin nähden Kulosaaren väestö on tullut toimeen kaupunkiin kuulumatta. Niiden harvojen oikeusasiain ajaminen, joita sillä on, käy kyllä päinsä maaseudun käräjäpaikassakin. Myöskään se epäkohta, että täällä ei

ajan puolesta ole mahdollista yhtä jatkuvasti turvautua oikeuteen kuin raastuvan-oikeudessa, ei ole ollut niin tuntuva, että Kulosaaren väestö kaipaasi kaupunkiin yhdistämistä. Tuo epäkohta tuleekin, samaten kuin kaupungin ja maaseudun oikeuslaitoksen erotus, oleellisesti poistumaan siinä yleisessä oikeudenkäyntilaitoksen uudistuksessa, joka tulee piakkoin toimeenpantavaksi.

Epäsäännöllisyyksiä hallinnollisessa ja oikeudellisessa jaoituksessa on tietenkin, mikäli mahdollista, vältettävä ja poistettava, mutta se on tehtävä niistä yleensä aiheutuvien asiallisten haittojen vuoksi. Pelkän kaavamaisuuden vuoksi ei ole uhrattava tärkeitä asiallisia etuja eikä aikaansaattava pahoja asiallisia haittoja, jos ilman sitä ei voida saavuttaa täydellistä jaoituksen säännöllisyyttä, vaan erikoiset, tavallisuudesta eroavat olot vaativat säännöllisyydestä poikkeuksia.

Kulosaaren kunnan lakkauttamista sen hallinnollisessa ja oikeudellisessa jaoituksessa aiheuttamien epäsäännöllisyyksien poistamiseksi valtion viranomaiset tuskin olisivat ottaneet puheeksikaan, jollei Helsingin kaupunki olisi siitä tehnyt vaatimusta.

III.

Niitä syitä tarkastettaessa, joilla on vaadittu Kulosaaren maalaiskunnan Helsingin kaupunkiin liittämistä, saadaan tulokseksi, että siitä Kulosaaren kunnalle ei olisi sanottavasti mitään hyötyä, vaan kyllä haittaa, erityisesti sen oman vaatimattomasti, mutta menestyksellä sekä asukasten tyytyväisyydeksi toimineen ja edelleen kehityskykyisen itsehallinnon menettäminen. Silloin Kulosaaren oloja ei enää saataisi hoitaa sen omien tarpeiden ja toivomusten mukaisena huvila-alueena. Jo Kulosaaren asukasten v. 1913 asettama komitea vastusti kaupunkiin liittämistä silläkin, että saari osana kaupunkia voisi muodostua ikäänkuin pääkaupunkilaisten yleiseksi puistoksi ja siten menettäisi huomattavasti rauhallista maalaista luonnettaan (V 25). Erityisenä kuntana Kulosaari sen sijaan, niinkuin kokemus on osoittanut, voi ylläpitää viihtyisää ja menestyvää huvilayhdyskuntaa, jonka olemassaolon tuottamatta kaupungille huolta ja kustannuksia pitäisi olla tämänkin todellisen edun mukainen. Molempain kuntain eduksi on yhteistoimintakin aloilla, missä sitä tarvitaan, epäilemättä aikaansaattavissa niinkuin tähänkin asti.

Helsingin kaupungillekaan ei toimenpiteestä olisi sanottavaa hyötyä. Mutta vaikka ehdotettu toimenpide tuottaisikin jommallekummalle tahi molemmille kunnille etua, niin se tekisi, kuten tämän lausunnon I osassa on osoitettu, liitoksen mahdolliseksi ainoastaan molempien kuntain suostumuksella.

Kulosaaren kuntana olemisen ei aiheuta epätyytyttäviä esikaupunkioloja, ei ehkäise kunnallista kehitystä, ei jaoituksen epäsäännöllisyydellä vaikeuta kunnallishallintoa eikä muutenkaan ole sopimatonta, niin että siitä olisi kumpaisellekaan kunnalle huomattavia, korjausta kaipaavia epäkohtia, jollaisena ei tietysti voida pitää sitä, jos suurkaupunki katsoisi arvonsa mukaiseksi tyytymättömyyttä siitä, että pienessä naapurikunnassa on hyvät, jossakin suhteessa paremmatkin olot kuin sillä itsellään. Eikä missään tapauksessa ole olemassa sellaisia epäkohtia, kuin v:n 1925 lain 3 §:ssä on tarkoitettu pakkoliitoksen edellytykseksi.

Selvitysmiehen käsityksen mukaan voidaan siinäkin tapauksessa, että Kulosaaren kunta vastustaisi liitosta, tämä toteuttaa, koska selvitysmiehen mielestä on riittävät edellytykset mainitun lain 3 §:n säännösten soveltamiseen »varsinkin niiden epäsäännöllisyyksien vuoksi yleisessä hallinnollisessa ja oikeudellisessa jaoituksessa, mitkä syntyisivät siinä tapauksessa, että Kulosaaren kunta jäisi itsenäiseksi maalaiskunnaksi kaupungin alueen keskelle, ja myös sentähden, että Kulosaaren kunta kaupungin alueen sisäpuolelle jäävänä kuntana muodostuisi veropakopaikaksi».

Edellä on jo osoitettu, kuinka vähän perää väitteellä veropakopaikasta on, ja samaten on nähty, että Kulosaaren maalaiskunnan aiheuttamasta hallinnollisen ja oikeudellisen jaoituksen muodollisesta epäsäännöllisyydestä ei todellisuudessa ole mitään sellaista huomattavaa epäkohtaa, jonka ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi Kulosaaren kaupunkiin yhdistäminen olisi tarpeen. Niin ollen ja kun sitä ei muutoinkaan vaadi mikään tärkeä yleinen etu, ei ole olemassa laillisia edellytyksiä Kulosaaren kunnan Helsingin kaupunkikuntaan liittämislle, jos Kulosaaren kunta sitä vastustaa.»

2. KULOSAAREN MAALAISKUNNAN VALTUUSTON LAUSUNTO.

»Siitä laajasta mietinnöstä, joka (selvitysmiehen) kirjettä seurasi sekä siihen liittyvistä lukuisista erikoisselvityksistä, joista yksi käsittää pelkästään »Kulosaaren liitosalueen», saadaan yksityiskohtainen ja mielenkiintoinen kuva yhteiskunnallisten ja väestöolojen kehityksestä Helsingin kaupungin lähimmässä ympäristössä sekä niistä voimista ja vastavoimista, jotka ovat johtaneet nämä olot nykyiseen tilaansa. Väestön lisääntyessä, teollisuuden laajetessa ja kaupungin siitä kasvaessa on osa Helsingin väestöä kaupunkiasuntojen kalleuden, puutteen tai muun syyn vuoksi ollut pakoitettu hakemaan huokeampia asumuksia ja siirtynyt kaupungin laitaosiin tai sen ulkopuolelle. Näin on syntynyt osittain järjestämättömiä yhdyskuntia, joiden rakennukset, tiet ja yleiset terveydelliset olot ovat olleet puutteellisia ja jotka siitä syystä ovat voineet muodostua useissa suhteissa epätydyttäväiksi. Tällaisten esikaupunkien ja taajaväkisten yhdyskuntien muodostamisen syynä on siis ollut jokin asuntopoliittinen laiminlyönti tai kaukoinäköisyyden puute.

Kaupungin ulkopuolelle voi kumminkin syntyä sellaisiakin yhdyskuntia, joihin ihmiset pyrkivät kaupungin ahtaasta tilasta päästäkseen lähemmäksi luontoa ja väljemmille asumisajoille. Tällainen muuttamisilmiö on ominaista kaikille suurkaupungeille eikä suinkaan Helsingille yksistään. Skandinavian pääkaupunkien ympäristöihin on muodostunut paljon taajaväkisiä erillisiä yhdyskuntia. Hakeutuminen tällaisiin vapaampiin yhdyskuntiin on muutoin niin luonnollista, että sille tuskin missään voidaan asettaa esteitä. Hyvinkin luultavaa on, että parantuneet kulkuneuvot ja tiet edelleenkin tulevat sitä suosimaan. Kaupungin kasvaessa ja laajentuessa pyrkivät ihmiset siitä vain kauemmaksi ja epäillä voidaan, voidaanko esim. Helsingin aluetta tehdä niin laajaksi, että siirtyminen sen ulkopuolelle kävisi mahdottomaksi.

Kulosaaren kunta on tyyppillinen esimerkki viimeksi mainitusta muuttamisilmiöstä. Se on syntynyt juuri sen takia, että erät Helsingin kaupungin asukkaat, joilla on ollut halua asua kaupunkipiirin ulkopuolella, oloissa, joissa luontoa voidaan säilyttää koskemattomampana kuin kaupungissa, ovat näiden pyrintöjensä ja vaistojensa tyydyttämiseksi liittyneet yhdyskunnaksi voidakseen päästä toiveittensa perille ja itsehallinnon turvissa luoda olot, joissa maalla asumisen ohella on tarjolla ainakin osa kaupungin mukavuuksia. Tällainen pyrkimys on kai täysin oikeutettu eikä voine olla kenellekään vahingoksi. Kulosaaren kunnanvaltuusto on selvitysmiehen laatimista asiakirjoista saanut sen käsityksen, ettei selvitysmieskään sitä kiellä. Selvitysmies myöntää niinikään, että Kulosaaren kunta ei ole niitä yhdyskuntia, jotka olisivat aiheuttaneet kaupungille vahinkoa. Hän toteaa, että yhdyskunnan asunto-olot ovat hyvät ja kunnalliset laitokset ainakin tyydyttävät, että kunta on hoitanut taloutensa hyvin, että sen hallinnossa voi olla joitakin puutteita, mutta että nämä johtuvat siitä, että kunta on virallisesti maalaiskunta, vaikkakin se ominaisuuksiltaan enemmän muistuttaa huvilakaupunkia. Lopputuloksena on kuitenkin, että selvitysmies katsoo Kulosaaren kunnan itsenäisyyden hävittämisen yleisen edun kannalta tarpeelliseksi.

Kulosaaren kunnanvaltuusto on liittämiskysymyksen oikeudellisen ja periaatteellisen puolen valaisemiseksi pyytänyt lausunnon presidentti K. J. Ståhlbergilta. Maamme ensimmäisen kunnallishallintoa koskevan asiantuntijan antamassa jo mainitussa lausunnossa osoitetaan sitovasti, että selvitysmiehen esittämät syyt eivät ole päteviä ja että hänen ehdotuksestaan Kulosaaren kunnan pakollisesta liittamisestä Helsingin kaupunkiin puuttuu oikeudellinen pohja. Kunnanvaltuusto viittaa tuohon lausuntoon, joka myötäliitetään, ja ilmoittaa kaikin puolin omaksuvansa siinä esitetyt mielipiteet ja näkökohdat.

Mitä erittäin tulee selvitysmiehen väitteeseen, että Kulosaaren kunta olisi muodostunut veropakopaikaksi, joka houkuttelee luokseen varakkaita veroobjekteja, on presidentti Ståhlberg lausunnossaan osottanut tuon väitteen aiheettomaksi. Kun selvitysmies näyttää kiinnittävän erikoista huomiota Kulosaaren väestön taloudelliseen asemaan, katsoo valtuusto tarpeelliseksi tässä yhteydessä huomauttaa, että vaikka Kulosaaren varallisuustaso olisikin suhteellisen hyvä, niin on huomattava, että eihän Kulosaaren kuntalainen ole mitään ilmaiseksi saanut. Ei se suhteellisen hyvin järjestetty yhdyskunta, joksi Kulosaari on muodostunut, ole syntynyt ilman uhrauksia. Hyvin vaatimattomiin ja alkeellisiin oloihin on saatu siellä kauan tyytyä ja aivan kohtuullista on, että verot on voitu pysyttää siksi alhaisina, että saarella asuminen, joka aina on aiheuttanut huomattavia matkakuluja, on käynyt mahdolliseksi. Eiväthän Kulosaaren kuntalaiset kiellä riippuvaisuuttansa Helsingistä, mutta maksaahan kunta kaupungille sen vaatiman korvauksen esim. vedestä, sähköstä ja muista palveluksista. Kulosaaren asukas on siinä määrin kaupungista riippuvainen, että hän tuloistaan käyttää suurimman osan suorittaessaan siellä kaikki tärkeimmät ostoksensa, käydessään siellä huvitilaisuuksissa, lääkärissä, oppilaitoksissa y. m. Mutta jos Kulosaaren kuntalainen siitä johtuen, että hänen yhteiskuntansa taloutta on hoidettu hyvin, olisi päässyt alhaisemmilla veroilla kuin kenties hänen naapurinsa, niin onhan Kulosaari kaupunkia rasittamatta saatu järjestykseen, kauniiksi, rauhalliseksi ja viihtyisäksi paikaksi. Tähänastinen kokemus osoittaa sitä paitsi, että milloin kaupungilla on ollut täällä etuja valvottavana, Kulosaaren kunta ei ole vaikeuttanut kaupungin pyrkimyksiä, eikä ole olemassa mitään syytä olettaa, ettei yhteisymmärrys edelleenkin säilyisi hyvänä. Niinikään on kunta edelleenkin valmis kaikkiin sellaisiin uhrauksiin, joita yleinen etu vaatii.

Kunnanvaltuusto on kokouksissaan kuluvan marraskuun 12 ja 17 päivänä yksimielisesti päättänyt vastustaa selvitysmiehen ehdotusta Kulosaaren kunnan liittamisestä Helsingin kaupunkiin. Valtuusto ei katso mitään sellaisia syitä tulleen esitetyksi, jotka oikeuttaisivat liittämisen vastoin kunnan tahtoa. Kulosaaren kunnan menestymisen avaimena on ollut se, että kunta on saanut omat asiansa itse hoitaa ja varmaa on, että kunnalle näin suotua itsehallinto-oikeutta ei voida siltä riistää tuhoamatta kunnan huvilakaupungin luonnetta ja hävittämättä voimia, jotka ovat kunnan hyväksi työskennelleet. Luottaen siihen, että selvitysmiehen tekemää ehdotusta ei toteuteta, koska se olisi oikeudenloukkaus Kulosaaren kuntaa kohtaan, Kulosaaren kunta jättää asian Valtioneuvoston valistuneeseen harkintaan ja pyytää, että sille suotaisiin tilaisuus vielä saada antaa lisälausunnon, jos uusia näkökohtia liittämisen tueksi esitetään.»

3. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kesäkuun 21 päivänä on yhtynyt, esitetään Kulosaaren liittamisestä seuraavaa:

»On selvää, ettei alueliitosta voida toimeenpanna siten, että keskelle kaupunkialuetta jätettäisiin erillisen hallinnon varassa toimiva itsenäinen kunta, jonka

asukkaat sosiaalitaloudellisesti kiistämättä kuuluvat Helsingin kaupungin talouspiiriin. Ne epäkohdat, jotka tästä aiheutuisivat ovat niin ilmeisiä, ettei liene syytä ryhtyä niitä tässä erikseen luettelemaan. Sanottakoon ainoastaan, että tällainen menettely sotii kaikkia niitä näkökohtia vastaan, jotka yleensä voidaan esittää alueliitoksen toimeenpanon perusteiksi, ja luonnotonta on, että kaksi itse asiassa samaan kaupunkiasutukseen kuuluvaa väestöosaa voisivat kunnallishallinnollisesti eristäytyä toisistaan, erilaisia intressejä ajaviksi yhteisöiksi. Kun lisäksi otetaan huomioon, että kaupunki omistaa yli puolet kaikesta maasta Kulosaaren kunnassa, että sanottu kunta on kokonaan riippuvainen vedensaannista Helsingistä, josta se myös saa sähkönsä, että on ollut tarpeellista tehdä eri sopimus Helsingin kaupungin kanssa niiden lasten koulunkäynnin järjestämisestä kaupungin kansakouluissa, jotka sellaista haluavat, ja ennenkaikkeaa, että pääasiallinen osa kunnan väestöä saa toimeentulonsa kaupungissa, mutta vapautuu kuitenkin esim. kaupungin huoltomenoista, on selvää, ettei missään tapauksessa asioita voitane johtaa siihen, että Kulosaaren kunta todella jäisi kaupunkialueen keskusta-alueeksi, joka jatkuvasti tulisi haittaamaan kaupungin hallinnon luonnollista ja tarkoituksenmukaista kehitystä. Jos Kulosaaren kunnan puolesta esitettyä lain tulkintoa, jonka mukaan pakkoliitoksen toimeenpano ei nykyisillä edellytyksillä ole Kulosaaren kohdalta mahdollinen, pidetään vastoin kaupungin käsitystä oikeana, olisi alueen liittäminen kaupunkiin järjestettävä lainsäädäntöteitse.»

Kaupunginvaltuusto siis puoltaa koko Kulosaaren kunnan liittämistä kaupunkiin.

5. PITÄJÄNMÄEN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 6.)

1. ASIAN KÄSITTELYJÄRJESTYS.

Helsingin maalaiskunnan valtuusto on huhtikuun 28 päivänä 1937 antanut lausuntonsa tämän maalaiskunnan jakamisesta yleensä, kosketellen lausunnossaan myöskin Pitäjänmäen liitosaluetta. Kunnan eri liitosalueiden kuulemiseksi pyysi selvitysmies Helsingin maalaiskunnan valtuuston puheenjohtajaa maalaiskuntain kunnallislain 80 §:n mukaisessa järjestyksessä kutsumaan kokoon kutakin sellaista liitosaluetta käsittävän piirikokouksen, jonka alueella ei toimi taajaväkisen yhdyskunnan valtuustoa. Pitäjänmäen liitosalueen piirikokous pidettiin Pitäjänmäen työväentalolla marraskuun 1 päivänä 1936.

Helsingin maalaiskunnan valtuuston kantaa yleensä liitoskysymyksessä selostetaan Malmi—Tapanilan liitosaluetta koskevien lausuntojen yhteydessä. Tässä esitettäköön vain selostus kunnan valtuuston lausunnosta Pitäjänmäen liitosalueen osalta sekä tämän liitosalueen piirikokouksen ilmaisema kanta. Lisäksi on mainittava, että Helsingin Diakonissalaitoksen johto Helsingissä heinäkuun 20 päivänä 1936 päivätyllä kirjelmällä, jonka ovat allekirjoittaneet diakonissa Mili Fabritius ja pastori J. Sinnemäki, on esittänyt eräitä näkökohtia Kånalan kylän kunnallisen aseman vastaisesta järjestelystä.

2. HELSINGIN MAALAISKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Helsingin maalaiskunnan valtuuston lausunnossa kannatetaan selvitysmiehen ehdotusta sellaisenaan siltä osin kuin se koskee Talin kylän sekä Kårbölen kylien eräitten osien liittämistä kaupunkiin. Sensijaan vastustetaan Kånalan liittämistä suunniteltuun Suur-Haapalahden kauppalaan ja ehdotetaan myös tämän kylän liittämistä kaupunkiin.

3. LIITOSALUEEN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Pitäjänmäen liitosalueen piirikokouksessa marraskuun 1 päivänä 1936 oli saapuvilla 62 tällä alueella asuvaa, kunnallista äänioikeutta Helsingin maalaiskunnassa nauttivaa henkilöä. Kokous hyväksyi yksimielisesti seuraavat kokouksessa esitetyt ponnet:

»1. Kokous kannattaa yksimielisesti maisteri Harvian ehdotuksen 1:stä vaihtoehtoa, jonka mukaan Talin kartanon ja Reimarsin alueet sekä Kånalan ja Kårbölen kylät mahdollisen liittämisen tapahtuessa yhdistetään Helsingin kaupunkiin.

2. 2:sen vaihtoehdon suhteen, jonka mukaan Kånalan kylä suljettaisiin pois liitoksesta, kokous lausuu julki hartaana toivomuksenaan, että tämäkin kylä liitettäisiin kaupunkiin.

3. Jos vastoin olettamusta Kånalan kylän liittämistä ei pidetä mahdollisena, kokous esittää toivomuksenaan, että status quo säilytettäisiin, s. o. Kånalan kylä yhdistettäisiin Helsingin maalaiskuntaan.

4. Kokous vastustaa Kånalan kylän liittämistä suunniteltuun Suur-Haapalahden kauppalaan.»

4. HELSINGIN DIAKONISSALAITOKSEN KIRJELMÄ.

Helsingin Diakonissalaitos ilmoittaa, että laitos Kånalan kylässä omistaa kiinteistön, jossa on 8 huvilaa ja jossa vuosittain hoidetaan keskimäärin 140 lasta. Suurin osa lapsista, keskimäärin 130, on kaupungin lastensuojelulautakunnan sinne sijoittamia. Nämä samoin kuin lastenkotien henkilökunta, kuuluvat seurakunnallisestikin kaupunkiin. Tämän huomioonottaen »ja siinä toivossa, ettei Pitäjämäen lastenkotien toimintaa Helsingin kaupungin uuden kunnallisen jaon yhteydessä harkitsemattomasti vaikeutettaisi», anoo Diakonissalaitos, »että Suur-Haapalahden kauppalan ja Helsingin kaupungin raja Kånalan kylän kohdalla vedettäisiin suoraan pitkin Espoon pitäjän rajaa, jossa tapauksessa Pitäjämäen tuberkuloottisten lasten koti tulisi sijaitsemaan Helsingin kaupungin alueella».

5. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kesäkuun 21 päivänä on yhtynyt, puolelataan maanomistusoloihin viitaten selvitysmiehen ehdotusta tähän liitosalueeseen luettujen Talin ja Kårbölen kylien eräitten osien liittämistä kaupunkiin. Senkautta, että kaupunki on yhtynyt Leppävaaran liitosalueen asujamiston ehdotukseen selvitysmiehen suunnitteleman Suur-Haapalahden kauppalan koko alueen liittamisestä kaupunkiin ja tähän alueeseen sisältyi selvitysmiehen ehdotuksen mukaan myös Kånalan kylä Helsingin maalaiskunnassa, on kaupunki tosiasiallisesti puoltanut myös Pitäjänmäen liitosalueeseen luetun Kånalan kylän liittämistä kaupunkiin.

6. PAKINKYLÄN LIIIOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 7.)

Pakinkylän liitosaluetta koskevista selvitysmiehen ehdotuksista ovat antaneet lausuntonsa Helsingin maalaiskunnan valtuusto huhtikuun 28 päivänä 1937, Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto marraskuun 30 päivänä 1936 ja Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939.

1. HELSINGIN MAALAISKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Helsingin maalaiskunnan valtuuston lausunnossa ilmoitetaan, että valtuusto Pakinkylän liitosalueeseen nähden ilman äänestystä on päättänyt kannattaa selvitysmiehen ehdotusta tämän alueen liittämistä kaupunkiin.

2. PAKINKYLÄN TAAJAVÄKISEN YHDYSKUNNAN VALTUUSTON LAUSUNTO.

Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto on yllämainitussa marraskuun 30 päivänä 1936 pitämässään kokouksessa yksimielisesti hyväksynyt seuraavan lausunnon:

Valtioneuvoston Helsingin esikaupunkiliitoskysymystä käsittelemään asettaman selvitysmiehen pyydettyä Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston lausuntoa Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan lakkauttamisesta ja liittamisestä Helsingin kaupunkiin, päätti valtuusto ottaen huomioon kyläkokouksen päätöksen sekä valtuuston asettaman 3-henkisen valmistusvaliokunnan ja hallintolautakunnan ehdotukset yksimielisesti lausua asiasta seuraavaa:

Ne epäkohdat, puutteellisuudet ja haitat, joiden vuoksi osa Pakinkylän asukkaita jo v. 1927 jätti valtioneuvostolle esityksen kylän liittamisestä Helsingin kaupunkiin, ovat suurimmalta osaltaan yhä edelleenkin olemassa. Näitä epäkohtia, jotka voidaan sisältää lauseeseen: liian suuri verorasitus verrattuna siihen hyötyyn, joka verorahojen käytöstä joutuu Pakinkylän asujamiston eduksi, ei voida nykyisen kunnallisen, hallinnollisen, oikeudellisen ja kirkollisen jaoituksen säilyessä ainakaan nykypolven aikana poistaa. Ainoa mahdollisuus tähän olisi se, joka sisältyy taajaväkisistä maalaisyhdyskunnista annetun lain 11 §:ään; tämän mukaanhan ovat verorasitusten kohtuuttomuudet tasoitettavissa siten, että kunnan varoista suoritetaan yhdyskunnalle avustusta tai yhdyskunnan jäsenille helpotusta kunnallisverotuksesta. Mutta tähän järjestelyyn ei Helsingin maalaiskunnan kanssa ole yrityksistä huolimatta vapaaehtoisuuden tietä päästy ja tuskin päästään tyydyttävään ratkaisuun maaherran välitystä käyttämälläkään. Jos niinkin olisi, jäisivät edelleenkin pysyviksi oikeudellisella ja seurakunnallisella alalla olevat epäkohdat.

Kun Pakinkylän muodostamisella jonkun muun Helsingin maalaiskunnan osan kanssa itsenäiseksi kunnaksi ei ole taloudellista toteutumismahdollisuutta, jää ainoaksi tieksi parannusten saamiseen Helsingin kaupunkiin liittyminen.

Joka tapauksessa on valtuusto sitä mieltä, että Pakinkylän asujamisto tulee kaupunkiinliittamisestä lähtien saamaan ainakin yhtä suuren, jollei runsaamman korvauksen maksamistaan veroista kuin nykyisen kunnallisen jaoituksen vallitessa.

Ainoana, mutta varsin huolestuttavana rasituksena, joka tulisi koskemaan kaupunkiinliittämisen tapahduttua suurinta osaa Pakinkylän nykyisistä palstanomistajista, on pidettävä asemakaavalain määräyksiä teiden rakentamis- ja tiemaiden luovutuskustannusten joutumisesta tontinomistajien kannettaviksi. Katsoen siihen, että Pakinkylän asutusta teineen on pidettävä asemakaavallisesti mitä helpoimmin järjestettävissä olevana alueena, jossa sitäpaitsi vahvistettavana olevaa rakennussuunnitelmaa on jo vuosikaudet noudatettu rakennusten sijoittelun suhteen, ja kun tonttien arvon sellaisella asutuksella, mikä Pakinkylässä on odotettavissa, tuskin koskaan voidaan laskea nousevan siinä suhteessa kuin ympäröivien teiden rakennuskustannukset niiden pituuden ja leveyden suhteen edellyttäisivät, ovat asemakaavalain määräykset aivan kohtuuttomasti poikkiteiden varsille ja teiden risteyksiin joutuvia palstoja rasittavat.

Sanotun johdosta asettaa Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto vaatimuksen, että Pakinkylän kaupunkiinliittämisessä on alunperin kaupungin otettava kannettavakseen enemmän teidentekokustannuksia ja että tontinomistajia rasitetaan vain siinä määrin kuin heille kohtuudella voidaan katsoa tiestä olevan hyötyä.

Tehden tämän varauksen katsoo valtuusto Pakinkylän kaupunkiinliittämisen olevan asujamistolle ja kylälle kokonaisuudessaan suureksi hyödyksi. Mikäli tierasitukset voidaan edellämainitulla tavalla järjestää, esittää valtuusto Pakinkylän taajaväkisen yhdyskunnan lakkautettavaksi ja liitettäväksi kunnallisessa, hallinnollisessa, oikeudellisessa sekä seurakunnallisessa suhteessa Helsingin kaupunkiin.»

3. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kesäkuun 21 päivänä on yhtynyt, huomautetaan että Pakinkylän alue sijaitsee Oulunkylän ja Tuomarinkylän alueiden välissä, joten tätä aluetta ei voida jättää kaupunkialueeseen yhdistämättä, jos kerran sen pohjoispuolella sijaitsevat alueet liitetään kaupunkiin.

Kaupunki puoltaa selvitysmiehen ehdotusta Pakinkylän liitosalueeseen nähdessä sellaisenaan.

7. MALMI—TAPANILAN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 8.)

1. ASIAN KÄSITTELYJÄRJESTYS.

Malmi—Tapanilan liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä on käsitelty paitsi tähän liitosalueeseen välittömästi kohdistuvia seikkoja myös eräitä Helsingin maalaiskunnan jakamista yleensä koskevia kysymyksiä. Tähän nähden lienee paikallaan tässä myös selostaa eräitä Helsingin maalaiskunnan jakamista yleensä koskevia kohtia niistä lausunnoista, joita tämän kunnan elinten tai asukkaitten taholta selvitysmiehelle on annettu.

Lausuntoja ovat antaneet Helsingin maalaiskunnan valtuusto huhtikuun 28 päivänä 1937, Malmi—Tapanilan liitosalueen piirikokous, joka pidettiin kunnantalolla marraskuun 1 päivänä 1936, liitosalueen piirissä oleva Pukinmäen esikaupungin asujamisto 307 henkilön allekirjoittamassa ja tammikuun 7 päivänä 1937 päivätyssä kirjelmässä, samoin Malmin- ja Tapaninkylän väestö yhteisesti 346 henkilön allekirjoittamassa ja helmikuun 3 päivänä 1937 päivätyssä kirjelmässä, samoin eräitten Tapaninkylän esikaupunkialueiden asujamisto 113 henkilön allekirjoittamassa ja tammikuun 3 päivänä 1937 päivätyssä kirjelmässä, samoin Puistolalan esikaupungin asujamisto 71 henkilön allekirjoittamassa ja toukokuun 8 päivänä 1937 päivätyssä kirjelmässä ynnä 11 Helsingin maalaiskunnan viranhaltijaa kahdessa tammikuun 14 ja 16 päivinä 1937 päivätyssä kirjelmässä ynnä Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939.

2. HELSINGIN MAALAIKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Helsingin maalaiskunnan jakokysymys oli kunnanvaltuuston lopullisesti käsiteltävänä joulukuun 8 ja 30 päivinä 1936 pidetyissä kokouksissa, joissa päätökset kunnan kannasta liitosehdotusten johdosta tehtiin. Asia oli sitä ennen kaikessa laajuudessaan ollut erään valtuuston asettaman n. s. esikaupunkikomitean sekä valtuuston valmisteluvaliokunnan käsiteltävänä. Viimemainittuna päivänä pidetyssä valtuuston kokouksessa annettiin toimikunnalle, johon valittiin kunnaneläinlääkäri *A. G. Backman*, kirjaltaja *U. Immonen* ja kaupunginagronoomi *A. J. Tamminen*, tehtäväksi laatia selvitysmiehelle annettavan lausunnon lopullinen sananmuoto. Saamansa valtuutuksen nojalla toimikunta antoi maalaiskunnan valtuuston lausunnon yllämainittuna huhtikuun 28 päivänä 1937.

Lausunnossa esitetään ensinnäkin kunnanvaltuuston yksimielisesti hyväksymänä perusedellytyksenä kunnan alueen muuttamiselle, että »esikaupunkiliitoskysymys kokonaisuudessaan ratkaistaan samalla kertaa». Tämän vuoksi »vastustetaan kunnan alueen osittaista pirstoamista».

Malmi—Tapanilan liitosalueeseen nähden ilmoitetaan lausunnossa kunnanvaltuuston päättäneen äänestyksen jälkeen ehdottaa tämän alueen muodostettavaksi kauppalakunnaksi. Joulukuun 8 päivänä 1936 pidetyn valtuuston kokouksen pöytäkirjasta, jossa kokouksessa päätös tehtiin Malmi—Tapanilaa koskevassa kysymyksessä, havaitaan, että valtuuston esikaupunkikomitea alkuaan oli tehnyt sen ehdotuksen tämän alueen muodostamisesta kauppalaksi, minkä valtuusto sittemmin hyväksyi, mutta että valtuuston valmisteluvaliokunta äanes-

tyksen jälkeen oli päättänyt ehdottaa puollettavaksi selvitysmiehen ehdotusta tämänkin alueen liittämistä kaupunkiin. Samoin havaitaan pöytäkirjasta, että 27 päätöksentekoon osaaottaneesta valtuuston jäsenestä 17 kannatti ehdotusta itsenäisen kunnan perustamisesta 10 kannattaessa alueen liittämistä kaupunkiin.

Selvitysmiehelle annetussa lausunnossa ei yhtä vähän kuin kunnanvaltuuston pöytäkirjanotteissaakaan, jotka ovat lausunnon liitteinä, perustella kunnan valtuuston kantaa eikä esitetä mitään taloudellisia tai muita selvityksiä kauppalamuodon toteuttamismahdollisuuksista.

3. LIITOSALUEEN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Liitosalueen piirikokouksen pöytäkirjasta, joka piirikokouksen lausuntona on annettu selvitysmiehelle, käy selville, että kokouksessa, joka pidettiin Helsingin maalaiskunnan kunnantalolla, oli saapuvilla 130 osanottajaa. Kokouksessa tehtiin ehdotus, että vastustettaisiin liitosalueen liittämistä kaupunkiin ja suositeltaisiin liitosalueen muodostamista kauppalaksi. Vilkkaan keskustelun jälkeen asiasta toimitettiin äänestys, jolloin kuitenkin läsnäolijoista ainoastaan kuusi (6) kannatti kauppalahanketta, enemmistön ollessa kaupunkiinliittämisen kannalla.

4. PUKINMÄEN ESIKAUPUNKIALUEEN ASUJAMISTON KANTA.

Välittömästi senjälkeen kun Helsingin maalaiskunnan valtuuston päätös siitä, että Malmi—Tapanilan liitosalue oli ehdotettava muodostettavaksi kauppalaksi, tuli tunnetuksi, ryhdyttiin eräissä tämän liitosalueen osissa toimenpiteisiin asujamiston valtuuston enemmistön kannasta poikkeavan kannan esilletuomiseksi selvemmin kuin mitä tämä oli ilmennyt liitosalueen piirikokouksessa. Nojautuen selvitysmiehen kuulutukseen, jossa oli ilmoitettu, että liitosalueen asukkailla yksityisestikin oli tilaisuus selvitysmiehelle esittää huomautuksiaan, laadittiin eräissä liitosalueen osissa lukuisien asukkaitten allekirjoittamia, selvitysmiehelle osoitettuja kirjelmiä, joissa vaadittiin alueen liittämistä kaupunkiin.

Tämän sisältöinen kirjelmä on tullut selvitysmiehelle m. m. Pukinmäen esikaupunkialueen väestöltä. Sen on, kuten aikaisemmin on mainittu, allekirjoittanut 307 Pukinmäen asukasta. Allekirjoittajia on kaikista väestökerroksista ja puolueista. Näistä mainittakoon m. m. aloitteentekijä, professori *Aarne Laitakari* sekä professori *K. O. Jutila*, professori *Erkki Melartin-vainaja*, tehtailija *K. A. Weiste* ja kaupunginagronomi *A. J. Tamminen*. Kirjelmä on näin kuuluva:

»Vaikka kuluva vuosi (1937) on kunnallistalouden kannalta aivan erinomaisen, niin Helsingin maalaiskunnan on kuitenkin ollut pakko merkitä talousarvioonsa huoltomenoja kokonaista Smk. 6,353,706:75, josta työttömyyshuoltoon Smk. 925,000:— . Eräät menoerät on lisäksi merkitty liian pieniksi, kuten säännöllisesti joka vuosi tähänkin asti. Malmi—Tapanilan osuus maalaiskunnan varsinaisista köyhäinhuoltomenoista oli vuoden 1934 virallisten tietojen mukaan 59 %. Kun mainitun vuoden jälkeen Malmi seudulle on muuttanut paljon heikossa taloudellisessa asemassa olevaa väkeä, niin Malmi—Tapanilan osuus on nyt varmasti yli 60 %. Ja uuden kauppalan rasitukseksi yksinään jäisi vielä kaikki yleiset huoltotoiminnan hallintokustannukset ja koko kunnalliskoti mielisairasosastoineen. Näin ollen voidaan minimilaskelmana esittää, että kauppalan varsinaiset huoltomenot tekevät vähintään 60 % Smk:sta 5,428,706:75 eli Smk. 3,257,224:05. — Työttömyyshuollossa on kunnassamme tällä hetkellä 180 henkilöä, joista Malmi—Tapanilan alueelta 105 eli noin 58 % kaikista. Syyskautena 1936 oli huollettavia

245, joista kauppala-alueelta 172 eli 70 %. Huoletta voidaan siis tässäkin arvioida Malmi—Tapanilan osuus 60 %:ksi ja siis tämän vuoden arvion mukaan Smk:ksi 555,000:—. Kaikkiaan olisivat siis huoltomenot tänä erinomaisena vuotena alimman arvion mukaan Smk. 3,812,224: 05. Herra Selvitysmies on laskenut nämä menot Smk:ksi 2,700,000:— eli Smk. 1,112,224: 05 pienemmiksi.

Edellä oleva koskee kuluvaan vuoteen, mutta selvääkin selvempää on, että nämä laskelmat eivät ollenkaan pidä paikkaansa huonoina talousvuosina. Emme ensinkään puutu varsinaisiin köyhäinhoitomenoihin, jotka nekin nousevat ainakin 30—40 %, kuten vuosina 1931—1934, vaan huomautamme ainoastaan työttömyyshuollosta tulevina pula-aikoina. Kunnassamme oli v:n 1933 helmikuussa 1,586 työtöntä. Vuosien 1932 ja 1933 joulukuussa olivat luvut 1,165 ja 1,143, vuosien 1933 ja 1934 tammikuussa 1,264 ja 1,055. Kun kauppala-alueelle on mainittujen vuosien jälkeen perustettu uusia teollisuuslaitoksia ja vanhoja laajennettu, niin on varmaa, että hyvin voidaan arvioida työttömien luku pula-aikana tulevaisuudessa ainakin 750—950 henkilöksi. Työttömyyshuoltoon tarvitaan silloin alhaisimman arvion mukaan Smk. 3,750,000—5,700,000:—. Tätä ei kauppalan talous kestä.

Herra Selvitysmies on laskenut huoltotoiminnan tulot Malmi—Tapanilassa Smk:ksi 785,000:— varatyötulot mukaan luettuina. Kuntamme talousarviossa ne ovat kuluvaan vuoteen Smk. 1,308,400:—. Kauppalan osalta se tekisi Smk. 785,040:—. Ottamalla huomioon erotukset laskelmien välillä sekä menoihin että tuloihin nähden tulemme tulokseen, että mielestämme Herra Selvitysmiehen laskemaa veroäyriä suuruutta on yksistään huoltomenojen osalta pidettävä Smk. 2: 02 liian pienenä, Smk. 14: 69 pro 12: 67. Pulavuosien veroäyriä emme rupea ensinkään arvioimaan, sillä on itsestään selvää, että se nousee yli 20 markan. Varsinaiset huoltomenot lisääntyvät, kuten edellä olemme maininneet, 30—40 %, veroäyrien luku pienenee noin 40 % ja veroja on poistettava yli 45 %, — ja asukkaat pakenevat muihin kuntiin. Näinhän on tapahtunut vuosina 1931—1934 kunnassamme, vaikka suurta osaa pitää jättää voidaan verottaa pinta-alan mukaan maataloudesta, jota taas ei voi tehdä suunnitellussa kauppalassa.

Vaikka jo edellä olevassa olemme yksistään huoltomenojen takia todenneet kauppala-ajatuksen mahdottomuuden, niin haluamme kuitenkin vielä viitata terveys- ja sairashoitomenojen kasvuun sen jälkeen kun Herra Selvitysmies on tehnyt laskelmansa. Malmilla on sairaaloita laajennettu rakentamalla lisää uusi tuberkuloosisairaalarakennus, jonka rakennus- ja irtaimistokustannukset ovat yli Smk. 1,000,000:—. Kunnan k. o. menot ovat talousarvion mukaan Smk. 1,741,803:—, — ja koskaan vielä ei arvio ole riittänyt läheskään peittämään todellisia menoja. Kun kauppalan on yksin kustannettava yleismenot, Smk. 479,570:—, ja lihantarkastamon menot, Smk. 60,400:—, ja kun on selvää, että nykyiset sairaalat on joka suhteessa pidettävä suunnilleen nykyisessä kunnossaan, niin jäisi koko mainittu Smk. 1,741,803:— miltei yksinomaan kauppalan talouden rasitukseksi. Tulot ovat tietenkin myös nousseet: talousarviossa Smk. 535,000:— pro Herra Selvitysmiehen Smk. 311,000:—. Lopputulos on kuitenkin huonompi kuin Selvitysmies on laskenut. Vaikkapa laskisimme niinkin, että sairaalakustannuksista jäisi kauppalan rasitukseksi vain 70 %, joka luonnollisesti on hyvin alhaisesti arvioitu, niin tullaan kuitenkin tulokseen, että k. o. nettomenot ovat Smk. 951,153: 10 pro Herra Selvitysmiehen Smk. 789,000:—.

Lopuksi huomautamme, että koulumenot ovat nopeassa nousussa. Puistolaan on viime vuonna rakennettu koulu, jonka arvo irtaimistoinen on noin Smk. 1,700,000:—. Malmille rakennetaan tänä vuonna jatko-opetusta varten koulu, jonka pelkät rakennuskustannukset ovat Smk. 1,500,000:—. Herra Selvitysmiehen arvio kauppalan koulukustannuksista ei siis enään tällä hetkellä ole tarpeeksi suuri.

Katsomme, että Malmi—Tapanilan kauppalahankkeen olisi annettava raueta ja että Herra Selvitysmiehen ehdotukset olisi toteutettava sellaisinaan ja viipymättä.»

5. MALMIN- JA TAPANINKYLIEN VÄESTÖN KANTA.

Selvitysmiehelle osoitetussa kirjelmässä on 346 Malmin- ja Tapaninkylien pääasutusalueiden asukasta esittänyt kantansa liitoskysymyksessä seuraavin sanoin:

»Kun Helsingissä ei ollut saatavissa riittävästi ja tarpeeksi halpoja työväen asuntoja, täytyi, varsinkin rakennustoiminnan vilkastuttua, työläisten ryhtyä etsimään asuntoja ulkopuolelta kaupunkia, sellaisilta seuduilta, joista kulku-neuvot kaupunkiin olivat hyvät. Näin on meidänkin seutumme asutus vähitellen syntynyt sen jälkeen kun täällä eräs yhtiö, yli 20 v. takaperin, ryhtyi meille edullisilla ehdoilla myymään halpoja rakennustontteja. Näin olemme me, suurim-malta osaa Helsingin rakennus- y. m. työläisiä, kohdaltamme lieventäneet työ-väen asutuspulaa Helsingissä, ilman mitään uhrauksia kaupungin puolelta. Toimintamme tähden Helsingissä katsomme itsemme moraalisesti kuuluvamme Helsinkiin, kuten muutkin siellä tarpeelliset, hyödylliset asukkaat, vaikka asian juriidinen puoli on toinen. Sillä luonnollistakin on, että samaan talouspiiriin kuuluvat muodostavat saman yhteiskunnan, jonka eri yhteiskuntapiirit tarvitsevat toisiaan ja jo täten monella tavalla auttavat toisiaan. Epäluonnollistahan on, että kaupunki tavallaan pakottaa vähävaraisimpia työläisiään asettumaan »loisiksi» toiseen kuntaan, suuresti rasittamaan tuon kunnan veronmaksajia, koska nämä tulokkaat itse eivät kykene kuin vaan suhteellisen vähäiseltä osalta korvaamaan kunnalle aiheuttamansa, vaikkakin tarpeelliset, köyhäin- ja terveydenhoitoon, kouluihin y. m. kuuluvat menot.

Te Herra Maisteri, määrättynä selvitysmiehenä, olette ehdottomasti osuneet aivan oikeaan ehdottaessanne Helsingin ympäristön kunnallisessa uudelleen jär-jestelyssä, että meidänkin seutukuntamme yhdistetään Helsinkiin. Vastoin maalaiskunnan tahtoa emme enää voi kauan siihen kuulua ja omaa kuntaa emme kykenisi taloudellisesti ylläpitämään. Veroäyrikin omana kuntana nousisi hyvinä vuosina noin 15 markkaan ja pula-aikana aivan huimaavan korkealle. Katsomme siis oikeaksi ja kohtuulliseksi, että Malmi, Tapanila ja Puistola yhdistetään Helsinkiin, kuta pikemmin sen parempi.»

6. TAPANINKYLÄN ERÄITTEN OSIEN ASUJAMISTON KANTA.

Selvitysmiehelle osoitetussa kirjelmässä, jonka on allekirjoittanut 113 Tapa-ninkylän Jokitien ja Karhusuontien seutuvilla asuvaa maanomistajaa ja muuta henkilöä, esitetään seuraavaa:

»Me hyväksymme omasta puolestamme täydellisesti ne ehdotukset, mitkä Te olette tehnyt Malmi—Tapanilan alueen liittämisestä Helsingin kaupunkiin, ja toivomme hartaasti, että liittäminen toteutettaisiin viipymättä. Paikkakunnan asukkaina tunnemme erittäin hyvin ne vaikeudet, jotka edelleen tulevat haittaamaan toimeentuloamme, jos nykyinen olotila saa jatkua. Vielä huonommiksi muuttuisivat olomme, jos meidät liitettäisiin johonkin epävarmaan Malmi—Tapanila kuntaan, olipa se maalaiskunta tahi kauppala. Miltei poikkeuksetta saamme toimeentulomme joko suoraan pääkaupungista tahi elinkeinoista, joiden menestys riippuu kaupungin elinkeinoelämästä. Nämä yleiset syyt jo ovat mie-lestämme niin painavat, että jo niiden perusteella olisi mielestämme Helsingin kaupungin hallintoaluetta laajennettava niin, että meidänkin asumamme alueet siihen kuuluisivat. Kunnallisen jaoituksen pääperiaatehan on se, että kukin kunta

on oleva oma talouspiirinsä. Meillä ei ole mitään tekemistä Helsingin maalaiskunnan useimpien kylien kanssa. Meillä ei ole mitään taloudellista yhteyttä esimerkiksi Pitäjänmäkeen, Kirkonkylään, Tikkurilaan eikä pitäjän itäisiin osiin. Ainoa yhteys, mikä meillä on pitäjän muihin osiin, on Malmille. Mutta tämäkin ainoastaan sen takia, että Malmilla on kunnan virastot, sairaalat y. m. Kaikki liikenne käy Helsinkiin päin.

Mutta on monta erikoista syytä, jotka puhuvat meidän asumamme alueen ja koko k. o. liitosalueen liittämisen puolesta. Malmi—Tapanilan alueella ei ole taloudellisia mahdollisuuksia erillisenä kuntana järjestää asemakaava-, koulu- ja terveydellisiä oloja siihen kuntoon kuin ne nykyään pitäisivät olla. Veroäyrin nosto Smk:sta 12: 67, joksi Herra Selvitysmies on veroäyrin — meidän mielestämme hyvin optimistisesti — laskenut lähivuosina mahdollisesti perustettavassa uudessa Malmi—Tapanilan kunnassa, olisi pakosta tehtävä. Tästä taas olisi seurauksena pako uudesta kunnasta halvempiveroisiin kuntiin, mahdollisesti lähinnä uuteen Helsingin maalaiskuntaan, jonka alueella maan palstoitus on voimakkaassa käynnissä. Pulavuosien kokemuksesta tiedämme, että pako tapahtuu jo veroäyrin noustessa 10 markkaan.

Haluamme vielä huomauttaa siitä, että Helsingin pitäjän velat ovat edelleen nousussa. Kuluvana vuotenakin tulee velkaa otettavaksi ainakin 1,300,000 markkaa. Ja kun Malmi—Tapanila saisi osakseen suunnilleen kaikki Helsingin pitäjän velat, niin joutuisi uusi kunta heti suuren velkataakan alle. Tosin uusi kunta saisi pääosan omaisuudestakin, mutta sehän ei auttaisi mitään, koska tätä omaisuutta ei voi myydä. Päin vastoin tämä omaisuus vaatisi suuria vuotuisia ylläpitokustannuksia. Sen jälkeen kun Herra Selvitysmies on laatinut arvionsa, on k. o. alueelle rakennettu 1,000,000 markan tuberkuloosisairaala ja 1,500,000 markan koulu sekä vielä päätetty rakentaa noin 1,500,000 markan jatkokoulu.

Erikoisesti pyydämme huomauttaa siitä, että Malmi—Tapanilan kuivatus- ja likaviemärisuunnitelmat vaativat kiireisiä toimenpiteitä. Viemärejä järjestettäessä tulee aivan varmasti syntymään erimielisyyttä Malmi—Tapanilan mahdollisen uuden kunnan ja kaupungin välillä. Viemärit olisi johdettava Vantaanjokeen, mutta sehän on mahdotonta ilman kaupungin myötävaikutusta. Yksistään tämän yhden nykytärkeimmän paikkakunnan elinkysymyksen ratkaisu edellyttää kaupunkiin liittämistä. Ja tällaisia kysymyksiä on monta.

Mitä tulee Malmi—Tapanilan väestön mielipiteeseen asiassa yleensä, niin huomautamme seuraavista seikoista:

1) Meidän naapurimme, pukinmäkeläiset, ovat yksimielisesti vaatineet alueensa liittämistä kaupunkiin, m. m. v. 1925 tekemässään anomuksessa.

2) Muutamia vuosia sitten — pula-aikana — pidettiin Helsingin pitäjän eri kylissä kokouksia, joissa valittiin erikoinen lähetystö pyytämään Herra Selvitysmiestä kiirehtimään ehdotuksensa valmistamista. Tällöin oli Malmilla elokuvateatteri Kinossa kokous, jossa malmilaisia oli yli 200 henkilöä, ja kaikki vaativat tiukasti alueen pikaista liittämistä kaupunkiin.

3) Kuluneena syksynä Malmin kunnantalossa pidetyssä virallisessa kokouksessa, johon kokoukseen kaikki halukkaat eivät mahtuneet sisälle, kannatti kaupunkiin liittämistä noin 90 prosenttia puheenvuoron käyttäjistä, kuten Herra Selvitysmiehelle on hyvin tunnettua. Tällöin vasta tuli ensi kerran tietoomme henkilöitä, jotka vastustivat alueliitosta.

4) Mielestämme on Helsingin maalaiskunnan valtuusto asettunut sangen ihmeelliselle kannalle, kun se puolestaan on vastoin paikkakuntalaisten selvästi ilmaistua tahtoa ruvennut vastustamaan Malmi—Tapanilan alueen liittämistä kaupunkiin. Itse päätöskin on sangen eriskummallisella tavalla tehty: 17 valtuutettua vastusti liittämistä, 10 vaati sitä ja kokonaista 8 pidättäytyi äänestämästä.

Näiden joukossa oli sellaisia henkilöitä, jotka vaativat Tikkurilankin kaupunkiin liittämistä, mutta silti eivät myötävaikuttaneet sellaisen päätöksen syntymiseen, että Malmi—Tapanila olisi liitettävä kaupunkiin. Äänestyksessä ei myöskään käynyt selville, kuinka monta valtuutettua mahdollisesti oli sitä mieltä, että koko vanha Helsingin kunta on jätettävä ennalleen, jollei Malmi—Tapanilaa liitetä kaupunkiin. Sellaisia valtuutettuja on tiedossamme.

Lopuksi viittaamme työttömyyskysymykseen. Sen jälkeen kun Herra Selvitysmies on laatinut tilastonsa Malmi—Tapanilan teollisuudesta, on teollisuus suuresti laajentunut, m. m. on syntynyt lisää teollisuuslaitoksia. Tiedossamme on myöskin, että kaupunki suunnittelee teollisuustonttien luovuttamista Malmin seuduilta. Useimmat näistä teollisuuslaitoksista ovat suorastaan riippuvaisia kaupungin rakennusteollisuudesta ja kaikkikin tietysti taloudellisista nousu- ja laskusuhdanteista. Miten käy Malmi—Tapanilan kunnan talouden, kun tapahtuu pysähdys kaupungin rakennustoiminnassa tahi tulee yleinen talouselämän laskuaika. Miten voivat silloin pysyä kotimarkkinoille tuotteitaan valmistavat teollisuuslaitoksemme täydessä käynnissä, ja erittäinkin sellaiset tehtaat, jotka valmistavat rakennustarvikkeita. Huomautamme vain seuraavista liikenumista: Parkettityö O/Y Primo, joka valmistaa saranoita y. m. s., O/Y Saseka, joka valmistaa tiiliä, O/Y Oskar W. Moserin tilketehtas, Oy. Finska Semptalin, Oy. Riksilevyt j. n. e. Erittäin herkästi taas ovat riippuvaisia yleisistä suhdanteista esim. Helsingin Turkisteollisuus O/Y ja Autokoriteollisuus O/Y, joka nyt on suurimpia työnantajia paikkakunnalla. — Heti kun rakennustoiminta Helsingissä vähenee, pannaan töistä pois maalaiskuntalaiset. Kun sitten omat tehtaat vähentävät työväkeään, niin pian ollaan auttamattomassa pulassa. Nytkin on Malmi—Tapanilassa noin 100 työtöntä. Tulevaisuudessa, jos erikoinen Malmi—Tapanilan kunta perustetaan, ei työttömiä voi sijoittaa edes metsätöihin, joita nyt esimerkiksi kyllä on kunnassamme. Veroäyrien luku on pula-aikana vähentynyt Helsingin maalaiskunnassa yli 30 prosenttia, vaikka suurta osaa kuntaa on verotettu maataloudesta ja metsästä, siis pinta-alan mukaan. Ja veroista on jäänyt perimättä lähes 50 %. Kun Malmi—Tapanila on pula-aikana vielä huonommassa asemassa kuin jakamaton Helsingin maalaiskunta, niin miten se voi toimia pula-aikana, kun vielä lisäksi silloin täytyy koota yli $\frac{3}{4}$ veroista palkkatuloista.»

7. PUISTOLAN ESIKAUPUNKIVÄESTÖN KANTA.

Selvitysmiehelle osoitetussa 71 henkilön allekirjoittamassa kirjelmässä esitävät Puistolalan esikaupungin asukkaat kantansa liitosasiassa samansisältöisessä kirjelmässä kuin Malmin- ja Tapaninkylien pääasutuskeskusten asukkaat. Kirjelmän sanan muotoa ei senvuoksi ole tarpeen tässä uudestaan esittää.

8. ERÄITTEN HELSINGIN MAALAIKUNNAN VIRANHALTIJAIN ESITYS.

Helsingin maalaiskunnan viranhaltijat: kunnallislautakunnan esimies ja asutuslautakunnan puheenjohtaja *J. Holmberg*, kunnansihteeri ja kamreeri *L. Korpinen*, rahastonhoitaja *Hilkka Suolanen*, taksoitussihteeri, varatuomari *Bruno Österman*, kunnallinen ulosottomies *Hjalmar Andelin*, kunnan rakennusmestari *Ernst Wallin*, huoltojohtaja *Toivo Ailio*, huoltosihteeri, hov. ausk. *A. E. Heiskanen*, kunnan- ja koululääkäri, lääket. ja kirurg. tohtori *Helge Nyman*, kunnallsairaalan lääkäri *Halvar A. Häggström* ja kunnaneläinlääkäri *A. G. Backman* ovat kirjallisesti esittäneet selvitysmiehelle seuraavaa:

»Kun emme puolestamme ole huomanneet, miten mietinnössä ehkä on ajateltu toimemme vastaisesti järjestettäväksi, ja kun tämä seikka välittömästi koskee oikeuttamme, niin haluamme kiinnittää Herra Selvitysmiehen huomiota

tähän seikkaan. Monet meistä on uhrannut elämästään useita vuosia tälle alalle ja erikoisopintojensa sekä tämän käytännöllisen kokemuksensa vuoksi tulleet erikoistuneeksi kunnalliselle alalle sellaisena kuin se esiintyy Helsingin maalaiskunnassa. Uusien toimien saanti kunnallisella alalla on kuitenkin melko rajoitettua ja kuntamme kunnallishallinto kunnan suuruudesta ja asemasta johtuen poikkeaa huomattavasti muista maalaiskunnista erittäinkin siinä, että kunnassamme alkavat toimet olla jaettuina eri henkilöiden hoidettaviksi niiden erikoislaadun mukaan. Muissa maalaiskunnissa taas useammat eri tehtävät ovat keskitetyt joillekin harvoille henkilöille, jotka eivät ole erikoistuneet millekään kunnallishallinnon erikoisalalle. Kuntamme hallinto erikoisvirkamiehineen lähentelee siis kaupunki-oloja, joissa toimet suurin piirtein ovat jaetut kunkin erikoisalan hoitajille. Näin ollen näyttäisi luonnollisimmalta, että samalla kun esikaupunkiliitos toimitetaan myös maalaiskunnan virkain ja toimien haltijat siirrettäisiin kaupungin palvelukseen mikäli mahdollista kukin omalle erikoisalalleen tai, ellei tämä olisi mahdollista, että heille kuitenkin kaupungin palveluksessa varattaisiin ansiomahdollisuudet ja että he kaupungin palveluksessa ikälisien, eläkkeen y. m. saantiin nähden saisivat hyväkseen lukea ne vuodet, jotka he ovat olleet Helsingin maalaiskunnan palveluksessa.

Saamme siis ylläolevaan viitaten kiinnittää Herra Selvitysmiehen huomion sanottuun asiaan ja toivomme, että oikeutemme tulisivat turvatuiksi edelläesitetyllä tavalla.»

9. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kuun 21 päivänä on yhtynyt esitetään Malmi—Tapanilan liitosalueesta seuraavaa:

»Mitä Malmi—Tapanilaan tulee, niin kaupunginhallitus huomauttaa, että tämä alue, sen lisäksi, että kaupunki omistaa Tapaninkylässä suhteellisen vähän maata, on liitettäväksi ehdotetuista alueista se, joka eniten tulee rasittamaan kaupungin taloutta. Näin ollen tuntuisi varsin houkuttelevalta ehdottaa, että Valtuusto asettuisi vastustamaan tämän alueen liittämistä kaupunkiin. Kaupunginhallituksen käsityksen mukaan on kuitenkin myönnettävä Malmi—Tapanilan asutuksessa ja sosiaalisissa oloissa olevan sellaisia epäkohtia, että niiden lopulliseen järjestämiseen ilmeisesti vaaditaan kaupungin apua. Kaupunki ei voine asettua sille kannalle, että alueliitoksessa pyrittäisiin saamaan ainoastaan taloudellisesti edulliset alueet ja huomattavampia menoja aiheuttavat asutusalueet jätettäisiin muiden kuntien hoidettaviksi. Jo verotasauksenkin kannalta lienee selvää, että toimeenpantavassa alueliitoksessa on kaupungin yleensä otettava vastaan alueita, jotka tulevat vaatimaan taloudellisia uhrauksia, koska kaupunki toiselta puolen tulee myöskin saamaan alueita, jotka antavat kaupungille tuloja yli niihin kohdistuvien menojen. Kaupunginhallitus onkin vakuutettu, että alueen liittämättä jättämistä tarkoittavaa ehdotusta ei tulisi hyväksymään, vaan tässä kohden käytettäisiin pakkoliitosta, joten kaupungin lienee turhaa asettua ehdotuksen tähän osaan nähden kielteiselle kannalle.»

Edemmässä samassa lausunnossa kaupunginhallitus perustelutta esittää käsityksensä, että kaupunkiin ei olisi syytä liittää Malmi—Tapanilan liitosalueeseen kuuluvaa Suutarinkylää, vaan olisi kaupungin raja tässä kohdin vedettävä suoraan Suutarinkylän etelärajaa pitkin.

Kaupunki on siten puoltanut selvitysmiehen ehdotusta Malmi—Tapanilan liitosalueeseen nähden siten muutettuna, että Suutarinkylän liittäminen kaupunkiin evätään.

8. HERTTUANIEMEN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 9.)

Herttuaniemen liitosaluetta koskevista selvitysmiehen ehdotuksista ovat antaneet lausuntonsa Helsingin maalaiskunnan valtuusto huhtikuun 28 päivänä 1937, liitosalueen piirikokous, joka pidettiin Herttuaniemen työväentalolla marraskuun 8 päivänä 1936, ja Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939.

1. HELSINGIN MAALAIKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Helsingin maalaiskunnan valtuuston lausunnossa ilmoitetaan, että valtuusto ilman äänestystä on päättänyt yhtyä selvitysmiehen ehdotukseen Herttuaniemen liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

2. LIITOSALUEEN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Liitosalueen piirikokouksessa oli saapuvilla n. 60 tällä alueella asuvaa kunnallista äänioikeutta Helsingin maalaiskunnassa nauttivaa henkilöä. Kokous päätti yksimielisesti kannattaa koko liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

3. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kuun 21 päivänä on yhtynyt, huomautetaan, että puhtaasti kaupungin omalta kannalta kaupunkiin liitettäväksi tärkein alue on Herttuaniemen liitosalue. Tähän nähden ja myös vallitsevien maanomistusoalojen perusteella kaupunki puoltaa tämän liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

9. ITÄISEN SAARISTON LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 10.)

Itäisen saariston liitosaluetta koskevista selvitysmiehen ehdotuksista ovat antaneet lausuntonsa Helsingin maalaiskunnan valtuusto huhtikuun 28 päivänä 1937, Degerön taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto marraskuun 8 päivänä 1936, saman yhdyskunnan valtuuston kokoonkutsuma, marraskuun 22 päivänä 1936 pidetty yhdyskunnan asujamiston kokous, Santahaminan ja Mjölön kylien yhteinen piirikokous, joka pidettiin marraskuun 9 päivänä 1936, ja Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939

1. HELSINGIN MAALAIKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Helsingin maalaiskunnan valtuusto ilmoittaa, että valtuusto ilman äänestystä on päättänyt yhtyä selvitysmiehen ehdotukseen itäisen saariston liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

2. DEGERÖN TAAJAVÄKISEN YHDYSKUNNAN JA SEN ASUJAMISTON KANTA.

Sekä yhdyskunnan valtuuston että sen asujamiston kokouksen lausunnossa ilmoitetaan perustelutta, että yksimielisesti kannatetaan selvitysmiehen ehdotusta yhdyskunnan alueen liittämistä kaupunkiin. Yhdyskunnan valtuuston lausunnossa kannatetaan lisäksi yhdyskunnan lakkauttamista.

3. SANTAHAMINAN JA MJÖLÖN KYLIEN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Piirikokouksessa, joka pidettiin Helsingin kiinteistölautakunnan huoneistossa, oli saapuvilla 7 santahaminalaisten edustajaa mutta Mjölön kylästä ei ketään. Kokouksen pöytäkirjaan, joka piirikokouksen lausuntona on annettu selvitysmiehelle, on merkitty, että opetusministeriö marraskuussa 1936 on hyväksynyt sopimuksen, mikä Helsingin kaupungin seurakuntien ja Helsingin pitäjän kappalaisen välillä on tehty jälkimmäisen palkkauksen järjestelemisestä, ja että kokouksen mielestä siten oli olemassa kaikki edellytykset valtioneuvoston joulukuun 22 päivänä 1924 tekemän Santahaminan kylän liittämistä kaupunkiin koskevan päätöksen toteuttamiselle. Edelleen on pöytäkirjaan merkitty kokouksen yksimielisesti päättäneen, »että Santahamina liitettäisiin Helsinkiin niin pian kuin mahdollista, riippumatta siitä, koska Helsingin maalaiskuntaan kuuluvat eri liitosalueet liitetään».

4. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kuun 21 päivänä on yhtynyt, mainitaan, että itäisen saariston liitosalueen, johon huomattavimpana osana Santahaminan lisäksi kuuluu Degerön saari, yhdistäminen kaupunkiin on länsiosaltaan kaupungin satamaolojen kehitykselle välttämätöntä ja siinä mielessä kaupunki on hankkinutkin itselleen tähän kuuluvia maa- ja vesialueita, joista viimeisin toimenpide oli Stansvikin tilan ostaminen kaupungille.

Kaupunki siten puoltaa koko Itäisen saariston liitosalueen liittämistä kaupunkiin.

10. VÄSTERSUNDOMIN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 11.)

Lausuntoja ovat Västersundomin liitosalueen osalta antaneet Helsingin maalaiskunnan valtuusto huhtikuun 28 päivänä 1937, liitosalueeseen kuuluvien Mellunkylän, Nordsjön ja Västersundomin kylien piirikokous, joka pidettiin Heitbackan kansakoululla marraskuun 8 päivänä 1936 sekä yhteisessä tammikuun 7 päivänä 1937 päivätyssä kirjelmässä eräät Västersundomin kylän maanomistajat, ynnä Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939.

1. HELSINGIN MAALAIKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Helsingin maalaiskunnan valtuusto ehdottaa perustelutta, että kaupunkiin liitettäisiin vain Mellunkylä ja Nordsjön kylä. Västersundomin, Sottungsbyn ja Håkansbölen kylät olisi valtuuston käsityksen mukaan sopivimmin yhdistettävä suunniteltuun Tikkurilan maalaiskuntaan.

2. PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Piirikokouksen pöytäkirjasta ilmenee, että kokouksessa oli saapuvilla 21 henkilöä. Keskustelussa maanviljelysneuvos *V. O. Suonio*, joka omistaa Bredbackan tilat Mellunkylässä, ilmoitti kannattavansa tämän kylän liittämistä kaupunkiin sekä saaneensa rouva *Anna Blomqvistiltä*, joka omistaa Tallbackan kanta-tilan, tehtäväksi ilmoittaa, että myöskin hän kannatti Mellunkylän liittämistä kaupunkiin. Herra *A. Salmi* Nordsjön kylästä ilmoitti saaneensa lukuisilta tämän kylän asukkailta tehtäväksi kannattaa selvitysmiehen ehdotusta tämänkin kylän liittamisestä kaupunkiin. Tähän kantaan yhtyi Nordsjön kartanon tilanhoitaja *K. Nordqvist* sekä Nordsjö-Bothyn kansakoulun opettaja *Elsa Nyström*. Läsnaolevista Västersundomin kylän asukkaista maanviljelijät *Uno Wahlman*, *R. Österdahl* ja *V. Löfstedt* ilmoittivat vastustavansa tämän kylän liittämistä kaupunkiin. Sensijaan ilmoitettiin Västerkullan kartanon omistajan, varatuomari *Fredrik Thuringin*, joka oli estetty kokoukseen saapumasta, kannattavan Västersundomin kylän liittämistä kaupunkiin. Eräät kokouksessa läsnäolevat mutta piirikokouksen alueen ulkopuolella asuvat henkilöt, nimittäin maanviljelysneuvos *W. Ramsay* Sottungsbyn kylästä, tilanomistaja *P. K. Sandmark* Håkansbölen kylästä ja maanviljelysneuvos *E. Borgström* Sipoon kunnan Östersundomin kylästä esittivät käsityksensä, ettei Västersundomin kylää maatalousalueena, jossa ei ollut palstoitusta eikä taajaväkistä asutusta, olisi liitettävä kaupunkiin, vaan että tämä kylä olisi luettava kuuluvaksi siihen osaan supistettua Helsingin maalaiskuntaa, mikä jäisi jällelle, kun paitsi selvitysmiehen esittämiä osia Helsingin maalaiskunnasta myös Tikkurilan taajaväkinen yhdyskunta olisi liitetty kaupunkiin. Keskustelun päätyttyä hyväksyi kokous seuraavan puheenjohtajan keskustelun perusteella saneleman lausunnon:

1) Mellunkylän ja Nordsjön kylien edustajat ovat yksimielisesti lausuneet kannattavansa näitten kylien liittämistä kaupunkiin ja hyväksyvänsä huomautuksitta selvitysmiehen liitossuunnitelman.

2) Kokouksessa läsnäolevat Västersundomin kylän edustajat ovat yhtä yksimielisesti vastustaneet tämän kylän liittämistä kaupunkiin ja ovat yhtyneet siihen ajatukseen, että tämä kylä olisi liitettävä siihen osaan Helsingin maalaiskuntaa, mikä jäisi kaupunkiin liittämisen ulkopuolelle ja joka olisi säilytettävä jakamattomana.

3. ERÄITTEN VÄSTERSUNDOMIN KYLÄN MAANOMISTAJIEN MUUTTUNUT KANTA.

Senjälkeen kuin yllämainittu Mellunkylän, Nordsjön ja Västersundomin kylien piirikokous pidettiin ja myös Helsingin maalaiskunnan valtuusto joulukuun 8 ja 30 päivinä 1936 pidetyissä kokouksissa oli määritellyt kantansa selvitysmiehen ehdotuksiin nähden ja varsinkin ehdotukseen nähden Tikkurilan maalaiskunnan muodostamisesta, ovat eräät Västersundomin kylän maanomistajat, nimittäin maanviljelijät *M. Åberg, J. A. Bergholm, J. V. Löfstedt, R. Österdahl* ja *R. Wahlman* tammikuun 7 päivänä 1937 päivätyllä yhteisellä kirjelmällä ilmoittaneet selvitysmiehelle seuraavaa:

»Helsingin maalaiskunnan valtuuston päätettyä, että tämä maalaiskunta olisi jaettava neljään osaan ja että Västersundomin kylä olisi eroitettava muusta Västersundomista ja liitettävä perustettavaan Tikkurilan maalaiskuntaan, saamme me kaikki Västersundomin kylän maanomistajat täten ilmoittaa, että katsoen huonoihin kulkuyhteyksiin Tikkurilaan ja muihin painaviin syihin toivomme, että koko Västersundomin kylä liitetään Helsingin kaupunkiin.»

Kirjelmän allekirjoittajista kolme olivat niitä yllämainitun marraskuun 8 päivänä 1936 pidetyn piirikokouksen osanottajia, jotka Västersundomin asukaina vastustivat tämän kylän liittämistä kaupunkiin. Kirjelmässä tehty ilmoitus lienee niin käsitettävä, että allekirjoittajat, jotka yhdessä Västersundomin kartanon omistajan kanssa omistavat melkein koko Västersundomin kylän, olisivat halunneet kuulua sellaiseen supistettuun Helsingin maalaiskuntaan, joka jakamattomana jäisi kaupunkiliitoksen ulkopuolelle, mutta että he siinä tapauksessa, että Tikkurilan maalaiskunta perustetaan, eivät halua tulla luetuksi tähän kuntaan vaan toivovat mieluummin myös Västersundomin kylän liittämistä kaupunkiin. Viittauksella Helsingin maalaiskunnan valtuuston päätökseen, että tämä kunta olisi jaettava neljään osaan, tarkoitettaneen sitä valtuuston suunnitelmaa, että osa kuntaa liitettäisiin kaupunkiin, osasta muodostettaisiin Malmi—Tapanilan kauppala ja Tikkurilan maalaiskunta ja jälle jäävä osa olisi supistettuna Helsingin maalaiskuntana. Eroitus, mikä kirjelmässä tehdään Västersundomin kylän ja muun Västersundomin välillä, perustunee selvitysmiehen ehdotusten johdosta syntyneessä keskustelussa esitettyyn ajatukseen, että Västersundomin kylä jaettaisiin siten, että Västersundomin kartano ja siihen kuuluvat tilat liitettäisiin kaupunkiin, kun sensijaan muut tämän kylän pienempien maanomistajain hallussa olevat tilat siirrettäisiin Tikkurilan maalaiskuntaan. Tämä ajatus esitettiin Tikkurilan liitosalueen piirikokoukselle, jonka lausuntoon tässä viitattakoon.

4. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa kaupunginhallitus lausuu Västersundomin liitosalueesta seuraavaa:

»Västersundomin liitosalueen yhdistämistä kaupunkiin ei voida puoltaa maanomistuskäyttöön vedoten. Tälle alueelle, Västersundomin kylää lukuunottamatta, on kuitenkin kehittymässä varsin huomattavaa teollisuustoimintaa, joka tulee ilmeisesti saattamaan alueen kaupungin sosiaalitaloudelliseen piiriin. Teollisuuden mukana joutuu luonnollisesti asuntoalueiden järjestely ajankohtaiseksi

ja tällöin olisi kaupungille tärkeätä voida ohjata ja valvoa alueen asemakaavoitusta ja sen rakennustoimintaa, jotta kaupungin välittömään läheisyyteen ei jälleen syntyisi nykyaikaisen rakennusjärjestelyn vastaisia asuntoalueita. Sitäpaitsi ei tämän alueen kaupunkiin liittäminen ole taloudellisesti mitenkään raskasta, sillä sen hallinto ei aiheuta kaupungille juuri sanottavia menoja».

Kokouksessaan kesäkuun 21 päivänä 1939 kaupunginvaltuusto kuitenkin poiketen Västersundomin kylään nähden kaupunginhallituksen esittämästä kannasta, päätti puoltaa selvitysmiehen ehdotusta koko Västersundomin liitosalueen liittämisestä kaupunkiin.

11. TIKKURILAN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 12.)

Tikkurilan liitosaluetta sekä Tikkurilan maalaiskunnan perustamista koskevista selvitysmiehen ehdotuksista ovat lausuntoja antaneet Helsingin maalaiskunnan valtuusto huhtikuun 28 päivänä 1937 ja marraskuun 15 päivänä 1936 pidetty piirikokous, johon oli kutsuttu paitsi Tikkurilan liitosalueen kunnallista äänioikeutta nauttivia Helsingin maalaiskunnan jäseniä myös Västersundomin liitosalueeseen kuuluvien Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien kunnallisesti ääni-oikeutetut asukkaat sekä Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939.

1. HELSINGIN MAALAIKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Helsingin maalaiskunnan valtuusto ilmoittaa päättäneensä äänestyksen jälkeen hyväksyä selvitysmiehen ehdotuksen Tikkurilan maalaiskunnan muodostamisesta, kuitenkin siten muutettuna, että tähän kuntaan luettaisiin myöskin Västersundomin kylä. Äänestys oli tapahtunut voittaneen ehdotuksen ja sen kokouksessa tehdyn ehdotuksen välillä, että ehdotettua Tikkurilan maalaiskuntaa ei muodostettaisi, vaan että siihen luettavaksi ehdotetut kylät tulisivat jäämään supistettuun Helsingin maalaiskuntaan. Äänestyksessä annettiin 13 ääntä voittaneen ehdotuksen ja 10 ääntä viimeksimainitun ehdotuksen puolesta, osan pidättyessä äänestämästä.

2. LIITOSALUEEN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Piirikokous käsitti, kuten yllä mainittiin, koko Tikkurilan liitosalueen, siis myös sen Tikkurilan kylän osan, jonka selvitysmies oli ehdottanut liitettäväksi kaupunkiin, sekä Västersundomin liitosalueesta Sottungsbyn ja Håkansbölen kylät. Läsnä oli noin 70 henkilöä.

Piirikokouksen pöytäkirjasta, joka piirikokouksen lausuntona on annettu selvitysmiehelle käy ilmi, että Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien maanomistajat ja asukkaat kokouksessa vastustivat näitten kylien liittämistä suunniteltuun Tikkurilan maalaiskuntaan. Kokouksessa esitettiin 23 näissä kylissä asuvan henkilön kirjelmä, allekirjoittajina m. m. Håkansbölen ja Sottungsbyn kartanon omistaja, *P. K. Sanmark*, Nissbackan tilan omistaja, maanviljelysneuvos *William Ramsay* ja Bisan tilan omistaja *Emil Falk*, jossa kirjelmässä selvitysmiehen ehdotusta vastaan huomautettiin seuraavaa:

»Kaupunkiliitoksen jälkeen jällellejäävien Helsingin maalaiskunnan osien jakamista kahteen »Helsingin maalaiskunta» ja »Tikkurilan maalaiskunta»-nimisiin kuntiin — johon jälkimäiseen meidänkin kylämme luettaisiin — perustellaan sillä, että pyritään mahdollisimman pitkälle muodostamaan alkuperäisen kunnan yhteiskunnallisesti samanluontoisista osista omia kunnallisia alueita. Selvitysmiehen mietinnössä esitetty ehdotus ratkaisee kuitenkin tämän kysymyksen täysin päinvastaiseen suuntaan, kun meidän puhtaasti maanviljelijäkylämme, joissa ei palstoitusta eikä taajaväkistä asutusta ole olemassa, liitetään Tikkurilan taajaväkiseen yhdyskuntaan, jonka teollisuus vuodesta vuoteen lisääntyy.

Ehdotettu uusi Tikkurilan kunta tulisi meidän käsityksemme mukaan kunnana taloudellisesti aivan liian heikoksi. Kunnassa tulisi Tikkurilan teollisuusyhdyskunnalla olemaan ratkaiseva vaikutusvalta ja suuria vaatimuksia yhdyskuntaan nähden, kun sitä vastoin tämän kunnan maataloudelliselle osalle pienuutensa vuoksi ei käytännössä tulisi olemaan mitään vaikutusvaltaa kunnan hallinnossa. Sen sijaan tämä kunnan osa teollisuuden lamakausina saisi kokea työttömyyden raskaat seuraukset, mitkä varmasti tulisivat niin hyvin tälle kunnan osalle kuin koko kunnalle ylivoimaisiksi.

Näitä seikkoja tarkkaan harkittuamme vaadimme me senvuoksi, että mikäli ei esikaupunkiliitosten jälkeen jällellejäävää Helsingin maalaiskunnan osaa voida pitää jakamattomana, meidän kylämme liitetään Sipoon kuntaan, jota, mikäli meidän tietoomme on tullut, Sipoon kunta tuskin tulisi vastustamaan.

Jollei meitä voida yhdistää Sipooseen näemme kernaammin, että meidän kylämme liitetään Helsingin kaupunkiin kuin että ne luetaan uuteen Tikkurilan maalaiskuntaan kuuluviksi.»

Varsinaisen äänestyksen alaiseksi joutui kokouksessa ainoastaan selvitysmiehen ehdotus itsenäisen Tikkurilan maalaiskunnan perustamisesta ja ehdotus, että ne osat Helsingin maalaiskuntaa, mitkä jäävät jällelle, kun muut osat on liitetty kaupunkiin, jätetään yhdeksi kunnaksi. Äänestyksessä edellistä ehdotusta kannatti 42 läsnäolijaa ja jälkimäistä 23. Useissa puheenvuoroissa, joita annettiin kummankin edellämainitun ehdotuksen kannattajain taholta, oli esitetty käsitys, että koko nyt kysymyksesssäoleva osa Helsingin maalaiskuntaa olisi liitettävä kaupunkiin, minkä johdosta puheenjohtaja, pöytäkirjan mukaan, lopuksi totesi, »että Tikkurilan liittämistä Helsinkiin oli kokouksessa sekä ehdotettu että kannatettu, joten kokouksen osanottajat yleensä olivat sitä mieltä, että jos vain mahdollista olisi, Tikkurila olisi liitettävä Helsingin kaupunkiin».

3. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston kannanilmaisu kohdistuu tähän liitosalueeseen nähden ainoastaan siihen osaan liitosaluetta, joka sijaitsee Keravanjoen eteläpuolella. Kuten Malmi—Tapanilan liitosalueeseen kuuluvaan Suutarinkylään nähden on kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939 päättänyt ehdottaa Keravanjoen eteläpuolella sijaitsevien Tikkurilan kylän osien liittämisen kaupunkiin evättäväksi.

Selvitysmiehen ehdottamaan jakamattomaan Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jakoon nähden esittää kaupunginvaltuusto sellaisen muutoksen, että maalaiskunnan rakennusten vuoden 1934 tilinpäätökseen perustuvat arvot alennetaan 10 %:lla.

12. SUPISTETTUA HELSINGIN MAALAIKUNTAA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 13.)

Supistetun Helsingin maalaiskunnan asemaa selvitysmiehen ehdottamien jaoitusmuutosten jälkeen on käsitelty paitsi jakamattoman Helsingin maalaiskunnan huhtikuun 28 päivänä 1937 antamassa lausunnossa supistetun maalaiskunnan aluetta vastaavassa piirikokouksessa marraskuun 15 päivänä 1936 sekä Helsingin kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939 antamassaan lausunnossa.

1. HELSINGIN MAALAIKUNNAN VALTUUSTON KANTA.

Selvitysmiehen ehdotukseen supistetun Helsingin maalaiskunnan alueesta ei Helsingin maalaiskunnan valtuusto lausunnossaan ehdota muutoksia. Asiaa käsiteltäessä valtuuston kokouksessa joulukuun 8 päivänä 1936 esitettiin vastaehdotuksena selvitysmiehen ehdotukselle, että ehdotettua Tikkurilan maalaiskuntaa ei muodostettaisi, vaan että siihen luettavaksi ehdotetut kylät ynnä Västersundomin kylä tulisivat jäämään supistettuun Helsingin maalaiskuntaan. Tämä ehdotus sai kuitenkin asiasta äänestettäessä 10 ääntä selvitysmiehen ehdotuksen voittaessa 13 äänellä ja osan pidättyessä äänestyksestä.

2. SUPISTETUN KUNNAN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Piirikokouksessa, joka pidettiin kirkonkylässä Midgårdin seuratalossa, oli saapuvilla noin 40 henkilöä supistettua kuntaa vastaavan alueen eri osista.

Kokouksessa tehtiin samanlainen ehdotus Tikkurilan liitosalueen lukemisesta supistettuun Helsingin maalaiskuntaan kuin mikä yllämainitulla tavalla esitettiin Helsingin maalaiskunnan valtuustossa. Ehdotusta perusteltiin pääasiallisesti sillä, että supistetun kunnan taloudellinen asema tulisi täten turvattummaksi ja että Sottungsby, Håkansböle ja myös Västersundom silloin tulisivat kuulumaan kuntaan, jossa maanviljelijäväestöllä olisi enemmän sananvaltaa kuin mitä sanottujen kylien maanviljelijäväestöllä tulisi olemaan Tikkurilan maalaiskunnassa. Kokouksessa tämä ehdotus myös saavutti enemmistön kannatuksen.

Mainittakoon, että kokouksessa eräät puhujat koskettelivat myös kysymystä Suutarinkylän sekä Vantaanjoen itä- ja eteläpuolella olevien kirkonkylän osien asemasta jaoitusmuutoksessa, mitkä alueet selvitysmies on ehdottanut liitettäväksi kaupunkiin. Nämä puhujat esittivät käsityksensä, että nämä alueet olisi jätettävä supistettuun kuntaan,

3. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston kannanilmaisu kohdistuu supistettuun Helsingin maalaiskuntaan kuten Tikkurilankin liitosalueeseen nähden ainoastaan siihen osaan liitosaluetta, joka sijaitsee Keravanjoen eteläpuolella. Kuten Malmi—Tapanilan liitosalueeseen kuuluvaan Suutarinkylään ja Keravanjoen eteläpuolella sijaitseviin Tikkurilan kylän osiin nähden on kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 päivänä 1939 kaupunginhallituksen ehdotuksen mukaisesti päättänyt ehdottaa, Keravanjoen eteläpuolella sijaitsevien Helsingin pitäjän kirkonkylän osien kaupunkiin liittämisen evättäväksi.

Selvitysmiehen ehdottamaan jakamattomaan Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jakoon nähden esittää kaupunginvaltuusto sellaisen muutoksen, että maalaiskunnan rakennusten vuoden 1934 tilinpäätökseen perustuvat arvot alennetaan 10 %:lla.

13. LEPPÄVAARAN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö n:o 14.)

1. ASIAN KÄSITTELYJÄRJESTYS.

Selvitysmiehen pyydettyä elokuun 1 päivänä 1936 päivätyllä kirjelmällä Espoon maalaiskunnan valtuuston lausuntoa ehdotuksistaan Espoon maalaiskunnan jakamisesta ja m. m. Leppävaaran liitosalueen eräitten osien muodostamisesta yhdessä Helsingin maalaiskuntaan kuuluvan Kánalan kylän kanssa Suur-Huopalahden kauppalaksi, käsiteltiin valtuuston kokouksessa syyskuun 29 päivänä 1936 kysymystä, missä muodossa lausunto kunnan puolesta annettaisiin. Kunnallislautakunta oli kokouksen pöytäkirjan mukaan ehdottanut, »että lausuntojen antaminen jätettäisiin mietinnössä kosketeltujen kunnan eri osien asukkaiden kanssa pidettäville piirikokouksille, joiden kokoonkutsujat olisi kunnanvaltuuston valittava», t. s. ettei kunnanvaltuusto omasta puolestaan antaisi lausuntoa. Kokouksessa tehtiin, viittaamalla siihen, että ainakin eräissä kysymyksissä voitaisiin kunnanvaltuustossa eri osien edustajain kesken päästä yksimielisyyteen, ehdotus, että kunnanvaltuustolle olisi, eri piireistä annettavien lausuntojen saavuttua, varattava tilaisuus antaa oma lausuntonsa. Tämä ehdotus ei kuitenkaan saavuttanut kannatusta, minkävuoksi kunnallislautakunnan ehdotus hyväksyttiin äänestyksellä.

Kunnanvaltuusto päätti tämän mukaisesti maalaiskuntain kunnallislain 80 §:n 2 momentin edellyttämässä järjestyksessä kutsua kokoon asianomaisia liitosalueita koskevat piirikokoukset, määräten samalla näitten kokousten koolle kutsujat. M. m. määrättiin kutsuttavaksi kokoon piirikokous, joka käsittäisi sen liitosalueen, jota selvitysmies on kutsunut Leppävaaran liitosalueeksi, lukuunottamatta Hagalundin aluetta ja Tiilimaa-nimistä tilaa, jonka jälkimäisen selvitysmies on ehdottanut liitettäväksi Grankullan kauppalaan. Piirikokouksesta oli asianomaisessa järjestyksessä julkaistu kuulutus lokakuun 31 päivänä 1936 ja pidettiin ensimmäinen kokous marraskuun 15 päivänä 1936 »Hembyggdens Vänner»-nimisen yhdistyksen huoneistossa lähellä Leppävaaran asemaa. Kokouksessa oli pöytäkirjan mukaan saapuvilla noin 200 henkilöä. Senjälkeen kuin kokouksessa oli tehty eräitä äänestyksiä siitä, mille periaatteelliselle kannalle piirikokouksen oli asetettava selvitysmiehen ehdotuksiin nähden, asetti kokous 22 jäsenenisen, liitosalueen eri osia edustavan komitean laatimaan ehdotusta piirikokouksen lausunnoksi, päättäen samalla siirtää asian käsittelyn jatkokokoukseen. Lausuntoehdotuksen valmistuttua jatkettiin piirikokousta saman marraskuun 29 päivänä, jolloin piirikokouksen lausunto lopullisesti hyväksyttiin.

Piirikokouksen lausunto hyväksyttiin edellämainitun komitean esittämässä muodossa. Jo komiteassa oli kuitenkin esitetty eräitä eriäviä mielipiteitä, mitkä kirjallisesti esitettiin uudestaan sanotussa jatkatussa piirikokouksessa. Äänestettäessä piirikokouksessa näistä eriävistä ehdotuksista tulivat ne kuitenkin kaikki hyljättyiksi. Tällaisia eriäviä ehdotuksia, jotka on liitetty piirikokouksen pöytäkirjaan, esittivät m. m. yllämainitun komitean puheenjohtaja, varatuomari *Teuvo Aura*, joka asuu Kilossa, tullivartija *Gösta Lamroth* Kilosta, ylikielenkääntäjä *Vict. Akerblom* Leppävaarasta sekä metsänhoitaja *Tor H. Nymalm* ja rautatievirkamies *R. Mohring* Kilosta yhteisesti. Sikäli kuin näissä eriävissä lausun-

noissa on kohtia, jotka mahdollisesti voivat vaikuttaa asian edelleen käsittelemiseen, selostetaan seuraavassa myöskin näitä lausuntojen kohtia.

Yllämainitussa piirikokouksen jatkokokouksessa ilmoitettiin, että Kilon asemanseudun asujamiston keskuudessa oli yksityisesti koottu nimiä julkilausumaan, jossa toivottiin Kilon alueen erottamista Espoon maalaiskunnasta. Julkilausuma liitettiin kokouksen pöytäkirjaan. Myöskin tämän kannan ilmaisu on edempänä mainittava.

Selvitysmiehen kuulutuksen perusteella, jolla henkilöitä, joitten oikeuksia liitosehdotus voi koskea, kehoitettiin esittämään selvitysmiehelle huomautuksensa, on Kilon ja Klobbskogin tilojen omistaja, agronomi *H. G. Nymalm* antanut selvitysmiehelle yksityisen tammikuun 14 päivänä 1937 päivätyn lausunnon.

Selvitysmiehen ehdotuksia Leppävaaran liitosalueeseen nähden käsitellään paitsi edellämainitun piirikokouksen lausunnossa ja siihen liittyvissä eriävissä lausunnoissa myöskin supistettua Espoon maalaiskuntaa käsittävän piirikokouksen lausunnossa. Tämä oli kutsuttu kokoon samassa järjestyksessä kuin Leppävaaran piirikokous ja toimi samoilla valtuuksilla kuin sanottu piirikokous. Kun Espoon maalaiskunnan valtuusto ei itse ole halunnut antaa lausuntoa kunnan jakokysymyksessä vaan on omasta puolestaan päättänyt alistua siihen, mitä eri liitosalueiden piirikokoukset, Espoon supistetun maalaiskunnan piirikokous niihin luettuna, asiassa esittävät, on viimeksimainitun piirikokouksen lausuntoa pidettävä lähinnä sitä lausuntoa vastaavana, jonka asianomainen kunnan valtuusto tavallisissa oloissa antaa.

Tämä piirikokous pidettiin Espoon suojeluskunnan talossa lokakuun 20 päivänä 1936. Kokouksessa oli tosin saapuvilla vain 31 henkilöä, mutta oli kokous kuitenkin sekä supistettua kuntaa että myös koko Espoon nykyisen kunnan hallintoa hyvin edustava. Kokouksen oli kunnanvaltuuston päätöksen mukaisesti kutsunut kokoon ja avasi kunnanvaltuuston puheenjohtaja, tohtori *Allan Ph. Heikel*, joka myös valittiin kokouksen puheenjohtajaksi. Pöytäkirjaan tehdyn merkinnän mukaan olivat osanottajien joukossa m. m. rovasti *L. L. Byman*, sekä kunnanvaltuuston jäsenistä todellinen valtioneuvos *August Ramsay*, työmies *Viljo Mehtonen*, maanviljelijä *Sigurd Hagman*, agronomi *Gunnar Ehrnrooth*, maanviljelijä *Lennart Olin*, maanviljelijä *Gösta Nymalm*, kirkonkamreeri *F. J. Österlund*, rehtori *Erik Nylund*, opettaja *Artur Nylund* ja maanviljelijä *August Juslin*.

Kokouksenavaajan, tohtori Heikelin esittämän alustuksen pohjalla syntyi kokouksessa asiasta jonkunverran keskustelua, jossa kuitenkin ei kokouksen osanottajien keskuudessa ilmennyt sanottavaa erimielisyyttä kunnan jakamisen tarpeellisuudesta, vaan ainoastaan eräistä yksityiskohtia koskevista kysymyksistä. Keskustelun päätyttyä asetettiin komitea laatimaan ja kunnanvaltuustolle toimittamaan kokouksessa esitettyjen näkökohtien perusteella piirikokouksen lausunto asiasta. Komiteaan tulivat kuulumaan kunnanvaltuuston puheenjohtaja, tohtori *Allan Ph. Heikel*, todellinen valtioneuvos *August Ramsay*, insinööri *Ernst von Freymann*, insinööri *Gustaf Eklundh*, agronomi *Gunnar Ehrnrooth*, maanviljelijä *Gösta Nymalm* ja rovasti *L. L. Byman*. Komitean lausunto, joka on päivätty joulukuun 7 päivänä 1936, esitettiin Espoon kunnanvaltuustolle samana päivänä pidetyssä kokouksessa ja päätti kunnanvaltuusto lähettää lausunnon muitten piirikokousten lausuntojen ohessa selvitysmiehelle.

Ylläluetelluista lausunnoista ja niihin liittyvistä asiakirjoista ilmenee seuraavaa:

2. LIITOSALUEEN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Leppävaaran liitosalueen piirikokouksen lausunto on kokonaisuudessaan näin kuuluva:

»Niissä piirikokouksissa, jotka kuluva marraskuun 15 ja 29 päivinä ovat pidetyt Espoon kunnan Suur-Huopalahden, Mäkkylän ja Klobbskogin kylissä sekä Bredvik, Kilo ja Konungsböle -nimisten yksinäistalojen ynnä Kilon rautatiepysäkin läheisyydessä olevilla Vesterängen, Kvarnängen ja Bölskärr -nimisillä alueilla asuvien kuntalaisten kesken, on keskustelun jälkeen hyväksytty seuraava lausunto niistä ehdotuksista Espoon kuntaan kohdistuviksi kunnallisen jaoituksen muutoksiksi, jotka sisältyvät Helsingin kaupungin liitoskysymystä käsittelevään mietintöön:

Asiaa käsiteltäessä on kiinnitetty päähuomio niihin edellytyksiin, jotka ovat välttämättömiä itsenäistä kuntaa muodostettaessa tahi erinäisiä asutusalueita liitettäessä toisiin kuntiin. Tällöin on lähdetty siitä perusperiaatteesta, että kunnan tulee muodostaa yhtenäinen, orgaaninen kokonaisuus, koska vain se voi taata sen toiminnalle välttämättömän taloudellisen pohjan ja sen asukkaille sen yhteenkuuluvaisuudentunteen, jota ilman yhdyskunnan on vaikeaa suorittaa tehtäviään. Kuten selvitysmies, johtaja Harvian selvityksessäänkin on osotettu, niin kysymyksessä olevalla alueella asuva väestö, ei ainoastaan Leppävaaran asutusalueella vaan myös Kilon pysäkkiä lähempänä olevalla huvila-alueella, käsittää suurimmaksi osaksi henkilöitä, jotka saavat toimeentulonsa ulkopuolella asutusalueen, pääasiassa Helsingin kaupungissa. Kun siis kunnan tulee voida taata niille jäsenilleen, jotka työttöminä aikoina ovat joutuneet taloudelliseen ahdinkotilaan, toimeentulomahdollisuudet, joutuu tämä taakka tällöin kunnan muiden jäsenten kannettavaksi, joiden veronkantokyky jo muutenkin taloudellisen kriisiajan johdosta on heikentunut. Sen sijaan olisi asianmukaista, että se kunta, joka on saanut hyväkseen käyttää näiden henkilöiden työn, myös ottaa vastatakseen heidän toimeentulomahdollisuudestaan työttömyyden aikana. On asianmukaista, että se kunta, joka on oikeutettu verottamaan niitä teollisuuslaitoksia sekä liikkeitä, joiden palveluksessa nämä ulkopuolella kuntaa asuvat ovat, myös on velvollinen pitämään näistä henkilöistä huolta työttöminä aikoina, koska ei ole oikeudenmukaista, että he tällöin joutuvat sen kunnan elätettäväksi, jossa he asuvat. Useat esimerkit sekä meiltä että muista maista osottavat, että juuri tällaiset pienemmät esikaupunkikunnat ovat taloudellisina kriisiaikoina joutuneet ensimmäisinä ahdinkotilaan, jopa taloudelliseen perikatoonkin, josta ne eivät ole voineet selvitä ilman joko valtionvallan väliintuloa pitkäaikaisen taloudellisen avustuksen muodossa tahi siten, että ahdinkoon joutunut kunta on yhdistetty läheiseen kaupunkikuntaan. Selvitysmies lausuikin puolestaan (mietinnön N:o 14 siv. 37), että kunnallisen jaituksen järjestämisessä noudatettavien yleisten periaatteiden mukaan olisi Leppävaaran asutuskin siirrettävä kaupunkiin kuuluvaksi, kun ottaa huomioon, että selvitys tämän alueen väestöoloista osoittaa riidattomasti, että tämän alueen väestö on kaupungissa toimeentulonsa saavaa esikaupunkiväestöä. Alueen asemakaavallinen järjestely ja rakennustoiminnan valvonta tulisi tehokkaammaksi ja korkeampia vaatimuksia vastaavaksi, jos alue olisi kaupungin asemakaava- ja rakennustarkastajaviranomaisten johdon ja valvonnan alaisena, jotapaitsi alueen väestö nauttiessaan kaupunkikunnan jäsenten oikeuksia pääsisi kuntien tärkeimpien hallintoaarojen, kuten köyhäinhoidon, sairaanhoidon ja kansakoulutoimen, aloilla osalliseksi suuremmista eduista ja paremmasta hoidosta, kuin mitä esikaupunkialueen oma kunnallishallinto pitkiin aikoihin voisi tarjota. Alueen jättäminen oman kunnallishoidon varaan tietää käytännössä sitä, että alueen järjestämisessä tyydytään toistaiseksi alempaan tasoon kuin kaupungissa pidetään välttämättömänä. Selvitysmies katsoo niinmuodoin voivansa ehdottaa alueen muodostamista itsenäiseksi kunnaksi vain välitilana, joka puolestaan helpottaisi alueen liittämistä kaupunkiin vastaisuudessa, olojen tehdessä tämän suorastaan välttämättömäksi. Selvitysmies ilmoittaa tehneensä ehdotuksensa tietoisena sen ilmeisistä haitoista, koska paikkakunnan väestö on hänen saamiensa

tietojen mukaan kaupunkiin liittymistä vastaan. Tämä tieto ei kuitenkaan pidä paikkaansa eikä perustu mihinkään tosiseikkaan. Kysymystä Helsinkiin liittymisestä ei ole koskaan voitu asian aikaisemmissa vaiheissa käsitelläkään, koska silloin, kun oman kunnan perustamiskysymys oli viimeksi vuonna 1933 vireillä, ei ollut olemassa vielä mitään ehdotusta Helsingin läheisten esikaupunkien liittämistä kaupunkiin. Niinollen on kysymyksessä olevan alueen asukkailla nyt vasta ensimmäisen kerran tilaisuus lausua mielipiteensä tästä liittymiskysymyksestä.

Leppävaaran alueen äänivaltaiset kunnan jäsenet ovat tulleet siihen vakaukseen, että ehdotetun kunnan tahi kauppalan taloudellinen pohja tulisi olemaan heikko. Sen sijaan, että tällaisen itsenäisen kunnan perustaminen tulevaisuudessa taloudellisten olojen sitä yhä kiinteämmin vaatiessa helpottaisi sen vastaista liittymistä Helsinkiin, on pelättävä, että yhdistäminen tuonnempaan päinvastoin tuottaisi suurempia vaikeuksia, jota vastoin sen toteuttamiseen olisi nyt juuri oikea hetki, kun kaikkien muidenkin Helsingin esikaupunkialueitten liittymisen samalla ratkaistaan.

Koko tämän alueen, mukaan luettuna myös Kilo ja Hagalund, taloudellisten olojen heikkous selviää parhaiten, kuten selvitysmieskin toteaa, verotettavien tulojen kokonaismäärän alhaisuudesta kutakin asukasta kohti. Se teki nimittäin v. 1933 vain 3,453 markkaa vuodessa, jota vastoin se teki samana vuonna Helsingissä 10,745 markkaa. Edelleen oli lähes puolet alueen veronmaksajista sellaisia, joiden tulot eivät nousseet 6,000 markkaan, kun sen sijaan vastaava prosentti kaupungissa oli 31,8 %. Näistä numeroista käy ilmi selvitysmiehen lausunnon mukaan parhaiten, että alueen taloudellinen pohja on heikko sekä varsin herkkä taloudellisten suhdanteitten vaihteluille, mikä m. m. ilmenee verotettavien tulojen nopeassa alenemisessa pula-aikoina. Tässä suhteessa esittää selvitysmies seuraavat numerot, jotka näyttävät verotettavien tulojen kokonaismäärän suuruutta asukasta kohti allamainittuina vuosina koko Leppävaaran alueella:

1929	6,540
1930	5,612
1931	4,940
1932	3,666
1933	3,453

Vuoden 1919 hallitusmuodon 50 §:n 2 kohdassa säädetään, että hallintoalueiden rajoja uudelleen järjestettäessä on varteenotettava, että alueet, mikäli asianhaarat niin sallivat, tulevat yksikielisiksi taikka että toiskieliset vähemmistöt niillä tulevat niin pieniksi kuin mahdollista. Siinä tapauksessa, että kysymyksessä oleva alue muodostettaisiin itsenäiseksi, tulisi se käsittämään 40 % ruotsinkielisiä ja lähes 60 % suomenkielisiä asukkaita, mikä seikka olisi ristiriidassa hallitusmuodon sanotun säädöksen kanssa sekä omalta osaltaan tekisi kunnan asioiden hoidon raskaammaksi, vaikeuttaisi sen sivistystehtäviä sekä korottaisi sen hallintokuluja.

Mitä ehdotetun Suur-Haapalahden kauppalan alueeseen tulee, katsoo selvitysmies, että uuteen kuntaan on välttämätöntä liittää myös Kilon seutu. Piirikokous puolestaan katsoo, että Kilon asutus aivan läheisesti liittyy Leppävaaran asutukseen ja rajan vetäminen näiden yhdyskuntien välille käy vaikeaksi, eikä ole mitään syytä jättää kapeata ympärysvyöhykettä Grankullan ja Suur-Haapalahden yhdyskuntien välille, joka tapahtuisi, jos nämä pinta-alaltaan verrattain vähäiset alueet jätettäisiin edelleen Espoon kuntaan kuuluviksi.

Edelleen on selvitysmies ehdottanut, että Mäkkylän sotilasvirkaalon rajalla Helsingin maalaiskunnan puolella sijaitseva Kánalan kylä siirrettäisiin tähän uuteen kuntaan huomioonottaen, että Kánalan kylässä oleva esikaupunkiasutus

on kasvanut kiinni Mäkkylän asutukseen siten, että ei ole mahdollista aikaansaada selvää ja luonnollista rajaa näiden asutusten välillä. Piirikokous puolestaan pitää tätä ehdotusta hyvin perusteltuna ja katsoo, että tämä alue orgaanisesti liittyy Leppävaaran asutusalueeseen. Tällöin on kuitenkin huomattava, että varsinaista rajaa asutuksen välillä Kánalan kylässä sekä Pitäjänmäen aseman luona olevan asutusalueen välillä ei ole olemassa, vaan on sekin huvila- ja esikaupunkiasutus pidettävä samaan asutusalueeseen kuuluvana, josta syystä Talinkylän Reimars- ja Martas-tilat olisivat myös yhdistettävät samaan yhdyskuntaan.

Niillä perusteilla, kuin edellä on mainittu, on piirikokous asiaa käsitellessään tullut siihen vakaumukseen, että koko tämä asutusalue olisi jo nyt Helsingin esikaupunkioloja järjestettäessä liitettävä Helsingin kaupungin yhteyteen. Jos kuitenkin tätä ei tässä vaiheessa voitaisi toteuttaa, on ehdotetun Suur-Haapalahden alueella asuvien Espoon kuntalaisten valtavan enemmistön kanta, että kysymyksessäolevat alueet ovat erotettavat Espoon kunnasta sekä niistä muodostettava oma kunnallinen yhdyskunta. Tämä kanta on vuosien kuluessa yhä vakiintunut ja on se saavuttanut ymmärtämystä ja kannatusta myös Espoon kunnan viranomaisten ja yleensä Espoon muiden kuntalaisten puolelta. Piirikokouksen mielestä ei kuitenkaan ole mitään aihetta tällöin erottaa kysymyksessäolevasta alueesta Hagalundin asutusaluetta, joka on läheisessä orgaanisessa yhteydessä muun Suur-Haapalahden kauppalaksi ehdotetun alueen kanssa, vaan olisi Hagalundin aluekin liitettävä samaan kunnalliseen yhdyskuntaan.

Mitä tulee uuden kunnallisen yhdyskunnan hallintomuotoon, niin piirikokous, vastoin selvitysmiehen ehdotusta, katsoo maalaiskuntamuodon sopivimmaksi. Uuden yhdyskunnan taloudellinen pohja tulee näet olemaan verrattain heikko, ja tällöin on piirikokouksen mielestä varovaisinta, ettei yhdyskunnan kannettavaksi aseteta niitä huomattavia lisämenoja, joita kauppalamuotoisen yhdyskunnan hallinto aiheuttaa. Piirikokous ei saata yhtyä selvitysmiehen käsitykseen, ettei tälle kustannuskysymykselle saisi antaa ratkaisevaa merkitystä yhdyskunnan hallintomuotoa määrätessä. Lisäksi piirikokous on kiinnittänyt huomionsa siihen, mitä vähennyksiä valtionavustuksissa kauppalamuodon valitseminen aiheuttaisi kuntamuodon rinnalla, ja tällöin todennut, paitsi sellaisia suorastaan lainsäädännössä määrättyjä eroavaisuuksia valtionavustuksiin nähden, kuten esim. se ero valtion osanotossa kansakoululaitoksen kustannuksiin, mikä säädetään kansakoululaitoksen kustannuksista $\frac{8}{6}$ 1926 annetun lain 15 §:ssä, myös sen tosiasian, että kuntien finanssitilasto osoittaa kauppaloiden valtionavustusten huomattavaa alemmuutta maalaiskuntien rinnalla. Piirikokous ei myöskään pidä uudelle yhdyskunnalle suunniteltua verrattain laajaa aluetta kauttaaltaan niin tiheästi asuttuna, että se välttämättömästi edellyttäisi niin tehokasta asemakaavallista järjestelyä ja rakennustoiminnan säännöstelyä, joka voidaan toteuttaa vain kauppalamuotoisessa yhdyskunnassa. Huomioon on otettava, että Mäkkylän varsinaiselle asutusalueelle on jo olemassa asemakaavaehdotus, jota paitsi Albergan, Bergansin ja Leppävaaran huvila-alueelle on maaherran määräyksestä uusi asemakaava juuri tekeillä. Kun yhdyskunnan alueella tulee tiheiden asutuskeskusten välillä olemaan suhteellisen laajoja peltovyöhykkeitä, joille ei lähiaikoina ole odotettavissa asutuksen muodostumista, on piirikokouksen mielestä tarkoituksenmukaisinta sellainen järjestely, että näille tiheille asutuskeskuksille aikaansaataisiin vapaaehtoisuuden tietä rakennussuunnitelmat ja tieolot järjestettäisiin tiekuntien muodossa. Piirikokous huomauttaa myös siitä, että vaikka uusi yhdyskunta aluksi muodostettaisiinkin maalaiskunnaksi, jäisi vielä mahdollisuus, sen jälkeen kuin käytännössä on saatu kokemuksia siitä, millaiseksi yhdyskunnan talous tulee muodostumaan, muuttaa yhdyskunta sitten kauppalaksi, jos taloudellinen kantokyky voi sen kestää ja asemakaavalliset y. m. seikat osoittavat sen välttämättömäksi.

Mitä uuden yhdyskunnan nimeen tulee, katsoo piirikokous, että ehdotettu nimi Suur-Haapalahti, ruotsiksi Stor-Hoplaks, tulisi aiheuttamaan sekaannusta muiden nimien kanssa. Piirikokous katsoo Leppävaaran, ruotsiksi Albergan, nimen paikkakunnalla jo vakiintuneen, joten se taajimman yhdyskunnan nykyisenä nimenä olisi säilytettävä myös uuden laajemman yhdyskunnan nimenä.

Huomioon ottaen, että useat tärkeät avonaisia olevat Leppävaaran liitosalueen kunnalliset asiat vaatisivat pikaista ratkaisua, toivoo piirikokous, että Helsinkiin liittyminen tahi uuden kunnan muodostaminen tapahtuisi mahdollisimman pian sekä siis vuoden 1938 alusta.

Piirikokous valtuuttaa puolestaan ne Espoon kunnan valtuutetut, jotka asuvat Leppävaaran liitosalueella, antamaan kaikkia niitä lisäselvityksiä, jotka selvitysmies tahi kunnan ja valtion viranomaiset tässä asiassa haluavat, kuin myös sanottujen viranomaisten kanssa neuvottelemaan niistä ehdoista, joilla liitosalueen eroaminen Espoon kunnasta ja sen mahdollinen liittäminen muihin liitosalueisiin tulisi tapahtumaan.»

Marraskuun 15 päivänä 1936 pidetyn piirikokouksen pöytäkirjasta havaitaan, että koeäänestyksessä, joka toimitettiin siitä, »halutaanko uudelleenjärjestelyn alaiseksi suunniteltujen alueiden liittämistä Helsingin kaupunkiin vaiko niiden erottamista eri kauppalaksi tai kunnaksi» 77 äänestäjää kannatti alueen liittämistä kaupunkiin ja 2 äänestäjää itsenäisen kunnan muodostamista osan pidätyessä äänestyksestä. Myöskin marraskuun 29 päivänä pidetyssä jatkokokouksessa äänestettiin samasta asiasta mutta kokouksen pöytäkirjasta ei ilmene miten suuri kannatus eri ehdotuksilla tällöin oli. Ehdotus että alue liitettäisiin kaupunkiin sai kuitenkin tässäkin kokouksessa enemmistön.

3. VARATUOMARI TEUVO AURAN ERIÄVÄ MIELIPIDE UUDEN KUNNAN HALLINTOMUODOSTA.

Sen komitean puheenjohtaja, joka laati ehdotuksen Leppävaaran liitosalueen piirikokouksen lausunnoksi, varatuomari *Teuvo Aura*, oli komitean lausuntoehdotukseen liittänyt vastalauseen, jossa siitä, mikä hallintomuoto oli annettava uudelle kunnalle siinä tapauksessa, ettei Leppävaaran liitosaluetta tulisi liittääkään kaupunkiin, esitettiin seuraavaa:

»Allekirjoittanut ei saata yhtyä komitean enemmistön käsitykseen, että uudesta yhdyskunnasta siinä tapauksessa, ettei sitä liitettäisi Helsingin kaupunkiin, olisi muodostettava maalaiskunta, vaan pitää selvitysmiehen ehdottamaa kauppalamuotoa sopivampana. Joskin on myönnettävä, että uuden yhdyskunnan taloudellinen pohja tulee olemaan aluksi verrattain heikko, niin tämä asianlaitahan tulisi olemaan sama, vaikka yhdyskunta olisi kuntamuotoinenkin. Ne lisäykset hallintokustannuksissa ja ne lainsäädännön määräämät vähennykset valtionavustuksissa, joihin komitean enemmistö viittaa, eivät vastaa sitä etua, minkä kauppalamuoto suo veronmaksajille, kun sen vallitessa yhdyskunnan alueella asuvat suuret maanomistajat voitaisiin velvoittaa luovuttamaan maata asemakaavan toteuttamista varten sekä korvaamaan katumaan lunastuksesta, katujen kunnossapidosta ja viemärijohdoilla varustamisesta johtuvat kustannukset.

Uuteen yhdyskuntaan suunniteltujen alueiden erottamista Espoon kunnasta on vaadittu juuri sillä perusteella, että nämä alueet muodostavat esikaupunkimaisen, tiheän asutusalueen, jolla asuvan väestön intressit huomattavasti poikkeavat Espoon kunnan valtaväestön, maanviljelijöiden eduista, mikä seikka on aiheuttanut huomattavia ristiriitoja näiden eri väestönsien välillä. Esikaupunkiväestön taholla on oikeutuksella valitettu, ettei heidän alueeltaan koottuja veroja suhteellisesti käytetä esikaupunkiväestön hyväksi tämän alueen erikoistarpeisiin,

lähinnä asutuksen järjestelykustannuksiin, palotoimeen ja tievalaistukseen. Jos nyt uudesta yhdyskunnasta muodostetaan maalaiskunta, niin niiden tarpeiden tyydyttäminen ja uudistusten toimeenpano, jota varten eroa Espoon kunnasta on vaadittu, jäisi edelleenkin riippumaan yksityisten henkilöiden vapaaehtoisesta toiminnasta, se vaatisi neuvotteluja ja sovitteluja, eli toisin sanoen, sanottavampaa parannusta ei saataisi aikaan. Vain kauppalamuoto keskitettyine hallintoi-neen ja asemakaavamonopoleineen voi taata, että väestön toivomukset asema-kaavan, rakennustoiminnan säännöstelyn, katu- ja tieolojen, tievalaistuksen, ter-veydellisten y. m. seikkojen suhteen tullaan tyydyttämään. Vapaaehtoisuuden tietä ei, kuten kokemus osoittaa, näitä kysymyksiä pystytä kunnolla järjestä-mään.

Lisäksi on vielä otettava huomioon se seikka, että kauppalamuodolla saavu-tetaan myös se etu, että varakkaampaa ja verokykyisempää väestöä alkaisi muuttaa yhä suuremmassa määrin yhdyskunnan alueelle. Onhan luonnollista, että he sitävastoin eivät halua asettua alueelle, jossa puuttuvat kunnolliset tiet ja kadut, katuvalaistus y.m. ja jossa terveydellisiäkään, saati sitten esteettisiä, vaatimuksia ei ole otettu huomioon.»

Vastalauseen laatija esitti vastalauseensa mukaisen ehdotuksen siitä, että mahdollisesti muodostettava uusi kunta julistettaisiin kauppalaksi, myöskin piiri-kokouksen jatkokokouksessa marraskuun 29 päivänä 1936, mutta tämä ehdotus ei saavuttanut enemmistöä. Kokouksen pöytäkirjasta ei ilmene toimitetussa äänestyksessä annettujen äänten määriä puoleen ja toiseen.

4. YLIKIELENKÄÄNTÄJÄ V I C T. Å K E R B L O M I N JA TULLIVARTIJA G Ö S T A L A M - R O T H I N E R I Ä V Ä T M I E L I P I T E E T I T S E N Ä I S E N K U N N A N M U O D O S T A M I S E N P U O L E S T A .

Edellämainitun piirikokouksen komitean jäsenistä kaksi, nimittäin ylikielen-kääntäjä *Victor Åkerblom*, asuva Leppävaarassa, ja tullivartija *Gösta Lamroth*, asuva Kilossa, esitti kumpikin marraskuun 29 päivänä 1936 pidetyssä piirikoko-uksen jatkokokouksessa kirjallisen vastalauseen komitean ehdotusta vastaan, ehdottaen kokouksen päätettäväksi, että piirikokous yksinomaan puoltaisi puheenaolevien alueiden erottamista Espoon kunnasta omaksi kunnalliseksi yhdyskunnaksi.

Ylikielenkääntäjä *Akerblomin* vastalauseessa huomautetaan, että ei ole asian-mukaista piirikokouksen lausunnossa esittää kaksi vaihtoehtoa alueen kunnal-listen olojen järjestämisestä, t. s. sekä kaupunkiin liittämistä että itsenäisen maa-laiskunnan muodostamista. Espoon maalaiskunnan valtuuston herättämää aloi-tetta kunnan jakamiseksi on perusteltu osaksi sillä, että kunta on liian laaja voi-dakseen kunnollisesti hoitaa kaupunkilaistumista osoittavaa esikaupunkikuntaa, osaksi sillä, että näin voitaisiin järjestää ja edistää tämän kunnan osan »valtavan vähäväkisen ja pieneläjäväestön omakotihankintaa». Nimenomaan jälkimäisen tarkoituksiperän saavuttamista ei alueen liittäminen kaupunkiin edistäisi vaan päin-vastoin vaarantaisi sitä. Pyrkimystä Helsingin yhteyteen on pidettävä haavei-luna. Tosin ei vielä voida aavistaa, miten kaupungin viranomaiset tulisivat suh-tautumaan tähän ajatukseen, mutta todennäköistä on, että ne tulevat sitä vastus-tamaan. Siinä tapauksessa, että alue vastoin kaupungin viranomaisten tahtoa liitettäisiin kaupunkiin, ei toimenpiteestä tulisi olemaan paikkakunnan kunnalli-selle hoidolle ja sen väestölle mitään hyötyä. Tämä väestöhän ei voisi vaikuttaa kaupungin vallanpitäjien suhtautumiseen sen tarpeisiin muuten kuin ollen niiden joukossa pontevin tavoin edustettuna. Väkilukunsa vähyyden takia se ei kui-tenkaan saisi ainoatakaan omaa edustajaa kaupungin hallintoon. Kaupungin-hallinnolla taas ei omasta alotteestaan olisi halua eikä edes taloudellisia mahdolli-suuksia varsinkaan kaupungin alueen selvitysmiehen ehdotuksen mukaan

jo muutenkin ilman Leppävaaraa suuresti laajennetuksi kaupungin oman väestön kustannuksella parantaa tämän alueen kunnallista hoitoa. Omakotihankinnan järkipäiväisessä järjestämisessä tämän paikkakunnan väestö ei voisi odottaa kaupungilta mitään apua. Osaksi ei kaupungilla olisi tällaisen toiminnan rahoitusmahdollisuuksia, osaksi ei se tähänastisella toiminnallaan ole osoittanut olevansa selvillä siitä, miten tällaista toimintaa on hoidettava. Näin ollen on pidettävä todennäköisenä, että jos Leppävaara liitetään kaupunkiin, tämän olisi pakostakin rajoitettava järjestämistoimenpiteensä tällä alueella toistaiseksi ja pitkiksi ajoiksi n. s. asemakaavantakaisten määräysten voimaan saattamiseen, mikä tietäisi omakotihankinnan kehityksen hidastumista, ellei lamauttamistakin. Näillä perusteilla olisi piirikokouksen lausunnossa asetettava sille kannalle, että puheenaoleva alue on erotettava Espoon maalaiskunnasta Leppävaara—Alberga nimiseksi maalaiskunnaksi alueeltaan niin määriteltynä kuin komitea oli sen ehdottanut.

Tullivartija *Lamrothin* vastalauseessa käsitellään aluksi piirikokouksessa esitettyjä väitteitä, että Kilon asemanseudun väestö haluaisi edelleen pysyä Espoon kunnassa. Asianlaita on päinvastainen. Kokemus on osoittanut, että kaikki ehdotukset myös Kilon alueen kunnallisten olojen parantamiseksi ovat aina kohdanneet vastustusta Espoon kunnan viranomaisten taholta ja on ne torjuttu väitteellä, että kysymys on liian aikaisin herätetty. Esikaupunkiväestön oikeutettuja toivomuksia ei oteta kunnan hallinnossa huomioon, jollei sillä ole määränemmistöä kunnanvaltuustossa. Palkannauttijat ja huvilanomistajat ovat kuitenkin nykyään vähemmistössä. Jos voitaisiin vakuuttaa, että kilolaistenkin aatteellisille harrastuksille ja käytännöllisille tarpeille uudessa kunnassa, jonka väestöllä on pääpiirteissään samat yhteiset edut ja tarpeet valvottavanaan, kiinnitettäisiin vähemmän huomiota kuin mitä Espoon maanviljelijäväestön vallassa oleva kunnallisvaltuusto tekee, niin voitaisiin puoltaa Kilon seudun pysyttämistä Espoon kunnassa. Mutta tätä ei voida osoittaa edes todennäköiseksi. Paras ratkaisu myöskin kilolaisten kannalta on sentähden se, että muodostetaan uusi kunta. Tähän olisi luettava paitsi Kiloa myös Hagalund ja Tiilimaa. On väitetty, että Leppävaaran koko liitosalueella ei olisi henkilöitä, jotka olisivat päteviä hoitamaan kunnan asioita. Se, joka niin väittää, ei tunne tosioleja. Päinvastoin on kokemus osoittanut, että kun Espoon kunnan hallinnossa ilmenneitä epäkohtia on ollut korjattava, on ollut pakko turvautua juuri Leppävaarasta kotoisin oleviin henkilöihin parannusten aikaansaamiseksi. Huolimatta siitä, että olot liitosalueella eivät ole niin huonot kuin komitean ehdotuksessa piirikokouksen lausunnoksi on koetettu tehdä uskottavaksi, olisi omituista jos kaupungin viranomaiset puoltaisivat ehdotusta, joka tuottaisi kaupungille pelkästään menoja.

Kuten aikaisemmin on mainittu, tehtiin marraskuun 29 päivänä 1936 pidetyssä piirikokouksen jatkokokouksessa edelläesitettyjen perustelujen nojalla ehdotus, että piirikokous päättäisi lausunnossaan puoltaa puheenaolevien alueiden erottamista omaksi kunnalliseksi yhdyskunnaksi, mutta tämä ylikielenkääntäjä Åkerblomin tekemä ehdotus tuli hylätyksi.

5. ERÄITTEN KILON ALUEEN ASUKKAITTEN ERIÄVÄ MIELIPIDE TÄMÄN ALUEEN LUKEMISESTA SUUNNITELTUUN UUTEEN KUNTAAN.

Piirikokouksen lausuntoehdotusta valmistaneen komitean jäsenistä myös kaksi, nimittäin metsänhoitaja *Tor H. Nymalm* ja rautatievirkamies *Rudolf Mohring*, kumpikin Kilon asemanseudulta, esitti sekä komiteassa että piirikokouksen jatkokokouksessa marraskuun 29 päivänä 1936 komitean enemmistön kannasta

eriävän mielipiteensä kysymyksessä Kilon alueen lukemisesta suunniteltuun Suur-Haapalahden kuntaan.

Jo piirikokouksen ensimmäisessä kokouksessa olivat eräät Kilon alueella asuvat henkilöt ehdottaneet, että piirikokous vastustaisi Kilon ja Konungsbölen yksinäistilojen, Klobbskogin kylän sekä Bölskärr-, Kvarnängen- ja Västerängen-nimisten alueiden erottamista Espoon maalaiskunnasta. Eräät toiset tältä alueelta olevat henkilöt olivat kuitenkin myös jo samassa kokouksessa asettuneet toiselle kannalle, vaatien tämänkin seudun olojen järjestämistä samalla tavoin kuin liitosalueen muitten osien. Kokouksessa toimitettiin läsnäolevien kilolaisten kesken koeäänestys siitä, kummalla mielipiteellä oli suurempi kannatus, jolloin todettiin, että 22 henkilöä kannatti alueen pysyttämistä Espoon kunnassa 17 henkilön kannattaessa erottamista. Mainittu komitea, joka edusti koko liitosaluetta, asettui kuten edellä on todettu, sille kannalle, että selvitysmiehen ehdotukseen tässä kohden ei ollut esitettävä muutosta. Vastalause aiheutui tästä.

Senjälkeen kun kysymys koko Leppävaaran liitosalueen kunnallisen aseman järjestämisestä oli saanut sen käänteen, että piirikokous halusi vaatia koko alueen liittämistä kaupunkiin, omaksuivat ne Kilon seudun asukkaat, jotka olivat vaatineet tämän seudun pysyttämistä Espoon kunnassa, sen kannan, että saattoivat puoltaa tämän seudun erottamista sanotusta kunnasta, jos koko alue liitettäisiin kaupunkiin, mutta jos Suur-Haapalahden kunta muodostettaisiin halusivat he edelleen jäädä Espoon maalaiskunnan jäseniksi.

Tämän kannan puolesta esitettiin herrojen Nymalmin ja Mohringin kirjallisesa vastalauseessa seuraavat näkökohdat:

a. Taloudelliset seuraukset liittymisestä suunniteltuun uuteen kuntaan tulisivat kilolaisille veronmaksajina olemaan erittäin epäedulliset tai ainakin hyvin epäilyttävät sen mukaan, mitä sekä selvitysmies että useat leppävaaralaisetkin esittivät suunnitellun uuden kunnan taloudellisista toimeentulomahdollisuuksista, varsinkin työttömyyskausina.

b. Kilon huvila-asutusta, jossa tontit ovat verrattain suuret ja asutus hajanaista, ei voida verrata sentapaiseen esikaupunkiasutukseen, jota on Harakassa, Mäkkylässä ja Kánalassa.

c. Suuri osa alueen väestöstä saa toimeentulonsa maataloudesta. Laajojen maanviljelysalueiden liittäminen Leppävaaran asutukseen ei ole tarkoituksenmukaista, sitä vähemmän kuin Kilon erottaa Leppävaarasta lähes 2 kilometrin levyinen peltovyöhyke, josta 1 kilometrin vyöhyke on sellaista, »jossa vuosikymmeniin ei tule syntymään asutusta, koska peltomaita tullaan kuten aikaisempien sukupolvien aikana käyttämään yksinomaan maanviljelykseen».

d. Myös hallitusmuodon 50 §:n sovelluttaminen vaatisi, ettei Kilon aluetta, jonka väestöstä selvitysmiehen ilmoituksen mukaan 66,2 % on ruotsinkielistä, liitetä suunniteltuun Suur-Haapalahden kuntaan, jonka enemmistö olisi suomenkielistä.

e. Kilon ja Klobbskogin väestöllä ei ole mitään yhteisiä harrastuksia Leppävaaran asemanseudun väestön kanssa, mikä selviää siitäkin, että tämän seudun suojeluskuntalaiset ja lotat kaiken aikaa ovat kuuluneet Grankullan ja Espoon mutta ei Leppävaaran asianomaisiin järjestöihin.

Näillä perusteilla Kilon ja Klobbskogin alueilla asuvat henkilöt — vastalauseessa tarkoitetaan ilmeisesti näitten alueitten ruotsinkielisiä asukkaita — eivät millään ehdolla halua tulla liitetyiksi suunniteltuun uuteen kuntaan, vaan toivovat nämä henkilöt siinä tapauksessa, ettei koko aluetta liitetä kaupunkiin, saavansa edelleen kuulua Espoon maalaiskuntaan.

Tämä oli vastalauseen sisältö.

Asian tullessa esille piirikokouksen jatkokokouksessa marraskuun 29 päivänä 1936 esitettiin kilolaisten taholta paitsi edelläselostettua vastalauseetta ehdotus,

että piirikokouksessa äänioikeutettujen Kilon seudun asukkaitten sallittaisiin eri äänestyksessä ilmaista kantansa siitä, haluavatko he Kilon seudun alueiden liittämistä uuteen kunnalliseen yhdyskuntaan, vaiko pysyttämistä Espoon kunnan yhteydessä, siinä tapauksessa, että kaupunkiin liittäminen raukeaisi. Tästä ehdotuksesta, jota kokouksessa myös vastustettiin, äänestettäessä päätti piirikokous, ettei tällaista äänestystä toimiteta. Tätä päätöstä vastaan pani 33 kokouksessa läsnäolevaa kilolaista vastalauseensa, mikä merkittiin pöytäkirjaan.

6. KILON ASEMANSEUDUN ASUKKAIDEN JULKILAUSUMA TÄMÄN ALUEEN EROTTAMISEKSI ESPOON MAALAIKUNNASTA.

Senjälkeen kun piirikokouksen jatkokokouksessa marraskuun 29 päivänä 1936 oli hyljätty edellämainittu eräitten Kilon asemanseudulla asuvain läsnäolevien ehdotus, että kokouksessa sallittaisiin toimitettavaksi erikoisäänestys kilolaisten suhtautumisesta jaotusmuutoksiin, ilmoitettiin, kuten yllä on mainittu, piirikokouksessa, että Kilon asemanseudun asujamiston keskuudessa oli yksityisesti koottu nimiä julkilausumaan, jossa toivottiin Kilon alueen erottamista Espoon maalaiskunnasta. Julkilausuman allekirjoittajia oli 177 Kilossa asuvaa henkilöä, joilla oli Espoon maalaiskunnassa kunnallinen äänioikeus ja joista 53 oli huvilanomistajia. Näistä on 63 kirjoittaneet nimensä ruotsinkielisen ja 114 suomenkielisen julkilausuman alle. Sen lisäksi on julkilausumaan yhtynyt 26 henkilöä, jotka niin äskettäin ovat muuttaneet alueelle, etteivät vielä olleet saavuttaneet kunnallista äänioikeutta Espoon kunnassa, ja joista 2 oli huvilan omistajia, sekä samoin 24 henkilöä, jotka alueella omistivat huvilan, mutta nyt asuivat muualla. Kaikki nämä yhteensä 50 henkilöä ovat allekirjoittaneet ruotsinkielisen julkilausuman. Tämän julkilausuman allekirjoittajia on siten kaikkiaan 227.

Julkilausuman sananmuoto on seuraava:

»Me allekirjoittaneet — — — — — olemme tähän nimemme kirjoittamalla ilmituoneet toivomuksen, että Kilon alue valtion selvitysmiehen, herra Harvian ehdotuksen mukaisesti Leppävaaran ja muiden alueiden yhteydessä erotettaisiin Espoon kunnasta ja liitettäisiin Helsingin kaupunkiin, tai jos siihen liittyminen on mahdotonta, sitten uuteen Suur-Haapalahden kuntaan.

Tämä toivomuksemme johtuu siitä, että me jakamattomana olevaan Espooseen kuuluvina emme milloinkaan saavuta ymmärtämystä kunnan hoitoon nähdn oikeutetuille vaatimuksillemme, kuten esimerkiksi tasaisemmin jaettua verotaakkaa, veromäärien enemmistön mielen mukaista käyttöä sekä maksettavaksi määrättyjen verojen käyttämistä myös Kilon alueen yksityistarpeisiin.»

Kuten on mainittu, liitettiin tämä julkilausuma piirikokouksen pöytäkirjaan ja on sen ohessa toimitettu selvitysmiehelle virallisesti tiedoksi.

7. KILON KARTANON OMISTAJAN, AGRONOMI H. G. NYMALMIN YKSITYINEN LAUSUNTO KILON ALUEEN EROTTAMISESTA ESPOON MAALAIKUNNASTA.

Kilon kartanon eli Kilon ja Konungsbölen tilojen omistaja, agronomi *H. G. Nymalm* on kunnallisen jaotuksen muuttamisesta annetun lain 29 §:n ja selvitysmiehen kuulutuksen perusteella antanut välittömästi selvitysmiehelle tammikuun 14 päivänä 1937 päivätyn lausunnon Kilon asemanseudun erottamisesta Espoon maalaiskunnasta ja sen liittämisestä suunniteltuun Suur-Haapalahden kauppaan. Kirjelmä kuuluu johtolausetta lukuunottamatta seuraavasti:

»Se osa Kilon kartanoa, jota liitoskysymys koskee, käsittää 138,5 ha viljeltyä ja 262 ha metsämaata eli yhteensä 400,5 ha. Tähän pinta-alaan sisältyy joukko jo vuonna 1913 virallisesti erotettuja palstatiloja, jotka sijaitsevat metsämaastossa, ja joilla ei ole järjestettyjä teitä. Vuoden 1930 jälkeen on näistä palstoista myyty

ainoastaan 7,5 ha. Koko erotettu alue oli 55,8 ha. Kilon yksinäistilasta on erotettu »Hembyggdens Vänner i Alberga»-nimisen yhdistyksen tontti »Torstorp» sekä 4 pienempää asuntoaluetta tämän läheisyydessä. Leppäsilta-niminen entinen torppa on erotettu Kilon ja Svensin tiloista torpparivapautuslain perusteella. Ennen vuotta 1913 ja osaksi tämän jälkeen on Konungsbölen tilasta erotettu 22 ha. Näinollen on asuntotonteiksi erotettu ainoastaan 29,5 ha. Rakentamaton ala, jota liitos koskee, on siten, kuten sanottu, 400,5 ha ja käsittää yhtenäisen tiluskuvion Leppävaaran rajasta idässä Bembölen Juus'in tilan rajaan lännessä, minkä kuvion ainoastaan Turun maantie katkaisee. Tällä alueella on selvä maanviljelysmaan luonne.

Selvitysmies on sanonut, että se jossain määrin rakentamaton alue, joka sijaitsee Leppävaaran ja Kilon »esikaupunkiasutusten» välillä, pian kasvaa yhteen, ja myös, että rakentamaton väli rautatien ja maantien välillä erittäin hyvin sopii asuntotarkoituksiin. Tähän tahdon sanoa, että kysymyksessä olevaa maata ei ollenkaan myydä, vaan että tätä tullaan käyttämään Kilon kartanon maanviljelyksen tarpeisiin kuten aikaisempienkin sukupolvien aikana.

Jo erikoisselvityksen ensimmäisellä sivulla puhutaan Leppävaaran aseman lähellä olevasta viljellystä maasta, mutta ei mainita mitään Kilon viljelystä maasta, vaikka tämä on 138,5 ha. Tähän viljeltyyn maahan on lisäksi luettava se viljelty maa, mikä on Klobbskogin kylässä eli noin 90 ha. Koko tähän viljelyksessä olevaan alaan ei minkäänlainen »esikaupunkimuodostus» ole ulottunut.

Erikoisselvityksen neljännellä sivulla sanotaan, että Kilon asutus on huomattava. Kilon asutusta ei kuitenkaan lainkaan voida verrata Leppävaaran asutukseen, koska Kilon asutus on aivan vähäpätöistä, eikä pakoita mihinkään kunnallisiin muutoksiin lähimpien 20 vuoden kuluessa.

Selvityksessä puhutaan myöskin viljelyskelpoisesta tasankomaasta. Tästä voisi saada sen käsityksen, että tätä maata ei milloinkaan ole viljelty. Tämä ei kuitenkaan ole tosiolojen mukaista, sillä nämä tasankomaat ovat vuosisatoja olleet viljelyksessä ja kantaneet satoa.

Selvitys osottaa, että asutus on jossain määrin erillisessä asemassa. Minä ja moni muu Kilossa asuva minun kanssani tahtovat väittää, että Kilon asutus on kokonaan erillisessä asemassa Leppävaaraan verrattuna. Kun mainittuja Kilon kartanon maita ei myydä, muodostavat ne luonnollisen rajan, joka erottaa Kilon seudun Leppävaarasta tämän kauppalamaisine asutuksineen kuten Harakoineen y. m. Kilon ja Leppävaaran välillä on 1,720 metrin eli lähes 2 kilometrin levyinen vyöhyke, jolla on ainoastaan Kilon kartanon rakennuksia.

Kilon väestön harrastukset eivät myöskään koskaan ole suuntautuneet Leppävaaraan päin. Tämä käy selville m. m. aikaisemmista kokouksista, joissa samanlaisia jaoituskysymyksiä on käsitelty.

Marraskuun 29 päivänä 1936 pidetyssä kokouksessa halusi suuri joukko kokouksessa läsnäolevia kilolaisia äänestyksellä ilmaista kantansa uuteen kuntaan tai kaupपालaan liittymisen puolesta tai sitä vastaan, mikä tämän kokouksen äänestyksen kautta tehdyllä päätöksellä kuitenkin kiellettiin. Kun kerran leppävaaralaiset olivat kokouksessa enemmistönä on selvää, että äänestyksen tuloksen täytyi olla tällainen.

Selvityksen perusteella on katsottava, että Leppävaaran seutu kuntana tulisi taloudellisesti liian heikoksi, ja tämän vuoksi puolletaan Kilon ja Klobbskogin suhteellisen verokykyisen väestön liittämistä Leppävaaraan, jotta uuden kunnan huonoa taloutta siten voitaisiin tukea.

Minä ja minun kanssani monet muut Kilon ja Klobbskogin asukkaat panemme tämän vuoksi vastalauseen sitä vastaan, että meidät yhdistetään Leppävaaraan ja toivomme, että edelleen, kuten tähänkin asti, saisimme kuulua Espoon maalaiskuntaan. Kiloon ja Klobbskogiin nähden eivät mitkään kunnallisen jaoituksen

muutokset nykyään ole tarpeelliset, vaan on kysymys Kilon seudun liittämisestä Leppävaaraan liian aikaisin herätetty.»

8. SUPISTETUN ESPOON MAALAIKUNNAN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Supistetun Espoon maalaiskunnan aluetta vastaavan piirikokouksen lausunnossa huomautetaan itse pääasiasta, nim. kunnan jakamisesta, että piirikokous ei halua periaatteessa tehdä mitään huomautusta Espoon kunnan jakoa vastaan, vaikka harvemmin asutun kunnan hoito tulee kalliimmaksi kuin tiheimmin asutun. Tähän seikkaan olisi kuitenkin jossain määrin kiinnitettävä huomiota taloudellisessa välien selvittelyssä.

Selvitysmiehen ehdottamia aluejärjestelyjä vastaan tehdään kuitenkin eräitä huomautuksia.

Niinpä piirikokouksen mielestä Hagalund paremmin kuuluu Leppävaaraan kuin Helsingin kaupunkiin. Alueen erottavat kaupungista leveät vedet ja luonteeltaan tulee se olemaan kohtalaisen harvaan asuttua vaikka huvilakaupungin luomissuunnitelmat toteutuisivatkin. Vaaraa ei ole, että Hagalundista, jos se kuuluisi Leppävaaraan, tulisi veropakopaikka Helsingin varakkaammalle väestölle, koska, kuten selvitysmies itse on osottanut, Leppävaaran kunnalla todennäköisesti aina tulee olemaan korkeampi veroäyri kuin Helsingin kaupungilla.

Hagalundin lisäksi olisi piirikokouksen mielestä oikeinta, että Mankansin kylä liitetään Leppävaaraan. Maantieteelliseen asemaansa nähden liittyy tämä kylä paremmin Leppävaaraan kuin Espoon supistettuun kuntaan. Parhailaan suoritetaan palstoitusta, joka antaa yhdyskunnalle edellisen yhdyskunnan kaltaisen luonteen. Asutus on suurimmaksi osaksi suomea puhuvaa ja on sentähden hallitusmuodon 50 §:n periaatteiden mukaan liitettävä Leppävaaraan, jonka enemmistöstä tulee suomea puhuva. Sellainen liittyminen helpottaisi myöskin niitten lasten koulunkäyntiä, joilla on suomi äidinkielenä, koska tässä kunnan osassa, paitsi Mankansia, on kohtalaisen pieni suomalainen asutus.

Senjohdosta että piirikokouksen mielestä ei Espoon kunnasta olisi liitettävä alueita Grankullan kauppalaan, joutuu piirikokous käsittelemään myöskin kysymystä Kilon, Klobbskogin ja Konungsbölen asemasta jaotusmuutoksessa. Piirikokouksen mielestä tulisi näitten alueitten siinä tapauksessa, että Grankullan kauppalan aluetta ei laajenneta, jäädä Esposseen »koska muuten se Espoon supistetun kunnan alue, joka olisi Grankullan ja Leppävaaran välillä, tulisi liian kapeaksi» (?).

Lausunnossa tehdään myös eräitä huomautuksia selvitysmiehen ehdottaman omaisuuden jakoa vastaan. Oleellisimpia ovat seuraavat huomautukset:

Mitä ensinnäkin omaisuuden jaossa käytettäviin *rakennusten arvoihin* tulee, niin olisi otettava huomioon, että rakennusten arvot, kun omaisuudenjakoa toteutetaan, tulevat olemaan alemmat kuin mitä ne olivat rakennuksia v. 1932 arvioitaessa, mitkä arvot selvitysmies on asettanut ehdotustensa pohjaksi. Alimman mahdollisen vuosikuoletuksen tulisi olla 1 ½ %, joka myös on minimiprosentti tulo- ja omaisuusveroa koskevien määräysten mukaan.

Edellyttäen että 1 ½ %:n vuotuinen kuoletus lasketaan kaikille rakennuksille vuodesta 1932 alkaen, kunnes jaotusmuutos on suoritettu, olisi supistettu kunta halukas hyväksymään selvitysmiehen ehdottamat arvot kunnantalolle, lääkärin asunnolle, leikkaushuoneelle, lastenkodille sekä finanssiomaisuudelle, lukuunottamatta Gunnarsin tilaa. Tähän tilaan nähden ehdotetaan, että koska kunta on saanut sen lahjana, sen arvo olisi poistettava finanssiomaisuutta laskettaessa, ja tila olisi tilityksen ulkopuolella jätettävä supistettuun Espoon kuntaan.

Muutamien muitten rakennusten arvioimiseen nähden ehdotetaan erikoisia alennuksia.

Kunnallissairaalaan nähden huomautetaan, että tämä oikeastaan olisi jätettävä kokonaan pois taloudellisesta välienselvityksestä, koska se nytkin Espoon kunnalle liian suurena tulisi yksinomaan supistetun kunnan hoitoon jätettynä muodostamaan raskaan taloudellisen taakan supistetulle kunnalle. Lausunnossa ollaan kuitenkin halukkaat hyväksymään selvitysmiehen esittämä arvo, 1 ½ %:n kuoletusvähennyksellä vuodesta 1932 lähtien, jonka lisäksi varatuomari Osvald Wasastjernan lahjoitus, mk 40,000: —, joka on käytetty sairaalan rakennukseen, olisi arvosta vähennettävä. Tämä kaikki edellyttää kuitenkin, että saadaan aikaan sellainen sopimus Leppävaaran kanssa, että sairaala tulee kokonaisuudessaan käytetyksi. Jos Espoon supistetun kunnan on yksin pidettävä sairaalaa, niin vaaditaan sen lasketusta arvosta vähintään 20 %:n alennus. Tähän lukuun on tultu sillä tavalla, että on laskettu sairaalan olevan 35 % liian suuren Espoon supistetulle kunnalle, mutta jos laskussa otetaan huomioon odotettavissa oleva väestölisäys, niin olisi 20 % kohtuullinen prosenttiluku.

Kunnalliskodin arvoa ei olisi laskettava niin korkeaksi kuin selvitysmies on ajatellut. Vuonna 1926 ostettiin se sekä Villnäsin metsäpalsta 1,250,000 markan hinnasta. Tämän jälkeen ei ole tehty mitään suurempia korjauksia ja kun itse talo on huonosti rakennettu, ei sen arvoa voida asettaa korkeammaksi kuin ostohinnaksi. Ottaen huomioon jonkinmoisen maanarvon nousun ei kunnalliskotiin nähden vaadita kuoletusta. Ostohinnasta olisi vähennettävä Villnäsin metsäpalstan arvo, mk 59,750: — sekä C. G. Avellanin rahasto, joka kokonaan käytettiin kunnalliskodin ostoon, mk 63,275: 20. Kunnalliskodin lopulliseksi arvoksi jäisi siten mk 1,126,975: 13. Jos kunnalliskoti jätetään Espoon supistetulle kunnalle yksinään, olisi arvosta vähennettävä sama 20%:n alennus, joka on mainittu sairaalaan nähden.

Kansakoulujen suhteen hyväksytään yleensä selvitysmiehen asettamat arvot, mutta vaaditaan yllämainittua 1 ½ %:n vuotuista kuoletusta vuodesta 1932 lukien. Lisäksi olisi otettava huomioon, että kunnille annettuja valtioapuja näitä koulurakennuksia varten olisi pidettävä velkana, koska ne on myönnetty ehdolla, että kysymyksessä olevia kouluja ylläpidetään ja summat voidaan vaatia takaisin, jos niin tapahtuu. Kansakoulurakennuksista olisi Sökön koulu asetettava poikkeusasemaan eikä sen arvoa olisi laisinkaan merkittävä varojen tilille, koska kunta ei omista taloa. Vuoden 1933 tilinpäätös oli tässä suhteessa väärä. Asianlaita on niin, että kunta saa vapaasti käyttää rakennusta lahjoituksen perusteella niin kauan kuin sitä käytetään koulutalona, mutta on se muussa tapauksessa jätettävä takaisin yksityiseen haltuun. Histan suomalaiseen kansakouluun nähden mainitaan, että sekä talo että tontti ovat lahjoitetut kunnalle.

Kunnankirjastoon nähden huomautetaan, että leppävaaralaisia kohtaan olisi oikeudenmukaisempaa, että kirjasto kokonaisuudessaan arvotaan yleisen jakoperusteen mukaan.

Koska Kilo saa sähkövoiman *Esbo Elektriska A.B.*-nimiseltä yhtiöltä, olisi, jos tämä alue erotetaan Espoosta, uusi kunta oikeutettava saamaan osakkeet tässä yhtiössä maksimimäärästä, joka vastaa henkikirjoitettua väestöä Kilossa, Klobbskogissa ja Konungsbölessä selvitysmiehen ehdottaman nimellisarvon mukaan, samalla kun uusi kunta menisi takuuseen vastaavasta osasta yhtiön sitoumuksia.

Lahjoitusrahastojen jakaminen ehdotetaan toimitettavaksi samalla tavoin kuin Helsingin maalaiskunnassa, eli siten, että rahasto, mikäli mahdollista, seuraa sitä kunnan osaa, minkä piirissä lahjoittaja on asunut ja toiminut. Ainostaan niinkutsuttu 14 elokuun rahasto, jota todennäköisesti ei voida paikallistuttaa, olisi jaettava, mikä sopivimmin voisi tapahtua yleisen jakoperusteen mukaan. Tie- ja siltarahasto, joka on koottu kunnan manttaalinomistajilta, olisi luonnollisimmin jätettävä supistetulle kunnalle, koska noin 9/10 manttaalinomistajista jää supistettuun kuntaan.

Selvitysmiehen ehdotusta, että jokainen uusi kunta itse vastaisi *maantiedu-*
eiden pakkolunastuskustannuksista, jotka lankeavat maksettaviksi jaon jälkeen,
ei katsota voitavan hyväksyä. Oikeudenmukaisinta olisi, että kaikki tienlunas-
tuksista suoritettut maksut ennen jakoa, mutta jälkeen tammikuun 1 päivän 1929,
merkittäisiin varoina ja tässä muodossa jaettaisiin kysymyksessä oleville uusille
kunnille yleisessä välienselvityksessä, kuitenkin vähentäen myönnettyt valtioavut.
Jaoitusmuutoksen jälkeen lankeavat tienlunastuskustannukset suoritettaisiin kukin
kunta omalta alueeltaan.

Kodin ulkopuolella *köyhäinapua* nauttivien henkilöiden jakamisesta ehdo-
tetaan määrättäväksi, että on noudatettava kunnallisen jaoituksen muuttamisesta
annetun lain 12 §:n 1 kohtaa myöskin niissä tapauksissa, joista mainitaan 12 §:n
2 kohdassa. Lisäksi ehdotetaan, että epäselvien tapausten aiheuttamat kulut
jaettaisiin kuntien välillä yleisen jakoperusteen mukaan. Jos epäselvä tapaus
sittemmin selvitetään, olisi tällä selvityksellä oleva taannehtiva vaikutus, joten siis
kunta, joka on velvollinen suorittamaan elatuksen, velvoitetaan maksamaan tämä
koko ajalta jaosta lähtien.

Huomautetaan myöskin, että n. s. *gleinen jakoprocentti* olisi laskettava toisin
kuin selvitysmies on ehdottanut. Sensijaan, että selvitysmies on ehdottanut,
että jakoprocentti määrättäisiin eri liitosalueiden veroäyrien lukumäärän perus-
teella, olisi laskuperusteeksi asetettava todella kannetut verot. Niiltä vuosilta,
joiden verojäämät lain mukaan jo ovat vanhentuneet, otettaisiin huomioon aino-
astaan vuosittain saatu veromäärä kunnan eri osista. Tämä lasku olisi alotettava
vuoden 1929 tulojen verotuksesta, jolta ajalta on olemassa luotettava selvitys.
Sellaisilta vuosilta, joiden verojäämät vielä eivät ole vanhentuneet, lasketaan
maksettaviksi määrättyt verot jokaiselta eri alueelta ottamatta huomioon sitä
kuinka paljon on suoritettu. Kunnan myöntämiä yleisiä määrärahoja ei oteta
huomioon, mutta sitävastoin ne tapaukset, jolloin verosaatavakin in casu on
jätetty sillensä. Kunkin vuoden prosenttiluku lasketaan ja näiden lukujen keski-
arvo tulee yleiseksi perustaksi, jonka mukaan selvitys uusien kuntien välillä
tapahtuu. Prosentin murto-osa pyöristetään kokonaiseksi Espoon supistetun
kunnan hyväksi.

9. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausun-
nossa, johon kaupunginvaltuusto saman kuun 21 päivänä on yhtynyt, esitetään
selvitysmiehen ehdotuksesta Suur-Haapalahden kauppalan perustamisesta seu-
raavaa:

»Ehdotettu Suur-Haapalahden kauppala olisi kokonaisuudessaan liitettävä
kaupunkiin, selvitysmiehen mainitsemin kauppalan erottamista koskevin perus-
tein. Tärkeimpänä näkökohtana, lukuunottamatta sitä, että alueen asujamisto
itse pyrkii kaupungin yhteyteen, on se seikka, että A. B. Steniusyhtiön maiden
oston yhteydessä joutui tältä alueelta huomattava omaisuus, n. 500 ha, kaupun-
gille. Koko alueeseen nähden ei tämä osa tosin ole kuin 10,2 %, mutta lisäksi on
otettava huomioon, että tällä liitosalueella valtio omistaa Mäkylän yksinäistalon,
joka todennäköisesti jossakin vastaisessa kaupungin ja valtion välisessä suurem-
massa tilusvaihdossa tulee joutumaan kaupungin haltuun. Yhdessä nämä alueet
vastaavat 37,2 % koko ehdotetun kauppalan alueesta. Toinen huomattava näkö-
kohta on se, että kaupunkiin lähitulevaisuudessa rakennettava n. s. Tarvon maan-
tie tulee kulkemaan tämän alueen läpi, joten kaupungilla alueen liittämisen jäl-
keen olisi tämän suuntauksessa täysin vapaat kädet. Tällä liitosalueella sijaitsee
tosin n. s. Harakan asutusalue, joka tulisi aiheuttamaan kaupungille jossain määrin
taloudellisia uhrauksia, mutta huomattavaa on, ettei tämä asutus ole viime vuo-

sina juuri lainkaan kasvanut ja alueen liittämistä kaupungille aiheutuvat edut ovat kaupunginhallituksen mielestä tätä haittaa suuremmat. Todennäköistä lisäksi on, että varsin läheisessä tulevaisuudessa kysymys tämän alueen liittämistä kaupunkiin tulisi kuitenkin ajankohtaiseksi, joten hallituksen mielestä tällainen ratkaisu voitaisiin tehdä jo nyt.»

Kaupunginvaltuusto puoltaa siten koko sen Espoon ja Helsingin maalaiskuntiin kuuluvan alueen liittämistä kaupunkiin, jonka selvitysmies on ehdottanut muodostettavaksi Suur-Haapalahden kauppalaksi.

Selvitysmiehen ehdottamaan jakamattomaan Espoon ja Helsingin maalaiskuntien omaisuuden jakoon nähden esittää kaupunginvaltuusto sellaisen muutoksen, että näitten kuntien omistamien rakennusten vuoden 1934 tilinpäätökseen perustuvat arvot alennettaisiin 10 %:lla.

14. HAGALUNDIN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

(Kts. mietintö 15.)

1. PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Espoon maalaiskuntaan kuuluvan Hagalundin liitosalueen liittämistä Helsingin kaupunkiin on lausuntonsa antanut ensinnäkin Hagalundin liitosalueen piirikokous. Piirikokous aloitettiin marraskuun 17 päivänä 1937 tällä liitosalueella kunnallista äänioikeutta nauttivan henkilön läsnäollessa. Piirikokous päätti kuitenkin tällöin jatkaa asian käsittelyä jatkokokouksessa, joka oli pidettävä saman marraskuun 26 päivänä. Tässä kokouksessa oli saapuvilla 8 liitosalueella kunnallista äänioikeutta nauttivaa henkilöä.

Jälkimmäisessä kokouksessa tehtiin kaksi ehdotusta piirikokouksen kannan- ilmaisuksi selvitysmiehen ehdotuksiin nähden. Toisen ehdotuksen mukaan oli kannatettava selvitysmiehen ehdotusta alueen liittämistä kaupunkiin ja toisen ehdotuksen mukaan oli vaadittava sen lukemista supistettuun Espoon kuntaan. Näistä ehdotuksista äänestettäessä annettiin kummankin ehdotuksen puolesta 4 ääntä. Kun kokouksen puheenjohtaja, ylikielenkääntäjä *Vict. Åkerblom*, ei ollut piirikokouksessa äänioikeutettu, ei kumpikaan ehdotus siis tullut enemmistön kannaksi. Asian saadessa tämän ratkaisun lienee jonkunverran merkitystä sillä seikalla, ketkä äänestykseen osaaottaneista kannattivat eri ehdotuksia. Kaupunkiin liittämistä kannattivat seppä *Arvid Ahlroos*, isännöitsijä *A. G. Carlberg*, autonkuljettaja *J. V. Johansson* ja puutarhuri *F. V. Nylund*. Kaupunkiin liittämistä vastaan taas äänestivät lääketiet. tohtori *Arne Grahn*, rouva *Anna-Greta Grahn*, työmies *N. K. Grundström* ja isännöitsijä *V. R. Linnell*.

Piirikokouksen pöytäkirjaan on lisäksi merkitty, että piirikokous yksimielisesti katsoi, ettei ole toivottavaa, että tämä alue liitettäisiin siihen osaan Leppävaaran liitosaluetta, joka mahdollisesti erotettaisiin Espoon maalaiskunnasta.

2. SUPISTETUN ESPOON MAALAIKUNNAN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Kuten Leppävaaran liitosalueen kohdalla selostetusta lausunnosta ilmenee, asettui supistetun Espoon maalaiskunnan aluetta vastaava piirikokous antamassaan lausunnossa sille kannalle, että Hagalundin alue paremmin kuuluisi Leppävaaraan kuin Helsingin kaupunkiin. Perustelua on selostettu yllä tämän piirikokouksen lausunnon selostuksessa.

3. LEPPÄVAARAN LIITOSALUEEN PIIRIKOKOUKSEN KANTA.

Syytä on tässä huomauttaa, että ehdotetun Suur-Haapalahden kauppalan aluetta vastaava piirikokous, kuten tämän kokouksen aikaisemmin esitetystä lausunnosta ilmenee, oli sitä mieltä, ettei ole mitään aihetta erottaa suunnitellun kauppalan aluetta Hagalundin asutusalueesta, »joka on läheisessä orgaanisessa yhteydessä Suur-Haapalahden kauppalaksi ehdotetun alueen kanssa, vaan olisi Hagalundin aluekin liitettävä samaan kunnalliseen yhdyskuntaan».

4. A. B. OTNÄS GÅRD-NIMISEN YHTIÖN KANTA.

Viitaten selvitysmiehen kuulutukseen, jonka mukaan jokaisella, jonka etuja jaoitusmuutos voi koskea, on tilaisuus esittää selvitysmiehelle huomautuksensa,

ilmoittaa A. B. Otnäs Gård-niminen yhtiö, joka omistaa eräitä maa-alueita liitosalueella, tammikuun 12 päivänä 1937 päivätyssä kirjelmässä vastustavansa suunniteltua Hagalundin alueen liittämistä Helsingin kaupunkiin. Tätä kantaa ei kirjelmässä perustella.

5. HELSINGIN KAUPUNGIN KANTA.

Helsingin kaupunginhallituksen kesäkuun 1 päivänä 1939 antamassa lausunnossa, johon kaupunginvaltuusto saman kuun 21 päivänä on yhtynyt, huomautetaan Hagalundin liitosalueeseen nähden pääasiallisesti samaa kuin Lauttasaareen nähden. Kaupungin kannalta olisi varsin tärkeätä, että alueen asemakaavoitus ja rakennustoiminta tulisi kaupungin viranomaisten hoidettavaksi. Jos tämä alue jää kaupungin ulkopuolelle, voi siitä helposti muodostua eräänlainen veropakopaikka kaupunkilaisille.

Kaupunginvaltuusto puoltaa alueen liittämistä kaupunkiin.

15. GRANKULLAN LIITOSALUETTA KOSKEVAT LAUSUNNOT.

1. GRANKULLAN KAUPPALANVALTUUSTON LAUSUNTO.

Grankullan kauppalanvaltuuston lausunnossa esitetään ensinnäkin käsitys, että selvitysmiehelle lokakuun 22 päivänä 1928 annettu tehtävä ei lainkaan tarkoittanut Grankullan kauppalan alueen järjestelyä. Toimeksiannon laajuutta ei luonnollisesti mitenkään muuta se, että sisäasiainministeriö myöhemmin on lähettänyt selvitysmiehelle eräitten yksityisten henkilöitten anomukset määrättyjen alueiden liittämistä kauppalaan. Kauppalanvaltuuston mielestä näyttää senvuoksi aivan riidattomalta, että selvitysmiehen näitten läheteiden pohjalla laatimat selvitykset ja ehdotukset lankeavat sen tehtävän ulkopuolelle, minkä ministeriö on selvitysmiehelle antanut.

Kauppalanvaltuusto ei kuitenkaan tästä huolimatta ole tahtonut olla antamatta lausuntoa selvitysmiehen ehdotuksesta, jos mahdollista voidakseen torjua nämä ehdotukset, jotka uhkaavat kokonaan muuttaa ne olot, joitten luominen on ollut huvilayhdyskunnan päämääränä sen syntymästä alkaen.

Yleisenä huomautuksena selvitysmiehen ehdotusta vastaan kauppalanvaltuusto ennenkaikkea haluaa huomauttaa, että n. s. esikaupunkiasutuksen olot sillä alueella, jota selvitysmies kutsuu Grankullan liitosalueeksi, eivät päinvastoin kuin eräillä muilla liitosalueilla ole sellaiset, että valtiovallan puuttuminen niitten järjestelyyn olisi tarpeellista, ei ainakaan siinä muodossa, kauppalaan liittämisenä, jota selvitysmies ehdottaa, eikä myöskään niin laajalti kuin selvitysmies ehdottaa. Kauppalanvaltuusto katsoo, että se esikaupunkiasutus, mikä toistaiseksi on olemassa eräissä tämän alueen osissa, nimittäin Viherlaaksossa, tyydyttävästi voidaan järjestää esimerkiksi asemakaavalain edellyttämän rakennusjärjestyksen ja rakennussuunnitelman avulla, julistamalla tämä alue taajaväkiseksi yhdyskunnaksi y. m. keinoin. Kunnallista jaotusta ei tämän vuoksi tarvitse muuttaa. Tällainen toimenpide on niin oleellinen puuttuminen kunnalliseen itsehallintoon, että sitä tietä ei ole käytettävä niin kauan kuin muita lainsäädännön tarjoamia keinoja ei ole kokeiltu. Mitä muihin kauppalaan liitettäväksi ehdotettuihin alueisiin tulee, kauppalanvaltuusto käsityksensä ilmoittaa, että niissä ei toistaiseksi lainkaan ole esikaupunkiasutusta, koska sitä hajanaista huvila-asutusta, mikä siellä on, ei voida pitää esikaupunkiasutuksena. Osaksi ovat nämät alueet, kuten esim. Dävitšin kylä, puhdasta maanviljelysseutua. Kauppalanvaltuustosta tuntuu siltä, kuin selvitysmiehen kantaan liiaksi olisivat vaikuttaneet eräitten yksityisten huvilanomistajain ja muitten asianosaisten valtioneuvostolle tekemät esitykset. Näitten aloitteiden takana ovat useimmiten vain omanvoitonpyynti, halvemmat kunnallisverot ja muut edut kauppalaan kuulumisesta. Näin on asiantaita varsinkin Grankullan Saviteollisuus Oy:n sekä eräitten Smedshyn kylän asukkaitten tekemiin esityksiin nähden. Ensiksimainitun alotetta selvitysmies puoltaa, vaikka sen kautta kauppalan rajaan Kiloon päin muodostuisi luonnon mutka. Kauppalanvaltuusto, joka tässä yhteydessä tahtoo huomauttaa, että nykyisessä rakennusjärjestyksessä olevan ja uuteen rakennusjärjestykseen siirrettäväksi ehdotetun määräyksen mukaan ei kauppalan alueella saada harjoittaa tehdasteollisuutta, vastustaa jyrkästi tätä ehdotusta, joka ei myöskään vastaa selvitysmiehen pyrkimystä aikaansaada suoria rajoja.

Edelleen kauppalanvaltuusto pyytää saada huomauttaa, että Grankullan kaupala aikoinaan perustettiin huvilayhdyskunnaksi eikä tavalliseksi esikaupungiksi. Sen koko ulkonainen olemus, jolle suuret tontit ovat ominaisia ja joka sekä uudessa asemakaavassa että rakennussuunnitelmassa on tarkoitus säilyttää, poikkeaa täydellisesti ympäröivän maaseudun luonteesta, jolla joko on tavallisen maaseudun leima tai jossa tontit ovat huomattavasti pienemmät kuin kauppalassa. Valtuus tostatuntuksi siltä kuin valtiovallan sensijaan, että tähän asti suoritettu määrätietoinen työ tuhottaisiin, päinvastoin tulisi edistää näitä pyrkimyksiä ja tätä onnistuneeksi osoittautunutta ajatusta. Liittämällä toisiinsa niin erilaisia alueita kuin ne, joista tässä nyt on kysymys, tuhotaan enemmän kuin kahden vuosikymmenen kuluessa tehty työ. Tämän kauppalanvaltuusto tahtoo esittää yleisenä perusteluna kielteiselle kannalle liitosehdotukseen nähden. Liitosehdotuksen taloudellisella puolella ei tässä tapauksessa ole samaa merkitystä kuin monella muulla paikkakunnalla, missä alueiitoksia on toimitettu.

Kun kauppalanvaltuustolla on syytä edellyttää, että selvitysmies joka tapauksessa periaatteessa tulee ainakin osaksi pysymään ehdotuksissaan, esittää kauppalanvaltuusto eräitä huomautuksia toivossa, että selvitysmies ainakin yksityiskohtiin nähden ottaisi toisen kannan kuin mietinnössä. Huomautukset esitetään siinä järjestyksessä, jossa asiat on käsitelty selvitysmiehen mietinnössä.

Asema ja maasto.

Kauppalan perustamisen jälkeen ei Viherlaakson alueella ole ollut sanottavaa rakennustoimintaa. Tämä ilmenee myöskin siitä, että alueen asukasluvun lisäys on ollut suhteellisen hidasta. Viherlaakson alueella sijaitseva Kavallin tila tarjottiin aikoinaan kauppalalle, mutta kun kauppalalla ei ollut harrastusta asiaan, osti A. B. Grankulla nämä maa-alueet. Kuitenkaan ei tämä yhtiö yhtä vähän kuin A. B. Tolvan Oy ole voinut täällä sanottavasti myydä huvilatontteja. Samaa on sanottava Smedsbyn kylästä ja varsinkin Ristitien seudusta, jonka asujamistosta tuskin kellään on toimeentulonsa kauppalasta. Selvitysmiehen otaksumaan, että asutus kauppalan ympäristössä laajenisi Smedsbyn kylään, ei kauppalanhallitus voi yhtyä, vielä vähemmän käsitykseen, että tämä leviäisi Däivitsin kylään ja näitten kylien pohjoisiin osiin. Siellä oleva asutus on suurimmalta osalta syntynyt ennen kauppalan perustamista. Kuten selvitysmies oikein huomauttaa, on Karvasbackan kylän keskiosa kauppalasta länteen ja rautatien pohjoispuolella asuntotarkeituksiin sopimatonta. Pelättävissä ei ole, että tännepäin syntyisi esikaupunki-asutusta, eikä sen liittämistä kauppalaan senvuoksi voida perustella tällaisilla näkökohdilla. Tämän vuoksi ei myöskään voida katsoa, että kauppalan ulkopuolella oleva osa Karvasbackan kylää kuuluisi Grankullan liitosalueeseen. Suoranaishana erehdyksenä on pidettävä sitä, että kauppalan ulkopuolella olevia asutusalueita kutsutaan esikaupungeiksi tai esikauppalaksi, koska tällä nimellä mietinnössä kulkeva asutus ei ole muuta kuin tavallista hajallista maaseutusutusta, vaikka asunnot mahdollisesti ovat paremmin rakennettuja kuin pääkaupungista kauempana sijaitsevilla paikkakunnilla. Asiaan ei myöskään vaikuta se, että maasto täällä on taajemmallekin asutukselle sopivaa, sillä tällaista on suurin osa Espoon kunnan maastoa. Jos katsotaan, että kaikki se maa, joka on tällaiseen asutukseen kelvollista, ja että kaikki ne osat Espoon kuntaa, jossa on taajempi asutus kuin tavallisella maaseudulla, on liitettävä johonkin kauppalaan tai muodostettava kauppalaksi, olisi kai mukavinta heti muodostaa koko Espoon kunta kauppalaksi, sillä kaikkialla tässä kunnassa ja varsinkin Jorvaksen tien läheisyydessä on tällaista asutusta. Näissä oloissa kauppalanvaltuusto katsoo, että selvitysmiehen esittämä perustelu liitosalueen laajuudesta varsinkin etelään päin, on keskimätön.

Maanomistusolot.

Selvitysmiehen mainitsema »sekaannus» Grankullan seudun kameraalisissa oloissa, mikä ilmenee siinä, että kauppalaan kuuluva maa vielä pari vuotta sitten oli merkittynä Espoon kuntaa koskevaan maarekisteriin, on kylläkin tosiasia, mutta tämä ei ole kauppalan viranomaisten vika vaan valtion. Jo v. 1920 heti kauppalan perustamisen jälkeen kauppalan anoi valtioneuvostolta alueensa erottamista kameraalisessa suhteessa Espoon kunnasta, mutta tämä anomus on vasta hiljakkoin johtanut siihen, että Grankullaa varten on laitettu oma maarekisteri.

Maininnan johdosta, että kauppalassa on 477 tilaa, joitten pinta-ala on alle 0.5 ha, kauppalanvaltuusto huomauttaa, että myöskin näin todella on asianlaita, mutta että useimmat näistä pienistä tiloista on rakennettaessa yhdistetty suuremmiksi »tonteiksi» siten, että yhteen tällaiseen tonttiin kuuluu 4—5 pientä tilaa, joita ei ole erikseen rakennettu eikä tarkoitettu rakennettaviksi. 0.5 ha pienempiä rakennettuja tiloja on varsin harvoja.

Rakennus- ja asunto-olot.

Tässä on ainoastaan syytä huomauttaa, että pienten huoneen ja keittiön huoneistojen verrattain suuri lukumäärä kauppalassa johtuu siitä, että useimmissa suurissa huviloissa on, vaikka omistaja niissä asuukin, talonmiehen asunto, jossa juuri on huone ja keittiö. Kun nämä asunnot tavallisesti ovat palkkaetuja, eivät ne oikeastaan ole vuokrahuoneistoja, vaikka niitä tilastossa sellaisina käsitellään.

Väestöolot.

Varsinaista aihetta huomautuksiin väestöoloja koskevia tietoja vastaan ei ole aihetta esittää, varsinkin kun aineiston puutteellisuuden vuoksi on, niinkuin selvitysmies itekin myöntää, ollut vaikeata luotettavasti osottaa, minkälaista väestönlisäännystä kauppalaan liitettävillä alueilla on ollut. Jo selvitysmiehen esittämistä luvuista ilmenee kuitenkin, että Karvasbackan ja Smedsbyn kylissä ei ole ollut sanottavaa väestönlisäystä, pikemmin päinvastoin, vaan ainoastaan kauppalassa ja osaksi Bembölessä, johon kuitenkin on luettu väestö siitäkkin osasta Bembölen kylää, joka on jätetty liitosalueen ulkopuolelle. Nämä seikat eivät näinollen perustele liitosehdotusta.

Taloudelliset olot.

Kauppalanvaltuusto valittaa, että selvitysmies, kuten hän itekin myöntää, perustaa tietonsa liitosalueen verotetuista tuloista pelkkiin »olettamuksiin». Tämä on sitäkin valitettavampaa, kun selvitysmies myöhemmin mietinnössään ehdottaa, että taloudellinen välinselvitys perustettaisiin yksinomaan verokyvyn pohjalle. Myöskin selvitysmies myöntää, että yleinen jakoprosentti on Espoon kunnalle edullisempi, kuin jos laskelmat olisi perustettu täsmällisiin lukuihin. Tämä menettely on sitäkin omituisempaa, kun mahdollisesti toteutettavan liitoksen aiheuttamat rasitukset joutuisivat Grankullan kauppalan kannettaviksi. Kauppalanvaltuusto on tämänvuoksi katsonut olevansa pakotettu itse selvittämään tämän tärkeän kysymyksen toimeenpanemalla oman laskelmansa verotetuista tuloista vuodelta 1933. Tämän tulokset on esitetty lausuntoon otetussa liitteessä. Tiedot on otettu suoraan verotusluetteloista ja ovat senvuoksi luotettavat.

Kauppalan hallinto.

Lausunnossa mainitaan, että kauppalalle on elokuun 14 päivänä 1936 vahvistettu uusi palojärjestys, ja että uusi rakennusjärjestys on kauppalan asemakaavan uudistamisen yhteydessä tekeillä.

Kansakouluolot.

Kauppalanvaltuusto pitää liitosalueella olevien kansakoulurakennusten arvoja liian korkeina, minkävuoksi kaupपालa on toimittanut oman jäävittömän arvionsa, johon lausunnossa viitataan. Sama koskee myöskin koulujen irtaimistoa.

Lisäksi on huomattava, että Gröndal—Viherlaakson suomalainen kansakoulu ja Gröndalin ruotsinkielinen yläkansakoulu tulisivat sijaitsemaan aivan kaupपालan laidassa, mikä ei vastaa yleistä ohjetta, että koulun tulee sijaita jotakuinkin koulu-piiriin keskustassa.

Köyhäinhoito.

Koska selvitysmies itsekin myöntää, että on ollut mahdotonta Espoon kunnasta saada luotettavia tietoja siitä, kuinka köyhäinhoitoa tarvitsevat henkilöt Espoon kunnassa jakaantuvat kunnan eri osille ja myöskin liitosalueen osalle, on kaupपालanvaltuusto kehoittanut kaupपालan köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajaa, joka hyvin tuntee myös liitosalueen olot, laatimaan Espoon kunnan luetteloiden perusteella selvityksen tästä asiasta ja oheenliitetään tämä selvitys. Kaupपालan tähänastisiin köyhäinhoitomenoihin verrattuna ovat liitosalueen köyhäinhoitokustannukset selvityksen mukaan 50 % korkeammat kuin kaupपालan nykyiset vastaavat menot, mistä johtuu, että nämä menot erittäin suurella määrällä tulisivat rasittamaan kaupपालan köyhäinhoitoa.

Liitosehdotus.

Selvitysmiehen käsitys, että Grankullan kaupपालa »esikauppaloineen» muodostaisi oman talouspiirinsä, jossa kaupपालa olisi keskuksena, saattoi ehkä pitää paikkansa kymmenkunta vuotta sitten. Senjälkeen kuin niinhyvin kaupपालan kuin sen ympäristön liikenneolot täydellisesti ovat muuttuneet, on kaupपालa kadottanut tämän asemansa keskuksena. Sensijaan että Viherlaakson asujamisto jalkaisin kulkisi 2 kilometrin matkan kaupपालaan, käyttää se nyttemmin hyväkseen mahdollisuutta matkustaa autobusseilla Helsinkiin, missä se myöskin saa toimeentulonsa. Vielä suuremmassa määrin tämä pitää paikkansa kaupपालan eteläpuolella oleviin alueisiin nähden. Jorvaksen tien valmistuttua ja senjälkeen kuin on aikaansaatu säännöllinen autobussiliikenne Ristitien seuduilta ja osaksi kaupपालastakin Helsinkiin, käyvät varsin harvat kaupपालaan liitettäväksi ehdotetuilla alueilla asuvat henkilöt kaupपालassa taloudellisia asioitaan hoitamassa. Näistä henkilöistä tuskin kellään on toimeentulonsa kaupपालasta, vaan on näitten seutujen asujamisto nyttemmin luettava kuuluvaksi Helsingin kaupungin talouspiiriin.

Kaupपालanvaltuuston on vaikeata käsittää, mitkä kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 2 §:n 2 mom:n tarkoittamat »epätyytyttävät esikaupunkiolot» poistettaisiin liittämällä kaupपालaan esim. sen etelä- ja itäpuolella sijaitsevat osat Espoota tai kuinka liitos voisi »edistää näitten alueitten yhteiskunnallista ja taloudellista kehitystä». On kai ilman muuta selvää, että kaupपालa ei lähimmässä tulevaisuudessa edes voi ajatellakaan ryhtyä rakentamaan uusia teitä tai toimeenpanemaan muita järjestelyjä näillä etäällä sijaitsevilla seuduilla. Kaupपालanvaltuusto on jo useasti huomauttanut, ettei ainakaan näissä osissa Espoon kuntaa ole ainakaan esikaupunkiasutusta, vaan korkeintaan maaseudulla yleensä tavallista asutusta ja että senvuoksi on kokonaan väärin kutsua näitä alueita, kuten selvitysmies tekee, »esikauppaloiksi». Näitten alueitten erottaminen luonnollisesta ympäristöstään, maataviljelevästä Espoon kunnasta, ja niitten liittäminen kaupunkimaisesti asutettuun Grankullan kaupपालaan, jossa nykyään ei ole ainoatakaan maanviljelijää, varmaankin vaikuttaisi ehkäisevästi niitten kehitykseen, sillä kaupपालan viranomaiset tuskin tulisivat kiinnittämään mitään huomiota tällaisten alueiden yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin tarpeisiin. Kaupपालanvaltuusto ei siten voi yhtyä selvitysmiehen perusteluihin tässä kohden.

Pääperusteluna sen Karvasbackan kylän osan liittämiseksi kaupपालaan, joka toistaiseksi on kaupपालan ulkopuolella, on selvitysmies esittänyt, että kaupपालan läntinen raja tämän kautta muodostuisi selväksi ja ehjäksi. Tämä perustelu pitänee paikkansa läntiseen rajaan nähden, mutta sensijaan tulisi luoteinen raja kaikkea muuta kuin selväksi ja suoraksi, minkä jo karttakin osoittaa. Kun selvitysmies lisäksi itse myöntää, että tämän kylän piirissä esikaupunkiasutusta toistaiseksi on suhteellisen vähäisellä alueella, ja kaupपालanvaltuusto uskaltaa väittää, että täällä ei kaupपालan perustamisen jälkeen ole syntynyt uutta asutusta, ei edes pohjoisessa osassa maantien varressa, eikä kylän eteläosassakaan valtatie vieressä, eivät mitkään syyt näytä puoltavan Karvasbackan kylän sekä Ersin, Glimsin ja Jorfin tilojen liittämistä, jota kaupपालanvaltuusto siten jyrkästi vastustaa.

Smedsbyn kylään nähden on tilanne melkein sama. Ne harvat huvilat, joita siellä kaupपालan rajan välittömässä läheisyydessä on, eivät muodosta mitään esikauppalaan, ne kun sijaitsevat hajallaan verrattain laajalla alueella. Täällä asuvien huvilanomistajien anomus kaupपालaan liittämisestä on lähtenyt puhtaasta omanvoitonpyynnistä. Stensin tila taas on pelkästään maanviljelystila.

Mitä taasen Dävitsin kylään tulee, katsoo kaupपालanvaltuusto, ettei minkäänlaista perusteltua aihetta ole edes ajatellakaan tämän alueen liittämistä kaupपालaan. Tähänastinen kehitys ei anna tukea perusteluissa esitetyle käsitykselle, että asutus vetäytyisi tännepäin. Sensijaan on kylläkin asutusta alkanut syntyä eräisiin muihin Espoon kyliin, jotka sijaitsevat tämän tien varressa, mutta nämä on jätetty liitosalueen ulkopuolelle. Se osa Dävitsin kylää, jossa asutusviranomaiset selvitysmiehen väitteen mukaan pyrkivät synnyttämään esikaupunkiasutusta, voidaan kyllä järjestää asemakaavalain perusteella ilman, että nämä enemmän kuin kahden kilometrin päässä kaupपालasta sijaitsevat puhtaat maanviljelysalueet vedetään kaupपालan hallinnon alaisiksi.

Mitä vihdoin tulee selvitysmiehen ehdotukseen Tiilimaa R. N:o 1¹⁸ nimisen tilan ja sillä olevan Grankullan Saviteollisuus Oy:n teollisuuslaitoksen liittämiseksi kaupपालaan, haluaa kaupपालanvaltuusto sen lisäksi, mitä se jo aikaisemmin on maininnut, esittää, että sen puolesta ei ainoatakaan järjellistä eikä laissa edellytettyä syytä ole esitetty. Kauppala saisi tämän kautta rajojensa sisäpuolelle teollisuuslaitoksen, jollaista kaupपालassa ei toistaiseksi ole ainoatakaan ja joita ei myöskään saada perustaa kaupपालaan. Itäinen raja, joka muuten tulisi olemaan suora, tekisi tässä luonnottoman mutkan. Se seikka, että jotkin tehtaan työläisistä ja sen johtaja asuvat kaupपालassa, ei yhtävähän kuin näiden mahdollisesti esittämä toivomus voi olla riittävä perusta kunnallisen jaoituksen aiheuttamaan muuttamiseen. Kaupपालanvaltuusto vastustaa senvuoksi jyrkästi selvitysmiehen ehdotusta tässä kohden.

Ehdotus taloudelliseksi välinselvitykseksi.

Vaikkakin kaupपालanvaltuusto näin, kuten edellisestä ilmenee, vastustaa liitosehdotusta kokonaisuudessaan, esittää kaupपालanvaltuusto kuitenkin siltä varalta, että ehdotetut alueet joko kaikki tai osaksi liitettäisiin kaupपालaan, eräitä huomautuksia selvitysmiehen ehdottamaa taloudellista välinselvitystä vastaan.

Kuten kaupपालanvaltuuston hankkimasta selvityksestä ilmenee, eivät selvitysmiehen yleisen jakoprosentin pohjaksi esittämät luvut vastaa tosioloja. Näitten lukujen korjaaminen esitettyjen vuoden 1933 lukujen perusteella on siten välttämätöntä.

Kiinteistöjen arvoihin nähden kaupपालanvaltuusto viittaa hankkimaansa uuteen selvitykseen ja vaatii, että tässä esitetyt arvot asetettaisiin välinselvityksen pohjaksi. Sama koskee myöskin kansakoulujen irtaimistoa.

Mitä tulee jakamattoman kunnan osuuksiin eräissä kuntainvälisissä yhtymissä ja eräisiin osakkeisiin, ei kaupपालanvaltuusto voi käsittää, mitä varten näitä

jaettaessa Grankullan kauppalaan nähden sovelletaan toisia perusteita kuin Suur-Haapalahden kauppalaan nähden. Kauppalan nykyään omistamat osuudet näissä laitoksissa on laskettu kauppalan nykyisen asukasluvun ja tarpeen perusteella. Mikäli kauppalan asukasmäärää lisätään kahdella kolmanneksella ja siihen lisäksi siirretään väestöainesta, jonka tarve saada hoitoa mielisairaaloissa ja tuberkuloosisairaaloissa varmasti on suurempi kuin kauppalan nykyisen asujamiston, ja kun päinvastoin mitä selvitysmies näyttää edellyttävän, lienee mahdotonta muilta kunnilta hankkia tällaisia osuuksia, on selvää, että kauppalalle on annettava ainakin sen yleistä jakoprosenttia vastaava määrä näitä osuuksia eli siis Mjölbollstadin sanatoriossa yksi osuus ja Tammisaaren piirimielisairaalassa kaksi osuutta. Kun kuitenkin, kuten köyhäinlaitokunnan hankkima selvitys osoittaa, tällaisten paikkojen tarve liitosalueella on huomattavasti suurempi kuin mitä yleinen jakoprosentti edellyttää, eli mielisairapaikkojen tarve 3 ja tuberkuloosisairaalaapaikkojen tarve 3, katsoo kauppalanvaltuusto, että yllämainittujen yhden ja kahden paikan lisäksi kauppalalle on annettava kaksi paikkaa Mjölbollstadin sanatoriossa ja yksi paikka Tammisaaren mielisairaalassa.

Tässä yhteydessä kauppalanvaltuusto vielä esittää, että lopullisessa väliselvityksessä Grankullan kauppalalla olisi oikeutettava toistaiseksi käyttämään määrätyn määrän esim. kolme paikkaa Espoon kunnan kunnalliskodissa ja samoin kolme paikkaa Espoon kunnan sairaalassa.

Mitä tulee Esbo Elektriska Ab-nimisen yhtiön osakkeisiin, katsoo kauppalanvaltuusto niinkään, että kauppalan, joka on niin suuri sanotun yhtiön sähkövoiman kuluttaja, tulisi saada suhteellinen osuus tämän yhtiön osakkeita.

Sama koskee lahjoitusrahastoja. Myöskin nämä olisi kauppalanvaltuuston käsityksen mukaan jaettava kuntien kesken.

Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi.

Kohtaan I nähden kauppalanvaltuusto viittaa siihen, mitä edellä on esitetty liitosehdotuksesta yleensä ja eri liitosalueiden osalta erikseen. Muuten viitataan lausunnon loppusanoihin.

Kohta III A 1. Yleinen jakoprosentti on perustettava täsmällisiin lukuihin, mikä kuten vuoteen 1933 nähden on osoitettu, on mahdollista.

Kohta III A 2. Kansakoulukiinteistöjen arvoihin nähden uudistetaan vaatimus, että kauppalan esittämät arvot asetetaan välinselvityksen pohjaksi.

Kohtaan III A 3 viittaa kauppalanvaltuusto siihen tärkeään seikkaan, että kauppalalla toistaiseksi ei itse ylläpidä kansakouluja, vaan hoidetaan kansakouluopetus selvityksessä esitettyllä tavalla. Kauppala on kuitenkin ajatellut ryhtyä lähiaikoina rakentamaan omia kansakoulutaloja ja niihin sijoittaa kunnallisia kansakouluja. Mikäli liitoskysymyksen ratkaisu viivästyy, joka kysymyksen laajuuteen nähden kylläkin on mahdollista, vieläpä kymmenkunta vuotta, on kauppalalla, kun kysymys ratkaistaan, jo itsellään kaksi omaa koulua, jotka paremmin kuin hyvin voisivat tyydyttää kansakoulutarpeen, vieläpä sillä laajennetulla alueella, joka tulisi kuntaan kuulumaan. Senvuoksi kauppalanvaltuuston täytyy jyrkästi vastustaa ehdotusta, että liitosalueen kansakoulurakennukseen kaikissa oloissa, myöskin siinä tapauksessa, että kauppalalla liitoksen tapahtuessa on omat koulutalonsa, jotka täysin tyydyttävät tarpeen, annetaan kauppalalle, jolle ne olisivat täysin tarpeettomat ja melkein arvottomat.

Kohtaan III A 4 nähden viitataan kauppalanvaltuuston hankkimaan selvitykseen irtaimistojen todellisesta arvosta.

Kohtiin III A 5 ja 6 kauppalanvaltuusto uudistaa vaatimuksensa, että osuudet kuntienvälisissä yhtymissä, osakkeet ja lahjoitusrahastot jaetaan yleisen jakoperusteen mukaan.

Kohdassa III A 9 olisi viitattava jakamattoman kunnan leikkaushuoneeseen, jossa Grankullan kauppalalla on osuus.

Mitä tulee selvitysmiehen ehdotukseen kohdassa III A 13, joka koskee vastuuta Helsingistä Turkuun johtavan yleisen maantien tiemaan lunastuskustannuksista, kauppalanvaltuusto jyrkästi vastustaa kauppalan velvoittamista ottamaan vastatakseen tämänlaisista kustannuksista. Lausunnossa huomautetaan, että kauppalakunta lain mukaan on vapaa velvollisuudesta lunastaa tiemaa sellaisten teiden rakentamista varten, joista nyt on kysymys. Niinpä se mainittua maantietä varten tarvittava uusi tiemaa, mikä sijaitsee kauppalan nykyisellä alueella, lunastetaan eduskunnan myöntämällä erikoismäärärahalta. Kun kauppala näin ollen on vapautettu tiemaan lunastusvelvollisuudesta, on aivan luonnollista, että tämälapsia lunastuskustannuksia ei myöskään selvitysmiehen ehdottamalla tavalla myöhemmin voida määrätä kunnan suoritettaviksi. Tähän tulee vielä eräs seikka. Rakennettaessa kysymyksessäolevaa tietä siltä osalta kuin se on jakamattoman Espoon kunnan piirissä, on laajassa mitassa pidetty työssä Espoon kunnan työttömiä, mutta ei ainoatakaan työtöntä Grankullasta. Myöskin tältä kannalta katsoen olisi väärin velvoittaa Grankullan kauppala vastaamaan kustannuksista, jotka ovat tulleet ainoastaan Espoon kunnan hyödyksi.

Loppulausuntonaan kauppalanvaltuusto esittää, ettei alueella, jota selvitysmies kutsuu Grankullan liitosalueeksi, vallitse sellaisia oloja ja edellytyksiä, että tämän alueen pakkoliittäminen Grankullan kauppalaan vastoin kauppalan yksimielistä mielipidettä olisi mahdollista. Selvityksessä ei ole osoitettu, että ehdotettu liitos olisi tarpeellinen »huomattavan epäkohdan ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi» taikka että »tärkeä yleinen etu sitä muutoin vaatii», mitkä seikat ovat pakkoliitoksen edellytyksiä.

2. LIITOSALUEEN PIIRIKOKOUKSEN LAUSUNTO.

Grankullan kauppalaan liitettävien alueiden piirikokouksen pöytäkirjasta ilmenee, että kokous yksimielisesti sellaisenaan puoltaa selvitysmiehen ehdotusta alueen liittämisestä kauppalaan.

3. SUPISTETUN KUNNAN PIIRIKOKOUKSEN LAUSUNTO.

Selvitysmiehen ehdottamia muutoksia Espoon kunnan ja Grankullan kauppalan välisiin rajoihin käsitellään samassa lausunnossa, jossa supistetun Espoon kunnan piirikokous esittää huomautuksensa Leppävaaran liitosaluetta koskevasta ehdotuksesta. Yleiset huomautukset, m. m. taloudellista välinselvitystä koskevat, mitkä viimeksimainitussa lausunnossa esitetään, koskevat myöskin Grankullan liitosaluetta. Supistetun kunnan piirikokouksen ilmoitus, että se ei periaatteessa halua tehdä varsinaista huomautusta Espoon kunnan jakamista varten, koskee siis myöskin Grankullankin liitosaluetta, mutta kuitenkin esitetään lausunnossa Grankullan kauppalan ja supistetun Espoon kunnan rajasta, että »olisi onnellisinta, jos sitä ei lainkaan muutettaisi vaan se saisi jäädä ennalleen». Mikäli ei näin tapahtuisi, olisi joka tapauksessa se osa Karvasbackan kylää, joka sijaitsee nykyisen Grankullan länsipuolella, suurimmalta osalta pysytettävä Espoon kunnassa. Lausunnossa ehdotetaan, että raja tällä kohtaa vedettäisiin selvitysmiehen mietinnössä n:o 16 olevalla kartalla siten, että raja kulkisi kauppalan lounaiskulmassa olevan keltaisella merkityn alueen kärjestä Jondalin tilan läntiseen kärkeen. Tämän kautta 15 rautatien varessa olevaa asuntotonttia sekä eräs kauppa-putarha-alue joutuisivat kauppalan piiriin. Niissä osissa Karvasbackan kylää, jotka tämän ehdotuksen mukaan jäisivät Espoon kuntaan, ei ole sanottavasti esikaupunkiasutusta. Koko Karvasbackan kylässä asui v. 1935 ainoastaan 172 henkikirjoitettua asukasta ja näistä suurin osa niillä paikoin, mitkä piirikokous nyt ehdottaa liitettäväksi kauppalaan. Näiden alueitten pysyttämistä Espoon

maalaiskunnassa voi perustella sillä, että näillä alueilla on puhtaasti maalaisseudun luonne sekä että ne sijaitsevat lähellä Espoon kunnan keskustaa, päätieloista Ersistä, Glimsistä ja Jorfista kun on ainoastaan 2 km kirkolle, kunnantalolle ja sairaalaan. Vihdoin on huomattava, että tässä Karvasbackan kylässä asuvilla lapsilla on lyhyt koulumatka Bembölen suureen kansakouluun, mutta että matka lähimpään Grankullan kouluun tulee hyvin pitkäksi. Myöskin sietää mainita, että Jorfin kartanon maista suurin osa sijaitsee Bembölen kylässä ja että tämän kartanon maat siten tulisivat jakaantumaan kahteen kuntaan.

